

የሌተና ኩሎኔል መንግሥቱ ኃይለማርያም
ትዝታዎች

ስገነት አዩሰ አንበሴ

ሜጋ አሳታሚ ድርጅት

© ሜጋ አሳታሚ ድርጅት 1994

ስልክ 50 44 98

50 44 70

ፖ.ሣ.ቁ 413 ኮድ 1110

አዲስ አበባ

ኢትዮጵያ

መታሰቢያነቷ

ለአባቲ የ፶ አለቃ አየለ አገበሬና ለወንድሜ ወታደር ደመረ አየለ ይሁንልኝ።

ምስጋና

ይህን መጽሐፍ ለመጻፍ ከተነሳሁበት ጊዜ ጀምሮ ከፍተኛ የሞራል ድጋፍና ማበረታቻ ለሰጠኝ፤ ከኔ ባላነሰ ለሃገሪ ለኢትዮጵያ ጥልቅ ፍቅር ላለው፤ ቋንቋዋን፤ ታሪኳን፤ ወግና ባሕሷን ጠንቅቆ ለሚያውቀው ባለቤቱ ስቴፋን ግሪግርግና ለልጆቹ ለዮናታን፤ ለጽርሐከርያም፤ ለሚክያስና ለልዑል እንዲሁም ከፍተኛ የሞራል ድጋፍና ማበረታቻ ለሰጡኝ ጓደኞቹ ሁሉ ጥልቅ ምስጋናዬን አቀርብላቸዋለሁ።

መቅደም

ሌተና ኩሎኔል መንግሥቱ ኃይለማርያም የካቲት፣ 1966 ተቀጣጥሎ በመላው ኢትዮጵያ በመዛመት በፈነዳው አብዮት ውስጥ ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል። ሕዝባዊው አመፅ ሲፈነዳ በመጀመሪያዎቹ ወራት ድምፃቸው ብዙም አልተሰማም ነበር። በመነሻው ላይ ኩሎኔል መንግሥቱን የሚያውቃቸው ቁጥሩ ውስን የሆነ የጦሩ ክፍል ነበር ማለት ይቻላል። ቀስ በቀስ ሞተሩ እየጋለ ሄዶ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ኢትዮጵያውያንን ሕይወት በክፉም ይሁን በበ ጎ ዳብሶ በሄደው የ17 ዓመታት ሂደት ውስጥ መንግሥቱ የመሪነቱን ሥፍራ ይዘው ቆይተዋል።

በእሳቸው የሥልጣን ዘመን በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ኢትዮጵያውያን አንድም ከፖለቲካ ጋር በተዛመዱ ግድያዎች፣ ያለዚያም ባላቋረጠው ጦርነት ዳፋ ሕይወታቸውን ሲያጡ፣ ብዙዎች የአካል ጉዳተኛ ሆነዋል። ለስደት፣ ለመክራ ተዳርገዋል። ሕዝቡ አምኖ ባልተቀበለው የፖለቲካ አካሄድ የተነሳ መንግሥታቸው በተከተላቸው ኤኮኖሚያዊና ማህበራዊ መርሆች ምክንያት በረሃብ፣ በበሽታና በተለያዩ ጠንቆች በርካታዎች ተቀስፈዋል። እነኚህ ሁሉ ተደማምረው በርካታ ሰዎች መንግሥቱ ኃይለማርያምን ማማረራቸው አሌ ሊባል አይችልም። «በአገዛዝ ዘመናቸው ለፈሰሰው ደም፣ ለደረሰው ሥቃይና መክራ ተጠያቂ ናቸው» በማለት የሚጠሏቸው ሞልተዋል።

በአንጻሩ ደግሞ «ቆራጥ ናቸው። አንዲት ኢትዮጵያ ብለው ለተነሱ በት ዓላማ ታላቅ ተጋድሎ አድርገዋል» ብለው የሚያደንቁቸው ሰዎች መኖራቸውም ግልፅ ነው። «መንግሥቱ ለአገሪቱ በአንድነት መቆየት የሚችሉትን ሁሉ አድርገዋል። አብዛኛውን ጥፋት ያጠፋት በአካባቢያቸው የነበሩት ባለሥልጣናቸው ናቸው። በሙስና አይታሙም። አገር ወዳድ ናቸው...» ብለው የሚያሞካሻቸውም አልጠፉም።

«ከሁለቱ ተቃራኒ ስሜቶች የትኛው የአብዛኛውን የኢትዮጵያ ሕዝብ ስሜት ይወክላል?» ብለን ብንጠይቅ በእርግጠኝነት ለመናገር የሚያስችል አጋዛዊ መረጃ የለንም። ሆኖም ግን የሚቃወሟቸው ብቻ ሳይሆኑ በአብዮቱ ሂደት ውስጥ ሙሉ ድጋፋቸውን ሰጥተዋቸው አብረዋቸው የተጓዙት ደጋፊዎቻቸው እንኳን ሳይቀሩ አምነው ለተዋገሉትና ለታገሉት ዓላማ እስከመጨረሻው ሳይወደቁ በመቅረታቸውና ሳይታሰቡ በድንገት ሁሉንም ጣጥለው በመሄዳቸው አምርረው የተቀየሟቸው መሆኑ ግልፅ ነው።

መንግሥታቸው ሊወድቅ መንገዳገድ ከጀመረ ውሎ ቢያድርም ኩሎኔሉ ከሃገር በወጡበት ሁኔታ ጠፍተው ወይም ሸሽተው ይሄዳሉ ብሎ የጠረጠረው ሰው ቁጥሩ አናሳ ነበረ። በብዙዎች ግምት «መንግሥቱ አንድ ጠመንጃና አንድ ሰው እስኪቀር ድረስ የመጨረሻውን ትግል ታግለው ካልሆኑላቸው እንደዐፄ ቴዎድሮስ እጃቸውን ከመስጠት ይልቅ ሞታቸውን ይመርጣሉ» ተብሎ ነበር የተጠበቀው።

ይህ ሳይሆን ቀረና መንግሥቱ ውልቅ ብለው ሄዱ።

ከሃገር ከወጡ በኋላ ስለአወጣጣቸው ብዙ ተብሏል። ከሲ.አይ.ኤ ሴራ እስከአፈና ድረስ የተለያዩ መላ ምቶች ቀርበዋል። ለመሆኑ መንግሥቱ ከአገር እንዴት ወጡ? ለዚህ ሁሉ ክስና ውንጀላ! ትችትና ቅሬታ መንግሥቱ ራሳቸው ምን ይላሉ? እሳቸውስ ስለራሳቸው ምን ያስባሉ? በአጠራጣሪ ሁኔታዎች የተከበቡና መንግሥቱ ብቻ ያውቋቸዋል የሚባሉ በርካታ ምስጢሮችስ? እነኚህን የመሳሰሉ ጥያቄዎች በአእምሮዬ ሲጉላሉ ከቆዩ በኋላ በመጨረሻ ከራሳቸው ከመንግሥቱ አንደበት ለመስማት ቆርጫ ተነሳሁ።

ካገር ከወጡ በኋላ ባሉት ዓመታት በሥልጣን ዘመናቸው ያደረጉትን በሰከነ መንፈስ ለማስታወስና ለማገናዘብ በቂ ጊዜ አግኝተዋል። ታሪክ ነውና ምናልባትም በአሁኑ ወቅት «ለሥልጣኔ ያሠጋኛል» በማለት ወይም በሌላ ምክንያት ጥያቄዎችን በሐቅ ለመመለስ የሚያመነቱበት ምክንያት አይኖርም ብዬ ገምቻለሁ። ከዚህ በተጨማሪ በአሁኑ ሰዓት በርዕዮተ ዓለምና በፖለቲካ ጫና ያልተተበተቡ በመሆናቸው ከዘጠኝ ዓመታት ዕረፍት በኋላ መንግሥቱ ስለዘመነ አገዛዛቸው የሚሉትን ለመስማት ጉጉት አደረብኝ።

መንግሥቱ ኃይለማርያምን ከሥልጣን ከመባረራቸው በፊት በግል አላውቃቸውም። አያውቁኝም። በመጀመሪያ አድራሻቸውን ፈልጌ ካገኘሁ በኋላ ዓላማዬን አስረድቼ ቃለ መጠይቅ እንዲሰጡኝ የሳቸውን ፈቃደኝነት ማግኘቱ ቀላል አልነበረም። በሳቸው አባባል «ማን ከማን ጋር እንደቆመ ስለማይታወቅ» ለተንኮል ያልተዘጋጀሁ መሆኔን ማጣራት ነበረባቸው። ከዚህ ሁሉ በኋላ ደግሞ የአስተናጋጅ አገራቸውን የዚምባብዌን ባለሥልጣናት ፈቃድ ማግኘቱ ሌላ አቀባት ነበረ። በመሠረቱ ከመኖሪያዬ ከፓሪስ ከተማ ከመነሳቴ በፊት የዚምባብዌ መንግሥት ሌተና ኩሎኔል መንግሥቱን ለማነጋገር እንዲፈቅድልኝ ያቀረብኩት ጥያቄ እንዲህ በቀላሉ ይሁንታን አላገኘም። ከብዙ ወራት ጥበቃ በኋላ የተሰጠኝን ኦፊሴላዊ የፈቃድ ወረቀትና ቪዛ ይገዛ ሐራራ ከገባሁ በኋላ እንኳን መንግሥቱን ለማግኘት የቻልኩት ከአስራ አምስት ቀናት መጉላላትና ውጣ ውረድ በኋላ ነበር። በመጨረሻ መጋቢት! 1991 ሐራራ! ገን ሂል በሚገኘው መኖሪያ ቤታቸው መንግሥቱ ኃይለ ማርያምን አገኝቷቸው። እሳቸውን ከማግኘቴ ጥቂት ቀናት በፊት ከዚምባብዌ ባለሥልጣናት መልስ እየተጠበቀሁ በነበረበትና ጠቅላላ እቅድ የመክሸፍ አገማግሚያ ባሳየበት ወቅት ፊት ለፊት ተገናኝተን ለመነጋገር ካልቻልን በ.ያንስ በጽሑፍ ጥቂት ጥያቄዎችን እንዲመልሱልኝ ጠይቄያቸው ለመመለስ ፈቃደኛ ሆነው ስለተገኙ የቻሉትን ያህል በራሳቸው የእጅ ጽሑፍ በመጻፍ መልስ ውልኛል። ከዚያ በኋላ ህዳር! 1994 ለሁለተኛ ጊዜ ሐራራ በመሄድ ከበፊቱ በተሻለ ሁኔታ እራት ቀነት የፈጁ ቃለ መጠይቅ አድርጌላቸዋለሁ። ያደረግሁላቸው ቃለ መጠይቅ የውይይት መልክ የያዘ ሲሆን፤ ሙሉ በሙሉ በመቅረብ ደምስ ተቀድቷል።

መጽሐፉን በሁለት ክፍሎች በመክፈል በመጀመሪያው የተለያዩ ሰዎችን ምስክርነት፣ በተከታዩ ደግሞ ከኩሎኔል መንግሥቱ ጋር የተደረገውን ቃለ መጠይቅ እንዳለ አቅርቤአለሁ።

በክፍል አንድ ስለመንግሥቱ ኃይለማርያም ማንነት፣ በሥልጣን ዘመናቸው በፈጸሟቸው አከራካሪ ጉዳዮች ዙሪያ ከሥጋ ዘመዶቻቸው አንዳንዶቹን፣ እንዲሁም በቅርብ የሚያውቋቸውና አብረዋቸው የሠሩ ሰዎች የሰጡትን ምስክርነት አቅርቤአለሁ። በአብዮቱ ሂደት ከመጀመሪያው እስከመጨረሻው አብረዋቸው የተጓዙትን ክፍተኛ ባለሥልጣናቸውንና የጦር አለቆች ለማነጋገር ጥረት አድርጌ እስር ላይ ከሚገኙት ክፍተኛ ባለሥልጣናት አብዛኛዎቹን ዓለም በቃኝ ድረስ በመሄድ ቃለ መጠይቅ አድርጌላቸዋለሁ። ብዙዎቹ ጥያቄዎቹን በመመለስ የተባበሩኝ ሲሆን፤ በተለያዩ አርዕስቶች ዙሪያ ያቀረብኩላቸውን ጥያቄዎች በመመለስ የሚያውቁትን ለመናገር ሞክረዋል።

እንደሚታወቀው ከነዚህ ውስጥ አብዛኛዎቹ በአሁኑ ወቅት እስር ላይ የሚገኙ በመሆናቸው ያለፉበትን ታሪክና በቅርብ የሚያውቁትን በመናገር አንደኛ ደረጃ ምስክርነታቸውን ለመስጠት ፈቃደኛ ቢሆኑም በፍርድ ቤት በእንጥልጥል ካለው ጉዳያቸው ጋር የማያመች በመሆኑ ማንነታቸው እንዲገለፅ ፈቃደኛ ሳይሆኑ ቀርተዋል። ስለዚህም በስም ስላልተጠቀሱ በየግላቸው ማን ምን እንዳለ ወይም እንዳደረገ ዘርዘር ለመጻፍ አልተቻለም። ከደርግ ባለሥልጣናት ጋር ያደረግሁት ውይይት አብይ በሆኑት የአብዮቱ ሂደቶች ላይ ጠቅላላ ግንዛቤን ለማስጨበጥ ያህል በመጽሐፉ የመጀመሪያ ክፍል ላይ ቀርቧል።

ከዚህ በተጨማሪ በመጀመሪያው ቃለ ምልልስ ወቅት ለመናገር ፈቃደኛ ሳይሆኑ ከቆዩ በኋላ በመጨረሻ ሃሳባቸውን በመለወጣቸው ያነጋገርኳቸው የደህንነቱ ኃላፊ ኩሎኔል ተስፋዬ ወልደሥላሴ የሰጡት ቃለ ምልልስ በመጽሐፉ ክፍል አንድ ቀርቧል። የኩሎኔል ተስፋዬ ወልደሥላሴን ስም ለመደበቅ ሙከራ ቢደረግም በጥያቄና መልሱ ሂደት ማንነታቸው ጎልቶ የሚታይ በመሆኑና መልሶቻቸው ከሚያስጨብጡት ፋይዳ አንጻር የተናገሩትን በሙሉ እንዳለ አቅርቤዋለሁ።

በስደትና በሥራ ምክንያት በውጪ ሃገር ነዋሪ የሆኑ የደርግ አባላትና ሌሎች ክፍተኛ ሥልጣን የነበራቸውን ሰዎች እንደዚሁ ለማነጋገር ጥረት አድርጌያለሁ። በነሱም በኩል ስማቸውን ለመስጠት ፈቃደኛ ያልሆኑ ነበሩ። ስላለፈው ሲናገሩ የሌሎችን ተሳትፎ በክፉ አንስቶ መናገሩን እንደክህደት በመቁጠር በደፈናው የሚያውቁትን ከመናገር ባሻገር ስማቸው እንዲጠቀስ አልፈለጉም።

መንግሥቱ «ለኢትዮጵያ ሕዝብ ተደባባሪ ስለቀረበለት ያልተረዳው ሐቅ» የሚሉትን ሁሉ በዝርዝር ለማስረዳትና የበኩላቸውን «ሐቅ» ለማቅረብ ሞክረዋል። የያዙት ማስታወሻ ወይም ወረቀት ባጠገባቸው ሳይኖር ጥያቄዎቹ እንደተወረወሩ ነበር የሚመልሱት። አንዳችም የመጨነቅ ወይም የመረበሽ ምልክት ሳያሳዩ አስቸጋሪና ህሊናን በርባሪ ጥያቄዎችን አንድ ባንድ መልሰዋል። አልፎ አልፎ ቆጣ

በማለትና በስሜት እጃቸውን በማወናጨፍ በምራት ከሚወረውሯቸው ቃላት በስተቀር በረጋና በሰከነ መንገድ ነበር የሚናገሩት። ሌላ ጊዜም ቀልዶችን ጣል በማድረግ የሚገልጹቸው ነገሮች ነበሩ።

አንድን ነገር ሲያብራሩ በመሐል ጣልቃ ገብቼ የማቀርባቸውን ጥያቄዎች እንዳልሰሙ ሁሉ በመዝለል ዝም ብለው የጀመሩትን አረፍተ ነገር ወይም ሃሳብ በመቀጠል ይሄዱና በኋላ ግን ተመልሰው ያነሳሁትን ነጥብ እንደገና ያነሱታል። ስለዚህም ቃለ ምልልሱን እንዳለ ለማቅረብ በተደረገው ጥረት በአንድ ወቅት የተጠየቁ ጥያቄዎች ዝቅ ብለው ሲመለሱ ይስተዋላሉ። አንዳንዴ ደግሞ ለሚጠየቁት ጥያቄዎች ነገሩን ከሥሩ ለማስረዳት በሚያደርጉት ጥረት ሰፊ ያለና ከዋናው ጥያቄ ጋር ግንኙነት የሌላቸው የሚመስሉ ጉዳዮችን ሲተርኩ ረጅም ጊዜ ይወስዳሉ። ሰፊ ትንተናቸው ከመሠረታዊው ሃሳብ ጋር ተገናዝቦ እስኪያያዝ ድረስ ሠፋ ያለ ገለጻን የሚጠይቅ ሆኗል። ባጭሩ የቃላት ድግግሞሽና የመሳሰለውን ለማረጋገጥ አነስተኛ ማስተካከል በስተቀር ቃለ መጠይቁ እንዳለ ቀርቧል።

በአገራችን የረጅም ጊዜ ታሪክ ውስጥ ንጉሥ አልፎ ንጉሥ ሲተካ፣ ወይም መሪ ተለውጦ መሪ ሲተካ ያለ ሽብርና ሁካታ በሠላም የተካሄደበት ሁኔታ ብዙ አይደለም። ሠላማዊ ለውጥ ብርቅዬ የመሆኑን ያህል በግድም በውድም የተቀመጡበትን ወንበር ክለቀቁ በኋላ አጥፍተው ከሆነ የሠሩትን የማመንና የበደሉትን ሕዝብ ይቅርታ የመጠየቁ ነገር የታየበት ሁኔታም የለም ለማለት ይቻላል።

አንድ በአመራር ላይ የቆየ መንግሥት በሥልጣን ዘመኑ ለሠራው ነገር በኃላፊነት ሲጠየቅበት ለመጀመሪያ ጊዜ የታየው ምናልባት የነጻሐፊ ትዕዛዝ አክሊሉ ካቢኔ መርማሪ ኮሚሽን ፊት በቀረበበት ጊዜ ነበር። ከዚያ በኋላ የኩሎኔል መንግሥቱ ዘመን ባለሥልጣኖች በአሁኑ ጊዜ ለፍርድ እየቀረቡ ነው። በዚህ ሁኔታ በስልጣን ዘመናቸው ወይም በሌላ የአመራር ቦታ ለተፈፀመ ስሕተት በሕግ አደባባይም ሆነ በሌላ መድረክ፣ ክፉም ይሥሩ በጎ ላደረጉት ነገር ኃላፊነትን ወስደው «አንዲህ ያደረግሁት እኔ ነኝ። የሠራሁት ስሕተት ነበር። ለዚህም ሙሉ በሙሉ ሃላፊነቱን እወስዳለሁ» በማለት ለፊፀሙት ተግባር ተጠያቂነታቸውን አምነው በሕዝብ ፊት ሞገስን ያገኙ ጥቂቶች ናቸው። አንዱ በሌላው በማላክክ ወይም «አልነበርኩም፤ አላየሁም» በማለት እስከ አንገታቸው የተዘፈቁበትን ወንጀል የሚክዱ ሞልተዋል። ምናልባትም አንባቢ በዚህ መጽሐፍ ገጾች ውስጥ ይህንን ለመታዘብ ይችላል ይሆናል። ካለፈው ስሕተታችን ተምረን ለምንሠራው ነገር አንድ ቀን ልንጠየቅበት የምንችል መሆናችንን በመገንዘብ ኃላፊነትን የመውሰድ ባሕል ማዳበር ይገባናል።

«ወያኔ እኔን በሕይወት መያዝ ቀርቶ ረሳዬን አያገኘውም።»

- መንግሥቱ ኃይለማርያም

የ1966 ሕዝባዊ አመፅ በፈነዳ ልክ በ25ኛ ዓመቱ ነበር መንግሥቱ ኃይለማርያምን ያገኘኋቸው።

ጠዋት አራት ሰዓት ላይ ቀጠሮ የተሰጠኝ ቦታ ተገኝቼ ስጠባበቅ ሹፌሩ ሚስተር ሙኒያ ስድስት ሰዓት ከ10 ላይ መጣ። ክርክስ ያለች ፔፕር 504 ይዟል። በመዘገዣቱ ይቅርታ ጠይቆኝ በሩን ከፍቶልኝ ገብቼ ከተቀመጥኩ በኋላ ዙሪያ ገባዬን ቃኘሁና መንግሥቱ በዚች እንዳይሆን የሚሄዱት አልኩኝ በሆዴ። መሳሳቱን ያወቅሁት በኋላ ነው። ለመልሱ ጉዞ ወደቤቴ ሲሸኙኝ የታዘዘኛልኝ እብድ ያለች ማርቸዲስ ነበረች።

ውጫዊ አካላ ሲያረጅም ሞተሯ ጥይት ኖሮ ፔፕርይቱ ወደገን ሂል አቅጣጫ እየከነፈች ወሰደችን። ወደቤቱ መዳረሻ ላይ ሚስተር ሙኒያ በመገናኛ ሬዲዮ መምጣታችንን ለባልደረቦቹ አሳወቀ። ከዋናው መንገድ በስተግራ ተገንጥላ በምትሄደዋ ቀጭን መንገድ ላይ ትንሽ የሽራ ድንኳን ተክለው ማንም ያለፈቃድ እንዳይገባ የሚጠባበቁ የጥበቃ ኃዶች ዋናው ቤት መግቢያ ላይ ካሉት ጋር በሬዲዮ ተነጋግረው ካሳለፉን በኋላ ትንሽ እለፍ ብለን ወደግራ ሲል ያለው ትልቅ የብረት መዝጊያ ተከፍቶልን ገባን። ሙኒያ እንደገባን ከዋናው ቤት ጋር ተያይዞ የተሠራውን የመኪና ማቆሚያ በመተው ወዲያውኑ ወደግራ ታጥፎ ካለው ባይ ቦታ ላይ መኪናዋን አቆመ። በርካታ የጥበቃ አባሎች ቆመዋል። አንዱ የመኪናይቱን በር ከፈተልኝ። ሰላምታ ተለዋወጥን።

የመኪና ማቆሚያው ውስጥ አንድ ትልቅ የጽሕፈት ጠረጴዛ አለ። ከወንበሩ ላይ አንድ ነጣ ያለ ቲሽርት የለበሰ ሰው ቁጭ ብሎ ይጽፋል። መንግሥቱ ናቸው። ወደፊት ጠጋ ስል ከመቀመጫቸው ተነስተው ወደኔ ቀረቡና የእጅ ሠላምታ ከሰጡኝ በኋላ ሳሙኝ። ከኋላዬ ጠባቂዎቻቸው እንቅስቃሴዬን በንቃት እንደሚከታተሉ ይታወቀኛል። በጥንቃቄ ካስተዋሉንና ችግር እንደሌለ ካረጋገጡ በኋላ ይመስለኛል የግል ጭውውታቸውን በራሳቸው ቋንቋ በመቀጠል ዘና አሉ። እኛም በአማርኛ ወግ ጀመርን።

ፊት ለፊታቸው ካለው ወንበር ላይ እንደቀመጥ ጋብዘውኝ እሳቸው ቦታቸውን እስኪይዙ ዓይኔ ከጀርባቸው ካለው መጻሕፍት መደርደሪያ ላይ ተተክለ። «ሕይወቴና የኢትዮጵያ እርምጃ» ቁጥር

አንድና ሁለት፣ «የግራኝ ወረራ»፣ ልዩ ልዩ የታሪክና የልብወለድ መጻሕፍት ሲኖሩ፣ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ "Intervening in Africa", "Hitler", "Lords of Poverty", "Spy", "The government they deserve" እና ሌሎችም ይገኙበታል።

በሥልጣን ላይ በነበሩ ጊዜ እንደአብዛኛው ኢትዮጵያዊ በቴሌቪዥንና በፎቶ እንጂ በአካል ባላውቃቸውም መንግሥቱ ተለውጠዋል። ሲነገር እሰማ እንደነበረው እስከ አፍንጫቸው የታጠቁ፣ እንደነበር የሚቀነጠነጠ፣ በዓይናቸው ብቻ አፈር ድቤ የሚያስገቡ አጃቢዎቻቸው ከበዋቸው ባላገኛቸውም፣ በአማራ ዩኒፎርም ተንቆጥቁጠው ሥልጣን የሚሰጠውን ግርማና ሞገስ ባይላበሱም መንግሥቱ ከተፈጥሮ ያገኙት ወዘና አልተለያቸውም። ፀጉራቸውና ጊዳቸው ጥቁርና ነጭ ገብስማ ሆኖ ከወደ ጎላ ተመልጧል። ከፊት ለፊት ግን ትንሽ ገባ፣ ሳሳ ይበል እንጂ አያሳጣም። ጉንጫቸው የተበሳሳ ይመስል ችፍ ችፍ ያለ ነው። ትኩር ብለው ካዩዋቸው ከግራ ዓይናቸው ሥርና በስተ ጎን በኩል ሦስት በአግድሞሽ የተሰመሩ ቀጫጭን ጠባሳ መሥመሮች ፈዘዝ ብለው ይታያሉ። ዓይኖቻቸው በንቃት ይቀለጫለጫሉ። በድንገት በማጉረጥረጥ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ጠረጴዛውን በመደለቅ፣ ቀጥለው ደግሞ ወንበራቸው ላይ ለጠጥ በማለት፣ ወይም ወደፊት ጠጋ ብለው እንዳንዴ በሽ-ክሽ-ክታ፣ እንዳንዴ በለሆሳስ ሲናገሩ እንደሁ ኔታው የቴፔን የድምፅ መቀነሻና መጨመሪያ ማስተካከል ነበረብኝ። የጣታቸው ጥፍሮች በአጭሩ ተከርክመው ንፅሕናቸው የተጠበቀ ነው። መላ ሁኔታቸው ላይ ቆፍጣናነት ይታይበታል።

ከመቀመጫቸው ሲነሱ ከለበሱት ጥቁር ሰማያዊ ክፋይ ሱሪ ጋር የተጫመት እንደታከነት ያለው ትልቅ ከስክስ ጫማ ይታያል። ቁመታቸው በፊት በቴሌቪዥን ሳያቸው ከምግምተው በታች አጠር ያለ ሆነብኝ። ክብደት ጨምረዋል። ከወደሆዳቸውም ትንሽ ቦርጭ ቢጤ አውጥተዋል። ከጥቂት አመታት በፊት ደቡብ አፍሪካ ሄደው የእንጀት መታጠፍ በሽታ ታክመው ከመጡ ወዲህ ሲጋራ ማጨስ በማቆማቸውና ለደህንነታቸው ሲባል እንቅስቃሴያቸው ውሱን በመሆኑ እንደሆነ መገመት ይቻላል። እንደነገሩኝ በፊት ያዘወትሩት የነበረውን ቴኒስ አሁን የሚፈልጉትን ያህል ለመጫወት ባይችሉም እዚያው ቤታቸው ውስጥ ባሉ የአካል እንቅስቃሴ ማዳበሪያ መሣሪያዎች በመጠቀም ጤንነታቸውን ይጠብቃሉ።

በሰፊው ይወራ እንደነበረው መንግሥቱ የሚኖሩበት ቪላ ኢያን ሰሚዝ አሰርተውት፣ አሳቸው ገዝተውታል የተባለው ቤት አይደለም።

የዚምባብዌ መንግሥት ለገለልተኛ ሃገሮች ስብሰባ ለመጡት የውጪ ሃገር መሪዎች ማረፊያ እንዲሆኑ ካሠራቸው 120 ቪላዎች መካከል በአንዱ ውስጥ ነው የሚኖሩት። በአካባቢው ካሉት ሰፋፊና የመዋኛ ሥፍራ ካላቸው ቪላዎች ጋር ሲተያይ በግቢውም ስፋት ሆነ በቤቱ ትልቅነት መካከለኛ ደረጃ ያለው ነው። መንግሥቱ «ኮምሬድ» እያሉ ከሚጠሯቸው የዚምባብዌ ተወላጆች የጥበቃ ጓዶቻቸው በተጨማሪ (አንድም ኢትዮጵያዊ የለም) ከአንድ ወይም ሁለት የቤት ሠራተኞች በስተቀር ሌላ ሰው የለም።

ከተቀመጥንበት ከጋራ-ገፍ ወደዋናው ቤት ስንገባ የምግብ ቤቱ፣ ከዚያ ትይዩ በስተቀኝ ወጥ ቤቱ ሲሆን፣ በስተግራ ያለው ኮሪዶር ወደ ሳሎኑ ያመራል። ሳሎኑ ትንሽ ነው። ግድግዳው ነጭ ሆኖ የ«ቤ» ቅርፅ ያላቸው መተላለፊያዎች አሉት። ክሬም (ቤሽ) ቀለም ካላቸው ሰፋዎች ፊት ለፊት ቴሌቪዥን አለ። ከበላዩ ትልቅ የርብርት መጋቤ ፎቶ ተሰቅሏል። ትልቁ ባለሦስት መቀመጫ ሰፋ የእሳት መሞቂያውን ተጠግቶ ነው የተቀመጠው። በስተቀኝ ካለው ግድግዳ ላይ አንድ ሥዕል አለ። ወለሱ ቤሽ ምንጣፍ ከዳር እስከዳር የለበሰ ሲሆን፣ በላዩ ላይ የአበባ ንጣፍ ተነጥፎበታል። ቤቱ ባጠቃላይ ሌሎች ሦስት ወይም አራት ክፍሎች ይኖሩት ይሆናል። በመጀመሪያው ቃለ መጠይቅ ሥራችንን የጀመርነው ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት ሲሆን፣ ለምሳ ከወሰድነው የአንድ ሰዓት ጊዜ በስተቀር እስከ ምሽቱ ሦስት ሰዓት ድረስ ተወያይተናል።

ለሁለተኛ ጊዜ ህዳር፣ 1994 በድጋሚ ቃለ መጠይቅ ሳደርግላቸው ከበሬቱ ረዘም ያለጊዜ በማግኘታችን በፊተኛው ቃለ መጠይቅ በጊዜ እጥረት ምክንያት ያላነሳሷቸውን ጥያቄዎች ለማንሳት ችያለሁ።

በምሳ ሰዓት ማለፊያ ምሳ ሠርተውና ቆንጆ ቡና አፍልተው የሚጠብቁን ወይዘሮ ውባንቺ ቢሻው ራሳቸው ናቸው። ባላቸውን «ጋሽ መንግሥቱ» እያሉ ነው የሚጠሯቸው። በፊት በፎቶግራፍ ካየሷቸው ትንሽ ወፈር ያሉ ይመስላል። ሉጫ ፀጉራቸው ተሰብስቦ ወደጎላ ተጎንጎኖ ታስሯል። ያዘጋጁትን ጥዑም የአበሻ ምሳ ስንመገብ መንግሥቱ የሲ.ኤን.ኤን እና የቢ.ቢ.ሲ ፕሮግራሞች እንደሚከታተሉ ተገንዝቤያለሁ። የዜና ሰዓት ሲደርስ ሬዲዮ የሚከፍቱና ጣቢያ ፈልገው የሚያስተካክሉ ውባንቺ ናቸው።

መንግሥቱ ስለባለቤታቸው ሲናገሩ፣ «አሥራ ሰዓት ዓመት ሙሉ በሥልጣን ስቆይ ከውባንቺና ከልጆቼ ጋር የማሳልፈው ጊዜ በጣም ውሱን በመሆኑ አንድም ቀን ስለቸኝ፣ ደከመኝ ሳትል፣ ሳትማረር የልጆቿን ትምህርትና የቤተሰብ ጣጣ ሁሉ ብቻዋን የተወጣች ነች።

ከነበረብኝ የሥራ ጫና ጋር እሷ ከመልካም እናት የሚጠበቀውን ሁሉ በማድረግ ባታግዘኝ ኖሮ እቸገር ነበር» በማለት ለባለቤታቸው ያላቸውን እድናቆት ገልጸዋል።

መንግሥቱ በወቅቱ የፈነዳውን የኢትዮ - ኤርትራን ጦርነት በቅርብ ይከታተሉ ነበር። ሻዕቢያ ያለጥርጥር እንደሚሸነፍ ከወዲሁ ተንብየው ነበር።

የግል ሕይወታቸውን በሚመለከት ኩሎኔሉ በጣም ደስተኛ ናቸው። ሦስቱም ልጆቻቸው ትምህርት፣ ትዕግሥትና አንድነት በሕክምና የዶክተራት ዲግሪያቸውን አግኝተው ተመርቀው ሥራ ጀምረዋል። የመንግሥቱ ኃይለማርያም ልጆች ሦስቱም ዶክተሮች መሆናቸውን የሰሙት ፕሬዚዳንት ሙጋቤ «ንድ መንግሥቱ ከሊኒክ ልትከፍት አስ በሃል እንዴ?» በማለት ቀልደዋል። የመጀመሪያ ልጃቸው ዶክተር ትምህርት መንግሥቱ የሆላንድ ዜግነት ካለው ሲቪል ኢንጂነሪር ባለቤቷ አንዲት ልጅ ወልዳ መንግሥቱ ኃይለማርያምና ወይዘሮ ውባንቺ የልጅ ልጅ ለማየት በቅተዋል።

ከሃገር ወጥቶ መኖር ለማንም አስቸጋሪ ቢሆንም ለአገራቸው ልዩ ራዕይ ለነበራቸው መንግሥቱ በስደት መኖሩ ቀላል እንደማይሆን መገመት አያስቸግርም። ሕይወታቸውን ለማጥፋት በሻዕቢያ የግድያ ሙከራ ከተደረገባቸው ወዲህ የሚደረግላቸው ጥበቃ በጣም የጠበቀ በመሆኑ እንደተራ ሰው የፈለጉት ቦታ ሁሉ መሄድ ባይችሉም፣ ራሳቸውን በሥራ ለመጥመድ አልተቸገሩም። የሚበልጥ ጊዜያቸውን የሚያሳ ልፋት በማንበብ ነው። ከዚያ በተረፈ ያለውን ጊዜያቸውን ከባለቤታቸውና ከልጆቻቸው፣ በተለይም ከልጅ ልጃቸው ከሕሊና ጋር ያሳልፋሉ። መልካም የቤተሰብ ሰው የሆኑት መንግሥቱ የእምስት አመቷን ሕሊና ከወይዘሮ ውባንቺ ጋር በመሆን የአማርኛ ቋንቋና፣ በተለይም የኢትዮ ጽያጽ ታሪክ እንድታወቅ ከፍተኛ ጥረት በማድረጋቸው መልካም ውጤትን አግኝተዋል። ሕጻኒ አማርኛ አቀላጥፋ ከመናገሯ ሌላ ስለአጸ ቴዎድሮስ፣ ዮሐንስና ምኒልክ በኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍ ውስጥ የተጻፉትን ግጥሞች ያለአንዳች ግድፈት በቃሏ ትወጣዋለች። ከዚያ ሌላ «ኢትዮጵያ ቅደሚ» የሚለውን የቀድሞውን ብሔራዊ መዝሙርና ሌሎችንም ብሔራዊ ስሜት አንፀባራቂ ዘፈኖችና መዝሙሮች ዘምራል ኛለች። በትምህርቷም ፈጣንና በጣም ጎበዝ ተማሪ ናት።

ክፍል ፩

አብዮቱ ሲፈነዳ

... ደምዛቸውን ለማስጨመር እንደጅብ ከያሉበት ተጠራርተው በአዲስ አበባ ከተማ አራተኛ ክፍለ ጦር ግቢ «ደርግ» የተባለ የውንብድናና የግድያ ድርጅት አቋቋሙ።

- አሐዱ ሳቡሬ «የዘመናችን ታሪክ» በሚል ርዕስ ካሳተሙት ካሴት።

የካቲት፣ 1966 ላይ በመሳ ኢትዮጵያ የተቀጣጠለው ንቅናቄ ሲጀመር ሕዝቡ ብሶቱንና ችግሩን በተለያዩ መንገድ መገሰፅ ጀመረ። በዚያ ታሪካዊ ወቅት የሕዝቡን ጥያቄ አስተባብሮ አመራር የሚሰጥ የፖለቲካ ድርጅት በወቅቱ ባለመኖሩ ከሌሎች የህብረተሰቡ ክፍሎች ይወቅ ወታደራዊ በተቀናጀ ሁኔታ መንቀሳቀስ ችሎ ነበር። በመሆኑም ከየካቲት እስከ ሰኔ ድረስ ባሉት ወራት በአዲስ አበባ፣ በነገሌ፣ በአሥመራ፣ በሐረርና በሌሎችም የጦራ ክፍሎች ሲን ቀሳቀሱ የቀዩት የጦር አባላት ሰኔ፣ 1966 ተወካዮቻቸውን በመላክ አራተኛ ክፍለ ጦር ውስጥ ተሰበሰቡ። በዚያ የትርጉም ጊዜ የኢትዮጵያ ሕዝብ የወደፊት ዕጣ የሚወሰነው አራተኛ ክፍለ ጦር ግቢ ውስጥ ነበር። በዚያን ወቅት የነበረው ሁኔታ ምን ይመስል ነበር? «ማን ያርዳ የቀበረ፣ ማን ያውጋ የነበረ» እንዲሉ የወቅቱን ተዋናዮች ትዝታ መጠየቅ የገደ ይሆናል። ከነዚያ መካከል ከኩሎኔል መንግሥቱ ጋር አብረው ከነበሩት የደርግ አባሎች ጥቂቶች እንዲህ ብለዋል።

ጎደ ቁጥር ስሥራ ስንድ

በጠቅላላው 15 ዓመታት ካገለገልኩ በኋላ ነበር አብዮቱ የፈነዳው። በአብዮቱ ፍንዳታ ወቅት ሬዲዮ ላይ ስለምሰራ ሁኔታውን በቅርብ ለመከታተል አስችሎኛል። የነገሌውን እንቅስቃሴ ስንከታተል ከቆየን በኋላ ሦስተኛ ክፍለ ጦርና ቀጥሎም ሁለተኛ ክፍለ ጦር ውስጥ ንቅናቄው እየተፋፋመ መጣ። በእውነቱ በወቅቱ የነበረው የጦሩ ሁኔታ እጅግ አሳዛኝ ነበር። ቀለብ አያገኝ፣ ምን አያገኝ፣ በአንዳንድ ቦታ የበሰ በሰ ምግብ እስከ መብላት፣ የተበላሸ ውሃ እስከመጠጣት የሚገደድበት ጊዜ ነበር። በወቅቱ የነገሌውን ሠራዊት ለማረጋጋት የሄዱት ጄኔራል ድረሴ ዱባለን የጦሩን ምግብና መጠጥ እንዲበሉ፣ እንዲጠጡ ያስገደዱ

ቸው በኑሯቸው እጅግ በመማረርና አስቲ ሁኔታውን በደንብ ይረዱት በማለት ነበር። ጄኔራል ድረሴና ጄኔራል አሰፋ እንዲሁም አብረዋቸው የሄዱት ሌሎች ጄኔራሎች በጠሩ ታስረው ነበር። በዚህ ወቅት የአክሊሉ ካቢኔ ጥያቄ ውስጥ ወደቀ። ይህ የመጀመሪያው እንቅስቃሴ ሂደት ነበር።

በሁለተኛው ሂደት እንደታየው የእንዳልካቸው ካቢኔ ብዙም ሳይቆይ በሕዝብ ጥያቄ የውጥር ተያዘ። ሕዝቡም፣ ሠራዊቱ ደሞዙን አስጨምሮ ወደካምፑ በመመለሱ ወቀሳውን ቀጠለ። የሕዝቡን ቁጣ ለማብረድ በኩሎኔል ያለምዘውድ የሚመራ ኩሚቴ ተቋቋመ። ኩሎኔል ከድርጅት የመሳሰሉት ያቋቋሙት የፀጥታ ኩሚቴ እነሱ ያሉበትን ያደሩለትን መደብ ጥቅም የሚያስከብር እንጂ የሕዝብን ጥያቄ የሚመልስ አልሆነም። ሆኖም ግን ለጊዜው ነገሩ ሁሉ የረገበ መሰለ። ይህ ሁለተኛው ዙር የአብዮቱ እንቅስቃሴ ሁኔታ ነበር።

በሶስተኛው ዙር እንቅስቃሴ እንዳልካቸው የወታደሩን ትብብር ጠየቀ። ሠራዊቱም ቅድመ ሁኔታዎችን አስቀመጠ። ከጥያቄዎቹ አንዱ የቀድሞ ባለሥልጣኖች በቁጥጥር ሥር እንዲሆኑ ነበር። ከተማሪዎችም፣ ከሕዝቡም «እንዴት ወደሠፈራችሁ ትመለሳላችሁ?» የሚለው ጥያቄ እየቀጠለ መጣ። በዚህን ጊዜ ጦሩ በራሱ እየተነሳ፣ ራሱን እያስተባበረ ተነሳ። በየክፍለ ጦሩ ከሚቴዎች ተቋቋሙ።

አንድ ቀን በማናውቀው ሁኔታ ከየት እንደመጣ የማናውቀው ወረቀት ተበተነ። ወታደሮችና የበታች ሹማምንት ወኪሎቻችንን መርጠን በነጋታው ጠየቀ እንድንሰበሰብና አለቆቻችንን መኩንኖች ይዘን እንድንመጣ የሚቀሰቅስ ነበር። በማግሥቱ ለስብሰባው ስንሄድ መኩንኖቻችንም አብረውን ለመምጣት አላንገራገሩም። እነሱን አንድ ቦታ እንዲጠበቁ አደረግንና እኛ መሣሪያ ግምጃ ቤት ሻለቃ መንግሥቱ ቢሮ ውስጥ ተሰበሰብን። መኩንኖቹን እንዲጠበቁ ያደረግነው መዘቀኛ ግቢ ውስጥ ሲሆን፣ ሻለቃ መንግሥቱም አብረዋቸው ታስረዋል። እሳቸው በወቅቱ የመሣሪያ ግምጃ ቤት አዛዥ ነበሩ።

መንግሥቱ ኃይለማርያም በሠራዊቱ ዘንድ ተራማጅ እንደሆኑ ይታወቅ ነበር። በኔ ግምት ያን ዕለት የተደረገውን ስብሰባ የተካፈልነው ባለሌላ ማዕረጎችና ወታደሮች ብቻ ብንሆንም፣ ሻለቃ መንግሥቱ መኩንን በመሆናቸው ከባለማዕረግ ጓደኞቻቸው ጋር አብረው በጥበቃ ሥር ቢቆዩም፣ ከጀርባ ሆነው ሁኔታዎችን ያመቻቹ ይመስለኛል።

በዛን ዕለት ማታ ከየክፍሉ የተውጣጣ ኩሚቴ ተቋቋመ። የኩሚቴውን ስብሰባ የመራሁት እኔ ነበርኩ። በኩሚቴው ውስጥ ንጉሤ

ፋንታ፣ ደመቀ ባንጃውና ሌሎችም ነበሩ። ሁኔታው አዲስ አበባ እንደተሰማ ጄኔራሎች ተልከው መጡ። አሰርናቸው። በማግሥቱ ጥያቄያችን በመሟላቱ ፈታናቸው። ሌሎቹንም የራሳችንን መኩንኖች ፈታን። ወዲያውኑ የሰማሌ ጦር፣ አጋጣሚን ለመጠቀም ይመስላል፤ ወደድንበር የመጠጋቱ መረጃ ደረሰን።

ከአዛዥቻችን ጋር በጥሩ መግባባት ነበር የምንሠራው። ሻለቃ መንግሥቱ በሃሳብና በምክር ይረዱን ነበር። በሳቸውም አማካኝነት ጄኔራል ነጋ ተገኝ ዘንድ ቀረብን።

በዚህ ሁኔታ የተመረጠው ተወካዮች ጦሩን ለማስተባበር ጂጂጋ በሄድንበት ወቅት ጦሩ አሰረንና የተቆፈረ ጉድጓድ ውስጥ አቆየን። ምነው ብንል 'እንድታስተባብሩ መርጠናችሁ፣ ግዳጃችሁን ሳትወጡ ለምን ተበተናችሁ?' አሉን። በኋላ ግን በመግባባት ተለቀቅን።

አሁን እንደገና ትግሉ በአዲስ መንፈስ ቀጠለ። የሠራዊቱ አለቆች በከፍተኛ ንቅዘት ውስጥ የተዘፈቁ ነበሩ። ይህም ከሠራዊቱ የኑሮ ሁኔታና ከሌሎች ብሶቶች ጋር ተደማምሮ ከፍተኛ ቅሬታን በማሳደሩ ውጥረት እንደሠፈነ ነበር። ለምሳሌ፣ እኔ የነበርኩበት ሦስተኛ ክፍለ ጦር ውስጥ አዛዥ የነበሩት ጄኔራል ኃይሌ ባይከዳኝ በሥልጣን መባለግና አለአግባብ መበልፀግ ከሚታወቁት ባለሥልጣኖች ዋነኛው ነበሩ። «እሳቸው ይነሱልን» አልን። አጣሪ ኩሚቴ ተቋቋመ። ጄኔራል ነጋ ተሾሙ።

ከዚያ እንደገና ምርጫ ይደረግ ተባለና እኔ በሌሊሁበት መመሪጤ በሻምበል አዛዥ ተነገረኝ። ከሌሎቹ ተመራጮች ጋር ሆኜ አዛዥ ዘንድ ቀረብን። በሥነሥርዓቱ ላይ ጄኔራል ጥላሁን ቢሻኔ፣ የክፍለሃገሩ ፖሊስ አዛዥና ኩሎኔል ቃለ ክርስቶስ ዓባይ ነበሩ። እነዚህ ሁሉ አለቆች ሙሉ ድጋፍና ማበረታቻ ይሰጡን ነበር። 'ይሄ ሥርዓት መወገድ አለበት። እናንተም ተመርጣችኋል። የሠራዊቱ ሙሉ ድጋፍ ከጎናችሁ ስላለ የሕይወት መሥዋዕትነት እንኳን ቢሆን በመክፈል የተጣለባችሁን አደራ ከግብ ማድረስ አለባችሁ' በማለት አበረታቱን። ከኔ ጋራ አብረውኝ የነበሩት ተመራጮች ብርሃኑ ባይሆን፣ ተካ ቴሉ፣ ንጉሤ ፋንታ፣ ደመቀ ባንጃውና ሌሎችም ነበሩ።

ለአዲስ አበባው ጉዟችን ላንድሮቨር መኪናዎች ታዘውልን ጉዟችንን ቀጠልን። በመንገዳችን ላይና ለምሳ በቆምንበት ጊዜ ሁሉ አዲስ አበባ ደርሰን በስብሰባው ላይ ስንገኝ ምን ዓይነት አቋም እንደምንይዝና ምን እንደምንል በስፋት ተወያየን። በእውነቱ ሻለቃ መንግሥቱ የጠራ

እይታና ግንዛቤ ነበራቸው። በበኩሌ አዲስ አበባ ስንደርስ ከሌሎች ክፍሎች ተወካዮች በተሻለ ሁኔታ በጉዳዩ አስበንበትና ተዘጋጅተን የደረሰን ይመስለኛል።

አዲስ አበባ የደረሰነው ከሰዓት በኋላ በመሆኑ ሆቴል አረፍንና ዕረፍት አደረግን። በማግሥቱ ጠዋት ስብሰባው ቦታ አራተኛ ክፍለ ጦር ስንደርስ ከጦሩ ተወካዮች የመጡት አባላት መድረስ ጀምረው ነበር። አብረን ከአንድ ክፍል ከመጣነውና ከአንዳንዶቻችን በስተቀር አብዛኛዎቻችን አንተዋወቅም ነበር። በዚያን ሰዓት አንዱ ጎበዝ መጥቶ አብሮን ቁጭ ማለት ይችል ነበር። እውነትም በኋላ ተጣርቶ ያልተወከሉ አንዳንድ ሰዎች የተመለሱ አሉ።

ተሰብሳቢውን ሻለቃ አጥናፋና የሃምሳ አለቃ አበራ አጋ ቁጭ ብለው ይመዘገቡ ነበር። ሲቀመንበርና ፀሐፊ መሆናቸው ነው። በዚያን ሰዓት ማንም የወደፊት ዕጣ ፈንታችንን ያሰበውም፣ ያለመውም ያለ እይመስለኝም። ሁላችንም የኢትዮጵያ ታሪክ አካል ልንሆን የታጩን መሆኑን ከቶ አላወቅነውም ነበር።

በውነቱ የሚገርም ትርጉሙ ነበር። ግማሹ ቁጭ ብሏል። ግማሹ ቆሞ ያወራል። ሌላው ጠረጴዛ ላይ ተቀምጧል። ግማሹ ባዶ እጁን ሲሆን፣ ግማሹ ታጥቋል። አልቤን የያዘ አለ። ሌላው ኤም ዋን ይዟል። ብቻ ትርምስ ነበር።

እንደምንም ስብሰባው ተጀመረ። የክፈቱት ሻለቃ አጥናፋ ነበሩ። እኛ ከሐረር የመጣነው በመጀመሪያ ያቀረብነው ጥያቄ፣ «ሁላችሁም ተወካዮችሁ ነወይ የመጣችሁት? ዓላማችን ምንድነው?» የሚል ነበር። የመደናገር ሁኔታ ታየ።

«ዓላማችንን በአንድነት እናዘጋጃለን። መሪያችንንም በጋራ እንመርጣለን» በሚለው ሃሳብ ላይ ተስማማን። እያንዳንዱ ተሳታፊም ከወካዮች ክፍል መወከሉን የሚያረጋግጥ የውክልና ወረቀት፣ የሩቁ በቴሌግራም፣ የቅርቡ ደግሞ በደብዳቤ እንዲያቀርብ ወሰንን። ሲቀመንበር ሲመረጥ ሻለቃ መንግሥቱ ሲቀመንበር፣ ሻለቃ አጥናፋ ደግሞ ምክትል ሲቀመንበር ሆነው ተመረጡ። ከዚያ በኋላ ባሉት ተከታታይ ቀናት በተደረጉ ስብሰባዎች በብዙ ጉዳዮች ላይ ተወያዩን።

በበኩሌ የሃገር ፍቅር ስሜት በልቤ ላይ ይነድ ነበር። በዚች ሃገር ላይ ለውጥ እንዲመጣ ጽኑ ፍላጎት ነበረኝ። ከጎዶቼም ጋር አብረን ለተሰለፍንበት ዓላማ እስከ ሕይወት መሥዋዕትነት እንኳን ቢሆን ለመክፈል ዝግጁ ነበርን።

«ኢትዮጵያ ትቅደም» የሚለው መፈክር ከዚያ በፊት ብዙም አይታወቅም ነበር። እንደሚመስለኝ መጀመሪያ የተጠቀሙበት መንግሥቱ ነበሩ።

በተከታዮቹ ቀናት «ኢትዮጵያ የሚበጃት ምን ዓይነት መንግሥት ቢቋቋም ነው?» በሚለው ጉዳይ ላይ ስንወያይ ተሰብሳቢው የተለያየ አመለካከትና ሃሳብ እንዳለው ግልፅ እየሆነ መጣ። አብዛኛው ከዘውዱ ሥርዓት ጋር የተሳሰረ ስሜት ሲያንፀባረቅ የተወሰነው ደግሞ ሕገ መንግሥታዊ የዘውድ ሥርዓት፣ ሌላው የሪፑብሊክ መንግሥት አለ። ለጊዜው የመጀመሪያውን አማራጭ ለመውሰድ ወሰንን። በወቅቱ የምንሠራው ለገጉሁ እያማከርንና እያስፈቀድን ነበር።

ጎደ ቁጥር ሃያ ሁለት

በመኩንንነት ተመርቄ ለባት ዓመታት ካገለገልኩ በኋላ እ.ኤ.አ. በ1970 ወደአትላንታ (አሜሪካ) ለከፍተኛ ወታደራዊ ትምህርት ተላኩኝ። መንግሥቱ ኃይለማርያምን ለመጀመሪያ ጊዜ ያገኘሁት ትምህርቱን ጨርሼ ወደአገሪ ልመለስ ጆን ኤፍ ኬኔዲ ኤርፖርት ቆሜ ነው። ከአንድ ከማውቀው ሰው ጋር ሆኖ እነሱም እንደኔ ወደአገር ቤት ለመመለስ ሊሳፈሩ መምጣታቸው ኖሯል። ከሰውዬው ጋር በአማርኛ ሠላምታ ተለዋወጥንና መንግሥቱ ግን ጥቁር አሜሪካዊ መስሎኝ በእንግሊዝኛ አናገርኩት። እንደኛው ኢትዮጵያዊ መሆኑን ሳውቅ ይቅርታ ጠየቅሁትና ከአበርዲን ወታደራዊ ትምህርት ቤት የሚሰጠውን ኮርስ ጨርሶ ወደ አገር ቤት መመለሱ መሆኑን አሜወተኝ። መንግሥቱ ወደአሜሪካን አገር ሲመጣ ይህ ሁለተኛ ጊዜው ነበር።

ትዝ እንደሚለኝ ስለአገራችን ሁኔታ አንስተን ሃሳብ መለዋወጥ ስንጀምር መንግሥቱ ስለሃገራችን ሁኔታ ጥርት ያለ አመለካከት እንደነበረው፣ ፖለቲካዊ ፕሮብሌሞችን በሚገባ ያወቀና የተረዳ፣ ችግሩንም በጠራ ሁኔታ አገናዝቦ ማስቀመጥ የቻለ መሆኑን ተረዳሁ። በዚያን ጊዜ ያን የመሰለ ግምገማ (አሰስመንት) ማድረግ የሚችሉ፣ በተለይ በሚሊቴሪው ውስጥ ብዙ አልነበሩም ማለት ይቻላል። መሣፈሪያ ሰዓታችን ገና ስለነበረ ምሳ እየበላገና ቢራ አንዳንድ እያልን ብዙ ተጫወትን። ጥሩ የመናገር ችሎታ ነበረው። ጄኔራሎቻችን ላይ ከፍተኛ ቅሬታ ነበረው። በሙስና የተዘፈቁ፣ ለግል ጥቅማቸው ብቻ እንቅልፍ አጥተው የሚያድሩ፣ በሃገሪቱ ለውጥ እንዲመጣ አንዳችም ፍላጎት የሌላቸው መሆኑን በምሬት ይናገራል። ለተጨማሪው ድሃ ሕዝብ እንደማይቆረቆሩ ሳይጠቅስ አላለፈም። ሁላችንም አገሪቱ በመጥፎ ሁኔታ ላይ እንደምት

ገኝ አላጣነውም። መንግሥቱን ግን በተለይ ያንገባገባው የነበረው የኢትዮጵያ ሠራዊት ከሶማሊያ ጋር ሲተያይ እጅግ አሳሳቢ ሁኔታ ላይ መሆኑ ነበር። ሠራዊታችን በቂ ሥልጠና የሌለው፣ ትጥቁ ጎላ ቀርና ኑሮውም እጅግ ጎስቋላ መሆኑ ያበሳጨዋል። 'ሶማሊያ ከኛ በተሻለ ሁኔታ ሠራዊቷን ማደራጀቷን የኛ መሪዎች አላጤኑትም' ይላል መንግሥቱ።

እንደዚህ የመሰለ ውይይት በሠራዊቱ ውስጥ፣ በተለይ በወጣት መኩንኖችና የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ዘንድ እየተለመደ መጥቷል። የኤርትራ ፕሮብሌምና የመሳሰሉት ፖለቲካዊ ችግሮች ሁሉ እየተነሱ መወያየት ተጀምሯል።

መሄጃችን ሰዓት ሲደርስ እኔ ጄኔቭ ሰጥቂት ቀናት ስሄድ መንግሥቱ በሮም አድርጎ ወደአገሩ ተመለሰ። ከሁለት ቀናት በኋላ ወደ ኢትዮጵያ ተመልሼ ቦሌ ስደርስ ጠበቅ ያለ ፍተሻ ሲደረግብኝ፣ «ምንድን ነው ነገሩ?» ብዬ ብጠይቅ፣ 'ከሁለት ቀን በፊት እንዳንተው ካሜሪካ የመጣው መንግሥቱ የሚባለው መኩንን 38 ሪቮልቨር ይዞ ስለመጣ አንተም ይዞ እንደሆነን ብለን ነው አሉኝ። ነገሩ በዚህ አለፈና ከሁለት ዓመታት በኋላ በደርግ የመጀመሪያ ስብሰባ ላይ ከሻለቃ መንግሥቱ ጋር ስንገናኝ ያቺን ሪቮልቨር ታጥቋት አየሁ። ሽጉጧ እስከመጨረሻው ድረስ ከመንግሥቱ ወገብ ተለይታ አታውቅም። ሁሌ የሚታጠቃት ያቺን አሜሪካን ሠራሽ ሪቮልቨር ነበር።

ከአሜሪካ መልስ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የሕግ ፋኩልቲ ገብቼ እንድማር ተፈቀደልኝ። አብዮቱ ፍንዳታ ላይ ከክፍሌ በሌለሁባት 'ተመርጠሃል' ተባልኩ። በኔ ግምት የመረጡኝ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ ስለነበርኩ ይሆናል። እምቢ ለማለት አስቸጋሪ ነበር። ለማንኛውም ትንሽ ላስብበት አልኩ። በኋላ «አሺ» አልኩኝ። ከኔ ጋራ ሌሎች ሁለት ባለሌላ ማዕረጎችም ተመርጠው ነበር።

በኋላ «ደርግ» የተባለው ይህ አስተባባሪ ኩሚቴ ከመቋቋሙ በፊት የካቲት 66 ሕዝባዊ አመፅ ሲቀጣጠል የተቋቋሙ ሁለት የጦር ኃይሉ አባላት የተሰባሰቡባቸው ኩሚቴዎች ነበሩ። የመጀመሪያው ጦር የደሞዝ ጭማሪ እንዲደረግለት ለንጉሡ ጥያቄ ባቀረበበት ወቅት የተቋቋመ ነበር። ከዚያም አልፎ ወደ200 የሚጠጉ ከፍተኛ ባለሥልጣኖችን በቁጥጥሩ ሥር አደረገ። በኋላ ንጉሡ ለመላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ንግግር ካደረጉና የደሞዝ ጭማሪው ከተፈቀደ በኋላ የታሰሩትን ሰዎች ለንጉሡ አስረክቦ ኩሚቴው ተበተነ። ሁለተኛው ኩሚቴ

ደግሞ እንደዚሁ ይሰበሰብና ኩሎኔል ያለምዘውድ ተሰማን ሊቀመንበሩ አድርጎ ይመርጣል። ይህ ስብሰባ የተካሄደው በጦር ሠራዊት መኩንኖች ክብብ ውስጥ ነበር። የሚገርመኝ ነገር ቢኖር ያን ቀን እግር ጥሎኝ መኩንኖች ክብብ ሄጄ ስለነበር ምርጫው ሲካሄድ እዚያው ነበርኩ። ከኩሎኔል ያለምዘውድ ሌላ ኩሎኔል ይገዙ ይመኑ፤ ሻለቃ አጥናፉ አባተና ሻምበል እንዳለ ተሰማ ተመረጠ።

በዚያን ወቅት ወደ20 የሚጠጉ የዐፄ ኃይለሥላሴ ባለሥልጣኖች ጎፋ ሠፈር ታሰረው ነበር። እንደሚባለው ወዳጃቸውን ኩሎኔል ያለምዘውድን በመጠቀም ባለሥልጣኖቹ ጎፋ ሠፈር እንዲታሰሩ ያደረጉት ልጅ እንዳልካቸው መኩንን ናቸው። በዚህ ዓይነት ከተጠቀሙባቸው በኋላ ደግሞ ከበስተኋላ አሰረው በጄኔራል ወልደሥላሴ በረካ አማካኝ ነት የነኩሎኔል ያለምዘውድ ኩሚቴ እንዲበተን ያደረጉ አሁንም እኚህ ልጅ እንዳልካቸው ናቸው።

የነኩሎኔል ያለምዘውድ ኩሚቴ ከተበተነ በኋላም እነሻለቃ አጥናፉ ውስጥ ውስጡን በድብቅ እየተገናኙ መሥራታቸውን ቀጠሉ። የሱ ክፍል የነበረው አራተኛ ክፍለ ጦር ለስብሰባ አመቺ በመሆኑ የጦሩ ተወካዮች ተመርጠው መጥተው እዚያ እንዲሰበሰቡ ያላሰለሰ ጥረት አድርጎ ተሳክቶለታል።

ሰኔ 21፣ 1966 አራተኛ ክፍለ ጦር የሚካሄደው ስብሰባ ላይ ለመገኘት ወደዚያው አመራሁ። ከኢትዮጵያ አብዮት ጋር ያደረግሁት የ17 ዓመት ጉዞ በዚህ ተጀመረ። ከየክፍሉ የተመረጠነው ተወካይ መለቶ ለባሾች ነን በሥፍራው የታደምነው። በበኩሉ ነገሩ ሁሉ ግልፅ አልሆነልኝም። እኔ ብቻ ሳልሆን ሌሎችም እንደነው ግር ያላቸው ይመስለኛል። በዚያን ሰዓት በሠራዊቱ ውስጥ የነበረው የዲሲፕሊን ሁኔታ ትንሽ የላላ ነበር። ወታደሮች የበላይ መኩንኖቻቸውን ያስራሉ። ነገሩ ያለው ጦር መኩንኖቹንና ከአዲስ አበባ ነገር ለማርገብ ተልከው የሄዱትን ጄኔራል ድረሴን ጭምር አስሯል። ጄኔራል አበበ ገመዳን የመሳሰሉ ነባር ጄኔራል መኩንኖች ከሥልጣን ተገልለዋል። ጠቅላላ መደናገር የሚታይበት ወቅት ነበር።

አዳራሽ ውስጥ ከገባን በኋላ ሻለቃ አጥናፉ አባተ ስብሰባውን እንደሚመራ አስተዋልኩ። ሻለቃ አጥናፉ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ ቢዘነስ አድሚኒስትሬሽን ሲማር በዓይን አውቀዋለሁ። በኋላ ደርግ ተብሎ

ኩሎኔል ይገዙ እንደ ኩሎኔል ያለምዘውድ ጎጃሜ ሲሆኑ፣ የልጅ እንዳልካቸው መኩንን ዘመድ ነበሩ።

የተሰየመውን የወቅቱን የጦር ኃይሎች አስተባባሪ ኮሚቴ ለማቋቋም ከፍተኛ ጥረት አድርጓል። ጥረቱም ተሳክቶለት ያው እውን ለመሆን በቃ። ከሱ ጋር ስብረው (ሰብሳቢው አጥናፉ መሆኑ ነው) ከተቀመጡት ውስጥ ሻምበል ተፈራ ተክለአብና መቶ አለቃ ግርማ ፍስሐት ትዝ ይሉ ኛል። ከነሱ ጋር የነበረ አንድ ሰው የተሳታፊዎቹን ስም ይመዘግባል። ተወካዮቹ ስምና ማዕረጋቸውን እንዲሁም ወክሎት የመጡትን የጦር ክፍል በመናገር ከተመዘገቡ በኋላ ግማሹ ቆሞ ያወራል፤ ሌላው ወደ ደጅ ወጣ ገባ ይላል። ግማሹ ጠረጴዛ ላይ ቁጭ ብሏል። ሌሎች እርስ በርስ የሚተዋወቁ ደግሞ ትንንሽ ክብ ሰርተው ያወራሉ። መሣሪያ የታ ጠቁ ብዙዎች ናቸው። ትንሽ የሥርዓት መጉደል ሁኔታ ይታይ ነበር።

የተሰበሰቡበት ግላማ ምን እንደሆነ ብዙዎቻችን በደንብ የገባን አይመስለንም። ሻለቃ አድማሴ ዘለቀ ያሉበት ጥቂት የፓርላማ ተመ ራጮች ቡድን ጎፋ ሠፈር የታሰሩትን የዐፄ ኃይለሥላሴን ሚኒስትሮችና መኩንኖች ለማስፈታት ያደረጉት ሙከራ ጦሩን ያስቆጣው መሆኑን ሻለቃ አጥናፉ ስለሚያውቅ ይህንን የጦሩን የቁጣ ስሜት በማራገብ ተወካዮቹን በመላክ ለዚህ ስብሰባ ምክንያት እንዲሆን አጋጣሚውን የተጠቀመበት ይመስለኛል። የስብሰባው ምክንያትም ይሄው ጉዳይ ነበር።

እዚህ ላይ ልብ ማለት ያለብን ይህ የመጀመሪያው ቀን ስብሰባችን መሆኑንና ከደብረዘይት (አየር ኃይል)፣ ከሐረርና ከሌሎችም ሩቅ በታዎች ጦሩን ወክሎው የሚመጡት አባሎች ገና ጠቅልለው ያልገቡ መሆኑን ነው። አጥናፉ ስብሰባውን ሲከፍት በጦሩ ውስጥ ስላለው የአስተዳደር ጉድለት፣ በሥልጣን መባለግና ሙስና ተናገረ። ሌሎችም በዚህ አርዕስት የሚመሰላቸውን ተናገሩ። የሚወነጀሉ አዛዦች አልፎ አልፎ በስም ሲጠቀሱና አስፈላጊ የመሰሉንን ነገሮች ማስታወሻ እንይዝ ነበር። የሚቀጥለው ቀን በአጥናፉ ትዕዛዝ ተጨማሪ ሰዎች ታሰሩ። ሬዲዮ ጣቢያውን፣ ኤርፖርቱንና ትልልቅ ሕንጻዎችን ወታደር እን ዲጠብቅ ትዕዛዝ ተሰጠ። ጄኔራሎችና ከፍተኛ ባለሥልጣኖች ታሰሩ። ይህ ሁሉ የሚሆነው በአጥናፉ ትዕዛዝ ሲሆን፣ እሱ አንድ ተራ ሻለቃ ሆኖ ይህን የመሳሰለ ነገር በሱ ትዕዛዝ ማስፈጸም መቻሉ በወቅቱ በሠራ ዊቱ አመራር ላይ ደርሶ የነበረውን መፍረክረክ ያሳያል። ሁኔታዎች ሁሉ በስሜት የሚካሄዱ ነበሩ። የአመራሩ እርካብ በቅጡ ተረግጦ እንዳ ልተያዝ ግልፅ ነበር። ሻለቃ አጥናፉ በፀባዩ በጣም ትሁት፣ ተግባቢ፣ የማስተባበር ችሎታ ያለውና የማይፈራ ሰው ሲሆን ተናግሮ የማሳመን ችሎታው ውሳኔንና ተሰው ውሳኔ ለመስጠት ፍጥነት የሚጎለው ነበር።

በመጨረሻም ለውድቀቱ ምክንያት የሆነው ይሄው ዝግታው ሊሆን ይችላል።

ቀጣዩ ስብሰባችን ትዝ ይለኛል ሰኞ ቀን ነበር። የሦስተኛ ክፍለ ጦር ተወካዮች እንመንግሥቱ ኃይለማርያም ከሐረር መጥተው ስብሰ ባው ላይ ተገኙ። የሐረርን ጦር አካዳሚ የወከለው ብርሃኑ ባየህ፣ ከባለ ሌላ ማዕረጎች ለገሠ አስፋው፣ ንጉሤ ፋንታና ደመቀ ባንጃው፣ ሌሎችም አብረዋቸው ነበሩ። መንግሥቱን ያኔ ከአሜሪካን መልስ ጆን ኤፍ ኬኔዲ አውሮፕላን ጣቢያ ተገናኝተን ለመጀመሪያ ጊዜ ከተነ ጋገርን ወዲህ ሁለተኛ ያየሁት ያንለት እዚያ ስብሰባ ላይ ነበር። የተቀ መጠው በአቅራቢያዬ ስለነበረ አንድም ቃል ሳይተነፍስ የስብሰባውን ሂደት በጥንቃቄ ይከታተል እንደነበር አስታውሳለሁ። በተከታዩ ቀን ግን እጁን አውጥቶ እንዲናገር ተፈቀደለትና የሃገራችን የወደፊት ሁኔታ ሁላችንንም የሚያሳስበን ጉዳይ እንደመሆኑ መጠን ግላማችን ምን መሆን እንዳለበት ማወቅ እንዳለብን ካስረዳ በኋላ ጥርት ያለ ፕሮግራም፣ የሥራ ዕቅድ ወዘተ እንደሚያስፈልግ ተናገረ። ሁላችንም በንግግር ችሎታውና በሃሳቦቹ ጥልቀት ተደነቅን። ይህ ሰው የሚናገረ ውን የሚያውቅ መሆኑን ብዙዎቻችን እንዳለብን እንምታለሁ። አያይ ዘም «ኢትዮጵያ ትቅደም» የሚለው መፈክራችን እንዲሆን ሃሳብ አቀረበ። «ኢትዮጵያ ትቅደም» የመንግሥቱ ሃሳብ ነበር። ነገር ግን በ«ጀርመን ትቅደም»² መንፈስ እንዳልሆነ ጥርጥር የለውም።

«ወደፊት ለኢትዮጵያ ምን ዓይነት መንግሥት ያስፈልጋታል? የወደፊት ግላማችን ምንድነው?» የሚሉትንና ሌሎቹንም የሰነዘራቸ ውን ሃሳቦች በተመለከተ ሌሎቹ ተወካዮች እየተነሱ ሃሳባቸውን መግ ለዕ ሲጀምሩ ሻለቃ መንግሥቱ መድረኩ አካባቢ የነበረው ጥቁር ሠሌዳ ጋ ሄደና የሚናገሩትን ሃሳብ ፍሬ ነገር ነጥብ ነጥቡን በሠሌዳው ላይ ማስፈር ጀመረ። የተለያዩ ሃሳቦች ይቀርቡ ነበር። ከነዚህም መካከል ለሃገራችን ምን ዓይነት መንግሥት ይሻላታል ለሚለው፣

- 1. ሕገ መንግሥታዊ የዘውድ አገዛዝ
- 2. ዲሞክራሲያዊ የሲቪል መንግሥት
- 3. ወታደራዊ መንግሥት የሚሉ ሃሳቦች ተሰነዘሩ።

በዚያን ወቅት ለብዙዎች ንጉሡን ማውረድ የሚለው ነገር ጨርሶ የማይታሰብ ነገር ነበር። ሃሳቡ ራሱ ያስፈራ ነበር። ስለዚህ ከሌሎቹ ይልቅ የመጀመሪያው ሃሳብ ተቀባይነት አገኘ።

² ናዚ ጀርመኖች ይጠቀሙበት በነበረው።

በዚህ ዓይነት ስንወያይ ቆየንና ለ15 ደቂቃ ዕረፍት ወጣን። በዚህን ጊዜ 'አዲስ ፕሮግራምና መመሪያ የምናወጣ ከሆነ ለምን አዲስ ሊቀመንበር አንመርጥም?' የሚለው ሃሳብ ተገሸራሸረ። አንዱ ሻለቃ መንግሥቱ' አለ። ብዙዎቹ በአነጋገርና በጠራ ሃሳቡ ተማርከዋል። ለመመረጥ ግን መንግሥቱ ከበስተጋላ ሆኖ ያደረገው ግፊት ያለ አይመስለኝም። ዞሮ፣ ዞሮ ከዕረፍት በጋላ ምርጫ ተካሂዶ ሻለቃ መንግሥቱ አንደኛ፣ ሻለቃ አጥናፋ ደግሞ ሁለተኛ ሊቀመንበር ሆነው ተመረጡ። ከዚያ በጋላ ዋና ፀሐፊ የሚሆነውን ሰው ልንመርጥ ስንዘጋጅ መንግሥቱ ተቃወመ። 'ሊቀመንበር እንደሆን እምነት ጥላችሁ ብኝ ከመረጣችሁኝ ዋና ፀሐፊውን የምመርጠው እኔ መሆን አለብኝ' አለ። ማንም አልተቃወመም። ጓደኛውንና ኮርሰሜቱን ገብረዮስ ወልደሐናን መረጠ።

መንግሥቱ ኃይለማርያም በጋላ ላይ አስወርቶ ሊያሳምን እንደ ሞከረው ሳይሆን ካብዮቱ ፍንዳታ በፊት በነበረው ሕይወቱ ምንም ዓይነት የፖለቲካ ተሳትፎ አድርጎ አያውቅም። ከሠራዊቱ አባላት ውስጥ ደርግ ከመቋቋሙ በፊት በድብቅ ሠራዊቱን ለማስተባበርና አንድ አይነት ሚና እንዲጫወት ከፍተኛ ጥረት አድርገው የታገሉ ሰዎች ቢኖሩ አጥናፋና ጓደኞቹ ናቸው። ለምሳሌ፣ መቶ አለቃ ግርማ ዮሐንስ በአብዮቱ ፍንዳታ መጀመሪያ ላይ በተቋቋሙት በሦስቱም የሠራዊቱ ኩሚቴዎች ውስጥ አባል ነበር። ደርግ ሲመሠረት የነበሩት አባላት ትክክለኛ ቁጥር 108 ነበር። 109ኛው አባል ብዙም ሳይራመድ በዚያው ወቅት በመኪና አደጋ ሞቷል። ቁጥራችን 120 እንደሆነ በኢንተርናሽናል ሚዲያ ሲነገር የነበረው ከመካከላችን አንዱ፣ ሻለቃ አሥራት ደስታ ለጋዜጠኞች ጥያቄ ሲመልስ ይሄ ጥያቄ ቀርቦለት ሲያፋጥጡት ትክክለኛውን ቁጥር ላለመስጠት ዝም ብሎ '120 ነን' ስላለ ብቻ ነው። በዚያ ወገን 'ቁጥር ለምን ሰጠህ?' ተብሎ በደርግ ስብሰባ ላይ ተወቅሶበታል።

«ደርግ» የሚለው ስያሜ ለኩሚቴዎችን የተሰጠው ያን ጊዜ ከሕዝብ ይጎርፋልን ከነበሩት በርካታ ደብዳቤዎች ውስጥ ተወስዶ ነው። በዚያን ጊዜ የቀድሞው መንግሥት ባለሥልጣኖች የፈፀሙትን ያስተዳደር በደል፣ የሥልጣን ብልግናና መስና ማጋለጥ ሥራዬ ብለን የያዘነው ነገር ስለነበር ከሕዝቡ በርካታ ደብዳቤዎች ይደርሱን ነበር። እሱን ብቻ ለማንበብ ሁለት፣ ሦስት አባላት ተመድበው ነበር። አዲስ አበባ ውስጥ በየቦታው የሃሳብ መስጫ ሳጥኖች ተደርገው ነበር።

አንድ ቀን አቶ ሽመልስ አዱኛ መጡና 'አንድ የማሳያችሁ ነገር አለ' አሉና እንድናይላቸው ጠየቁን። የደርግ አባላት ብቻ በአዳራሹ ውስጥ ተሰበሰቡን። ጅናታን ዲሞኒዳሊያ ያነሳውን «የተደበቀው ረሃብ» የተሰኘውን የወሎ ሕዝብ በረሃብ ሲረገፍ የሚያሳየውን አሳዛኝ ፊልም ነበር ይዘውልን የመጡት። በውነቱ ሁላችንንም እጅግ በጣም ነበር ያሳዘነን። የማንንም አንጀት የሚበላና ወገንን ቀርቶ ጠላትን የሚያሳዝን ፊልም ነበር።

ፊልሙን ካየን በጋላ በጥንቃቄ በምስጢር እንዲቀመጥ አደረግንና ለአትዮጵያ ሕዝብ ለማሳየት አመቺ ጊዜ እንጠበቅለት ጀመር። እስከዚያ በንጉሡና በጠቅላላው አገዛዝ ላይ የጀመርነውን የፕሮፓጋንዳ ዘመቻ ቀጠልን። ብዙ የሚሠሩ ነገሮች ነበሩን።

ልጅ እንዳልካቸውም እንዲሁ ሥራ በዝቀረው ነበር። የኛን ኩሚቴ ለመበተንና አንዳንድ አባላትን ለማስገደል ከፍተኛ ጥረት እያደረጉ መሆኑን ደረሰንበት። ሰባት ሰዎች በአባልነት የሚገኙበት የደርግ ንዑስ ኩሚቴ በእንዳልካቸው በሚመራው የሚኒስትሮች ምክር ቤት ስብሰባ ላይ እየተገኘ አብሮ ይሠራ ነበር። እንዳልካቸው ከሚኒስትሮቻቸው ለጥቂቶቹ ደርግን ለማጥፋት የወጡትን ሴራ በምስጢር አካፍ ለዋቸዋል። ከመካከላቸው አንዱ (ሰሙን ለመጥቀስ ፈቃደኛ አይደለሁም) መጥቶ ምስጢሩን ለደርግ ይነግራል። እንዳልካቸውና ጓደኞቻቸው እንዲታሰሩ የተደረገው በዚህ ምክንያት ነበር።

ጓደ ቁጥር ለማንያ ሦስት

የተመረጥኩበት በሌለሁበት ነበር። ወደጠቅላይ ሠፈር ተዛውራ ከመጣሁ ገና አንድ ዓመቱ ሲሆን፣ ጠዋት ጠዋት ሠልፍ ሜዳ ላይ የ15 ደቂቃ ጊዜ ተፈቅዶልኝ ለወታደሮች ንግግር አደርግ ነበር። የምናገረው ስለዲሲፕሊን፣ ትምህርትና የመሳሰሉትን ነገሮች በመዳሰስ ሲሆን፣ ምናልባት ወታደሮች በዚያ ስለሚያውቁኝ ይሆናል የመረጡኝ። ከኔ ጋራ፣

1. መቶ አለቃ ገቢያው ተመስገን
2. የአሥር አለቃ ኃይሉ በላይ
3. ተፈራ ደነቀ ተመረጡና አራተኛ ክፍለ ጦር የሚደረገው ስብሰባ ላይ ለመገኘት ሄድን። ብዙዎቻችን አንተዋወቅም። ሁላችንም ከተለያዩ ቦታ ነው የመጣነው። ሆኖም አንዳንዶች የሚተዋወቁ፣ በተለይ ጦር ሠራዊቶች በግሩፕ ቆመው ያወራሉ። ትንሽ ግራ የተጋባ ስብሰባ

ነበረ። ከሃምሳ አለቃ አበራ አጋ ጋር ሆኖ ሥነሥርዓት እንዲከበር ይሞክር የነበረው ሽለቃ አጥናፋ ነበር። አበራ አጋ የሚመጡት ሰዎች ስማቸውን ሲነግሩት ይመዘገባል።

መንግሥቱ ኃይለማርያምን ለመጀመሪያ ጊዜ ያየሁት እዚያ ሰብሰባ ላይ ነው። እሱ ግን ሐረር ፖሊስ በነበርኩ ጊዜ፣ በተለይም በቁልቢ በዓል ጊዜ የትራፊኩን ሁኔታ የማስተባብር እኔ ስለነበርኩ በዚያን ወቅት እንደሚያውቀኝ ነግሮኛል።

ከሐረር ተወክለው የመጡት የመንግሥቱ ቡድን አባሎች ከሁሉም በተሻለ ተዘጋጅተው የመጡና የሚፈልጉትንም የሚያውቁ ይመስላሉ። የተዘናና ሁኔታ ይታይባቸዋል። መንግሥቱ ስማርት ነበር። ተራ ተሰጥቶት መናገር ሲጀምር ተሰብሳቢዎቹን በመጠየቅ ነበር የጀመረው። 'ምንድነው ዓላማችን? ምን ማድረግ ነው የምንፈልገው? ግባችን ምንድነው?' ብሎ ሲል እርስ በርሳችን መተያየት ጀመርን። ብዙዎቻችን ይህን መሠረታዊና ዋና ጥያቄ አላጤንነውም። የመለሰም አልነበረም። መንጌ ቀጠለና 'ይሄንን ግልፅ ካላደረግን ብዙም ወደፊት ልንራመድ አንችልም' ሲል አንዳንዶች በእርሚው የተመረጡ ተወካዮች መሆናቸውን አመለከቱ።

'ሲሆንስ? (So What?)' ነበረ መልሱ። 'ለሰብሰባችን አንድ ግብ እናብጅለት። ዓላማችን ይታወቅ። ይህን ካላደረግን አንዲት ኢንች ወደ ፊት አንራመድም' እያለ ሁላችንም እንድናደንቀው ያደረገ ንግግር ተናገረ። ምናልባትም አንዳንዶቻችን «ይሄ ሰውዬ ሊመራን ይችላል» ብለን ሳንል አልቀረንም።

ከዚያ በኋላ ምርጫ ተደርጎ በ99 በመቶ ድምፅ መንግሥቱ አንደኛ ሊቀመንበርነቱን ሲይዝ (የመረጥነው ለ17 ዓመታት ይሆናል ብለን አላሰብንም!!) አጥናፋ አባተ ሁለተኛ ሊቀመንበር ሆነ። አጥናፋ ሁለተኛ ሆኖ መመረጡ አላስከፋውም። እንዲያውም ሳያስደስተው አይቀርም። ምክንያቱም በራሱ እነሳሽነት ክፍሉ አራተኛ ክፍለ ጦር ስለነበር ከሰብሰባው አዳራሽ ጀምሮ አስፈላጊውን ሁሉ ያዘጋጀውና ያስተባበረው እሱ በመሆኑ የወቅቱ ባለሥልጣናት ጥርስ ውስጥ እንደገባ ገምቷል። ሁኔታ ፈቅዶላቸው አንድ ነገር ሊያደርጉ ዕድል ቢገጥማቸው እንደ ማይለቁት ስለሚያውቅ አፊት አፊት መታየቱን አልወደደውም።

በዚያን ጊዜ ንጉሡም ከሥልጣን አልወረዱ። የእንዳልካቸውም መንግሥት በቦታው ላይ ነበር። ታዲያ የደርጉ ተወካዮች በሚኒስትሮች

ሰብሰባ ላይ እየተገኙ ሲመጡ ገለፃ ስለሚያደርጉልን መንግሥት ምን እንደሚያደርግ ብናውቅም የነበረን ሥልጣን በጣም ውሱን ነበር።

ንጉሡም ጋር ብቅ እያልን ሰላቸው ያለንን ታማኝነት እንገልፅ ነበር። ቤተ መንግሥት ስንሄድ ከ7-15 የምንደርስ አባላት ሆነን ነበር የምንሄደው። እውነቱን ለመናገር «ለንጉሡ ታማኝ ነን» ስንል የነበረው ከልባችን አልነበረም። እንዲያው ለይስሙላ ነበር (አየሳቁ)። በመልካም ቃላት ለማደንዘዝ። ንጉሡ ታዲያ በአሽከሮቻቸው፣ በቤተ መንግሥት ባለሚሎች ታጅበው ነበር የሚቀበሉን። አኛም «ግርማዊ ሆይ» እያልን ቀጥ ብለን ወታደራዊ ሠላምታ እየሰጠን አጅግ በማክበር ነበር የምናነጋግራቸው።

ቀስ በቀስ አጠገባቸው የነበሩት ሰዎች ሁሉ ተራ በተራ እየታሰሩ ጎፋ ሠፈር ገቡ። ንጉሡ ያ ሁሉ ሰው አንድ ባንድ እየተለቀመ ሲታ ሠር ደንዝዘው ይሁን ወይም በምን ምክንያት እንደሆነ አላውቅም ምንም ተቃውሞ አያሰሙም ነበር። አንድ ቀን ታዲያ ከሥልጣን ከመውረዳቸው ጥቂት ቀናት ቀደም ብሎ የተወሰኑ መለዩ ለባሾች ቤተመንግሥት ሄደው የእልፍኝ እስከልካያቸውን ለማሠር ሲሞክሩ በቁጣ ጠፉ። 'የፈለጋችሁትን ውሰዱ! እሱን ግን አትነኩም' ብለው ተቆጡ። በኔ ግምት የሳቸው ተራ ሩቅ አለመሆኑን የተረዱ ይመስለኛል።

መስከረም 1፣ 1967 የወሎን ረሃብ የሚያሳየውን ፊልም የኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲያየው ምሽቱ ላይ አቀረብነው። እኔ ማንነቴ እንዳይታወቅ ተጠንቅቄ (ለነገሩ በዚያን ጊዜ የደርግ አባሎችን ሕዝቡ ገና አያውቀንም ነበር) ደሴ ሆቴል ገባሁና ሻይ አዝገፄ አንድ ጥግ ይገፀ ተቀመጥኩ። ቡና ቤቱ ግጥም ብሎ በሰው ተሞልቷል።

አብዛኛው ሰው በየቤቱ ቴሌቪዥን ስለሌለው በየቡና ቤቱ እየሄደ ዕለት በዕለት እየጋለ የሚሄደውን ያብዮቱን ሂደት በሬዲዮ፣ በጋዜጣና በቴሌቪዥን በጉጉት ይከታተል ነበር። ይህን ስለማውቅ የተራውን ሕዝብ ስሜት ለማየት ከተሰበሰበው ሰው ጋር አብራ ማየት ጀመርኩ። ፊልሙን በደርግ ሰብሰባ ላይ ስላየሁት የኔ ትኩረት የያንዳንዱን ሰው ስሜት ለማወቅ ነበር። ማስታወሻ ደብተራ ላይ ያየሁትን አሰፈርኩ። በውነቱ በየሰዉ ፊት ላይ ይህ ነው የማይባል ቁጣ ይነበባል። ቁጭትና ንዴት በግልፅ ይታያል። የተሰማቸው ስሜት በደንብ ይገባኛል። ከኛ የደርግ አባሎች ራሳችን ፊልሙን ባየን ጊዜ ስሜታቸውን የተቆጣጠሩ ጥቂቶች ናቸው። አብዛኛዎቻችን እምባችንን ማገድ አልቻልንም። በዚያን ጊዜ ሞት ብርቅ ነበር። ያንን ያህል የሬሳ ብዛት አይተን እናውቅም ነበር። አለቀሰን።

የሕዝቡ ስሜት ግልፅ ነበር። በንጉሡና ባጠቃላይ በሥርዓቱ ላይ ይህ ነው የማይባል የቁጣ ስሜት አሳደረ።

የመጀመሪያዎቹ ሰለባዎች

...ደም ሳይፈስ፣ ፅልቂት ሳይኖር በአገሪቱ ውስጥ የተዛባውን ነገር ሁሉ ለማቃናትና ፍትሕን፣ እኩልነትንና ነፃነትን ለሕዝብ ለማስጨበጥ እው የተነሳነው እያሉ የሚፎልሉት የደርግ አባላት ሥልጣን ኮርቻ ላይ ፈጥ ባሉ በሦስተኛው ወር እውነተኛ መልካቸውን ለዓለም ገልፀው አላዩ። በድንቁርና፣ በጥላቻና በቂም በቀል መንፈስ የተመረዘ እእምሮ፣ እብሪትና ማን አለብኝነት ሲጨመርበት ምን ዓይነት እብደት ላይ እንደሚጥል አስመሰከሩ። በኢትዮጵያ ጦር ኃይሎች ውስጥ በሰካ ራምነት፣ በጠበኝነት፣ በወሰላታነትና በሥነሥርዓት አፍራሽነት የታወቁና ይህንን ብልሹ ፀባይና ምግባራቸውን የሚመለከር የደለበ ማህደር ያላቸው፣ ፍትሕ ምን እንደሆነ ሰምተው የማያውቁ፣ እነዚህ ነፍሰ ገዳዮች በሥልጣን ብቻ ሳይሆን በመጠጥ ኃይል ጭምር ናላቸው ዙር በቤተ መንግሥቱ አዳራሽ ውስጥ ተሰብስበው በብዙ ሰዎች ሕይወት ላይ እንደቀልድ (ያሳለፉት) የሞት ውሳኔና የፈፀሙት ድርጊት እንዲሁ የሚቀር አይደለም።

- አሐዱ ሳብራ

ህዳር 14፣ 1967። በታላቁ ቤተመንግሥት ገቢ ውስጥ ነው። በንጉሡ ዘመን ሰጠጅ ማቀዝቀዣ ያገለገሉ የነበሩት የምደር ቤት ክፍሎች ውስጥ ታሰረው የነበሩት በቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ዘመን ከፍተኛ ባለሥልጣናት የነበሩት እስረኛች የምሽት ፀሎታቸውን አጠናቀው ራታቸውን ለመመገብ እየተዘጋጁ ነበር። ጥቂት ቀደም ሲል የወህኒ ቤቱ ተረኛ ዘዎች መጥተው እንደተሰመደው በረን ከውጪ ከዘገባቸው በጎሳ ተመልሰው ሄደዋል። ውጪ የሚጠብቁቸው ወታደሮች አልፎ፣ አልፎ ሲነጋገሩ ከሚሰሙ በስተቀር ሲሳ ምንም አዲስ ነገር አልነበረም።

ከነበሩበት ትልቅ ሥልጣንና ክብር ተሸቆሰው ወርደው የትላንት ልዑሳን፣ መሳፍንትና መካንንት የዛሬ እስረኛች ሆነዋል። ከጥቂት ወራት በፊት «ይሆናል ወይም ይደረጋል» ብለው የማይገምቱት ነገር ፅሁት ተሰት እየሆነ ከራሳቸው አወዳደቅ እስከ ንጉሡ መገርሰስ ድረስ አይተዋል። ከታሰሩበት ጊዜ ጀምሮ እንዳቸው እንኳን ለፍርድ ሳይቀርቡ የወደፊት ፅጣ ፈንታቸው ምን ሲሆን እንደሚችል ፈፅሞ መገመት የማይችሉበት ደረጃ ላይ ደርሰዋል። ይህ

ነሱ ተደማምሮ ያሉበት ሁኔታ እንደታዩትን ቢበላውም በዚያን ዕለት ምሽት ሆነው ነገር ይደርሰብናል ብለው ያሰባሉ ብሎ መገመት ያስቸገረው።

እነሱ ከታገሩበት ገራ ሆነው ለማየት ባይችሉም ምደረ ገቢው በወታደራዊ ተጥሰቅልቋል። እነሱ ይሆናል ብለው ባይገምቱም ከበላዎቸው ካለው የሰዓዊ ስዳራሽ ውስጥ ተሰብስበው «እክሌ ይኑር ወይም ይሙት» እያሉ በሕይወት ላይ እጅ እያወጡ የረረዳባቸው ሰዎች ነበሩ። ለማቸው በዘርዘር ተመዘገቦ ፍርዳን እንዲያስፈፅሙ የተሳኩት የሞት መልእክተኛች መጥተው ቢሉ ላይ ቆመዋል። ሻሎታ የገራውና ሻሎታ ጌታቸው ሺበሺ የተባሉት የደርግ ለሳሳት ለማቸውን እየጠሩ ጥንድ፣ ጥንድ በማድረግ እጆቻቸውን በካቴና ካሰሩ በነሳ በቀረቡት ትልልቅ ካሚየኖች እየጫኑ ወደ ታላቁ ወህኒ ቤት ወሰዱቸው። ወደዚያ በሚያደርጉት ጉዞ «ወዳት ነው የሚወስዱን?» የሚሰው ጥያቄ በአእምሮአቸው ቢገላገም ክፉ ነገር ይደርሰብናል ብለው የጠበቁ አይመስሉም። ከመካከላቸው አንዱ አብረዋቸው ከተሳፈሩት ወታደሮች ወደ አንዱ ጠጋ በማሰት «ወቴ፣ ወዳት ነው የምትወስዱን? የምንሄደበትን ቦታ ታውቃለህ?» በማሰት ሲጠይቁ፣ እንደማያውቅ ይገልጻላቸዋል። አንዳንዶቹ እንዳውም «እዚያ ከሄደን ቢተሰብ እንደልብ ሲጠይቁን ይችላል። ምናልባት መፃህፍትና ጋዜጣም ሲገባልን ይችል ይሆናል» ብለው የተደሰቱ ነበሩ።

ወህኒ ቤቱ ገቢ ሲደርሱ፣ ከመኪናው ወርደው እስረኛች ወደሚታሰሩበት ቦታ የሚወስደውን መንገድ ትተው ወደገራ በመታጠፍ እንዲሄዱ ይነገራቸዋል። እጥፍ እንዳሉ ጨለማው ውስጥ አውቶማቲክ መሣሪያ የይዙ ወታደሮችን ሲያዩ ከፍተኛ ድንጋጤ ይለማቸዋል። ወዲያው ተኩስ በመክፈት ይረሽኛቸዋል። በዚህ ዓይነት ከፈጁቸው በጎሳ አስከረኛቸውን በገራደር የተቆረረ ጉዳይ ውስጥ በመጣል ይቀብሩታል።

በዚያን ዕለት ከደርግ በተሳኩ ወታደሮች በመኖሪያ ቤታቸው የተገደሉትን የደርግን ሲቀመንበር ሲተና ጁኒራል አማን ሚካኤል አንደምን ጨምሮ በተለምዶ «ሰልሣዎቹ» በመባል የሚታወቁት እነዚህ በገፍ የተረሸት ሃምሳ ሁለት ባለሥልጣናት የንጉሡን የልጅ ልጅ ሪር አድሚራል እስክንድር ደስታን ጨምሮ፣ ሁለት ጠቅላይ ሚኒስትሮች የሚገኙባቸው ከፍተኛ የጦርና የሲቪል ባለሥልጣናት ነበሩ። ሌሎች ሁለት የደርግ አባላት፣ አምስት ከፍተኛና ዘቅተኛ ማዕረግ የነበራቸው የሠራዊቱ አባላት ነበሩ።

ለመሆኑ ይህን የመሰሰ አሰቃቂ ወንጀል እንዲት ሲፈፀም ቻለ?

ጁኒየር ኤኮማን የሕንሰ ፍትዊና መቶ አለቃ ተሰፋዬ ተክሌ።

ገደ ቁጥር ሦስት

ነገሩ ባይሆን ደስ ይለኝ ነበር። ችግሩ ግን ሰዎች የሚያዩት ነገሩ ካለፈ በኋላና አስገዳጅ የወቅቱን ሁኔታ ባለማገናዘብ በመሆኑ ለዚህ ጥያቄና ለሌሎችም የሚሰጠው ድምዳሜ የተዛባ ይሆናል። ሰዎች ነገሩን ከሥር ሳይጀምሩ ላይ ላዩን ብቻ ይዘው ይተቻሉ። ይህ ትክክል አይደለም።

ገደ ቁጥር ዘጠኝ

የስልጣንዎቹን ግድያ ያቀነባበረው ማነው? ቀደም ብሎ ታስባለህ የደርግ አባሎች እንድናፀድቀው የቀረበ ነገር ነው ወይስ ጭገኖች ሂደት ሳቢያ የተፈጠረ ኃላፊነት የጎደለው ሥራ? ላለፉት አሥርት ዓመታት ራሴን ስጠይቅ የቆየሁት፤ ነገር ግን መልስ ያላገኘሁለት ጥያቄ ነው። ብዙዎቻችን የደርግ አባላት ካለፈ በኋላ ሲቆጩን የኖረና በሃዘን የምና ስታውሰው የተረገመ ውሳኔ ነበር። ያን ሁኔታ እንዲፈጠር በመፍቀዳችን ከባድ ስሕተት መፈፀማችን ይሰማኛል። እነዚያን ሰዎች እንዲገደሉ የሚያስወስን በቂ ምክንያት ነበረ ወይ? አይገባኝም! ሌሎችም ጓዶቼ ተመሳሳይ ስሜት ይሰማቸዋል። ምናልባት የመንግሥቱ እጅ ሊኖርበት ይችላል። አጥናፉ አባተ ፊውዳሎችን በጣም አድርጎ ይጠላ ነበር። በተጓዥል ከእሱ ጋር እንዲተባበር መንግሥቱ አሳምኖት ተባብሮት ይሆን? በአርግጠኝነት ለመናገር አልችልም። በኔ ግምት - ምናልባት የተሳሳተ ግምት ሊሆን ይችላል - ደጃዝማች ከበደ ተሰማ ሰዎቹን እንዲያስወግድ ለመንግሥቱ ምክር ሳያካፍሉት አልቀሩም።

ጥቂት ቀደም ብሎ 'የታሰሩት ባለሥልጣናት አፋጣኝ ውሳኔ እንዲያገኙ ጦሩም እየጠየቀ ነው፤ ሕዝቡም እየጠየቀ ነው። እነዚህን ሰዎች ምን እናድርጋቸው? ዝም ብሎ እየቀለቡ ማስቀመጥ ነው ወይ?' ተብሎ ስብሰባ ተጠራ። ጥያቄውን የሚያቀርበው ያው መንግሥቱ ነው - ጠቅላላ ጉባኤው ላይ ማለት ነው። ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም የመርማሪ ኮሚሽኑ ሊቀመንበር፤ ዶክተር በረከተአብ ሀብተሥላሴ ደግሞ ምክትል ሊቀመንበር ነበሩ። ሁለቱም በደርግ ጠቅላላ ጉባኤ ላይ 'ተጠርተው ስለሥራቸው መጓተት ያስረዱ' ተባለ። ሁለቱም ቀረቡ።

'ምንድነው ችግራችሁ? ሕዝቡ በኛ ላይ ግፊት አያደረገ ነው። ለምንድነው ሥራችሁን የማታፋጥነት?' ተብለው ተጠየቁ።

እነሱም መልስ ሲሰጡ 'ይህ ሕገ መንግሥት ወረቀት ነው። ጠመንጃው ያለው በጃችሁ ነው። ስለዚህ እኛን ይህ ነው ብሎ ከመውቀስ፤ ጊዜ የሚጓተት ከሆነ ከዚህ በላይ ልንል የምንችለው ነገር የለም' የሚል አስተያየት ሰጡ። እነሱ ይህን ያሉት 'ሕገ መንግሥት ወረቀት ነው። ምንም ማለት አይደለም። ጠመንጃውም እናንተ ጋ ነው' ማለታቸው 'መንግሥት ለውጡ፤ ለሕግ ተገዢ፤ ወይም ነገሩን ማፋጠን ከፈለጋችሁ የመሰላችሁን አድርጉ' የማለት ይመስላል። ይህ ለትርጉም ሊተው ይችላል።

ስልጣንዎቹ እንዲገደሉ የተወሰነበት ስብሰባ የተደረገ ዕለት የመጣሁት ዘገይቼ ነበር። በቅድሚያ አጀንዳ የተያዘለት ጉዳይ አልነበረም። ጄኔራል አማን ማፈንገጣቸውን በማስመልከት 'ምን እናድርግ?' በሚል መነሻ ነበር ስብሰባው የተጀመረው። እንዳልኩት ዘገይቼ ስለመጣሁ ሁኔታውን የተረዳሁት ከነበሩት ሰዎች ጠይቄ ነው። ቀደም ባሉት ቀናት ጄኔራሉ ለተለያዩ ለጠሩ ክፍሎች በደርግ ላይ እንዲነሱ የሚጋብዝ ቴሌግራም ሲያስተላልፉ መሥመራቸው ተጠልፎ ስለነበር ምስጢሩ ተደርሶበታል። መገናኛ ውስጥ የሚሠራ አንድ ሃምሣ አለቃ የሚልኩትን ቴሌግራም ሁሉ እየቀዳ አምጥቶ ለደርግ ይሰጥ ነበር። ስልካቸውም ተጠልፏል። ከኩሎኔል ግዛው በላይነህ ጋር በስልክ ሲያወሩ ጄኔራል አማን የደርግ አባሎችን ሲያብጠለጥሉና በንቀት ሲናገሩ ተደምጠዋል። ጄኔራል ግዛው ጥንቃቄ እንዲያደርጉ ሲመክሯቸው ኩሎኔል መንግሥቱን ለመወረፍ ይመስለኛል 'ይህ የመሣሪያ ግምጃ ቤት ዱቄት ሠፋሪ ሁላ! ምን ያመጣል ብለህ ነው?' ማለታቸው ተሰምቷል። ሦስተኛ ክፍለ ጦር ሆነው መንግሥቱ የመሣሪያ ግምጃ ቤት አዛዥ ነበሩ። አሁን መንግሥቱና አማን እንደተጣሉ ግልፅ እየሆነ መጣ። ቀደም ባሉት ቀናት በሁለቱ መሐል ያለመግባባት ተፈጥሮ ሲጨቃጨቁ እንደነበር ያዩ ሰዎች ነገረውኛል። ህዳር 13፣ 1967 አማን ቢሯቸው ሳይገቡ ቀሩ። ይህ መንግሥቱን በጣም ሳያስደነግጠው አልቀረም። አማን በሠራዊቱ ዘንድ ተወዳጅ የሆኑ ታዋቂ ጄኔራል ነበሩ። በኢትዮጵያ ውስጥ አሉ ከሚባሉት ምርጥ የጦር አዛዦች አንዱ መሆናቸውን በ1956 የኢትዮ-ሶማሊያ ጦርነት ወቅት በተግባር ያስመሰከሩ ጀግና ናቸው። ስለዚህ እሳቸው ሊቀመንበርነቱን በፈቃዳቸው ለቀው ቤታቸው ቁጭ ሲሉ በደርግ ውስጥ ትርምስን ፈጠረ።

2. የእግዚአብሔርን ድምፅ ሲሰሙ በድንጋጤና በፍርሀት ተውጠው ከፊቱ የሚሸሹና የሚደበቁ ሆኑ (ዘፍ. 3:8)፤
3. አዳም ቀድሞ እንደ ገዛ ሥጋው ይቁጥራት የነበረችውን ሚስቱን የሚወነጅላት፤ እርሷን ስለ ሰጠውም እግዚአብሔርን ተጠያቂ የሚያደርገው ሆነ (ዘፍ. 2:23-24፤ 3:12)፤
4. ሲቲቱ በፀነሰች ጊዜ ጭንቋ እንደሚበዛና የምትወልደውም በጭንቅ እንደ ሆነ፤ ፈቃዷም ወደ ባለ እንደሚሆንና እንደምትገዛለትም ተነገራት (ዘፍ. 3:16)፤
5. ሰው ቀድሞ በገነት ያከናውን የነበረው ድካም የሌለበት፤ ገነትን የመንከባከብና የማበጃጀት ምቹ ሥራ፤ ብዙ ላብ ወደሚፈሰስበት አድካሚ ሥራ ተለወጠ (ዘፍ. 2:15፤ ዘፍ. 3:17)፤
6. በመጀመሪያ ሁሉ በእጁ ሁሉ በደጁ የተሰጠው ሰው እምነት የማይጣልበት ሆነ፤ ስለዚህ ቀድሞ በገነት መካከል ያለ ጠባቂና ያለ ተቆጣጣሪ የነበረው የሕይወት ዛፍ ከልካይ ተመደበበት (ዘፍ. 1:29፤ ዘፍ. 3:22፤ ዘፍ. 3:24)።

እነዚህ ብቻ አይደሉም፤ እነዚህን ተከትለው በኋላ ላይ በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ የታዩ ልዩ ልዩ አሳዛኝና አስከሬ የኑሮ ገጽታዎች ሁሉ፤ የጎጠኝነት ውጤት መሆናቸው ፈጽሞ አይካድም።

በእግዚአብሔር መልክና ምሳሌ የተፈጠረው ሰው በጎጠኝነት ከወደቀ በኋላ፤ ልጅን የወለደው በራሱ መልክና ምሳሌ ነው (ዘፍ. 5:3)። ይህም የአዳም ዘር የሆነ ሁሉ በጎጠኝነት የተበከለ ማንነትን (ጥንተ አብሰን) ወርሶ መወለዱንና በጎጠኝነት ምክንያት የእግዚአብሔር ክብር ከሰው ሁሉ መገደሉን (ሮሜ 3:23) ያመለክታል።

የአዳም ዐሥረኛ ትውልድ እስከ ሆነው እስከ ኖኅ ድረስ ያለውን ትውልድ ሁኔታ እንኳ ስንመለከት፤ ሰው በጎጠኝነት ላይ ጎጠኝነት፤ በበደል ላይ በደል እየጨመረ መሄዱን እንረዳለን። የአዳም ልጅ የሆነው ቃዮን በቅናት ተነሣሥቶ ወንድሙን አቤልን ገደለው (ዘፍ. 4:1-8)። የቃዮን ስድስተኛ ትውልድ የሆነው ላሜሕ ደግሞ ሁለት ሚስቶችን በማግባት እግዚአብሔር የሠራውንና 'አንድ ወንድ ለአንዲት ሴት' የሚለውን የጋብቻን ሕግ አፈረሰ፤ በቂም-በቀል ተነሣሥቶም ሰውን ገደለ። ለዚህ ድርጊቱ የሚገባው ቅጣት ከቃዮን የከፋ መሆኑን ራሱ መጠቁሙ፤ ጎጠኝነት በዐይነትም በመጠንም ምን ያህል እየጨመረና እየበዛ እንደ ሄደ ያስገነዝበናል (ዘፍ. 4:19-24)። ሰዎች ለጎጠኝነት የነበራቸው ግምት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየሸቀሉቁለ መምጣቱንና የጎሊና ድንዛዜም መጨመሩን ያስረዳል።

አዳምና ሚስቱ "አትብላ" የተባለውን ሕግ ጥሰው ከተከለከለው ዛፍ ፍሬ ከበሉ በኋላ፤ የእግዚአብሔርን ድምፅ ሲሰሙ ፈርተው በገነት ዛፍን መካከል ተሸሽጉ (ዘፍ. 3:8)። ልጃቸው ቃዮን ግን ወንድሙን አቤልን በገደለውና እግዚአብሔር ስለ አቤል በጠየቀው ጊዜ ይህ ፍርሀት ርቆት፤ "አላውቅም፤ የወንድሜ ጠባቂው እኔ ነኝ?" ሲል ነበር የመለሰው (ዘፍ. 4:9)። የቃዮን ስድስተኛው ትውልድ የሆነው ላሜሕም ሁለት ሰው በመግደሉ ከመጸጸትና ከመፍራት ይልቅ ጎጠኝነትን እንደ ጀብድ ያወራ ነበር (ዘፍ.

4:23)። በኖኅ ዘመን የነበረው ትውልድም እጅግ ዐመፀኛና የልቡ ሐሳብ ወደ ከፋት ብቻ ያዘነበለ ነበር (ዘፍ. 6:5)።

"ከርከሰ ነገር ገጸሕን ሊያወጣ ማን ይችላል? አንድ እንኳ የሚችል የለም" (ሊ.ዮ. 14:4)። ስለዚህ "ገጸሕ ይሆን ዘንድ ሰው ምንድር ነው? ጸድቅስ ይሆን ዘንድ ከሴት የተወለደ ምንድር ነው? እነሆ በቅዱሳኑ እንኳ አይታመንም፤ ሰማያትም በፊቱ ገጸሕን አይደሉም። ይልቁንስ አስጸያፊና የረከሰ፤ ጎጠኝነትም እንደ ውሃ የሚጠጣ ሰው ምንኛ ያንበ?" (ሊ.ዮ. 15:14-16)። በመሆኑም ከሰው ዘር መካከል ጎጠኝነትን ያልሆነ ጸድቅ ሰውን ማግኘት አልተቻለም፤ አይቻልምም (ዘገ. 8:46፤ ሊ.ዮ. 4:17-19፤ መዝ. 129/130:3፤ ምሳ. 20:9፤ መዝ. 7:20፤ ሮሜ 3:9-11:23፤ ያሴ. 3:21፤ ዮሐ. 1:8:10)። የእግዚአብሔር ቃልም "ሕያው ሁሉ በፊትህ ጸድቅ አይደለም" ብሎ ዘግቶታል (መዝ. 142/143:2፤ ሮሜ 3:11፤ ገሊ. 3:22)።

መጽሐፍ ቅዱስ ከአንዱ ከአዳም የተገኘውን የሰውን ዘር እስራኤልና አሕዛብ ወይም ሕግ ያላቸውና ሕግ የሌላቸው በማለት በሁለት ይከፍለዋል (ኤፌ. 2:11-12፤ መዝ. 147:8-9)። "እስራኤል" እና "አሕዛብ" በመባል፤ ወይም ሕግን በመቀበልና ባለመቀበል ልዩነት የነበረ ቢሆንም፤ ይህ በራሱ አንዱን ተጠያቂ ሌላውን ደግሞ ነጻ ሊያደርገው አልቻለም። ሕግ በጽላት ተጽፎ የተሰጣቸው እስራኤል ሕጉን ሊጠብቁት ባለመቻላቸውና በመተላለፋቸው ምክንያት በጎጠኝነት ተከሰሰዋል። አሕዛብ ደግሞ እንደ እስራኤል በጽላት የተጻፈ ሕግ ባይቀበሉም በተፈጥሮ በተቀበሉት ጎሊናዊ ሕግ ይገዛሉና (ሮሜ 2:14-15) በጎሊናቸው የሚያውቁትን ሕግ ፈጽመው ባለመገኘታቸውና በመተላለፋቸው እነርሱም ጎጠኝነትን ናቸው። "ያለ ሕግ ጎጠኝነት ያደረጉ ሁሉ ያለ ሕግ ደግሞ ይጠፋሉና፤ ሕግም ሳላቸው ጎጠኝነት ያደረጉ ሁሉ በሕግ ይፈረዱባቸዋል" (ሮሜ 2:12) ተብሎ ተጽፏል፤ እስራኤላዊም ይሁን አሕዛባዊ ሰው ሆኖ በጎጠኝነት የማይጠየቅ የለም።

ተሰለሎ (ጥያቄ)፡- አካሄዳቸውን ከእግዚአብሔር ጋር ያደረጉ አንዳንድ ሰዎችን መጽሐፍ ቅዱስ "ጸድቅ" እና "ፍጹም" አያለ ይጠራቸው የለም? ለምሳሌ፡- ከብሉይ ኪዳን ኖኅን፤ ከሐዲስ ኪዳን ደግሞ ካህኑ ዘካርያስንና ኤልሳቤጥን መጥቀስ ይቻላል፤ ታዲያ ቅዱስና ጸድቅ የሆነ ሰው ፈጽሞ የለም እንዴት ይባላል?

ተሰጥዎ (መልስ)፡- አውነት ነው፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ 'እንሌ ጸድቅና ፍጹም ነው' ተብሎ የተነገረላቸውን የእግዚአብሔር ሰዎች እናገኛለን። ይህ ግን 'እንዲህ ተብሎ የተነገረላቸው ሰዎች ምንም ጎጠኝነት ያልሠሩ ፍጹማንና ጸድቃን ናቸው' ወደሚል ድምዳሜ አያደርስንም። እግዚአብሔርን በመከተላቸው ሕይወታቸው [ሕጉን ከመፈጸም አንጻር] ከሌሎች ሰዎች ሕይወት ጋር ሲነጻጸር የተሻለ ነው ለማለት የተነገረ ነው እንጂ፤ ሰዎቹ ምንም እንኳን ያልተገኘባቸው፤ ወይም ጎጠኝነትን ፈጽሞ ያልሠሩ ገጸሕን ናቸው የሚያስኝ አይደለም።

በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ "ጸድቅ" እና "ፍጹም" ከተባሉ ሰዎች መካከል ኖኅ አንዱ ነው (ዘፍ. 6:9)። በእውነትም በዚያ ዐመፀኛና ከፋ ትውልድ መካከል

ተወኛ፣ እነዚህ ሰዎች አላሠራ ብለውኛል፤ አሉኝ። ከዚያ በማያያዝ እንደዚህ የተባለውን የጦር ክፍል እንዲመጣ እዘዝ አሉኝ። ይህን ትዕዛዝ ብፈጽም የሚመጣውን አደጋ ለመገመት አላዳገተኝም። ስለዚህ «ጌታዬ ይሄንንም አላደርገውም» በማለት እምቢ አልኳቸው። «ትዕዛዝ ነው፤ በጽሑፍ ይደርስሃል» አሉኝና ወጥቼ ሄድኩ።

እንዳሉትም ከጥቂት ቀናት በኋላ፣ ምናልባትም ከመሞታቸው አንድ ቀን በፊት ቢሮዬ ድረስ ያንኑ ጦር የማንቀሳቀስ ነገር በጽሑፍ ላኩልኝ። ስልክ ደወልኩና «ትዕዛዙ ደርሶኛል። ነገር ግን በፊት እንደነ ገርኩዎት እኔ አላደርገውም» ስላቸው፣ «ትዕዛዝ አልቀበልም ነው የም ትለው?» አሉኝ። እኔም «አይደለም ጌታዬ፤ እንደሱ ሳይሆን ትዕዛዙን የማልቀበለው ሕገ ወጥ ስለሆነ ነው። ይሄንን እኔ ለርስዎ አልነግርዎ ትም። አንድ ትዕዛዝ ሕገወጥ ከሆነ ለመቀበል ግዴታ የለብኝም» አል ኳቸውና በዚህ ተለያየን። የጦርነት ወይም የጸጥታ ችግር ባልተፈጠ ረበት ሁኔታ ያንን የመሰለ የአስቸኳይ ጊዜ ትዕዛዝ ማስተላለፍ አይቻ ልም። አንድን ጦር ከሌላው ጋር አጋጭቶ ደም የማፋሰስ አደጋ ሊደ ርስ ይችላል። እሳቸው ያሉኝን ባለማድረግ ሊደርስ ይችል የነበረውን አደጋ ያስቀረሁት ይመስለኛል።

ጄኔራል አማን ከብዙ ጊዜ ጀምሮ የማውቃቸውና የማደንቃቸው ሰው ነበሩ። የተማሩ፣ ችሎታ ያላቸው፣ ተወዳጅ መኩንን ነበሩ። የዚያኑ ያህል የሰው ምክር የማይቀበሉና የራሳቸውን ሃሳብ ብቻ ማድረግ የሚ ፈልጉ ሰው ነበሩ። እነመንግሥቱን በተመለከተ ጥንቃቄ እንዲያደርጉ ብዙ ሰው መክሯቸው ነበር። እሳቸው ግን «የትም አይደርሱም» ብለው ንቀዋቸዋል።

ስለዚህም ነው የደርጉ አባላት ተሰብስበው ሊያነጋግሯቸው ሲጠ ሯቸው «አልመጣም» ብለው መልስ የሰጡት። ደርጉ ሊያነጋግራቸው እንደሚፈልግ መልእክቱን የነገርኳቸው እኔ ነበርኩና «ይሄዱና ይነ ጋገሩ» ስላቸው «አልሄድም» አሉኝ። «ታዲያ ይሄንን ምን ብዬ ልንገ ሬቸው?» ብል «እንደዚህ ብለህ፤ አልመጣም ብሏል ብለህ ንገራቸው» አሉኝ። ይሄንኑ ተናገርኩ። ከዚያ በኋላ የሆነው ሁሉ የሚታወቅ ነው።

የንጉሠ ሞት

ለማያደታ ሸባለዋንን ከቤተመንግሥቱ በራፍ ላይ ቀመች። ሸፈረ ኩሱኒዕ ላንኤል ይባላል። ንጉሡ ረጋ ባለ እርምጃ ደረጃውን ወርደው ወደ መኪናዋ ጠገ ሲሉ ስንዳ ወታደር ቀጠጠና ብሉ በረን ከፈተሳቸው። እንደገርፍ እየጠ ፈረገ ከመጣው የሐምሌና የነሐሴው ማዕበል የተረፈት በጣም ጥቂት የቤተመ ንግሥቱ ሰዎችና ስክክርታቸው ከተሰ ብለዋቸዋል። ስክክርታቸው ፊት ላይ ፍጹም የጋዘንና የመደናገጥ ስሜት ይነበባል። ገማሾቹ ያስቅሳሉ። እንዳንዶቹ እዳቸውን ስጣጥፈው መራት፣ መራት እያዩ ቃል ሳይተነፍሱ ቀመዋል። እሳ ቸው ገን ረጋ እንዳሉ ነው። ሲንኮን ኮንቲኒንታል ምርጥ ማርቸዲስና በዕውቅ የተሠራ ሸብርሊት የሰመዱት ንጉሠ ነገሥት ወደተሰካሻዋ ሸባስ ሲገቡ ምን እንደተሰማቸው በትክክል ማወቅ ባይቻልም «የነሰ ይሁን፣ የናንተ መጨረሻ ትሁ ምን ይሆን?» ሳይሉ ደቀራሉ? ሲያወርዱቸው የሂደትስ ወታደሮች ምን ተሰማቸው? ስላሟሟታቸውስ ምን ያውቃሉ? ትዘታቸው እንዲህ ይነበባል።

ጎደ ቁጥር ሦስት

መስከረም ሁለት ቀን ንጉሠ ነገሥቱ ከሥልጣን መውረዳቸውን በይፋ ለመንገር ወደቤተመንግሥት እንዲሄድ የተመረጠው የደርግ አባላት ቡድንን የምመራው እኔ ነበርኩ። ቁጥራችን አስራ ሦስት ሲሆን፣ ሁላችንም ታጣፊ እብ አውቶማቲክ መሣሪያ ታጥቀናል። ገና በጠዋቱ ሦስት፣ አራት የሚሆኑ ታንኮች ከቤተመንግሥቱ ዙሪያ ሆነው እንዲ ጠብቁ ተደርጓል። የከፋ ነገር ቢመጣ ኖሮ ዘውድን ለመገርሰስ ተልክን የሄድነው ሰዎች ራሳችንን ለመጠበቅም ሆነ ተልዕኮውን ለማዳን ከዚህ ሌላ የተዘጋጀንበት ነገር አልነበረም። የተሰጠኝ ተልዕኮ ምን ያህል አደገኛ ሊሆን ይችል እንደነበር አሁን ሳስበው ይገርመኛል። ያኔ ግን ምንም አልመሰለኝም ነበር።

ራስ እምሩን አብረውን እንዲሄዱ ጠይቀናቸው ስለነበር እሳቸውም ተገኝተዋል። ይህንኑም ቀደም ሲል መክረንበት «የቅርብ ዘመዳቸውና አብሮ አደጋቸው ስለሆኑ ንጉሡ አንገራግረው ቢያስቸግሩን እንኳን እሳ ዣው አለዝበው የማይቀረውን እንዲቀበሉና በክብር እንዲወርዱ ያግባ ቡልናል» ብለን በማሰብ ነበር። ራስ እምሩ በንጉሡ ዙሪያ ከነበሩት ሰዎች ሁሉ ገና ከዱሮውም ጀምረው እንዳንድ ለውጦችን እንዲያደርጉ ሲመክሯቸው የነበሩ መሆናቸው ይታወቃል። ንጉሡ ግን ይህን የሚያ ነሳባቸውን ሰው ስለማይወዱ ከፊታቸው ገለል እንዲለላቸው በየውጫ

አገሩ አምባላደር አያደረጉ ሲያንከራትቷቸው ኖረዋል። ከነዚህ ወቅቶች ባንዱ እንግሊዝ አገር በነበሩ ጊዜ ከነአቶ ይልማ ዴሬሳ ጋር ሆነው አንዳንድ ሕጎች፣ ሕገ መንግሥቱም ጭምር ማሻሻያ እንዲደረግበት ሃሳባቸውን አቅርበው ነበር። የሚሰማቸው አላገኙም እንጂ።

ታዲያ በዚያች ታሪካዊ ዕለት እቤተመንግሥቱ ደጃፍ ላይ ቆመን የቴሌቪዥን ጋዜጠኞች እስኪመጡልን እየጠበቅን እያለ ስለዚህ ጉዳይ ተነስቶ ስንወያይ ራስ እምሩ 'አያችሁ ልጆቼ፣ ያኔ እኛ ያልነውን ሰምተው ቢሆን ዛሬ ይህ አይመጣም ነበር። አሁን ይህው ነገር እንዲህ ተበላሽ አለ።

እንዲሁ እያልን ስንጠባበቅ ከጠየቁ ሦስት ሰዓት ሞላ። ጋዜጠኞቹ አሁንም ብቅ አላሉም። አንዳንዶቻችን ትዕግሥታችንን ጨረስን። «በእንዲህ ያለ ታሪካዊ ቀን እንዴት ቸልተኛ ቢሆኑ ነው የተሰጣቸውን ጥብቅ ትዕዛዝ ሳያከብሩ እንዲህ ያረፈዱት?» ብለን ቴሌቪዥን ጣቢያ ብንደውል ጨርሶ እንዳልተነገራቸውና ቤተመንግሥት መምጣት እንዳለባቸውም ያላወቁ መሆኑን ተረዳን። ለካ መልዕክቱ የተነገረው ሰው የካሜራ ሰዎችና ጋዜጠኞቹ እንዲዘጋጁ ሳይነግር ረስቶት ወደቤቱ ሄደ ኖሯል። ቀውጢ ጊዜ ነበር መቼስ። ባስቸኳይ እንዲመጡ ተነገራቸውና ከጥቂት ጊዜ በኋላ ነፍሳቸውን አጥተው ሲበሩ ደረሱ። በትንሽ ጊዜ ውስጥ መሣሪያዎቻቸውን አስተካክለው ካሜራዎቻቸውን ተክለው ሲጨርሱ ሁሉ ነገር ዝግጁ ሆነ።

ንጉሡ ፊት ስቀርብ የመጀመሪያ ጊዜዬ አልነበረም። ከአብዮቱ በፊት ወታደራዊ ክፍሎችን እየመጡ ጉብኝት በሚያደርጉ ጊዜ ከርቀት ደጋግሜ አይቻቸዋለሁ። ከደርግ ተልከን በምንመጣ ጊዜ ሁሉ የሚገባቸውን ክብር ፍፁም ሳናጎድል ሠላምታ ሰጥተን፣ «ግርማዊ ሆይ» ብለን በታላቅ አክብሮት ነበር የምናናግራቸው። ከሥልጣን ከወረዱ በኋላም ቢሆን የሚገባቸው ከበሬታ አንድም ቀን ጎድሎ አያውቅም።

የደርግ መልዕክተኞች ሆነን የመጣነው አስራ ሦስታችንም ስድስት ባንድ በኩል፣ ስድስት በሌላ በኩል ተሰልፈው፣ እኔ መሐከላቸው ሆኜ ነበር የቆምኩት። ትንሽ ከጠበቅን በኋላ ጃንሆይ ከፎቅ እየወረዱ መሆኑ ተነገረንና በተጠንቀቅ ቆምን። ትልቁ የዙፋን አዳራሽ ውስጥ ነበርን። ንጉሠ ነገሥቱ ገብተው ወንበራቸው ላይ እንደተቀመጡ አንድ እርምጃ ወደፊት ሄጄ በመቅረብ ወታደራዊ ሠላምታ ግጥም ካደረገሁ በኋላ በደርግ ተዘጋጅቶ የተሰጠኝን ጽሑፍ አነበብኩና እንደገና ሠላምታ ሰጥቼ አንድ እርምጃ ወደኋላ በመራመድ ከጓደኞቼ ጋር ተቀላቅዬ ቆምኩ።

ከሥልጣን መውረዳቸውን የሚገልፅ ከሁለት፣ ሦስት መሥመር ያልበለጠ አጭር ጽሑፍ ነበር።

ጃንሆይ ትክ ብለው አዩኝ። አንዳችም ነገር ፊታቸው ላይ አይነበብም። ፊታቸው ላይ ፍርሃት የሚባል ነገር ጨርሶ የለም። ንጉሣዊ ግርማ ሞገስ እንደለበሱ ፊት ለፊት ሳያቸው ሰዎች 'ጃንሆይ ፊት ሲቀርቡ፣ ባይፈልጉ እንኳን ሳይወዱ በግድ ለጥ ብሎ እጅ የሚያስነሳ ግርማ አላቸው' ያሉኝ ትዝ አለኝ።

አሁንም ትኩር ብለው ያዩናል። ቃል አልተነፈሱም። ፀጥታ ሰፈነ። ስንት ደቂቃ እንደሆነ ባላውቅም ለኔ ዝንተ ዓለም መሰለኝ። ተልዕኳችን አዎንታዊ ውጤት ይኖረዋል ብለን አስበን ነው የመጣነው። አሁን ግን 'አልሄድም' ቢሉስ? የሚለው ሃሳብ ድቅን አለብኝ። ለግርማዊነታቸው ያለኝ ታላቅ የሆነ አክብሮት እንዳለ በመሆኑ ወረቀቴን ከማንበብና የሚሉትን ከመጠባበቅ በስተቀር ሌላ ነገር ለማድረግ ባልደፍርም የመጣሁበትን ተልዕኮ ለመፈፀም ደግሞ እንደዛው የጠነከረ ስሜት ነበረኝ። ሁላችንም ነርቨስ መሆን (መረበሽ) ጀመርን። በዚህን ጊዜ ወደ ልዑል ራስ እምሩ ቀረብ አልኩና «ልዑልነትዎ አንድ ነገር ያድርግ እንጂ። ሰዓት እያለቀብን ነው። ግርማዊነታቸውን ፍጠኑ ማለት አልችልም» አልኳቸው በአክብሮት።

በዚህን ጊዜ ራስ ወደጃንሆይ ጠጋ ብለው በአክብሮት ወደንጉሡ ጎንደር አሉና 'እንዳሉት ማድረግ ነው እንግዲህ። ሁሉም ነገር አልቆለታል እኮ! ሌላ አማራጭ የለንም' አሏቸው። ንጉሡ ወደራስ ዞር አሉና ያነጋግሯቸው ጀመር። ምን እንደሚባባሉ ካለሁበት ሆኜ አይሰማኝም። በለሆሳስ ነበር የሚነጋገሩት።

በመጨረሻ ንጉሡ መናገር ጀመሩ። 'ያላችሁትን በጥሞና አዳም ጠናችኋል። ለአገር በጎ አስባችሁ ከተነሳችሁ የአገርን ጥቅም ከራስ ጥቅም ማስቀደም አይቻልም። እኛ እስከዛሬ አገራችንንና ሕዝባችንን በምንችለው አገልግለናል። አሁን ተራው የኛ ነው ካላችሁ ኢትዮጵያን ጠብቁ' ብለው አበቁ።

መልስ አልሰጠንም። ልባችን ተነክቷል። እኛም ሃገራችንን በቅን ነት ለማገልገል ስለሆነ የተነሳነው ባሉት ሙሉ በሙሉ የምንስማማ ነበርን። ለሕዝብና ላገር ያለንን ቀና አስተሳሰብ ባንጠራጠርም፣ በአንፃሩ ወጣቶችና ልምድ አልባዎች በመሆናችን የወደፊቱ አካሄዳችን ሳያሳስቡን አልቀረም።

ፀጥታ ሰፍኖ ጥቂት ከቆየን በኋላ «ግርማዊ ሆይ፣ እባክዎን ይከተሉን። እንሂድ» አልኳቸው።

የት ነው የምንሄደው? የት ነው የምትወስዱን? አሉ ቆጣ ብለው። ጉድ ፈለ!

«ለግርማዊነትዎ ማረፊያ ልዩ ሥፍራ ተዘጋጅቷል።»
እኮ የት ነው አሉ?

«እዚሁ አዲስ አበባ ውስጥ ነው፣ ግርማዊ ሆይ። ለደህንነትዎ ተብሎ በምስጢር የተያዘ ቦታ ስለሆነ ትክክለኛ ሥፍራውን መናገር አልተፈቀደልኝም።»

አንድ አሽከር ሊከተለን ይችላል?
«አዎን ግርማዊ ሆይ፣ ለጊዜው አንድ አሽከር ይከተልዎት። ማንን ነው የሚፈልጉት? ስሙ ማነው?»

ስሙን ምን አስጠየቀህ? አንድ አሽከር ነው የምንፈልገው ካልንህ አይበቃም አሉና ተቆጡ። ከዚያ በዙሪያቸው ወዳሉት ሰዎች ዞር አሉና 'ወሰኔ!' ብለው ተጣሩ። ወሰኔ በቅልጥፍና ቀረብ አለና እጅ ነሳ። ጃንዎይ ወደኔ ዞር ሲሉ፣ «ይሁን ግርማዊ ሆይ፣ ወሰኔ ከእርስዎ ጋር ሊመጣ ይችላል» አልኩ።

መጽሐፍቻችን?
«የፈለጉትን ያህል፣ ግርማዊ ሆይ። የፈለጉትን ያህል መውሰድ ይችላሉ።»

በዚህን ጊዜ ራስ እምሩ ወደኔ መጡና 'እኔስ አብሬአቸው መምጣት እችላለሁ?' አሉኝ።

«አዝናለሁ። ዛሬ እንኳን አይቻልም፣ ጌታዬ። ዛሬ ልዩ ፕሮግራም ነው። ወደፊት ግን ይፈቀድልዎታል» አልኳቸው።

በዚህን ጊዜ ግርማዊነታቸው ተነሱና ቆሙ። ረጋ ባለው የተለመደ እርምጃቸው እየተራመዱ ወደበሩ አመሩና እኔ በቆምኩበት አኳያ ሲደርሱ ቆም አሉ። ዓይናቸውን የያዝኩት ኡዚ ጠመንጃ ላይ እንደዋዛ ጣል አደረጉና።

«ለምንድነው ይህንን እንደዚህ የተሸከምከው?» አሉኝ።

«ለአያያዝ ይመቻኛል፣ ግርማዊ ሆይ።»

«አሃ! የሚመችህ ለመተኮስ ነው?»

«አይደለም፣ ግርማዊ ሆይ፤ ለመያዝ ብቻ ነው» ስላቸው ሳቅ አሉና አልፈውኝ ሄዱ። ወጥተው በረንዳው ጋር ሲደርሱ አሁንም

ቆም አሉ። መኪናቸውን በዓይናቸው የሚፈልጉ ይመስላል። የቤተመንግሥቱ ሠራተኞች፣ አገልጋዮቻቸው ሁሉ ተከትለዋል፤ ወጣቶች፣ እርጊቶች፣ ሽማግሌዎች። ሁሉም ነበሩ። ብዙዎቹ እየተንቀሳቀሱ ያለቅሳሉ።

የሚጠብቁት መኪና ሳይሆን ቮልስ ቀረበላቸው። ሹፊሩ ኩሎኔል ዳንኤል አስፋው ነበረ። ሌሎችም ወታደሮች አብረዋቸው ቮልሷ ውስጥ ነበሩ። ብዙ ሰዎች በራሳቸው መኪና ያልወሰዱቸው ለማዋረድና ሞራላቸውን ለመንካት ብለው ነው እያሉ ሲተቹ እስማለሁ። እኛ ግን ለደህንነታቸው ብለን ነበር። እንደዛ ጥንቃቄ አድርገን እንኳን ሰዎች በቤተመንግሥቱ መውጫ በር አካባቢ አስፍሰፈው ሲጠባበቁ ነበር። በቮልስ ውስጥ እንኳን ሆነው አውቀዋቸው፣ እሳቸው መሆናቸውን ሲያዩ 'ሌባ! ሌባ!' እያሉ እንደጮኹባቸው ሁላችሁም ስምታችኋል።

እኛ አስቀድመን ያዘጋጀናቸው ሰዎችም አይደሉም። ከጠዋቱ ገና ቤተመንግሥቱ አጠገብ የቆሙትን ታንኮች ሲያዩ አንድ ነገር እንዳለ በመገመት፣ የሚሆን ነገር እንዳለ ለማየት ቆመው ይጠባበቁ የነበሩ ሰዎች ናቸው።

አራተኛ ክፍለ ጦር ግቢ ውስጥ የተዘጋጀላቸው መኖሪያ ቤት እንደ ቤተመንግሥቱ አይሁን እንጂ ንፅሕናው የተጠበቀና ፀጥታ የሠፈነበት ነበር። ወሰኔ ብቻ ሳይሆን ሌሎችም አሽከርቻቸው መጥተውላቸው እያገለገሏቸው፣ ምግባቸው እንደበሬቱ እየተዘጋጀላቸው ነበር የሚኖሩት። የሚገባቸው ከበሬታ ሳይጎድልባቸው በእንክብካቤ ነበር የያዝናቸው።

እንደሚመስለኝ ወደሕይወታቸው ፍፃሜ አካባቢ ላይ ትንሽ እርጅና ተጭኗቸው ነበር። ለምሳሌ፣ አንድ ቀን አንዱን ጠባቂ ወታደር ባጠገቡ ሲያልፉ ቆም ይሉና፣

«ማንበብና መፃፍ ተምረሃል?» ይሉታል።

«አዎን፣ ግርማዊ ሆይ።»

«ስንተኛ ክፍል ደረሰክ?»

«ስድስተኛ።»

«ታዲያ በስድስተኛ ክፍል ነው ማንበብና መፃፍ የቻልከው?» አሉት።

ሌላ ጊዜ ደግሞ ከሞቱ ስንት ዓመት ያለፋቸውን ወዳጃቸውን ጅኔራል ደጎልን 'ደህና ናቸው ወይ?' ብለው ይጠይቁ ነበር።

3ድ ቁጥር 4ያ

ጃንሆይን ከሥልጣን ከወረዱ በኋላ ያየኋቸው አንድ ጊዜ ብቻ ነው። አሉም በውጪ አገር ባንክ አስቀምጠዋል የተባለውን ገንዘብ ለኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲሰጡ ለመጠየቅ በሄድን ጊዜ ነበር። 'በስዊስ ባንኮች በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠር ዶላር አስቀምጠዋል' ተብሎ ስለነበር ይህንን ብንጠይቃቸው በምፀት አነጋገር 'ለመሆኑ የሚሊዮን ቁጥር ስንት እንደሆነ ቆጥራችሁት ታውቃላችሁ?' አሉን። ስለአሟሟታቸው ለሕዝብ ከተነገረው ውጪ የማውቀው ነገር የለም።

3ድ ቁጥር ዘጠና ዘጠኝ

ንጉሡን ታላቁ ቤተመንግሥት ውስጥ በእግራቸው መናፈሻው ውስጥ ሲዘዋወሩ አንዳንዴ አያቸው ነበር። በታመሙም ጊዜ አንድ የስዊስ ዶክተር ያክማቸው እንደነበረ አውቃለሁ።

የንጉሡ አሟሟት ሁኔታ ትንሽ ደበሰበሰ ያለ መሆኑ እርግጥ ነው። ይሁን እንጂ በሰው እጅ ተገድለዋል ብዬ አላምንም። ከመሞታቸው ጥቂት ቀናት ቀደም ብሎ መንግሥቱ ኃይለማርያም በደርግ ስብሰባ ላይ ጤንነታቸው መታወኩን ገለፀ። አፕራስዮን የሆኑት በቅርቡ ነበር። ከጥቂት ቀናት በኋላ ደግሞ መሞታቸውን እንደዚሁ በስብሰባ ላይ ተናገረ። ብዙዎቻችን ኃዘን ተሰምቶናል። ታዲያ ስለቀብራቸው ምን ማድረግ እንደሚገባን ስንወያይ መንግሥቱ ያለን አማራጭ ሁለት መሆኑን ነገረን። ዝምታ ወይም አፈላጊ በሆነ መንገድ ለአንድ ንጉሥ ተገቢ የሆነ የቀብር ሥነ ሥርዓትን ማስፈፀም። ሁለተኛው አማራጭ ተቃውሞን አስነሳ። ብዙዎቻችን «አይሆንም» አልን። ይህን የመሰለ የቀብር ሥነ ሥርዓት በወቅቱ መፍቀድ ለፀጥታ አስጊ መሆኑንና ያለመረጋጋትን እንደሚያስከትል ብዙዎቻችን ተስማማንበት። መንግሥቱ 'ውሳኔያችን ይህ ከሆነ የተቀረውን ለኔ ተዉት' አለን። ጉዳዩ በዚህ ተዘጋ። እንዴት እንደተቀበረ፣ የት እንዳስቀ በራቸው ብዙዎቻችን አናውቅም። አልጠየቅንምም። አሁን የተቀበሩበትን ሁኔታ ስለማ ሃዘንና ድንጋጤ አድርብኛል። እርግጠኛ ነኝ ሌሎቹም ጓዶቼ ተመሳሳይ ስሜት ተሰምቷቸዋል። 'እንዲገደሉ ተወስኖ ሆን ተብሎ ተገድለዋል' የሚለውን መላምት ግን ትክክል ነው ብዬ አላምንም። በወቅቱ የሳቸው ሕልውና ደርግን የሚያሰጋበት ሁኔታ አልነበረም።

ከአወጣጥቻቸው ስንዳ

ግርማዊ ጃንሆይ ከሥልጣን ከወረዱ በኋላ ከቤተ መንግሥቱ ወጥተው አራተኛ ክፍለ ጦር ሲገቡ አብረዋቸው ከሄዱት የቅርብ አገልጋዮቻቸው አንዱ ነበርኩ። ወደታላቁ ቤተ መንግሥት ተዛውረው እስኪሄዱ ድረስ የአራተኛ ክፍለ ጦር ቆይታችን ጸጥታ የሰፈነበት ነበር። በእርግጥ ኩሎኔል መንግሥቱ ከሌሎች የደርግ አባላት ጋር በመሆን እየመጡ 'በውጪ ሃገር ያስቀመጡት ገንዘብ አለና አምጡ' አያሉ ሲነዘንዟቸው ከሚደርሱባቸው ብስጭት በስተቀር አብዛኛውን ጊዜያቸውን በጸሎትና በጥሞና ቅዱሳት መጻፍትን በማንበብ ያሳልፉ ነበር። ለምግብ እሳቸው ግድ ባይኖራቸውም በጥሩ ሁኔታ እየተዘጋጀ ይቀርብላቸው ነበር። እኛም አገልጋዮቻቸው እንደዱሮው ልናገለግላቸው ሞክረናል። ወደታላቁ ቤተመንግሥት ከተዛወሩም በኋላ እስከ አለተሞታቸው አልተለየናቸውም። አንድ ቀን ኩሎኔል ዳንኤልን 'ለመሆኑ እናንተ ዓላማችሁ ምንድነው?' ብለው ቢጠይቁቸው፣ 'ዓላማችን ዝቅ ያለውን ከፍ፣ ከፍ ያለውን ዝቅ ማድረግ ነው' አሏቸው። ንጉሡም 'አይሆንላችሁም' ብለው መለሱላቸው።

ነሐሴ ውስጥ ትንሽ አመጣቸውና ሆስፒታል ገብተው በዶክተር አሥራትና በሌሎች ሦስት የውጪ ሀኪሞች ሲረዱ ቆዩ። ከዚያ ሲወጡ በጣም ተሸሏቸው ሰውነታቸው ሁሉ እንደዱሮው ተመልሶ ምግብ በጥሩ ሁኔታ መመገብ ጀምረው ነበር። ከመሞታቸው ሦስት ቀን በፊት ነሐሴ 17፣ 1967 ኩሎኔል ዳንኤል አስፋውና ለጊዜው የአባቱን ስም የዘነጋሁት እንዳለ የሚባል የደርግ ጽህፈት ቤት የሕክምና ባለሙያ ንጉሡ አዘውትረው በሚቀመጡበት መቀመጫ ሥር የኤሌክትሪክ መሣሪያ አስቀምጠው በኮረንቲ ገመድ ካያያዙ በኋላ ከግድግዳው ጋር ካለ ሶኪት ጋር ሰክተው ሳይሳካላቸው ቀርቷል። ይህንን ድርጊት ንጉሡና ልጃቸው ልዕልት ተናኘ ወርቅ ኃይለሥላሴ ይመለከቱ እንደነበረና ወንበሩን በዚህ ሁኔታ ለማጥመድ ለምን እንዳስፈለገ ሊገባቸው አልቻለም።

በሌላ ቀን ደግሞ በብርታት ስም እንክብል (ኪኒን) ሊያውጧቸው እኚህ ኩሎኔል ዳንኤልና የሕክምና ባለሙያው ሞክረው ከብዙ ትግል በኋላ ሳይሳካላቸው ተመልሰው ሄደዋል። እነሱ ከሄዱ በኋላ ጌቶቹ ጋ ስገባ እንክብሉ ወለሉ ላይ ወድቆ፣ ክራሻታቸው ተዛንፎና ሽሚዛቸው ተጨማሪ አየሁኝ። ወዲያው ተከታትለው መጥተው እንክብሉን ከመሬት ላይ አንስተው ይዘውት ሄዱ።

ትዝ እንደሚለኝ ነሐሴ 20፣ 1967 ሌላ ጊዜ ተራዬ ሲሆን እንደማደርገው ከንጉሠ መኖሪያ ለማደር ስሄድ፣ ከሎኔል ዳንኤል አስፋው ለዛን ዕለት ማደሬ እንደማያስፈልግ ነገሩኝ። ይህንን ለጌቶቹ ለመንገር ጠይቄ ተፈቀደልኝና የታዘዘኩትን ልነግራቸው ገባሁ።

ጊዜው ከምሽቱ ሦስት ሰዓት ይሆናል። ወደጌቶቹ ቀርቤ የተባ ለውን ስነግራቸው ከአልጋቸው ላይ ተነሱና ጌቱ ጠቧቸው ነው? እንግዲህ ውጣላቸው። ሰፋ አድርገን እንሰራላቸዋለን ብለው በርከክ አሉና እንባቸውን ከዓይናቸው ላይ እየጠረጉ ላይ አንቺ ኢትዮጵያ! እውነት በድለንሻል? እውነት አልደከምንልሽም? ብለው እንባቸውን ፈነጠቁ። እኔም ሳልወድ በግድ ሌላ አማራጭ ስላልነበረኝ ጌታዬን ጥዬ ወደቤቴ ሄድኩኝ። የማያቸው ለመጨረሻ ጊዜ መሆኑን ግን አልጠረጠርኩም ነበር።

ንጉሠ ሞተው የተገኙ ዕለት የመኝታ ክፍላቸው የመድሃኒት ጠረን ይሸት ነበር። በንጉሱም አንገት አካባቢ ለቁስል ማሰሪያ የሚያገ ለግል ፋሻ ተቀምጦ አይቻለሁ።

ቀይ ሽብር

በአብዮቱ ታሪክ ውስጥ ጥቁር ነጥብ ጥሰው ካለፉት ድርጊቶች ቀይ ሽብር በአብይነት ይጠቀሳል። በዚያ የተረገመ ወቅት በነጥም ሆነ በቀይ ሽብር በርካታ የኢትዮጵያ ዕጆች ረገፈዋል። በዙዎች ለሰደት ለመከራ ተዳርገዋል። በቀርብ ጊዜ ታሪካችን ውስጥ ታይተውና ተሰምተው የማያውቁ ዘገና ኝና አሳፋሪ ድርጊቶች ተፈፀሙዋል። «ሰጥቁናች የዘመናት ጥያቄ መዕስ ይሰ ጣል ተብሎ የታሰበው ሕዝባዊ አብዮት እንዲት ይህን በመሰሰ አሰቃቂ ድርጊት ሲበክል ቻለ? ኃሳፊነቱን የማነው?» ለሚለው ጥያቄ ምላሽ ለማገኘት በምንሞክር ጊዜ የተለያዩና አንዳንድም ጨርሶ የማይገናኙ መዕሶችን እናገኛለን። ኢሕአፓ «ድርገና መሲሶን ተባብረው ጨፈጨፉን» ሲል፣ መሲሶን ደገሞ «ኢሕአፓ አሳቅሙ የትጥቅ ትገል ጀምሮ ወጣቱን አስጨረሱ» ይላል። ድርገ ከነጥራሹ «እኔ መቼ ገባሁበትና! መሲሶንና ኢሕአፓ ናቸው የተሠረሱት» ይላል።

በዚህ አኳያ በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ወቅት አሚሪካናት ሂርሺማና ናጋሳኪ ላይ ለጣሉት በምብ በሃሳፊነት የሚጠየቀው ማነው? የሚለው ጥያቄ

ሲነሳ በተለያዩ የሥልጣን ደረጃ ላይ የነበሩ ሰዎች የሰጡትን መዕስ በንፅፅር ማየት ይቻላል። ፕረዚዳንቷ ሐሪ ትረማን «ጃፓን ላይ በምብ የሚጣል ከሆነ የትና መቼ እንደሚሆን ወሰንኩ እንጂ በምቡ በመጣሱ የሚያስከትለውን ጉዳትና የፖለቲካ ቀውስ እንዲያጠን ሰተቋቋመው ከፍተኛ የጦርና የሲቪል ባለሥልጣናት በአባልነት ያሰበት ኩሚቲ ኃሳፊነቱን ሰጥቼ ነበር። ስለዚህ ለደረሰው ዕልቂት ተጠያቂ አይደለሁም» ይላል። ከፍተኛ የጦር አሰቆች ደገሞ «እኛ ድርጊቱን አስፈፀምን እንጂ በምቡ ይጣል የሚለውን ውሳኔ የወሰኑት አገሪቱን እንዲመሩ የተመረጡት ፖለቲከኞች ናቸው።» በምቡን የጣሉት ፓይሎቶች በበኩላቸው «በጦርነት ወቅት ከበላይ የተሰጠንን ትዕዛዝ መፈፀም እንጂ እምቢ ማለት አንችልም» በማለት ሁሉም ከኃሳፊነት ለመሸሽ ሞክረዋል።

የናዚ ጦር ወንጀለኞችም እንደዚሁ ተመሳሳይ የሆነ ክርክር አቅርበው እንደነበር ይታወሳል።

በኛ አገር የተፈጸመውን ቀይ ሽብር በተመለከተ ከመንገሥቱ ኃይለማርያም ጀምሮ ለገዛ አስፋው፣ መሳኩ ተፈሪና ሌሎችም የሚያንፀባርቁት እንደምታ «ኢህአፓ ከአርትራ ተገንጣዮችና ከሶማሊ መንገሥት ጋር በማበር ከኢትዮጵያ ጠላቶች ገን ከመቆሙ ሌላ ነጥ ሽብርን የጀመረው እሱ በመሆኑ ለዚህ አፅፋውን በቀይ ሽብር መዕሰናል። የአገሪቱና የአብዮቱ ጠላቶች የሆኑት ሻዕቢያና ሌሎች ኃይሎች ኢህአፓን በፀረ አብዮተኝነት አንቀሳቅሰው በአብዮቱ ላይ ስላዘመቱ በቀይ ሽብርና በነጥ ሽብር ለደረሰው አዕቂት ተጠያቂዎች ናቸው።

«የአገሪቱን አንድነትና አብዮት ለመጠበቅ ባለብን ወታደራዊና መንገሥታዊ ኃሳፊነት ገዳጃችንን በመወጣት ጠላትን ለመከላከል ያደረገነው ጥረት ሲያስመሰገንን እንጂ ሲያስወነድብን አይችልም። የሠራነው ሁሉ ለአገር አንድነትና ለሕዝብ ደህንነት እንጂ ለገል ጥቅም አይደለም» የሚል ሆኖ እናገኘዋለን።

ንድ ቁጥር አሥራ አንድ

ስለ ቀይ ሽብር ሲነሳ ብዙ የተሳሳተ ነገር ይነገራል። ሁኔታውን በሚገባ ለመረዳት በወቅቱ ስለነበረው ሁኔታ በቂ ግንዛቤን መውሰድ ተገቢ ነው።

የ66ቱ አብዮት የሕዝብ ትግል ውጤት ነው። ሕዝባዊ አመፀ በሁሉም ቦታ የነበረና ሁሉን አቀፍ ነበር። የተማሪውን እንቅስቃሴ ያቀፈ ነበር። ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ነበር። የታን፣ ዘርን ሳይለይ የሁሉም ትግል ነበር። ይህ አመፀ ያደገበት ነባራዊ

(አብጃዝቲቭ) ሁኔታ ሲሆን፣ ሃሳባዊው ወይም ሰብጃዝቲቭ ሁኔታ የሕዝቡ ንቃተ ሕሊና፣ ዕውቀት፣ ባህልና የተደራጀ ፓርቲ አለመኖሩ ነው። የወታደሩን አስተዳደር ያመጣው ይህ ሁኔታ ነው። መሪ ድርጅት አልነበረም። የግራ ኃይሎች በአፍሪካና በላቲን አሜሪካ ትግል የጀመሩበት፣ ካፒታሊስትና ሶሻሊስቱ ጎራ ጦር የተማዘዘበት ወቅት ነበር።

በአገራችን የነበረው የጭቆና ሁኔታ ሕዝቡን ያስመረረና ለአመፅ ያነሳሳ ነበረ። ገበሬው ከገቢው 85 በመቶውን ለባለመራቶች ይሰጥ ነበር። በዘመናዊ ባርነት ተጠምዶ ጭሰኝነቱ ከነቤተሰቡ ጭምር ነበር። ጉዳዩን ለማስፈፀም በአግሩ የሦስት ወር መንገድ እየተጓዘ ወደ ከተሞች ለመምጣት ይገደድ ነበር። እኔ ራሴ አንድ ጊዜ ወለጋ ውስጥ ለ32 ዓመታት የቆየ ፋይል አይቻለሁ።

የዚህ ሕዝባዊ ብሶትና ምሬት ውጤት የሆነው አብዮት ፍንዳታ የታሪክ አጋጣሚ የጣሉብንን ሕዝባዊ አደራ ለመወጣት ቃል ገብተን ሥራችንን ስንጀምር ከቀድሞው መንግሥት ጀምሮ በኤርትራ ሲንቀሳ ቀሱ የነበሩት ወንጠዴዎች በአዲስ መልክ ተጠናክረው ተነሱብን። ለዚህም አንዱ ተጠያቂ የቀድሞው መንግሥት ነው። ኃይለሥላሴ ጀብሃን ለመጣል ሲሉ ሻዕቢያን ይረዱ እንደነበር ያደባባይ ምስጢር ነው። በዚህና በአረቦች እርዳታ የተጠናከረው ሻዕቢያ ኢትዮጵያን ለማፈራረስ በዋነኝነት ያወጣው ዕቅድ ኢሕአፓን፣ ተሐትን የመሳሰሉ ድርጅቶችን ማደራጀትና ወደኢትዮጵያ አሰልጥኖ ማስገባት ነበር። በዚህም መሠረት መሐሪ ተክሌ የተባለው የሻዕቢያ አባል በዮሐንስ፣ ተክለኃይማኖትና ተፈሪ ካሃዬ አማካይነት በትግራይ በኩል በርካታ ፈንጂ አስገቡ። ከዚያም ወደአዲስ አበባ በመዘለቅ እነመለስ ተክሌ የተባሉት ባልደረ ቦቻቸው አዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤትና ዋቢ ሽቦሌ ሆቴል ላይ የፈንጂ አደጋ አድርሰው ንፁሐን ሲሸሉችን ገደሉ።

ሻዕቢያ የትግራይ ወጣቶችን ማሽከርከሩን በመቀጠል ዮሐንስ «ማገብት» (ማሕበር ገሥገሥቲ ብሔረ ትግራይ) የተባለውን ድርጅት እንዲያቋቁሙ ካደረገ በኋላ ዮሐንስ ደደቢት ውስጥ ባልታወቀ ምክንያት ተገደለ። «ማገብት» በ«ተሐት» (ተጋድሎ ሐርነት ትግራይ) ተተካ። እነሱም በትግራይ ልዩ ልዩ ክፍሎች የማፈራረስና የማጥፋት ዘመቻቸውን አስፋፉ።

ኢሕአፓ 13 አባሎቹን በፍልስጥኤም ነፃ አውጪ ድርጅት ካሰለጠነ በኋላ በሻዕቢያ እርዳታ ለሲምባ ላይ ተጠናክረ። የመሣሪያ እርዳታም ተሰጣቸው። ለዚህ ውሳኔ ለመክፈል ኢሕአፓ ለኤርትራ ነፃነት

ትግል እውቅና በመስጠት «የራስን እድል በራስ መወሰንን» እንደሚደግፍ በይፋ አሳወቀ። ይህም በብሔር ጥያቄ አስታኮ የኤርትራን መገንጠል ለማምጣት የተቀነባበረ ሴራ ነበር። በዚህ ብቻ ሳይወሰን የሶማሊያ መንግሥት ኢትዮጵያን ሲወር እንዲሁ ድጋፉን ሰጠ። ከዚህ በኋላ ኢሕአፓ በግልፅ የከተማ ትጥቅ ትግል ጀመረ። ሰዎችን ቀን በቀን መግደል ጀመረ።

በዚህን ጊዜ እኛ በደርግ አባልነታችን የሃገሪቱ መሪ ከመሆናችን ሌላ በወታደርነታችንም የሃገርን ዳር ድንበር የማስከበር ኃላፊነትና ግዴታም ጭምር ስላሉብን ከነዚህ ኃይሎች ጋር መራራ የሞት ሽረት ትግል አድርገናል።

ከዚህ ጋር በማያያዝ ደግሞ ልዩነታችንን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት እንድንችል ለመወያየት ተደጋጋሚ ጥሪ አድርገናል። ልጅ ሚካኤል እምሩ ጠቅላይ ሚኒስትር ሲሆኑ የመጀመሪያ ሥራቸው ያደረጉት የኢሕአፓውን መሪ ተስፋዬ ደበላይን ማነጋገር ነበር። የደርግ የፖለቲካ ኩሚቴ አባላት ከሻዕቢያ ጋር በተደረጉ ንግግሮች ሰላማዊ መፍትሔን ለማምጣት ሞክረዋል። ማንኛውም ተቃዋሚ ኃይል በላውጡ ሂደት ተካፍሎ ለሃገር የሚበጅ ነገር ተባብረን እንድንሠራ ተደጋጋሚ ጥሪ አድርገናል። የመሬት ላራሹን አዋጅ ካወጅን በኋላ በሕዝብ ዘንድ ከፍተኛ ድጋፍ በማግኘታችን እየተጠናከርን ስንመጣ ሻዕቢያ ተዳክመ።

ይሁን እንጂ ኢሕአፓ በከተማ እንዲንቀሳቀስ በማድረግ እንደገና አንሠራረቶ በሰሜን ግምባር ሲወጋን ሶማሊያ በበኩሏ በምሥራቅ ተነሳችብን።

ኢሕአፓ የኤርትራንና የሶማሊን ወረራ 'ትክክል ነው' ብሎ በልሳነት በ«ዲሞክራሲያ» አማካይነት ይፋ ሲያደርግ የቀበሌ ተመራጮች፣ የሕዝብ ተወካዮችንና የደርግ አባሎችን መግደል ቀጠለ። «ያ ትውልድ» በተባለው መጽሐፍ ክፍሉ ታደሰ እንዳመነው በቅድሚያ የሚገደሉ ሰዎችን ዝርዝር ያወጡ ነበር።

በመጀመሪያ አካባቢ የሚገድለው ኢሕአፓ ይሁን ሌላ አይታወቅም ነበር። ማን፣ ማንን እንደሚገድል አይታወቅም ነበር። ጠላቶቻችን ማንን እንደሚገድሉ በሚገባ ያውቃሉ። የስም ዝርዝር አላቸው። ነገሩ ግልፅ እየሆነ የመጣው ከእድገት በሕብረት ዘመቻ በኋላና ራሱ ኢሕአፓ በይፋ ካወጣው በኋላ ነው። በመጀመሪያ ያተኮሩት በቀበሌ ተመራጮች፣ የደርግ አባሎችና የሕዝብ ድርጅት አባሎች ላይ ነበር። በነጭ ሽብር ሰዎች በብዛት ተገድለዋል። ጉታ ሠርኔላን እቢ

ርው ቁጭ እንዳለ ነበር የገደሉት። ተመስገን ማዴቦንና የሸዋሉል መንግሥቱን ቀን በቀን ገድለዋቸዋል። በመቶ የሚቆጠሩ የነጭ ሽብር ሰለባዎች ፎቶ ማዘጋጃ ቤት ተለጥፎ ለሕዝብ ይታይ ነበር። እኔ ራሴ በዚያን ወቅት አንድ ቀን ያየሁትን ለአብነት ያህል መናገር እችላለሁ። ወለጋ ለሥራ ጉዳይ ሄጄ ስመለስ እዚህ አዲስ አበባ መግቢያ ላይ መድኃኔ ዓለም ትምህርት ቤት አጠገብ አንዱን ተማሪ ባንዳ ነው ብለው ዛፍ ላይ ሰቅለውታል። ሬሳው ተተልጎልኩ። ዓይኑ ወጥቷል። ያደረጉትን ድርጊት ለመናገር እንኳን ይዘንናል።

ለላ ደግሞ አንዲት ተማሪ 'ባንዳ ጓደኛ' አለችሽ ተብላ ኮሚሽን አጠገብ ተገድላለች። ሌሎችም እንደዚሁ በግፍ የተገደሉ ብዙ ነበሩ። ዛሬ ግን ስለነሱ የሚናገር የለም።

በኢሕአፓ በትር በነጭ ሽብር የተጨፈጨፉት በይፋ የሚታወቀው 1319 ይሁን እንጂ ቁጥራቸው ከዚያ በላይ ነው። አሁን እኛን በቀይ ሽብር የሚወነጀሉን ለምን የነጭ ሽብርን ሰለባዎች አይፋረዱ ላቸውም? እነሱ ኢትዮጵያውያን አይደሉም? ወይስ የነሱ ደም ደመ ክልብ ነው? «የቀይ ሽብር ተፋራጆች ኮሚቴ» እንደተቋቋመ ሁሉ የነጭ ሽብርም ቢቋቋም ኖሮ ፍትሐዊ ይሆን ነበር። ቀይ ሽብርን ከመጠሪያው ከቃሉ ጀምሮ ያመጡት እነሱው ራሳቸው ናቸው። ወታደር ይህንን ከየት ያውቃል?

በሰማሊያ ወረራ ወቅት ኢሕአፓ የፈጸመው ክሕደት መረሳት የለበትም። በኤርትራም ችግር ኢሕአፓ በግልፅ የወገነው ከጠላቶቻችን ጋር ነበር። ሻዕቢያን እንደሚደግፍ በይፋ ተናግሯል። በኢትዮጵያ ሕግ ደግሞ በሃገር ላይ የሚፈጸም ክሕደት እስከሞት ድረስ ያስቀጣል። ከላይ እንደጠቀስኩት እኛ በሃገር መሪነታችን ብቻ ሳይሆን በወታደርነታችንም የሃገር ድንበርን የማስከበር ድርብ ኃላፊነት ነበረብን። በጦርነት ወቅት ከውስጥም ከውጪም የሚወጋንን ጠላት መከላከል ነበረብን። ሕዝቡን ስለማስታጠቃችንም ብዙ ተብሏል። ሕዝቡን ያስታጠቅነው በራሱ ጥያቄ ነው። 'አስታጥቁን! አታስጨርሱን' ሲል ራሱን ከጥቃት እንዲከላከል አስታጥቀነዋል።

'ሕዝብ ለምን ጠላችሁ' ለተባለው እኛ ለአብዮቱ ስንታገል ብዙ ጠላት አፍርተናል። አብዮት የመደብ ለውጥ ነው - ሥልጣንን ከገዢው መደብ ነጥቆ ለሌላው መስጠት። በሰሜን ያሉት የአንድነት ኃይሎች በመሆናችን ጠላቶቻችን ናቸው። ሥልጣን የሚፈልገው እንዲሁ ጠላታችን ነው። አማን አንደም ከዶክተር በረከተአብ ጋር እየተማከሩ

በኤርትራ ጉዳይ ሊያሳድሙብን ሞክሩ። ጦር እንዳይሄድ ሁሉ ክል ክለው ነበር። «ለምን?» ሲባሉ አኩርፈው ቤታቸው ተቀመጡ። ጥሪ በደረግላቸውም 'አልመጣም' አሉ። በወቅቱ ከታዘብኳቸውና በኋላም ነገናዘብኳቸው ነገሮች በመነሣት ዶክተር በረከተአብ ለኤርትራ መገንጠል ተግባራዊነት የሰልጣዎቹን መገደል አመቻችቶ ይሆናል የሚል ግምት አለኝ።

በዚያን ጊዜ ከፍተኛ ውጥረት በግቢው ውስጥ ሰፍኖ ነበር። ማን፣ ማን እንደሆነ የማይታወቅበት ጊዜ ነበረ። ሻዕቢያ አለ፤ ኢሕአፓ አለ፤ ወያኔ ወዘተ። ያኔ የነበረውን ሁኔታ በወቅቱ ከነበረው አንጻር እንጂ በዛሬው ሁኔታ ማየት የለብንም። እልቂቱ በሁለቱም ወገን ነበር። በኢሕአፓ የተወናበደው ሠራዊት 'የት ገባ? የት ደረሰ?' ብሎ የሚጠይቅ የለም። በነሱ ጥይት የወደቀውን ያስታወሰ የለም። የነሱን እናት ወይም አባት የጠየቀ የለም። ያንድ ወገን ጨዋታ ነው የተያዘው።

'በዚያን ወቅት ለምን ብሔራዊ እርቅ አላደረጋችሁም?' ለተባለው እኛ ቅድሚያ የሰጠነው ለኤርትራ ችግር ነበር። ጦርነቱ እየተባባሰ ሲሄድ ሁሉም እንዳሰብነው ሳይሆን ቀረ።

ገደ ቁጥር ሁለት

ነጭ ሽብርና ቀይ ሽብር በተለያዩ የፖለቲካ ቡድኖች መካከል የተደረገ የሥልጣን ሽኩቻ ውጤት ነው። ቀዳም ሆነ ነጭ ሽብር መካኔ ያልዘረዘሩቸው ታሪካዊ ስሕተቶች ናቸው። ሁሉም በየፊናው ማርክሲስት ነኝ ባይ ነበር። ሽብር የመጣው ከግራ ክንፍ ምሁራን ነው። ሙሉ በሙሉ በደርግ ተጀምሮ በደርግ የተፈጸመ አድርጎ ማቅረብ ከባድ የታሪክ ግድፈት ነው። 'በነጭና በቀይ ሽብር ስንቶች ሞቱ? ስንቶች ተቀጠፉ?' ስንል ትክክለኛውን ቁጥር ማወቅ አስቸጋሪ ነው። ልዩ አቃቤ ሕግ ቁጥሩን ወደ 6000 ያደርሰዋል። በኔ ግምት ከ2000 አይበልጥም።

ጦሩ ለምን ተሸነፈ?

...ትጥቅ፣ መሣሪያ የሚቻለውን ሁሉ አቀረብን። ልብ ልናቀርብ እንችላለን እንዴ? ወይም ከፍተኛ ልንጨምር እንችላለን እንዴ? እኔ ኋላ ሚዳ ተደብድቤ ብመጣ አባቴ ያጠናግረኝ ነበር። አሁን ግን ልጅን ሠንዱቅ ውስጥ መደበኛ ነው የተያዘው። ወደዘመቻ ይሄዳል ሲባል እዩዩ ነው። በውነቱ ዝቅጠት ይታያል።

- መንግሥቱ ኃይለማርያም ለአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ከተናገሩት።

መንግሥቱ ኃይለማርያም የአብዮታዊው ጦር ጠቅላይ አዛዥ እንደ መሆናቸው በአገሪቱ ውስጥ ይካሄድ በነበረው ያሳቋረጠ የጦርነት ሂደት ውስጥ የተጫወቱት ሚና አሉታዊ ወይም አምንታዊ ገደን ለመሰካት የሚያስችል ዝርዝር ጥናት ባይኖርም በሠራዊቱ ላይ ያሳደረ የነበረው በጉ ስሜት ሲካድ አይቻልም። ጦሩን በአብዮታዊ መፈክሮችና ስሜት ቀስቃሽ በሆኑ ዲሶ ኩርች መጠምዘዝ ይሆንላቸው ነበር። የኢትዮጵያ አንድነት መደፈር እንደሌለበት የአባቶችን ገደብ በማውሳት፣ የእናት ሃገር ፍቅር ስሜቱ እንዲነሳሳ የሚያደርግ ቀስቃሽ ንግግር ሲያደርጉለት ያዳምጣቸዋል። ከሁሉም በላይ ደግሞ አገር ወዳድነታቸውና ለኢትዮጵያ አንድነት ለመዋደቅ የነበራቸው ቁርጠኝነት በሠራዊቱ ዘንድ አድናቆትን አትርፎላቸዋል።

መንግሥቱ በሠራዊቱ የዕዝ ሰንሰለት ላይ ሙሉ ቀጥጥር ነበራቸው። አሳቸው ሳያውቁ የሚደረግ አንዳችም ነገር አልነበረም። ይህ እውነታ ገጦ የወጣው አሳቸው ከሃገር በወጡ ጊዜ የጦሩ አስቆች ነገር ሁሉ ከቁጥጥራቸው ውጪ እንደሆነባቸው ሲታይ ነው። ጄኔራሎች ጦራቸውን ጨርሶ ማዘዝ የማይችሉበት ደረጃ ላይ ደርሰው ከመንግሥቱ መሃድ በጎሳ ሠራዊቱ እንደተናደ ተመልክተናል።

ከሰቆራ በታች ካሉት የጦር ኃይሎች በብዛቱ ከፍተኛውን ሥፍራ ይዞ እንደነበር የሚነገርበት ያ ሠራዊት ለረጅም ስመታት ሲወጡት የነበረትን ኃይሎች ለማሸነፍ ያወቃለበት ምክንያት ምንድነው? ከክፍተኛ የጦር አለቆች አንዳንዶች ምክንያቱን እንደሚከተሉ ያስረዳሉ።

ጄኔራል ቁጥር ሃዖ ስምንት

ጦርነቱ እየተራዘመ ሲሄድ በዚያው መጠን ጦሩ እጅግ ግዙፍ እየሆነ፣ ጥራቱም ከጊዜ ወደጊዜ እያሸቆለቆለ መጣ። ቀድሞ በሥራቸው ያለውን ሠራዊት እያንዳንዱን ወታደር፣ የበታች ሹምና መኩንን በስም እየጠሩ የሚያውቁትና የሚቆጣጠሩት የበላይ መኩንኖች ሌላው ቀርቶ በአጠገባቸው ያሉትን የቅርብ ረዳቶቻቸውን እንኳን ለማወቅ እስከሚሳናቸው ድረስ ለሠራዊታቸው ባይተዋር ሆኑ። 'ዛሬ በዚህ ሂደት፣ ነገ የክሌ ብርጌድ ከዚህ ለቀህ እዚህ ድረስ' እየተባለ በሚመጣ ቀጭን

ትዕዛዝ ጦሩ ከቦታ ቦታ ሲራወጥ፣ አለቃውን ከቦታቹ፣ ታዛዥን ወታደር ደግሞ ከአለቃው የሚያገናኘው ገመድ አልያያዝ አለ። ዕዝና ቁጥጥር ከሌለና ፍፁም በሆነ መተማመን የሰውን መንፈስ ማዘዝ እስካልተቻለ ድረስ ማሸነፍ አይቻልም።

ሌላው ደግሞ በሶቭየት ሠራዊት ውስጥ ውጤት አስገኝቷል ተብሎ ተቀድቶ በመጣው በሦስትዮሽ የዕዝ ሰንሰለት (Triangle command) የተተበተበው የጦሩ አመራር ከሰጠው ጥቅም ይልቅ የፈጠረው ውዥንብር ይበልጣል። ችሎታቸው ብዙም ትኩረት ሳይሰጠው በፖለቲካ ታማኝነታቸው ወይም በደህንነት አባልነታቸው ሥልጣን የተሰጣቸው ሰዎች አዛዦችን እግር ተወርቻ ይዘው እንደልብ አላሠራ አሏቸው። የሚመደቡት የፖለቲካና የደህንነት ኃላፊዎች ከጦሩ አዛዦች ጋር በማዕረግ፣ በወታደራዊ ችሎታና በአካዳሚክ ትምህርት ብዙ የተራራቁ በመሆናቸው በመመካከርና በመረዳዳት ከመሥራት ጾልቅ በሽኩቻና እርስበርስ በመወነጃጀል የሚጠፋው ጊዜ ይበልጥ ነበር። እኔ የጄኔራልነት ማዕረግ ተሸክሜ አንድ ምክትል አሥር አለቃ የደህንነት ወይም የፖለቲካ ኃላፊ ሆኖ ይሸምና ይመጣል። በሥራው ሂደት እኔ ያላየሁትን አይቶ ቢያማክረኝ ወይም ለሥራው መቃናት ፖዘቲፍ (አምንታዊ) የሆነ አስተዋዕል ሊያበረክት የሚችልበት መንገድ ጥር ቢያግዘኝ አሺ። 'ይሄንን ውሳኔዎን አልተቀበልኩትም። እንደገና ቢያዩት ይሻላል' እያለ አላሠራ ሲለኝ ግን ውጤቱ ፍሬያማ እንደማይሆን ግልፅ ነው።

የጦሩ አለቆች ከተለያዩ የጦር ትምህርት ቤቶች ተመርቀው የወጡ እንደመሆናቸው እርስ በርስ የነበራቸው ሽኩቻና ጥላቻ ከፍተኛ አሉታዊ ተፅዕኖ አሳድሯል። በትምህርት ቤትና በኮርስሜትነት ተከፋዩ ፍለው እርስ በርስ መናናቅ፣ መሻከትና ጥላቻ አለ። ይህ ሁኔታ የፈጠረው ኔጋቲቭ ኢምፓክት (አሉታዊ ተፅዕኖ) በቀላሉ የሚታይ አልነበረም።

በሠራዊቱ ውስጥ ከፍተኛ ያመራር ቦታዎች ላይ የነበሩ ከተራው ተዋጊ እኩል በተጣጧፈ ውጊያ ውስጥ እየተጋፈጡ አኩሪ ታሪክ በመሥራት ወርቃማ ገድላቸውን ትተውልን ጥሰው የወደቁ ብዙ የጦር መሪዎች ነበሩ። በአመራር ችሎታና ብስለታቸው የወገንን ልብ በኩል ተማረኝ ድል ያስመዘገቡ፣ በወኔና በድፍረታቸው ትንግርት የሠሩ ጀግኖችም ነበሩ። ባንጻሩ ደግሞ ባላቋረጠ ውጊያ ከቦታ ቦታ እየተንከራተተ የሚባዝነውን ሠራዊት በረቀቀ ስልትና ዘዴ በውስጡ

ሆነው ምስጢሩን ለጠላት በመሸጥ በደም መሥዋዕትነት ያገኘውን ድል በአሻጥር በማስለቀቅ ይህ ነው የማይባል ወንጀል የሠሩም ነበሩ። ከዚያ በተጨማሪ፣ በተለይ በስተመጨረሻው አካባቢ አንዳንድ የጦር አለቆችና ተባባሪዎቻቸው በሙስና ተዘፈቁ።

ጦሩ ለረጅም ጊዜ ያለዕረፍት እንዲቀጥል በመገደዱ መሰላቸቱ ሳያንስ ዕለት በዕለት ርዕህ ጦር ተደመሰሰ። በዚህ በኩል ያለው ጦር እንዲህ ሆነ፤ እየተባለ ሲነገረው የሞራል ውድቀት ደረሰበት። በዚህ ላይ የቀሰብ ተሟልቶ ያለመቅረብ፣ የሕክምና እንደልብ ያለመገኘት አበሳጫው። ጥይት ሲጠይቅ ቀሰብ፣ ቀሰብ ሲጠይቅ ሌላ ነገር እየቀረበለት ተመረረ።

በማንኛውም ሠራዊት ውስጥ ያለውና በኛም አርሚ (ጦር) ውስጥ ፊት የነበረውን ዲሲፕሊንና ሥርዓትን በማናጋትና በመጣስ አለቃና ምንዝር ሳይኖር በአኩልነት የተመሠረተ አሠራር እንዲሰፍን በመደረጉ ሥነ ሥርዓቱ ተጓደለ። የበታች ለአለቃው አልቃዘዝ አለ። ይህ ደግሞ በተለይ በጦር ሜዳ ውሎ አደገኛ ሁኔታን ይፈጥራል። ሥርዓተ አልበኝነትን ያሰፍናል። በወታደሮቻቸው ጥይት ከጀርባቸው እየተመቱ የወደቁ ብዙዎች ናቸው።

በፍላጎት፣ በፈቃደኝነትና በቁርጠኝነት አገርን ለመከላከል ውትድርናን መርጦ ከገባው ይልቅ አንድም ሌላ የሥራ መስክ በማጣት ወይም በግዳጅ በኩታ፣ በአፈላ ወታደር የሆነው ስለሚበዛ ሕይወትን ያህል ነገር ለመስጠት የሚያስፈልገው ቁርጠኝነት አልነበረም።

ጂኔራል ቁጥር ሆሳሳ

በኔ አስተያየት ጦርነቱ ያለቀለት አፋቤት ላይ ነው። የአፋቤት መደምሰስ ሠራዊቱ ዳግም እንዳያንሠራራ አድርጎ ለመጨረሻ ውድቀቱ አጣድፎ አድርጎታል። አፋቤት ላይ የነበረን ጦር በውጊያ የተፈተነ ጀግና ሠራዊት ነበር። ያ ሠራዊት ሁላችንም የምንመካበት በቂ ልምድ ያካበተ፣ አለን የምንለው ጠንካራ ሠራዊት ነበር። ለምን እንደተሸነፈ ግን እስከዛሬ መልስ ያላገኘሁለት ጥያቄ ነው። ይህ ወይም ያ ምክንያት ብሎ ማስቀመጥ ያስቸግራል። የተለመዱት ያመራርና የትንጅት ችግሮች ቢኖሩም ያ ጦር እንዲህ በቀላሉ የሚሸነፍ አልነበረም። ግራ የሚያጋባው ነገር የጦሩ አመራር አካሎች ሻዕቢያ በዚያ ግንባር ጦርነት ሊከፍት ዝግጅቱን ማጠናቀቁን በሚገባ ያውቁ

ነበር። የዚህ መረጃ እያላቸው አፋቤት ላይ ሠራዊቱ ያንን ሁሉ ድርጅትና መሣሪያ ጥሎ እንዲሄድ አደረጉ።

ባጠቃላይ ሠራዊቱ የተበላሸ አመራር ነበረው። በመቶ ሺዎች የሚቆጠር ጦር አለን ቢባልም የሚቀጥው እውነተኛ ተዋጊ ኃይል ከ15,000 አይበልጥም። ይኸውም የተጠናከረና የተከማቸ ኃይል ሆኖ ጠላትን ከመምታት ይልቅ በየቦታው እንዲበታተን ይደረግ ነበር። ተዋጊው ሠራዊት በሙሉ ኃይሉ ወሳኝ ቦታዎች ላይ በመቀጋት ፋንታ ስትራቴጂካዊ ጠቀሜታ በሌላቸው ቦታዎች ተቀምጦ ድልድይና የመብራት ምስሶ ይጠብቅ ነበር። የምንቀጥው ዋናውን የጠላት ኃይል ሳይሆን በዙሪያው ያለውን (ፔሪፌራሉን) ነበር። በወታደራዊ ሳይንስ፣ ጠላትን ለማጥቃት ስትንሳ መጀመሪያ ግብህን እወቅ (አይደንቲፋይ ዩር ታርጌት)፣ ከዚያ ቅድሚያ የምትሰጠውን ለይ (ጊቭ ፕራዮሪቲ) የሚባል ነገር አለ። የኛ ሠራዊት ድልድይና የመብራት ምስሶ በመጠበቅ ነበር ጊዜውን የሚያሳልፈው። ይህ የሠራዊቱ ሥራ አልነበረም።

ሌላው ችግር በጊዜ እጥረት ምክንያት በቂ ጊዜ ስለማንወስድ በሚገባ ያልሰለጠነ ጦር ይዘን ነበር የምናዋጋው። በደንብ የሰለጠነ፣ የተጠናከረና የተከማቸ ኃይል አሰልፈን አንቀጋም። ሁልጊዜ እዛና እዚህ እየተበታተነ ሁሉም በየፊናው የሚቀጥበት ሁኔታ ነበር እንዲ ተቀናጅቶ ባንድነት ጠንክር ያለ ብትር በጠላቱ ላይ ሊወረውር የሚችልበት መንገድ አይፈለግም። 400,000 ያህል ጦር አለን ቢባልም ደንበኛው ተዋጊ ጦራችን ከ15,000 አይበልጥም። ለምሳሌ፣ አዲግራት ላይ አንድ ብርጌድ የሞላ ጦር ኖሮ አያውቅም።

በጦሩ አካላት ከፍተኛ ምዝብራ ይካሄድ ነበር የሚለውን አልቀበለውም። እስከነጭራሹ አልነበረም ብሎ ለመካድ ሳይሆን በሲቪሉ ውስጥ ከነበረው መጠነኛ ኮራፕሽን(ሙስና) የተለየና እንደሚ ወራው የጎላ አልነበረም። የተጋነነ ነው። አብዛኛዎቻችን በኪራይ ቤት ነበር የምንኖረው። ሌላው መሪዎቹን ጠላት በገንዘብ ገዝቷቸው ነበር የሚባለውም የሐሰት ወራ ነው። በዚህ የታሙትን መኩንኖች ብዙዎቹን አውቃቸዋለሁ። ምዕዋ እንጂኔራል አሊ ሐጂና ጄኔራል ጥላሁንን የመሳሰሉት ገንዘብ ተቀብለው ጦሩን ሽጡት የሚባለውን ለመቀበል በጣም ያስቸግረኛል።

ጄኔራል ቁጥር ሦስት

የኢትዮጵያ ሠራዊት በሻዕቢያ ወይም በወያኔ ተሸንፏል ብዬ አላምንም። ራሱን በራሱ የጣለ፣ በራሱ የወደቀ ጦር ነው ማለት ይሻለኛል። ጀግንነት ያልተለየው፣ ወኔው ያልላላ፣ ስንት አኩሪ ታሪክ የሠራው ያ ሠራዊት በነወያኔ ተሸንፎ ብሎ ድምጻሜ ከመስጠት በፊት ቀስፈው ይዘውት የነበሩትን ችግሮች መረዳት ያስፈልጋል። እነዚህን በደንብ ከተመለከትን «ለምን በድል ሳይወጣ ቀረ?» ሳይሆን፣ «እንዴት 17 ዓመት ሙሉ ችሎ ተዋጋ?» ብለን ወደመጠየቁ እናዘ ነብላለን።

17 ዓመት ያልኩት ለምንድነው? ሻዕቢያዎች ብዙ ጊዜ ለማሳ መን እንደሚሞክሩት የ30 ዓመት ጦርነት አልተዋጉም። የኤርትራ ንቅናቄዎች ትግል ጀመርን ከሚሉበት ከ1952 አስከ ስልሳዎቹ አጋ ማሽ ድረስ ከአዲስ አበባ - አሥመራ አውቶቡስ እየተመለሰሰ ከአሥ መራ ከረን፣ ከከረን - ምዕዋ፣ እንዲሁም ከሌሎች የኤርትራ ክፍሎች ሕዝቡ እንደልቡ እየወጣ እየገባ በሠላም ይኖር የነበረበት ዘመን እንደነበረ ማስታወስ ያስፈልጋል።

በነዚያ የመጀመሪያ ዓመታት የኤርትራ ንቅናቄዎች ኤርትራ ነፃ መውጣት አለባት ብለው ሲነሱ በጣም ጥቂት ከነበሩት ተከታዮቻቸው በስተቀር ከሕዝብ ድጋፍ አላስገኘላቸውም ነበር። ነገር ግን በፊ ውዳሎ ሥርዓት በመላው ኢትዮጵያ የተንሠራፋው የጭቆና አገዛዝ የኤርትራንም ሕዝብ ያስመረረው ስለነበረ በዚያ ዙርያ መንቀሳቀስ ሲጀምሩ በተወሰነ ደረጃ ሰዎችን ማሰባሰብ ችለው ነበር። እሱም በጠረፍ ቦታዎችና ተራሮች አካባቢ የተወሰነ ኢንቅስቃሴ ነበር።

የሕዝብ ድጋፍ እንዲያገኙ በሩን የከፈተላቸው ደርግ ራሱ ነው። ለበለጠ ሃገራዊ ጥቅምና ደህንነት በመቻቻልና በዲፕሎማሲያዊ ብልሃት ያፈነገጠውን በመመለስ ነገሩን በማለዘብ ፋንታ በኃይል ብቻ የንቅናቄዎቹን ክንድ ለመስበር ተነሳ። በዚህ መሐል በተፈጠሩ ግድፈ ቶች የሕዝቡን ቁጣ ከትንሽ ወደትልቅ በማሸጋገር የኤርትራ ሕዝብ ወደነፃ አውጪዎቹ እቅፍ እንዲገባ መንገዱ ተመቻቸ። ቀድሞ ነጭ በነጭ ለብሶ፣ በኢትዮጵያ ባንዲራ አገጢ«ኢትዮጵያ ወይም ሞት» ብሎ ይነሣ የነበረው የኤርትራ ሕዝብ ጭልጥ ብሎ ወደወንበዴው ጉያ ገባ።

ከዚያ በኋላ ሠራዊቱ ፍፁም ጠላትነት በሚሰማው ሕዝብ መሐል መንቀሳቀስ ግድ ሆነበት። መሬቱ ካልረዳ፣ ሕዝቡ ካላቀፈ

እንዴት ተዋግቶ ማሸነፍ ይቻላል? ሻዕቢያ ይጠቀምበት የነበረው የጎራላ ውጊያ መደበኛ የጦርነት ስልት ይዞ የሚዋጋውን የኛን ጦር ለማጥቃት እጅግ አመቺ ነበር። ተደብቆ አድፍጦ ጠብቆ ያልታሰበ ውርጅብኝ አውርዶ ዋሻ ገብቶ የሚደበቅን ተዋጊ አባሮ መያዝ ቀላል አልነበረም። በማያውቁት መሬት፣ ባይተዋር በሆኑበት አገር፣ ጠላት ሕዝብ መሐል ሆኖ መዋጋት ዋዛ አይደለም። ሽቅብ እየወጡ ጥይት ለመተኮስ እንኳን ሳይቸገር ከላይ ናዳ እየለቀቀ ሰውን ከሚያበላሽ ዝንጆር ጋር መዋጋት ቀልድ አልነበረም።

የዚህን እውነታ ዕለት በዕለት የሚጋፈጡት የሠራዊቱ አባላት ሠላማዊ መፍትሔ እንዲፈለግ ድምፃቸውን ባሰሙ ቁጥር እየተለ ቀሙ መረሸን ዕጣ ፈንታቸው ሆነ። የኩሎኔል መንግሥቱን አመራር በምንም አይነት መቃወም አይቻልም። መቃወም ቀርቶ ካድሬዎች ከሚያስተጋቡት የቸከና የነበዘ የፖለቲካ ባዶ ጫጫታ ሌላ የተለየ ሃሳብ ማቅረብ እንኳን ጥርስ ያስነክሳል። በመሆኑም በውጊያ ቀጠናዎች ከተገኙ ልምዶችና ካጋጠሙ ችግሮች አኳያ ተነጋግሮና ተማክሮ የተ ለየ ስልትና ዘዴ መጠቀም አልተቻለም። ሁሉም ነገር የሚመጣው ከላይ ስለሆነ ወታደሮች ነገና ባናምንበትም ትዕዛዝ ስለሆነ መፈፀም ግዴታችን ሆኗል። ይህን በመሰለ አስቸጋሪ ሁኔታ እየተዋጋን ውጤት ካልተገኘ መረሸን አለ። ለምሳሌ፣ ከእንዳሥላሴ ሽንፈት በኋላ ብዙ መኩንኖች ተረሽነዋል።

የጦሩን ቅንጅት ብንመለከት ጉድለት ይታይበታል። የሚያካሂዳቸውን ዘመቻዎች አቀናጅቶና አስተባብሮ ደሀና ምት በመምታት ፋንታ የተበታተነ፣ ያልተያያዘ፣ እንዳንዴማ ጭራሽ ተቃራኒ የሆነ ግዳጅ ይሰጠዋል። ዛሬ ስንት መሥዋዕትነት ከፍሎ የያዘውን መሬት ያለበቁ ምክንያት ነገ ለቆ እንዲሄድ ይታዘዛል። ስለ ቅንጅት ጉድለት ሳነሳ አንድ ትዝ የሚለኝ በሽሬ ግንባር የተሠራው ነው። በኤርትራና በትግ ራይ የነበሩ ኃይሎች በመተጋገዝ መሥራት ጀምረው ጥሩ ውጤት ተገኝቶ ነበር። በሽሬ አስቸጋሪ ሁኔታ ላይ ለነበረው ጦር ከኤርትራ በኮንቮይ ስንቅና ትጥቅ ሊመጣለት ችሎ ነበር። ወዲያው ሻዕቢያ ምዕዋ ላይ ጦርነት ሲከፍት፣ ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ትግራይ የነበረውን 10ኛውን ክፍለ ጦር አንስተው ምዕዋ ወሰዱት ። ይህ ጦር ከኤርትራ ወደትግራይ የሚወስደውን መንገድ አስከፍቶ የሚጠብቅ ነበር። ሽሬ ያለውም ጦር አስፈላጊው ሁሉ የሚቀርብለት በዚህ መንገድ በመጠቀም ነበር። ክፍለ ጦሩ ከዚያ ሲነሳ የሽሬው ጦር ያለ

ዕደላ መሥመር ቀረ። በአንጻሩ ወያኔና ሻዕቢያ በደንብ ተቀናጅተው ጦርነት በመክፈት ሽሬን ከበው ለመያዝ በቁ።

ጄኔራል ቁጥር ስንደ

ለሠራዊቱ መሸነፍ ምክንያት የሆኑት ነገሮች በጣም ብዙ ናቸው። ከብዙ በጥቂቱ ለማንሳት አንዳንዶቹን መጥቀስ ይቻላል።

«ዓሣ የሚገማው ከአናቱ ነው» ይባላል። በመጀመሪያ ደረጃ አመራሩ ጥሩ አልነበረም። ላይ ተቀምጠው የነበሩት ሰዎች ሠራዊቱንም ሆነ አገሪቱን ለመምራት ብቃት የነበራቸው አልነበሩም። በጠመንጃ ኃይል ስልጣን ላይ የወጡ፣ ልምድም ሆነ ችሎታ የሌላቸው ነበሩ። አላዋቂነታቸው አገሪቱን ለጥፋትና ለውድቀት፣ ሠራዊቱንም ለሸንፈት ዳርገውት እንዲሄዱ አድርጓቸዋል።

እነመንግሥቱ የሚያምኑት በጥራት ሳይሆን በብዛት ነው። በሚገባ ያልሠለጠነ ጦር ለጦርነት ማጋፈጥን ልማድ አድርገው ይዘው ነበር። የጦርነቱ ሁኔታ ፋታ ያልሰጠ መሆኑ አሌ ባይባልም በቂ ሥልጠና ባላገኘ ሠራዊት መዋጋቱም ምንም ፋይዳ እንደሌለው ሊገነዘቡ አለመቻላቸው ለባሰ ውድቀት ዳርጎናል። የጦሩ አሰልጣኞች ራሳቸው ለማሰልጠን የሚያስፈልገው ችሎታ ወይም ብቃት አልነበራቸውም። ለመኮንኖች ማሰልጠኛ እንደመቋቋሙ ለባለሌላ ማዕረግተኞች ሥልጠና ፈጽሞ ትኩረት አልተሰጠውም ነበር። ዝቅተኛ ማዕረግ ያላቸው መሪዎች አልነበሩም ማለት ይቻላል። አንድ አዛዥ ያወጣውን ፕላን ከሥሩ ያለው የበታች ሹም ሊያስፈጽመው ይገባል። ምክንያቱም ከወታደሩ ጋር በቅርብ የሚሠራው እሱ ነው። በ'እኩልነት' ስም ሁሉ ነገር ልቅ እንዲሆን ፈቀዱ። ይህ እንዳይሆን ብዙ ጊዜ ተናግረን ነበር። እነሱ ግን አልሰሙም። በተለይ መንግሥቱ ዋናው የድጋፍ መሠረቱ ታች ያለው ሠራዊት ስለሆነ እነሱን ማስቀየም አይፈልግም ነበር።

በጄኔራል መኮንኖች ሹመት ላይም ችግር ነበር። ብዙዎቹ ለማዕረግ የሚመጡ አልነበሩም። ያንን ሠራዊት ለመምራት የሚሾሙት ሰዎች በብዙ ልምድና በርቀት መታየት ነበረባቸው። መንግሥቱ ክቦ፣ ክቦ እዚያ ላይ ያወጣቸውና ትንሽ ቆይቶ ሲያማርራቸው ይታያል። ሲያሰኘውም ይገላቸዋል። ለምሳሌ፣ ጄኔራል ታሪኩ ላይኔን ለምን እንዳ ስገደለው አይገባኝም። ምድር ጦር ሆኜ በኔ ሥር ሆኖ ሲሠራ አውቀዋለሁ። ስማርት የሆነ ልጅ ነበረ። የሚወነጀልበትን ነገር ሁሉ እኛ አላየንበትም። ጎበዝና ጥሩ መኮንን መሆኑን ነው የምናውቀው። ቢያ

ጠፋ እንኳን ለመረሸን የሚያበቃ ወንጀል ፈጽሟል ብዬ አላምንም። ዋናው ነገር በጦሩም ውስጥ ፍትሕ እንዳልነበረ ከዚህ መረዳት ይቻላል።

ሌላው የነበረው ችግር ሠራዊቱን በትሪያንግል ኮማንድ ተብትቦ መያዙ ነው። አንድ ሰው አዛዥ ከሆነ ኃላፊነቱን ሁሉ ወስዶ በሚመ ስለው መሥራት መቻል አለበት። የበታች መኮንኖችና ተራ ወታደሮች በፖለቲካና በደህንነት ኃላፊነት ስም እየተቀመጡ «እነሱ ሳይስማሙበት ምንም መሥራት አይቻልም» የሚል ሎጂክ በሚሊቲሪ ውስጥ እንዴት ሊሠራ ይችላል? ለአዛዥ አጠገቡ ያሉት የበታች ሠራተኞች ረዳቶቹ እንጂ እንቅፋት እየሆኑ አላሠራ የሚሉ መሆን የለባቸውም። በኛ ሠራዊት ውስጥ ተንሰራፍቶ የቆየው ይህን የመሰለ አደናቃፊ ነገር ነበር። የዕዝ አንድነት አልነበረም።

ሌላው መጠቀስ ያለበት በጦርነት ወቅት ሁሉ ነገር እንደታቀደው ሊሄድ አይችልም። እንደዚያም ቢሆን ምን ችግር ይኖር ነበር? ስለዚህ በመሬት ላይ በሃደት የሚፈጠሩ ተለዋዋጭ ሁኔታዎችን እንደየአመጣጣቸው፣ እንደየሁኔታቸው መፍትሔ መስጠት መቻል ወሳኝ ነው። ይህ በተደጋጋሚ የታየ ድክመት ነበር።

መፈንቅለ መንግሥቱ

ገንቦት 1981 ላይ አዲስ አበባና አሥመራ ከተሞች ላይ በክፍተኛ የጦር መኮንኖች የተቀነባበረው መንግሥት የመገልበጥ ሙከራ ብዙም ሳይረመድ በአጥሪ ሲቀጥ፣ ከአደመኛቹ ስብዛኛዎቹ ሕይወታቸውን አጥተው በጣም ጥቂት የሆኑት ብቻ ለመትረፍ በቅተዋል። መፈንቅለ መንግሥቱ ቢሳካ ኖር የኢትዮጵያ ዕድል ምን ይሆን ነበር? የተሻለ ወይስ የባለ? የሚለው ጥያቄ በአእምሮአችን ሽው ማለቱ ባይቀርም፣ ያልሆነው ላይ ከማተኮር ይልቅ የሆነው እንዲት ሆነ ብለን መጠየቅ ይቀሰናል።

በኢትዮጵያ የጦር ኃይሎች ውስጥ ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ቀጥሎ ያለውን አመራር የይዘት ከፍተኛ ጄኔራሎች በዚያ ሙከራ እጃቸውን አስገብተውበት ነበር። በበላይነታቸው፣ በልምድና ችሎታቸው፣ በትምህርት ደረጃቸው ለንቱ የተሰኙት እነዚያ ዕውቅ ጄኔራሎች የወጡት መፈንቅለ መንግሥት እንዲት ሳይሳካ ቀረ? ለሚለው ጥያቄ ከተሰነዘረት በርካታ ምክንያቶች የቅንጅት ጎደለትና የበታች ወታደሮችን ያለማካተት የሚሉት በዋነኝነት ይጠቀሳሉ። በተጨማሪ በአደማው ውስጥ ለመተባበር እጃቸውን ካስገቡ በጎሳ ከደተው

ገደኛቸውን እንዲገለጹ የሚጠረጠሩ ከፍተኛ መኩንኖች እንደነበሩ በወቅቱ በሰፊው ተወርቷል። ከእነሱም መሐል ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን በዋነኛነት ይጠቀሳሉ። የደህንነት ሚኒስትሩ ተስፋዬ ወልደሥላሴም ሁኔታውን ከመጀመሪያው ጀምሮ ያውቀው እንደነበርና በመጀመሪያ ሰመተባበር ዝግጁ መሆኑን ካረጋገጡላቸው በኋላ እንደከዳም ይጠረጠራል።

መፈንቅለ መንግሥቱ በሠራዊቱ ላይ ከፍተኛ የሞሪል ውድቀትን ስለከተሰበ። «ሠራዊቱ ሙከራውን ያከሸፈው የኢትዮጵያ ስንደነት ስደጋ ላይ የወደቀ ስለመሰሰው እንጂ ስመንግሥቱ ኃይለማርያም ፍጹም ታማኝ በመሆኑ ስለነበረም» የሚሉ ወገኖች በርካታ ናቸው። የደርግ ስባዓት ምን ይላሉ?

ገደ ቁጥር ስሥራ ዘጠኝ

መፈንቅለ መንግሥቱ ከመሞከሩ ጥቂት ሳምንታት ቀደም ብሎ በአየር ኃይል አካባቢ ያለው ሁኔታ ጥሩ አለመሆኑን የሚገልፅ መረጃ ደረሰኝ። የደህንነቱን ሚኒስትር የሚያውቀው ነገር እንዳለ ብጠይቀው በአየር ኃይል ዋና አዛዥና በምክትሉ መካከል አለመግባባት መኖሩን ብቻ አረጋገጠልኝ።

ግንቦት 8፣ 1981 ፕሬዝዳንቱ ወደ ምሥራቅ ጀርመን የሄዱ ዕለት ከሰዓት በኋላ መንግሥት ምክር ቤት በሚገኘው ቢሮዬ ስብሰባ እየመራሁ ነበር። አጀንዳው ስለምርጫ ነበር። ልክ ከቀኑ 8 ሰዓት ከ55 ላይ (ሰዓቱ በትክክል ትዝ ይለኛል) ስልክ ተደወለ። ኡዲዲዬ ነበር። አስቸኳይ ጉዳይ ካልሆነ ስብሰባ ላይ ሆኜ እንደማይደውልልኝ አውቃለሁ። ሳናግረው ለሥራ ጉዳይ መከላከያ ሄዶ እንደነበረና አሁን ግን ለመውጣት አለመቻሉን ነገረኝ። «ለምን?» ብለው «ምክንያቱን አላውቅም። ነገር ግን ማንም ሰው እንዳይወጣ ተከልክሏል» አለኝ። ያልተለመደ ነገር ስለሆነ ተጠራጠርኩና የደህንነቱ ሚኒስትር ኩሎኔል ተስፋዬ ዘንድ ደወልኩ። ከመንግሥቱ ገመቹ ጋር እየተነጋገረ ኖሮ በችኮላ እኔን በሁለተኛው ስልክ ለማናገር ሲያነሳ ስልኩ ክፍት ስለነበረ ከመንግሥቱ ጋር የሚነጋገሩትን ሰማሁ። የመንግሥት መገልበጥ ሙከራ መኖሩን ሲነግረው ስለማ ተጨማሪ መረጃ ሳልጠይቅ ዝም ብዬ ስልኩን ዘጋሁና ከሌሎቹ ጋር ሆኜ በፍጥነት ወደ ታላቁ ቤተ መንግሥት ሄድን። ስንደርስ ተስፋዬንም መጥቶ አገኘነው። መፈንቅለ መንግሥት ለማካሄድ ሙከራ እየተደረገ መሆኑንና መንግሥት ገልባጮቹ ጄኔራሎችም ስብሰባ ላይ መሆናቸው ተነገረኝ። ግቢውን ስንቃኝ

የብሔራዊ አብዮታዊ ዘመቻ ጽህፈት ቤት አካባቢ ፍፁም ጭርብሏል። ስልኮች ተቆርጠዋል።

በቀጥታ ወደመንግሥቱ ገመቹ ቢሮ ስሄድ መከላከያ ሚኒስትሩ ሜጀር ጄኔራል ኃይለ ጊዮርጊስን አገኘኋቸው። በመከላከያ ሚኒስቴር ቅጥር ግቢ ውስጥ ስለሚደረገው ስብሰባ በቅድሚያ የሚያውቁት ነገር እንዳለ ወይም ጄኔራሎቹ ስብሰባ ለማድረግ እሳቸውን አስፈቅደው እንደሆነ ብጠይቃቸው ምንም የሚያውቁት ነገር እንደሌለ ነገሩኝ። ስለዚህ ይህ ስብሰባ ያለሚኒስትሩ ፍቃድ በመካሄድ ላይ ያለ ሕገወጥ ስብሰባ ስለሆነ በዚህ መነሻነት ስብሰባቸውን እንዲያቆሙ እንዲነገራቸው፣ ለዚህም ደባላ ዲንላና አዲስ ተድላ ከኛ ተልከው እንዲሄዱ፣ እምቢ የሚሉ ከሆነ ግን እርምጃ እንድንወስድ ተስማማን። ወዲያው መከላከያ በታንክ እንዲከበብ አደረግን።

ከዚያ በኋላ ተመልሼ ወደ መንግሥት ምክር ቤት ስሄድ ሁለት ሚግ ጄቶች ዝቅ ብለው ሲበሩ አየሁ። በሁኔታው ከአየር ኃይል የነበሩ እንዳንድ ጓዶች ትንሽ ግር የማለት ሁኔታ ሲታይባቸው ይስተዋላል። አሁን ብዙዎቹ ከፍተኛ ባለሥልጣኖች ከያሉበት መጥተው ተሰብስበዋል። ሁላችንም የጄኔራሎቹ ሃሳብ ግልፅ አልሆነልንም። እንዳንደቻችን እነዚህ ሰዎች ስለኛ ምን ያሰባሉ? መንግሥቱን አስወግደው ከኛ ጋር አብረውን ሊሠሩ ይፈልጋሉ? የሚለው ሃሳብ በአእምሯችን ላይገላላ አልቀረም።

በበኩሉ የአየር ኃይሉ ምክትል አዛዥ ብርጋዴር ጄኔራል ሰለሞን በጋሻው ዘንድ ደወልኩና «ምንድነው ነገሩ?» አልኩት። ከዋናው አዛዥ ትዕዛዝ እየተጠባበቀ መሆኑንና ከዚህ በላይ ሊነግረኝ የሚችለው ነገር እንደሌለ ኅገረኝ። ሚገቹ በአዲስ አበባ ከተማ ላይ ዝቅ ብለው መብረራቸውንና ይህም ሕፃናትና በሽተኞችን የሚያስደነግጥ መሆኑን አስታውሼው ዘጋሁ።

ወደበኋላ ጄኔራል አበራ አበበ መከላከያ ሚኒስትሩን እንደገደላቸው ሰማን። አበራና ኃይለጊዮርጊስ አይደሉም ነበር። ጄኔራል አበራ አበበ ከፍተኛ ችሎታና ብቃት የነበረው፣ የማደንቀው መኩንን ነበረ። እስከዛሬ የማይገባኝና የሚገርመኝ ነገር ግን እሱና እነኛን የመሳሰሉ ጀግንነታቸውንና ያመራር ችሎታቸውን በስንቱ ጦር ሜዳ በተግባር ያሳዩ መኩንኖች ያንን መፈንቅለ መንግሥት እንደት በጥንቃቄ ሳያዘጋጁ እንደቀሩ ነው። ከመካከላቸው አንዳንዶቹ የቅርብ ጓደኞቹ ነበሩ። ግን አንዳቸውም ምስጢራቸውን አላነፈሉኝም። አንድ

የምናውቀው ግልፅ ነገር ቢኖር አበራና ኃይለጊዮርጊስ ጨርሶ እንደ ማይዋደዱ ነው።

እነደበላ መከላከያ ሂደው ሲያነጋግሯቸው የለውጥ ጥያቄ ከጠሩ የመጣና የሚያደርጉት የጠሩን ፍላጎት ለማሟላት መሆኑን፣ በዚህም መሠረት እኛን ሰብስበው ለማሰር እንደሚገደዱ ነገሯቸው። በተጨማሪም መከላከያን የከበቡት ታንኮች እንዲነሱ ጠየቁ። ይህን ተመልሰው ሲነግሩን ምንም ማድረግ እንደማይችሉ ተረድቻለሁ። የአየር ኃይሉ ጆቶች ከመሽ እንደማይበሩ አውቃለሁ።

በዚያን ሰዓት ወደሁለት መቶ ያህል የሚጠጉ ስለሁኔታው ምንም የማያውቁ ከአሥመራ በአስቸኳይ ተነቃቃቸው ወደአዲስ አበባ እንዲሄዱ የታዘዙ ወታደሮች አዲስ አበባ ኤርፖርት ደርሰዋል። አሥመራ ባሉት አድመኞች የተላኩና ጄኔራል ቁምላቸው ደጀኔ ተቀብሎ ሲያሠማራቸው የታሰቡ ኖረዋል። ቁምላቸው እንደታቀደው አውሮፕላን ማረፊያው ድረስ ሄዶ ተቀብሏቸዋል። እዚህ ላይ ግን ምናልባትም መሬንቅለ መንግሥቱን በአጭር እንዲቀር ካደረጉት ብዙ ስህተቶች ግዙፉን ስህተት ቁምላቸው ፈፀሙ። ለወታደሮቹ ግልፅ የሆነ ትዕዛዝ ሰጥቶ እንደማሠማራት ወይም ራሱ አብሯቸው ሄዶ ትዕዛዙን እንደማስፈፀም ዝም ብሎ በደፈናው 'መከላከያ ሂደት እዚያ ስትደርሱ ቀጣይ ትዕዛዝ ይሰጣችኋል' ብሎ እነዚያን ብዙ ሊሠሩ ይችሉ የነበሩ ወታደሮች ላካቸው።

የአጋጣሚ ነገር ሆኖ ሙሉ ትጥቃቸውን እንዳነገቡ መከላከያ ለመድረስ ጥቂት መቶ ሜትሮች ሲቀሯቸው፣ ልክ ከአብዮት አደባባይ አቅጣጫ መጥቶ ኢትዮጵያ ሆቴልና መከላከያ አጠገብ ያለው መንታ መንገድ ሲደርሱ ከመንግሥቱ ገመቹ ጋር ግጥምጥም ይላሉ። እንደዚህ የታጠቁ ወታደሮች ማን አሏቸው እንደመጡ ለጊዜው ግርብሎት ከየት እንደመጡ ሲጠይቃቸው ከአሥመራ መምጣታቸውንና መከላከያ ሂደው ሪፖርት እንዲያደርጉ የታዘዙ መሆኑን ይነግሩታል። መንግሥቱ ገመቹ ነገሩ ገባውና 'አዎን፣ አዎን ልክ ነው። በሉ ቶሎ ብላችሁ ግቢ ሂዱና እዚያ ተጠባብቁ' ብሎ ወደቤተመንግሥት ላካቸው። ያልጠረጠሩት ወታደሮች እንደታዘዙት ታላቁ ቤተመንግሥት ሂደው ሪፖርት አደረጉ።

የሬዲዮና የቴሌቪዥን ጣቢያው በአድመኞቹ ተይዞ እንደሆነ ብጠ ይቅ አለመያዙን ተረዳሁና ቶሎ እንዲያዝ አደረግሁኝ። ይህንን እንኳን አላደረጉም እነዚያ ጄኔራሎች። ይህ መቼም ሕፃን እንኳን የማይሠራው

ስሕተት ነው። ያ መሬንቅለ መንግሥት ገና ሳይጀመር የከሸፈ መሬን ቅለ መንግሥት ነበር።

እኔ ራሴ፣ ፍቅረሥላሴ፣ አዲስና እንዲሁም ሌሎችም ሆነን ሥራ ተከፋፍለን ወዲያውኑ አስፈላጊ የሆኑ እርምጃዎችን መውሰድ ጀመርን። ጠላይ የሚገኘው «ሰፓርታ ጦር» የምድር ጦሩን ለማጠናከር እየመጣ መሆኑ ተነገረን። ለገሠና ሽመልስ በፐርፓጋንዳ በኩል ያለውን ሲሠሩ፣ እኛ ደግሞ ደብረዘይት ያለው የየር ሜዳ ማኮብኪሲያ በታንኮች እንዲዘጋ አደረግን። የሚገርመው ነገር በአድማው ውስጥ ከነበሩት አንዱ የአየር ኃይል ምክትል አዛዥ ጄኔራል ሰለሞን በጋሻው ቀን ስደውልለት 'የአለቃዬን' ትዕዛዝ እየተጠባበቅሁ ነው' ያለኝ በዚያ ወላጅ ቀን ሥራ ቦታው ላይ ትንሽ አምሽቶ ለመቆየት እንኳን አልተቸገረም። ከምሽቱ ወደ አሥራ ሁለት ሰዓት ላይ ወደቤቱ ሄዶ በማግሥቱ ጠዋት ነው ቢሮው የገባው። ይህ ጄኔራል የመንግሥቱ ኃይለማርያምን አውሮፕላን በጀት መትቶ እንዲጥል ተወስኖ ይህንን ላለማድረግ መወሰኑ ይነገራል። አውሮፕላኑን መምታት ቢቀር እንኳን ባሕር ዳር ወይም ጎንደር ላይ አስገድዶ ማሳረፍ ይቻል ነበር።

አሁን ዞር ብዬ ያንዳንድ ሰዎች ሁኔታ እንዴት እንደነበር ላስታውስ ያስቀኛል። ለገሠ አስፋው አድመኞቹ ቢቀናቸው መጀመሪያ ከሚያጠፏቸው ሰዎች አንዱ እሱ መሆኑን አምኖ ትንሽ የመረበሽ ሁኔታ ይታይበት ነበር። ሽዋንዳኝ በለጠ አልም ብሎ ጠፍቶ ውሎ በኋላ ከሌሊቱ አሥር ሰዓት ገደማ ላይ ብቅ አለ። እንደሰማሁት አንድ ቢሮ ውስጥ ቆልፎ ቁጭ ብሎ ነበር አለ። ማመን አልቻልኩም።

ጄኔራሎቹ ከመካከላችን ማንን እንደሚያስሩ፣ ማንን እንደሚገድሉ ተወያይተው የሰም ዝርዝር አውጥተው ነበር። የአንዳንዶቻችን፣ ለምሳሌ የኔና የአዲስ ተድላ ስም አልነበረበትም። የሰም ዝርዝር ጄኔራል አበራ አበበ በተገደለ ጊዜ ደረት ኪሱ ውስጥ ተገኘ። ስለዝርዝሩ ለመንግሥቱ ከመነገሩ በፊት እኔ ሰምቼ ነበር። መንግሥቱ የኛ ስም አለመኖሩን ሲሰሙ በጣም መናደዳቸውን ሰማሁ።

በእርግጥ የመንግሥት ለውጥ እንደሚያስፈልገው ብዙዎቻችን በልባችን ሳናብሰለስል አልቀረንም። ችግሩ ግን ከሠራዊቱ ጋር ያለን ግንኙነት በጣም ውስን መሆኑ ነው። እርሚው ሙሉ በሙሉ በመንግሥቱ ቁጥጥር ሥር ነበር። ያው መንግሥቱ ሲሄዱ፣ ሠራዊቱ እንዳለ ተናደ።

አለቃቸው የአየር ኃይል ዋና አዛዥ ሜደር ጄኔራል አምጋ ደስታ ናቸው።

መረጃቸውን መገንጠልን የምከሩት ሰዎች ብዙ ስህተቶችን ፈፀሙ ሆኑ። በኔ አስተያየት አንድ ኩዳታ በሃሰተኛው ዓለም ውስጥ ተሞክሮ እንዲላካ ከተረጎመች ቆራጥ የሆኑ ወሳኔዎችን መውሰድ ይጠይቃል። መገንጠልን የመሰለ ሰው በተመለከተ ሰብአዊ ርዕዮሀላማ ማሳየት አይገባም ነበር። እሳቸው መቼ ማራቸው? ለላው ስህተት ይህን ለመሰለ ከፍተኛ ጉዳይ የሚገባውን በቲ ዝግጅት ያደረጉ አይመስሉኝም። ለላው ተርቶ ነገር ባይላካ ራሳቸውን ለመጠበቅ እንኳን የሚያስፈልገውን ጥንቃቄ አይደረገውም። ያወጡት እቅድ ካለም ያንን ያለመዘነፍ በትክክል መረጃውን ማረጋገጥ ነበረባቸው። በእንዲህ ያለ ጊዜ ትንሿ ስህተት ሁሉንም ይዞ ገደል ትገባለች። መረጃቸውን መገንጠል ከሲቪሎች ስህተት ሁሉንም ለአንድ ሰው የለዘትም። ከፖሊት ቢሮ አላላት ውስጥ ማንንም አላማክሩም። ምስጢር ይሰጣል በሚል ፍርሃት ሊሆን ይችላል። ገን አሳይላል ነበር።

በጊላ እንደተደረሰበት ተስፋዬ ወልደሥላሴ አሥመራ ሄዶ በነበረበት ወትት ጄነራሎች ያሰቡትን ሳይነገሩት አልቀሩም። ትልቁ ስህተታቸው ይህ ነበር። እንደከዳቸው ጥርጥር የለውም። ብዙዎቹ ጓደኞቹ ናቸው። እንደሚባለው የሰጣቸው መልስ በተጥታ በነገሩ እንደሚገባቸው፤ ነገር ገን ምስጢርን እንደሚያወጣና እቅዳቸውንም በመተጠል ተገባራዊ እንዲያደርጉ እንዳበረታታቸው ነው። ነገር ቢሳካላቸው ፍር ያለ ጥርጥር የተለመደ አገልግሎቱን ለነሱ ለመስጠት ወደጊዜ አይልም ነበር።

ይህ ነገር ከመጥከር አንድ አራት ዓመት በፊት ጀምሮ እንዳንድ ያልተረጋገጠ ወራ ይነፍስ ነበር። እነደኒራል ተስፋዬ ገብረኪዳን፣ ፋንታ በላይና አበራ አበበ መረጃቸውን ሳይሞክሩ አይቀሩም የሚል። ፋንታ በላይ በጣም ተወዳጅ የሆነ መኮንን ነበር። የዚህ ጭም ጭምታ መገንጠል ጆሮ ደርሶ ይሆናል። አንዳንድ ሰዎች ከሰታቸው እንዲነሱ ስደረገ ፋንታ በሲቪልነት የኢንግሊዝ ሚኒስትር ተብሎ ተዛወረ። ነገር ከሚሊቲሪዎቹ አካባቢ እንዲርቅ ተብሎ ይሁን እንጂ እሱ ገን ከጓደኞቹ ጋር መገናኘቱን አላቋረጠም። እንዲሁም አሁንም በወራ ደረጃ ጄነራል አበራ፣ መገንጠልን ሐረር ሲመጣ ለመግደል ማቀዳን ላንዱ ነገርት እንደነበረ ተወራ።

ዞር፣ ዞር ትልቁ ስህተታቸው የደህንነቱን አለቃ የምስጢራቸው ተካፋይ ማድረጋቸው ነው። መደረሻ ላይ እንደከዳቸው ግልፅ ነው። ተስፋዬ ለሊአይኤ ይሠራ እንደነበረ ግልፅ ነው። እሱን ሚኒስትር እንዲሆን ሃሳብ ያቀረቡበት ቀን አሁን ከልብ ይፀፅተኛል።

በፍርድ ሂደት ወቅት መገንጠል ለተከላሸፍ ርገራህን በማሳየት ፍርድ ቤቱ ቢፈርድባቸው እንኳን እሱ ምሕረት እንዲያደርግላቸው ጠይቀው ነበር። በአርግጥ 'አቪ' ስለሌ ክፉ ነገር ይደርስባቸዋል ብለን አላሰብንም። እንደሚታዩትም ሰው መረጃናቸውን ስንሰማ በጣም ደነገጥን። በኔ አስተሳሰብ የጀነራሎች መገደል የጦሩ መደረሻ መጀመሪያው ነበር።

ገደ ቁጥር ስርባ

መረጃቸውን መገንጠል ያለ ዝግጅት የተደረገ እንጂ በሚገባ የተተነበረ አልነበረም። በበኩሉ ኩዳታ ተደርጎ ነበር ለማለት ይቸገረኛል። ማንም ሳያከሸፈው በራሱ የከሸፈ ነገር ነው። በዕለቱ ፕራዘዳንቱን ኤርፖርት ሄደን ሽንትን ስንመለስ የምሳ ሰዓት ደርሶ ስለነበር ወደየቤታችን ሄድን። ምሳ በልቼ እቤቱ እንዳለሁ 8 ሰዓት ገደማ ላይ ስልክ ተደወለ። 'ባስቸኳይ ና' ብለው ጠሩኝ። ሄድኩ። እኔ ስደርስ ነገር ሁሉ ከሸፈኑል ማለት ይቻላል። መከላከያ ተከታል። ጄነራሎች ገንተሰብሰበው ተቀምጠዋል አሉኝ። «ራዲዮ ጣቢያው ተይዟል ወይ?» ስል፣ አልተያዘም። «ለላውስ? እንደ ቴሌቪዥኒኒን፣ ኤርፖርትና የመሳሰለው ተይዟል ወይ?» ስል፣ አልተያዘም። «አይ እነዚህ ሰዎች እውነትም የልጆች ጨዋታ ነው የያዙት» አልኩና እነዚህ ቦታዎች እንዲጠቡቱ አደረገን።

ከዚያ ተመክረበትና ደም መፋሰስ እንዳይደርስና በሰላም እቅዳቸውን እንዲሰጡ ለማግኘት አዲስ ተደላገጥ ደቡብ ዲሞክራሲ ላክገባቸው። ፈቃደኛ ሳይሆኑ ቀሩ። በኔ አስተሳሰብ ትልቁ ስህተታቸው ከሠራዊቱ ጋር ያላቸውን ግንኙነት ያለማወቃቸው ነው። ደህንነቱና ፖለቲካው ሁሉን ነገር በቁጥጥር ሥር ለማዋል የተዋተረ መሆኑን እንደት እንደዘነጉት አላውቅም። ለነገር ቢሳካላቸውም ፍር አልደገረውም ነበር። መገንጠልታቸው ደጋፊ እንደሚያገኝ ግልፅ ነው። ሰላማዊ ለውጥ ቢሆን ፍር ሁላችንም እንደገና ነበር። እነሱ ገን እርስ በእርሳቸው እንኳን ስምምነት አልነበራቸውም። መርዕድ ንጉሤ መሪ መሆን ይፈልጋል። ፋንታ በላይም እንደዚያው።

አገር ጥለው ፈረጠው ወይስ ...?

...የኢትዮጵያን ሕዝብ በደም ባሕር ማግደው፣ ቆስቀሰው፣ በርስም ጋላሬነት 18 ዓመት ሙሉ መርተው ሳያደላድሱና ሳያረጋጉ ይህን ሕዝብ ለእሳት ዳርገው በእሁኑ ሰዓት ከመሞት በስተቀር፣ የቴዎድሮስን ፅዋ ከመጠጣት በስተቀር ሌላ ዕድል የለዎትም ... መንገድ ከሷ ወንጠር ላይ እንደ ቋንጣ ደርቀው እንደሚቀሩ አምንብዎታለሁ። ይህንን ባያደርጉ ታሪክ ይፋረድዎታል።

- በብሔራዊ ሸንጎ የመጨረሻ ጉባኤ ላይ አንድ መነኩሴ ከተናገሩት

ገንቦት 13፣ 1983 ከቀኑ 6 ሰዓት ላይ የተደመጠው የረዲዮ አወጃ ብዙ ሴትዮጵያውያንን ያስገረመና ያስደነገጠ ነበር። ዙሪያውን መጣ፣ መጣ የሚባልበት የኢሕአዴግ ጦር መቃረቡ ቢታወቅም የመንግሥቱ ኃይለማርያም መንግሥት የመጨረሻውን ፍሬሚያ ያደርጋል ተብሎ ይጠበቅ ነበር። ሌላው ሁሉ ባይሳካሳቸው «አንድ ሰውና አንድ ጠመንጃ እስኪቀር ድረስ እንፋስ ማሰን» ሲሉ ደደመጡ የነበረት መንግሥቱ፣ የፀዓ ቲዎድሮስን ፈለገ ተከትሎ ሽግግቸውን ጠጥተው ራሳቸውን ይሰዋሉ የሚሰው የብዙዎች ገምት ነበር። ለዚህም ነው ከሃገር የመውጣታቸው ዜና ሲነገር አስገራሚ የሆነው።

ለመሆኑ መንግሥቱ እንዳት ካገር ወጡ? ራሳቸው እንደሚሉት «አካሄዳ ከሃገር ወጥቼ ለመቅረት ሳይሆን ቀደም ብሎ ከቻይና ተገዝቶ በምጭዋና አሰብ ወደቦች መያዝ ምክንያት ሲገባ ያዕታሰውን መሣሪያ በኪንያ በኩል ለማስገባት ከፕራዚዳንት አራፕ ሞይ ጋር ለመነጋገር ነው» የሚሰው አባባል ምን ያህል እውነት ነው? ባወጣጣቸው ሳይ አሚሪካናት የተጠቀሱት ሚና ምንድነው? እነዚህና ሌሎች ጥያቄዎች ሲነሱና ስለሸወጣጣቸው የተሰደደ ነገርች ሲነገሩ ቆይተዋል። መንግሥቱ አትዮጵያን በለቀቁ ዕለት በአካባቢያቸው ከነበሩት ሰዎች የጥቂቶቹ ምስክርነት እንደሚከተሉ ይነበባል።

ጂኔራል ቀጥሮ ሃያ

መንግሥቱ ብላቴን እንደሚጎበኙ ተነግሮን ጉብኝቱን ባጭር ጊዜ ውስጥ አዘጋጅንና ከመሄዳቸው አንድ ቀን በፊት ለሳቸው ገለጻ ለማድረግ ዝግጅታችንን አጠናቀቅን። ይህ የተለመደ አሠራር ነበር። በአጭር ጊዜ ውስጥ ጉብኝት እንደሚደረግ ተነግሮን ባስቸኳይ ማዘጋጀት ያልተለመደ ነገር አልነበረም።

የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎቹ ለሦስት ወር ሥልጠና ገብተው የፓራትሩፕ ክፍሎች ነበሩ የሚያሰለጥኗቸው። 'ተማሪዎቹ በቶሎ ሠልጥነው ወደጦር ሜዳ ይላኩ' የሚለውን ነገር ብዙዎቻችን ተቃውመን ነዋል። 'ባስቸኳይ ይላኩ ከተባለ ደግሞ በከተማ ጥበቃና በመሳሰለው ቀላል ሥራ ላይ ይሠማሩ' የሚለውን ሃሳብ አቅርቦን ሊቀመንበሩ 'ልጆቹ ራሳቸው ይወስናሉ' የሚል ነገር ነው የተናገሩት። እሳቸው 'ወደጦር ግምባር ይሂዱ' ባይ ናቸው። ስለዚህ በግምባር ከሠልጣኞች ጋር ተነጋግረው በመቀስቀስና በማነሳሳት ልጆቹን ሊያሳምኗቸው የፈለጉ ይመስለኛል።

ለጉብኝቱ በተወሰነው ቀን አብረዋቸው ከሚሄዱት አንዱ በመሆን ከጠዋቱ በአንድ ሰዓት አውሮፕላን ማረፊያ ተገኘሁ። ሌላ አንድ ብርጋዲየር ጄኔራል እንደዚሁ በቀጠሮው ሰዓት ተገኝቶ ይጠባበቃል። ብናይ፣ ብናይ ምንም ነገር የለም። እስከአምስት ሰዓት ጠበቅን። የመጣ ሰው የለም። ብላቴ ካለው አዛዥ ጋር በሰልክ ስንነጋገር አንድ አውሮፕላን በብላቴ በኩል ማለፉን ሲነግረኝ «ያ አካባቢ የተለመደ የአይሮፕላን መተላለፊያ መንገድ ስለሆነ ነው። ሊቀመንበሩ ዘግይተው ነውና ተለዋጭ ትዕዛዝ እስካልተሰጠ ድረስ ተጠባብቅ» አልኩት። ወዲያው ቺፍ ኦፍ ስታፋ ደውሎና 'ባስቸኳይ ቤተመንግሥት እንድትመጣ' የሚል ትዕዛዝ ሰጡኝ።

ስደርስ ግቢው ፍፁም ረጭ ብሏል። ከወትሮው የተለየ ፀጥታ ሰፍኗል። መንግሥቱ ራሳቸውን የገደሉ መሰለኝ። ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ልክ በሬዲዮ የተነገረውን ነገረን። ሌላ የጨመረው ወይም የቀነሰው ነገር አልነበረም። አገር ጥለው መሄዳቸውን ሲነገረን ማመን አቃተኝ። በክዳታቸው ሃዘንና ምሬት ተሰማኝ። ያ ሁሉ ድካም፣ የሰንቶች መሥዋዕትነት፣ መጨረሻው እንዲህ ከንቱ ሆኖ መቅረቱ ያሳዘናል።

ጄኔራል ተስፋዬ አንዳንድ ነገሮችን ለመለወጥና ለማሻሻል የፖለቲካ አስረኞችን ለመልቀቅ ያለውን ዕቅድ ገለጸልን። ግን ሁላችንም ነገሩ ያለቀለት መሆኑን አውቀንዋል። የሰንደኑ ጉባኤ ራሱ ፋይዳ ቢሰ መሆኑን ሁላችንም ተረድተንዋል። ባለቀ ሰዓት መንጠራውዝ መሆኑ ግልፅ ነበር።

ሠራዊቱን በተመለከተ የመንግሥቱ መሄድ እንደተሰማ ሁሉም ነገር ያለቀለት መሆኑን ገምተናል። በዚህ ግምታችንም አልተሳሳትንም። መንግሥቱ ሲሄዱ ጉዳዩ ሁሉ አከተመለት። ያው እንደታየው ሠራዊቱ

እንዳለ ፈረሰ (ኩላጥስ አደረገ)። በሰሜን ጦሩ ሲበተን አዛዥ ጄኔራል ሁሴን አህመድ ስታፎቹን ሰብስቦ በአውሮፕላን ተላፍሮ መሄዱን ሰማን። ከአዲስ አበባም ከአርሚ አቪዬሽን አየር ሜዳ እየተነሱ ሲሄዱ እናያቸዋለን። የተቻለንን ያህል ዲሲፕሊን እንዳይበላሽ ለማድረግ ሙከራ አደረግን። ጦሩ ሲቪሉን ሕዝብ እንዳይዘርፍና ነገሮች ፍፁም ከቁጥጥር ውጪ የሚሄዱበት ሁኔታ እንዳይፈጠር የተደረገው ጥረት ተላክቷል ማለት ይቻላል። በአንጻሩ ግን ወታደሮች ለማሰባሰብና የመጨረሻ መከላከል ለማድረግ የተደረገው ሙከራ ውጤት አላሰገኘም። ይህንን ለማድረግ የሞክሩ በገዛ ወታደሮቻቸው የተገደሉ አሉ። ብርጋዲየር ጄኔራል ዘውዱ ሱልጠንድ የሚባል በሰበታ መንገድ ረጺ አካባቢ የኢትዮጵያን ባንዲራ ይዞ ወታደሮችን ለማስቆም ሲሞክር የራሱ ወታደሮች ተከሰው ገደሉት። ሌሎችንም እንደዚሁ የገዛ ወታደሮቻቸው ረሽነዋቸዋል።

እንደሚመስለኝ የመንግሥቱን መሄድ አስቀድመው ያወቁ ሰዎች ነበሩ። ተገደው ወይም ተፅዕኖ ተደርጎባቸው ሄዱ የሚለውን ነገር ለማመን ያስቸግራል።

ገደ ቁጥር ሃያ ሁለት

ስለአወጣጣቸው ኩሎኔል መንግሥቱ ያወሩት ውሸት ነው። እሳቸው ያወሩትን፣ የሳቸውን ትረካ (version) አላምንም።

አጃቢ ቁጥር ስምስት

መንግሥቱ ኃይለማርያም ካገር የወጡ ዕለት በጠዋት ነበር ከመኝታዬ የተነሳሁት። የሊቀመንበሩ አጃቢ ሆኜ ለብዙ ጊዜ ያገለገልኩ በመሆኔ ያን ቀን ወደብላቴ ስለሚጓዙ አጅቤያቸው ለመሄድ ተዘጋጅቻለሁ። የነፍስ ወከፍ ቀላል መሣሪያዬን ብቻ ይገዛ ቁርስ ለመብላትም እንኳን ጊዜ ሳላጠፋ አጭር ጉብኝት ስለሆነ ባለቤቴ ለምሳ እንድትጠብቀኝ ነግራለት ወጣሁ። የዚያን ቀን ጉዞዬ ታሪካዊ ይሆናል የሚል ነገር በሃሳቤ አልመጣም።

ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ጋር በጣም ስለምንቀራረብና ብዙ ጊዜ አብረን ስላሳለፍን እንደወንድማቸው ያዩኝና ያምኑኝም ነበር። በአጃቢነቴ በቅርባቸው ሆኜ ከማሳልፈው ጊዜ ሌላ ቤተኛ በመሆኔ ፕሬዝዳንቱ መኖሪያ ቤት ከሚገቡትና ከሚወጡት ሰዎች አንዱ ነበርኩ። ስለዚህም ነው ያን ዕለት ቤተ መንግሥት እንደደረሰኩት

በተጥታ ወደመኖሪያ ቤታቸው ያመራሁት። ወይዘሮ ወባንቺን ደጅ እግኝቻቸው ሠላምታ ተለዋወጥንና ወደውስጥ ዘልቄ እኔና ጓዶቼ ዝግጁ መሆናችንን ለፕሬዝዳንቱ ሪፖርት አደረግሁ። ከሌላው ጊዜ የተለወጠ እንዳችም ነገር አላየሁም ወይም የተለየ ትዕዛዝ አልተሰጠኝም።

በዚህ ዓይነት ሌላ ጊዜ እንደምናደርገው የሚያስፈልገው ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ ጉዞአችንን ጀመርን። ሁላችንም ብላቴ ሞቃታማ ስለሆነ ቀላል ወታደራዊ ዩኒፎርማችንን ነው የለበስነው። መንግሥቱም ቢሆኑ ዘወትር ከሚይዙት ሳምሶናይትና በትረ መኩንናቸው በስተቀር ሌላ ነገር አልያዙም። ሻንጣ ወይም ቦርሳ አልተጫነም። ከፓይለቱና ረዳት ፓይለቱ ጭምር ጠቅላላ አውሮፕላኑ ውስጥ የነበርነው ዘጠኝ ሰዎች ነበርን። ሁኔታዎች የተለወጡት ብላቴ ለመድረስ ጥቂት ሲቀረን፣ ፕሬዚዳንቱ ፓይለቱን አስጠርተው ቀጭን ትዕዛዝ ሲሰጡት ነው። 'ከፍተኛ ስብሰባ ስላለብኝ ወደ ናይሮቢ ሂድ' አሉት። 'ወደዚያ እንሄዳለን ስላልተባልኩኝ ካርታ አልያዝኩም' አለ ፓይለቱ። አጃቢዎቼ ደነገጡ። እኔም ደነገጥኩ። እሳቸው ግን ፍንክኝ ሳይሉ 'የምቀርበት አይደለምና እንደፈለግህ አድርገህ ሂድ። ብትፈልግ ከኮንትራል ታወር ጋር ተገናኝተህ እንዲመሩህ አድርግ። እንዴት እንደምትሄድ ማወቅ አልፈልግም። ዛሬ ናይሮቢ መድረስ አለብኝ። ይሄው ነው' አሉት። በዚህ ዓይነት ነው እንግዲህ ኬንያ የደረሰነው። ከዚያ በኋላ የሆነው ሁሉ ፍፁም የተደናበረና ውዥንብር የበዛበት ነው። በበኩሉ ማታውኑ ወደዚያምባብዌ ከተጓዘው ግሩፕ ጋር እንድሄድ መንግሥቱ ጠይቀውኝ ነበር። እንደሚልሄድና ወደአገሪ መመለስ እንደምፈልግ ስገልፅላቸው አልተቃወሙኝም ወይም ሊያሳምኑኝና ሊያስቀሩኝ አልሞክሩም። ስመለስ የሚጠብቀኝ መጥፎ ነገር ሊኖር እንደሚችል በመግለፅ ግን ሥጋታቸውን አልሸሸኑኝም። እኔ ሞትም ቢመጣ በአገሪ መሬት መሞትና መቀበርን መርጫለሁ። ሃሳቤን እንደማልለውጥ ከተረዱ በኋላ ለጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን የሚሰጥ ደብዳቤ ፅፈው ሰጡኝ። ይህንን በማግሥቱ እንደተመለስኩ ወስጄ ለጄኔራሉ ሰጥቻለሁ። እንግዲህ በሬዲዮ እወጃው እንደሰማነው የወቅቱ ርዕሰ ብሔር ጄኔራል ተስፋዬ ስለነበሩ ይጠቅማል ያሉትንና ከመሄዳቸው በፊት ሊነገሯቸው ያልቻሉትን ጉዳዮች ነው ደብዳቤው ላይ ያሰፈሩት።

ለጄኔራል ተስፋዬ በደብዳቤ ከፃፋላቸው ሌላ እኔ በቃል እንድነግራቸው የላኩኝ መልዕክትም ነበረ። አሱም።

1. በጓድ መንግሥቱ ገመቹ ትዕዛዝ ብቻ ሊወጣ የሚችል ከሰባት ሚሊዮን ተኩል በላይ የሆነ ብር፤
2. ፍቅረ ሥላሴ ወገደረሰና ኃይሉ ይመኑ የሚያውቁት ከድሬዳዋ የጫት ገቢ የሚገኝና ለሱዳንና ለሶማሌ ነፃ አውጪዎች በየጊዜው ወጪ እየተደረገ የሚሰጥ ተቀማጭ ገንዘብ፤
3. በገልፍ ጦርነት ለኩዌት ድጋፍ ስለሰጠን የኩዌት መንግሥት በእርዳታ የሰጠን 20 ሚሊዮን ብር (ኃይሉ ይመኑና የገንዘብ ሚኒስትሩ የሚያውቁት)፤

ይህ ሁሉ ገንዘብ እንዳለ አውቀህ ከጓድ ነሲቡ ታዩ ጋር ተነጋግረህ ጦርነቱ ከቆመ ለከባድ ኢንዱስትሪዎች ማቋቋሚያ ይሆናል የሚል ነበር። ይህን በቃል የተነገረኝንና ደብዳቤውን ለጄኔራል ተስፋዬ አድርሻለሁ። በበኩሉ ምናልባት መንግሥቱ ከመሄዳቸው በፊት ለጄኔራል ተስፋዬ ስለመሄዳቸው ነግረዋቸው ይሆናል የሚል ግምት አለኝ። በሬዲዮ የመንግሥቱ መጥፋት የተነገረበትን ሰዓት ሳገናዝበው ተማክረው ያደረጉት ይሆናል ብዬ አስባለሁ። ነገሩን ተስማምተውና ካልኩሉት አድርገው ያደረጉት ይመስላል። እኛ ከዚህ ተነስተን እዚያ የደረሰንበትን ሰዓትና መሄዳቸው በስድስት ሰዓቱ ዜና ላይ ከመታወጁ በፊት (በጊላ እንደሰማሁት) ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳንን ከሰብሰባ ላይ አስጠርተው በስልክ ያነጋገሯቸውን ጊዜ ሳስበው ሁለቱ ተስማምተው ይሆናል የሚል ጥርጣሬ አሳድሮብኛል።

ባለቤታቸው ወይዘሮ ወባንቺ እኛ ወደብላቴ ከሄድን በጊላ በሌላ አውሮፕላን ተላፍረው ዜምባብዌ መሄዳቸውን በጊላ ሰማሁ። እኔ ግን ቤተመንግሥት ስደርስ እቤታቸው በር ላይ እግኝቻቸው ሠላም ብለውኛል። በዚያን ሰዓት እሳቸውም መንገድ ሊሄዱ እንደተነሱ አልነገሩኝም።

መንግሥቱ ኃይለማርያም በሚያውቁት ሰዎች እይታ

ጻዲት ቁጥር ሰምንት

ጥር፣ 1969 ደርግ ወደተለያዩ የአፍሪካ ሃገሮች ስለአብዮቱ እንዲያስረዱ የልዑካን ቡድኖችን ልኮ ነበር። እነዚህ የልዑካን ቡድኖች የሚመሩት በደርግ አባላት ነበር። ብዙዎቹ እንግሊዝኛ ወይም ፈረንሳይኛ ስለማይናገሩ በአስተርጓሚነት የሚያገለግሉና ሌሎችም ቴክኒካል ጉዳዮችን የሚያከናውኑ ሰዎች አብረው መሄድ ነበረባቸው። ከነዚህ ውስጥ

ሆኔ ነው ወደምዕራብ አፍሪካ የሄድኩት። እኔ አብሬው የተጓዘኩት የልዑካን ቡድን ውስጥ ሙሉጌታ የሚባል የደርግ አባልና ወንድሰን ኃይሉ ነበሩ። ወንድሰን የደርግ አባል አልነበረም። የቡድኑ መሪ ደበላ ዲጎላ ነበሩ። ደበላን ለመጀመሪያ ጊዜ ያየኋቸው ያን ዕለት አውሮፕላን ጣቢያ ውስጥ ነው። በጣም ብልህና የሚፈልጉትን የሚያውቁ፣ ደግነት ፊታቸው ላይ የሚነበብ ሰው ናቸው። በዚያን ወቅት ደግሞ ከፍተኛ ቦታ ላይ ነበሩ። ሳንገናኝ በፊት ስለኔ ጠይቀዋል። ስሜንፍ የት እንደምሠራ፣ ታሪኬን ጠቅላላ ዱሮ ያውቃሉ። ይህ የሳቸው ፀባይ ነው። አብረዋቸው የሚሠሩትን ሰዎች ማወቅና ስለቤተሰቦቻቸው፣ ስለልጆቻቸው መጠየቅ ይወዳሉ። ይህም ከፍተኛ ተወዳጅነትን አትርፎላቸዋል።

የምንሄድባቸው አገሮች ቤኒን፣ ናይጄር፣ ቶጎ፣ ሩዋንዳና ሌሎችም ነበሩ። የጄኔራል ተፈሪ በንቲን መልዕክት ነው ይዘን የሄድነው። ቤኒን ዋና ከተማ ኮቶኑ እንደደረሰን ምሽት ስለነበር በየሆቴላችን ገባን። ደበላ ዲጎላ ነገራዊዎ አዲስ አበባ ውስጥ የመንግሥት ግልበጣ መደረጉን የሰማሁ መሰለኝ አሉን። ከመሄዳችንም በፊት አዲስ አበባ ውስጥ የፖለቲካው አየር ጥሩ አልነበረም። በደርግ ውስጥ ከፍተኛ ክፍፍል ተፈጥሮ ሽኩቻ እንዳለ ይወራ ነበር። ወንድሰን ኃይሉ ስለሁኔታው ከሌሎቻችን በተሻለ እንደሚያውቅ እገምታለሁ።

በማግሥቱ ተልዕኮአችንን ለመፈፀም ባደረግነው እንቅስቃሴ የቤኒን መንግሥት ሊቀበላን ፈቃደኛ አለመሆኑ ተነገረን። ኮቶኑ ውስጥ የኢትዮጵያ ኤምባሲ ስለሌለ ናይጄር ባለው ኤምባሲያችን በኩል ከአዲስ አበባ ጋር ለመገናኘት ሞክርን።

በቡድኑ ውስጥ ለነበርነው፣ በተለይም እንደኔ በፖለቲካው ውስጥ ለሌለንበት ሰዎች ነገሮች ግልፅ አልነበሩም። በጊላ ከወንድሰን አፍ እንደሰማሁት ሁለቱ የደርግ አባላት ደበላና ሙሉጌታ በደርግ ውስጥ በተፈጠረው ክፍፍል በተመሳሳይ ካምፕ ውስጥ አልነበሩም። ደበላ የመንግሥቱ ደጋፊ ናቸው። ሙሉጌታ የነተፈሪ በንቲ ደጋፊ ነበር። እና ሁለቱም መሣሪያ ታጥቀዋል። ሁለቱም በየሳምሶናይታቸው ታጣፊ አውቶማቲክ መሣሪያዎችን ይዘው እየተጠበቁ እንደሚሄዱ ማየት ችያለሁ። ታዲያ እኛ በመሐል እንዴት እንሁን? የነበረው ውጥረት አስፈሪ ነበር።

ከኮቶኑ ተነስተን ናይጄር ገባን። በወቅቱ በናይጄር (ሌጎስ) የአፍሪካ የሙዚቃና የዳንስ የሥነጥበባት ፌስቲቫል (ፌስታክ) እየተ

ካሄደ ነበር። ኢትዮጵያም የዚህ ድግስ ተካፋይ ነበረች። እስታውሳለሁ ዶክተር ብርሃኑ አበበ ነበሩ እስተባባረው።

ደበላ ከሌገስ በመደወል ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ጋር ተገናኙና ወደአዲስ አበባ ተመለሱ። ቦሌ ስንደርስ እስከአፍንጫቸው የታጠቁ ወታደሮች ናቸው የተቀበሉት። ደበላና ሙሉጌታ ወደ ቤተ መንግሥት ሄዱ። ከዚያን ዕለት ወዲህ ሙሉጌታን አላየሁትም። በኋላ ‘ሊያመልጥ ሲሞክር ተገደለ’ ሲባል ሰማሁ። ምስኪን ልጅ ነበረ። እንደጫወተኝ ቤተ መንግሥት አካባቢ ቤት ተከራይቶ ብቻውን ነበር የሚኖረው።

የሊቀመንበሩ አራሴል ጉብኝቶች በሚዘጋጁ ጊዜ አብረው የሚሄዱትን ሰዎች የሚወስኑት የሊቀመንበሩ ልዩ ጽህፈት ቤት ኃላፊ መንግሥቱ ገመቹ ናቸው። የፕሮቶኮል ኃላፊዎ ስጦታ ማዘጋጀት፣ የሚሄዱበትን አገር ሌምባሊዎች ኮንታክት ማድረግና የመሳሰለውን ትሠራለች።

መንግሥቱ ገመቹ ምንም ነገር በቀላሉ ስሜታቸውን የሚነካው ሰው አይደለም። የደርግ አባል ሆነው ሲጀምሩ የአሥር አለቅነት ማዕረግ የነበራቸው ቢሆንም የመንግሥቱ የቀኝ እጅና የቅርብ ጓደኛ ነበሩ ማለት ይቻላል። አንድም ቀን ሊቀመንበሩ የሚሉትን መቃወም ቀርቶ የራሳቸውን አስተያየት እንኳን ሲሰጡ አይቼ አላውቅም። የታዘዙትን ያለአንዳች ጥያቄ መፈጸም ብቻ ነው። ሥራቸው ጫናና ውጥረት የበዛበት ነበር። ከሊቀመንበሩ ጋር ብዙ ጊዜ ለብቻቸው ይወያያሉ። የሥራ ፕሮግራማቸውን የሚያዘጋጁት መንግሥቱ ገመቹ ናቸው። አላቸው ሳያውቁ ማንም ሰው ወደመንግሥቱ ኃይለማርያም ቢሮ ሊገባ አይችልም።

የደርግ ጽህፈት ቤት ወደመንግሥት ምክር ቤት ከተዛወረ በኋላ በታላቁ ቤተ መንግሥት ውስጥ የሚኖሩት ሊቀመንበሩና ጥቂት የግል ጠባቂዎቻቸው ብቻ ነበሩ። መንግሥቱ ኃይለማርያም ለራሳቸው ደህንነት ጨርሶ ግድ አልነበራቸውም። አንድም ቀን የሰኩራቲያቸው (ደህንነታቸው) ጉዳይ ሲያስጨንቃቸው አይቼ አላውቅም። ከታላቁ ቤተ መንግሥት ወደሸንጎው ምክር ቤት በቀጥታ የሚያስገባ መንገድ አለ። አንዳንዴ መንግሥቱ በአግራቸው የሚመጡበት ጊዜ አለ። ጠዋት ቢሮ የሚደርሱት ወደሦስት ሠዓት ተኩል ገደማ ነው። አልፎ አልፎ ከዚያ ቀደም ብለው የሚመጡበት ጊዜም አለ። እንደገቡ ከመንግሥቱ ገመቹ ጋር የዕለቱን ፕሮግራማቸውን ካዩ በኋላ ሥራቸውን

ውን ይጀምራሉ። የሥራ ፕሮግራማቸውን በሚገባ ያከብራሉ። ወለም፣ ዘለም እያውቁም።

ሲነሳባቸው በጣም ይቆጣሉ። ፊታቸው ይለዋወጣል። አንገታቸው ላይ ያሉ ሥሮች ይገታተራሉ። ጉንጫቸው ይንቀጠቀጣል። የሚናገሩትን አይመዘኑም። አንዱን ትልቅ ባለሥልጣን ‘ውሽታም!’ ብለው ሲሳደሱ ሰምቻለሁ። ስብሰባ ላይ በዙሪያቸው ያሉት ሰዎች የሚሉት ካልጣማቸው ወይም የትዕግሥታቸውን ገደብ ካለፈ ስብሰባውን እስቁ መው ጥለው ይሄዳሉ። ‘ውሽት ነው የሰለቸኝ’ ይላሉ።

በስብሰባ ጊዜ የራሳቸውን ማስታወሻ ይይዛሉ። የሚጽፉት በተራ ቢክ ነው። ብቻ ሁልጊዜ ብዕራቸው ይጠፋባቸዋል። ይሄንን ስለምታውቅ የፕሮቶኮል ሹሚ ምንጊዜም ትርፍ እስክሪፕቶ በቦርሳዎ ትይዛለች።

መንግሥቱ ኃይለማርያም ማዳመጥ ያውቃሉ። ለረጅም ጊዜ ቃል ሳይተነፍሱ ያዳምጣሉ። ከፍተኛ የማስታወስ ችሎታም አላቸው። በስብሰባ ላይ ብዙ ተናጋሪዎች የተናገሩትን ካዳመጡ በኋላ አሳጥረው ሲናገሩ አንድም ፖይንት (ነጥብ) ሳይረሱ ቁጭ ያረጋሉ። ከዚያ በኋላ መመሪያ ይሰጣሉ።

ፀሐፊያቸው ሕሊና ችሎታ ያላት ልጅ ነበረች። እንግዳ ተቀብለው በሚያነጋግሩ ጊዜ ማስታወሻ ትወስዳለች። ያለአንዳች ችግር ነጥብ ሳያመልጣት ቃል በቃል መጻፍ ትችላለች። በዚህ ላይ የሊቀመንበሩን አስቸጋሪ የእጅ ጽሑፍ እሷ በቀላሉ ታነበዋለች። ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ጋር ሌላ ግንኙነት አላቸው እየተባለ ሲወራ ሰምቻለሁ። እኔ ግን ከሥራ ግንኙነት ውጪ የተወራውን ለማመን የሚያስችለኝ አንዳችም ነገር አይቼ አላውቅም።

የሊቀመንበሩ ባለቤት ውባንቺ ቢሻው የቤት ልጅ ናቸው። በፀባያቸው ጨዋና ረጋ ያሉ ናቸው። አንዳንድ ጊዜ ሶሺያሊስት አገሮች ለጉብኝት ሲሄዱና እዚሁ አገር ውስጥም አልፎ አልፎ ከባለቤታቸው ጋር አፊሽያል (ይፋ) ቦታዎች ላይ ወይም ማርች ስምንት የሚከበረው የዓለም ሴቶች በዓል ላይ ሲገኙ ካልሆነ በስተቀር ለሕዝብ አይታዩም። ወይም የሌሎች አገር መሪዎች ሚስቶች እንደሚያደርጉት የባህ አድራጎት ሥራዎች ላይ አይሳተፉም። ለማንኛውም ግርግር የበዛበትና ሕዝብ የሚሰበሰብበት ቦታ ባይሄዱ ፈቃዳቸው ነው። የአገር መሪ ሚስት በመሆናቸው ካገኙት ጥቅም ይልቅ የባላቸው ውጥረት የተመላበት ሕይወት ሲያባገናቸው እንደኖረ መገመት አያስቸግርም። በሊቀ

መንበሩ ጥላ ሥር እንደሚኖሩም ግልፅ ነው። ምንም ይሁን ምን የባላቸውን ፈቃድ ሳያገኙ አንዲት ነገር አያደርጉም። የንጉሡን ውሾች የወሰዷቸው ውባንቺ ናቸው የሚባለው ውሾት ነው። አንዲት ሽዋዋ ውሻ ነበረችቸው። ሌላ አልነበራቸውም።

የሚበልጥ ጊዜያቸውን የሚያሳልፉት ቤት ውስጥ ነው። ቤት ድረስ አስተማሪ እየመጣ ያስተምራቸው ነበር። በተረፈ ልጆቻቸውን ይንከባከባሉ። በሴት ባልትናው በኩል የተዋጣላቸው ባለሙያ ናቸው። ራሳቸው እንጆራ ጋግረው፣ ወጥ ሠርተው ከኩባ ወይም ከሰብዓት የሚመጡ የባላቸውን እንግዶች ይጋበዛሉ። የፈረንሳይ ክሎድ ቼሶን ብዙ ጊዜ ተጋብዘው መንግሥቱ ቤት የአበሻ ምግብ እንደበሉ አውቃለሁ።

መንግሥቱ አብረዋቸው ከሚሠሩት ሰዎች በአንቱታ የሚጠሯቸው ሰዎች ጥቂት ናቸው። አቶ አማኑኤል አምደሚካኤልና ተካ ቱሉ እንዲሁም ጄኔራል ታዩ ጥላሁን ጥቂቶቹ ናቸው። ጄኔራል ታዩ በስዊድን የኢትዮጵያ አምባሳደር ከመሆናቸው በፊት የመከላከያ ሚኒስትር ነበሩ። ቦታውን ለጄኔራል ተስፋዩ ሊሰጧቸው ስለፈለጉ ነው እሳቸውን ወደስዊድን የላኳቸው። ጄኔራሉ ሃይማኖተኛ ናቸው። በዚህ ላይ የደርግም ሆነ የፓርቲ አባል አልነበሩም። ስለዚህ ነው ሰላማዊ ቦታ ስዊድንን የመረጡላቸው።

ጄኔራል ተስፋዩ ገብረኪዳንና ሻለቃ ደመቀ ባንጃው ከሐረር ጀምሮ ስለሚተዋወቁ ለመንግሥቱ ቅርብ ናቸው። መንግሥቱ ገመቹ፣ የሐንሰ አፈወርቅና ኩሎኔል መኩንን (ኢሕአዴግ አዲስ አበባን ሲይዝ የሞቱት የልዩ ጥበቃ ጦር አዛዥ) ቤተኛ ናቸው። ዓመት በዓል ሲሆን ሊቀመንበሩ ቤት ይጋበዛሉ።

ነሲቡ ታዩም ከሊቀመንበሩ ጋር ቅርብ ናቸው። በተለይ ከመንግሥቱ ልጆች ጋር በጣም ይቀራረባሉ። በፈለጉበት ሰዓት፣ ማታ ቢሆን እንኳን፣ ይደውሉላቸዋል።

ለገሠ አስፋው ጥሩ ሰው ባይሆንም ራሳቸውን ተፈላጊ እንዲሆኑ ለማድረግ ችለዋል። ስለፓርቲው አብጠርጥረው ስለሚያውቁና የማይረዱት ችሎታቸውም የማይናቅ ስለሆነ በቀላሉ ሊወገዱ የሚችሉ ሰው አልነበሩም። ከፍተኛ ሥልጣን ነበራቸው። ግን አብረዋቸው የሚሠሩት የሥልጣን እኩዮቻቸውም ሆኑ የቦታቸዋቸው ሁልጊዜ ትዝ የሚላቸው ለገሠ ተራ አሥር አለቃ መሆናቸው ነው።

ሌሎቹ እንፍሰሐ ደስታና ብርሃኑ ባየህን የመሳሰሉት የተማሩና በኃይለሥላሴም ጊዜ መኩንኖች የነበሩ ናቸው። መንግሥቱ ለዚህ ልዩ ነት ብዙ ትኩረት ባይሰጡትም በሁለቱ መካከል እንዴት እንደሚጫወቱ የጨዋታውን ስልት አውቀውበታል። ፍሰሐን በሚያናግሩበት ሁኔታ ወይም የአነጋገር ስልት ለገሠን አያናግሩም።

በሳምንት አንድ ጊዜ የፖሊት ቢሮው ስብሰባ በሽንገው መሰብሰብ ቢያ እዳራሽ ይካሄዳል። ከዚህ ሌላ መንግሥቱ በየቀኑ እንግዳ ተቀብለው ያነጋግራሉ። አንዳንዴ ቀኑን ሙሉ የሚያነጋግሩበት፣ የሚውሉበት ጊዜ አለ።

በምሳ ሰዓት ሁልጊዜ የምሳ ዕረፍት አለ። አብዛኛውን ጊዜ ግን መንግሥቱ ወደመኖሪያቸው ሳይሄዱ እዚያው ቢሯቸው አጠገብ ያለቸው የግል ሳሎን ውስጥ ምላቸውን ይበላሉ። አንዳንዴ ከእንግዶች ጋር፣ አንዳንዴም ለብቻቸው በልተው ወደሥራቸው ይመለሳሉ እንጂ አልፎ አልፎ ካልሆነ በስተቀር እዚያው ቅርብ ከሆነው መኖሪያ ቤታቸው ለምሳ አይገቡም። ብዙ ጊዜ ከምሽቱ አንድ ሰዓት ገደማ ነው ወደቤታቸው የሚሄዱት።

አመጋገባቸው እጅግም ነው። ብዙ አይበሉም። የሚወዱት የአበሻ ምግብ ነው። በርበሬ ወይም ሚጥሚጣ የበዛበት። ውጪ ሲሄዱ ካልሆነ ለፈረንጃ ምግብ ግድ የላቸውም። የአበሻ ምግብ ግን ትንሽ ነው የሚበሉት። ትልቅ ስብሰባ በሚደረግ ጊዜ የምሳ ግብዣ እዚያው ሽንገ ውስጥ ተዘጋጅቶ የሚቀርብበት ጊዜ ቢኖርም ቡና ወይም ሻይ ብቻ ተጠጥቶ የሚዋልበት ቀን አለ። መንግሥቱ ሻይና ቡና ቀላቅለው የመጠጣት ልምድ አምጥተው አንዳንዶቹ እንደላቸው እየቀላቀሉ መጠጣት ጀመሩ። «እንደ ንጉሡ አጎንብሱ» መሆኑ ነው። ፍሰሐ ደስታ ደግሞ የደም ግፊት እያለባቸው ብዙ ቡና ይጠጣሉ። በአንፃሩ መንግሥቱ በሽታ የሚባል የለባቸውም።

ለመንግሥቱ አሁኑኑ የዕረፍት ቀናቸው ነው። ፕሮጀክቶችን ለመጎብኘት ከሚሄዱበት ጊዜ በስተቀር ተዝናኑት የሚውሉበት ቀን ነው። ውጥረት የለም። ከባለሥልጣናቸው ጋር አልፎ፣ አልፎ ከረምባ ይጫወታሉ። እንደተለመደው ፖለቲካ ያውራሉ። በዚህ የተዘናና አየር በሳምንቱ ውስጥ የተፈጠረ አለመግባባት የሚፈታበትና ሰላማዊ ክርክርና የሃሳብ ልውውጥ የሚደረግበት ቀን ነው።

ዋናና ቴኒስ የሚያዘወትሯቸው የስፖርት ዓይነቶች ናቸው። የሥራቸው ሁኔታ ፋታ ሲሰጣቸው ኢዮቤልዮ ቤተመንግሥት ያለው መዋኛ ሥፍራ ሄደው በሳምንት አንድ ጊዜ ይዋኛሉ። ታላቁ ቤተመን

ግሥትም ሆነ ኢየሱስም ግቢ ውስጥ የቴኒስ ሜዳ አለ። የተዋጣ ላቸው ቴኒስ ተጫዋች ናቸው። የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን ናለም አቀፍ የቴኒስ ውድድር ሲደረግ ሙሉ ፕሮግራሙን በቀጥታ ከዊንዶልደን የሚያስተላልፍበት ጊዜ ነበረ። ይህንን መንግሥቱ ጠይቀው ሳይሆን አወደድ ባዮች ደስ እንዲላቸው ብለው የሚያደርጉት ይመስለኛል።

ከባለሥልጣናት ካሳ ገብሬና ፍሰሐ ደስታ አንዳንዴ ቀልድና ጨዋታ ያመጣሉ። ያለመጠን የረዘመ ስብሰባ ያስለቻቸው ካሳ ገብሬ ምንውልጃ አርጅተናል እኮ፤ ከዚህ በላይ መቆየት አንችልም። ሸኙን እንጂ ብለው መንግሥቱን አስቀው ስብሰባ እንደተበተነ አስታው ሳለሁ።

ገደ ቁጥር ሃያ ሁለት

መንግሥቱ ሊመሰገንባቸው ከሚገባው ነገሮች አንዱ በሙስና አለመዘፈቁ ነው። አምስት ሳንቲም አይፈልግም ነበር። የገንዘብን ትርጉም የሚያውቀውም አይመስለኝ። ለራሱ ምቹትም ጨርሶ ደንታ የሌለው ሰው ነበር። ሌላው ቀርቶ ቤተ መንግሥቱ ውስጥ መኖሪያው እንዲሆን የተሠራውን ቤት እንኳን እሱ የሌለበት ጊዜ ተጠብቆ ለረጅም ጊዜ ጉብኝት ሲሄድ በቶሎ ተሠርቶ እንዲያልቅ ተደርጎ ነው እንጂ እሱ እያለ እንግዳ ሲመጣ እስኪያሳፍር ድረስ ቤተ መንግሥቱ ውስጥ የሚገኝ አንድ ተራ ቤት ውስጥ ነበር የሚኖረው።

በኢትዮጵያ አስተዳደር ውስጥ መንግሥቱ ሳያውቅ የሚሠራ አንድም ነገር አልነበረም። በወታደራዊውም ሆነ በሌሎቹ ዘርፎች እሱ ሳያውቅ አንድ ነገር አይሰራም። ያለሱ እውቅና አንድ ብርጌድ አይነቃ ነቅም።

ጨካኝ መሆኑ ግልጽ ነው። ትዕዛዝ እየሰጠ ብዙ ሰው አስገደዱል። በተለይ በስልጣኑ ለሚመጣበት ሰው ምሕረት የለውም። በመጨረሻ አወዳታለሁ የሚላትን ሃገሩን፣ እኛን ባልደረቦቹንም በክፉ ቀን ጥሱን ሄደ። ከሐረር ጀምሮ ያልተለየውና በፍጹም ቅንነት ያገለገለውን ለገሠ አስፋውን እንኳን ይዘት ሊሄድ አልፈለገም። ነገር ግን ይሄው ዛሬ እሱ ከቤተሰቡ ጋር የተሟላ ኑሮ በሰላም እየኖረ ይገኛል።

ገደ ቁጥር ሃምሳ ሦስት

ስለ በዓሉ ግርማና ስለ ጄኔራል ታሪኩ ላይኔ አሚሚት የማውቀውን ልንገርኹ።

መንግሥቱ፣ በዓሉ ግርማን ስለ ቀይ ኮከብ መጽሐፍ እንዲጽፍ ይጠይቀዋል። ራሱ ዓፍ ማለቱን ማንም ሰው አያውቅም። መንግሥቱ ከሲዳሞ ጉብኝት ሲመለስ «አሮማይ»ን እያነበበ ነው የመጣው። አፃፉ ብዙ ሥልጣን ላይ ያሉ ሰዎችን ስለሚነካካ ብዙ ሰዎችን እስቆጥቷል። እነሹመልስ ማዘንጊያን፣ እነፍሰሐ ገዳንና የመሳሰሉትን። እኔን ስለመጽሐፉ አስተያየት እንድሰጠው ሲጠይቀኝ «እነኚህን ሰዎች መንካት አልነበረብህም» አልኩት።

እንደተለመደው ሊያጠፉት የሚፈልጉ ሰዎች ተሰበሰቡና መከሩ። ለበዓሉ ቅርብ የሆኑና ገደኞቹን ጭምር አሳመኑና ሁሉም በየተራ መንግሥቱ ጋ እየሄዱ አሉታዊ የሆኑ ነገሮችን እንዲነግሩት ተደርጎ በዓሉን የማጥፋቱ ሴራ ተቀነባበረ። «አሮማይ» ማለት «አለቀለት፤ አበቃለት ማለት እኮ ነው» እያሉ መንግሥቱን ጠመዘዙት። መንጌ ደግሞ ይህን አይወድም።

ለበዓሉ ቅርብ የሆነና ከረጅም ጊዜ ጀምሮ የሚያውቀው የማስታወቂያ ሚኒስቴር ሰው ሙሉጌታ ሉሌ ለደህንነት ይሠራል። ይህንን ሰው «ሊቀመንበሩ ይፈልጉታልና እንዲመጣ ብሎ ሽመልስ ማዘንጊያ ደወለልኝ። የበዓሉን ቦታ ይመኝ እንደነበር አውቃለሁ። መልእክቱ ሲደርሰው እኔ ጋ መጣና «ለምን እንደጠሩኝ ታውቃለህ ወይ?» አለኝ። እንደማላውቅ ነገርኩትና ሄደ። በጎላ ከመንግሥቱ ጋር ረጅም ቆይታ ማድረጉንና ምሳ ሁሉ አብሮ እንደበላ ሰማሁ። ከዚያ ሲመለስ አሁንም በኔ በኩል አለፈና «ስለበዓሉ ሊያነጋግሩኝ ነው የጠሩኝ አለኝ። «ታዲያ ለኔ ምን ትነገረኛለህ? ሂድና ለሱ ንገረዋ!» አልኩት። በማግሥቱ ወደማታ በዓሉን የደህንነት ሰዎች ይዘውት እንደሄዱ ከቤተሰቡ ለማሁ። ቆይቶ በዓሉ ግርማ ስለጠፋ ይፈለግ የሚል ደብዳቤ ከደህንነት ተጽፎ መጣ።

በኔ አስተያየት ሰውዬው ክፉ ነገር እንዲደርስበት ጠምጥመው ከመንግሥቱ ጥርስ ውስጥ ያስገቡት ሽመልስ ማዘንጊያና ተስፋዬ ወልደሥላሴ ናቸው። ሌሎችም ተረባርበዋል። ተስፋዬ ወልደሥላሴ በመንግሥቱ ታዞ ነው ያስገደለው። እንዲገደል ትዕዛዙን የሰጠው ግን መንግሥቱ ነው። ተስፋዬ አስፈፃሚ ነው። ተስፋዬ ከጋይለሥላሴ ጊዜ ጀምሮ ስኩሪቲ ውስጥ ይሠራ ነበር። በኢንተለጀንስ ውስጥ ከፍተኛ

ልምድ ያለው ሰውና አገሩን የሚያውቅ ሰው ነው። ሰውዬውን አልወደውም ግን መንግሥቱን ከልቡ ሲያገለግል የኖረ ሰው ነው።

ጄኔራል ታሪኩ ላይኔ የመንግሥቱ አለቃ የነበረና ሲቀጣው የኖረ ሰው ነው። ብዙ ልምድ ያካበተ ጥሩ መኩንን ነበረ። «በሙስና ምክንያት ነው የተገደለው» እያሉ የመንግሥቱ ደጋፊዎች ሲያስወሩ ስም ቻለሁ። ገንዘብ ሰረቀ ብሎ ሰው መግደል አለ? ምክንያቱ ሌላ ነው። 'አንተ መምራት አትችልም' ብሎ ታሪኩ ለመንግሥቱ በግልፅ ነግሮታል።

ታሪኩ ላይኔ ከመገደሉ ጥቂት ጊዜ ቀደም ብሎ መንግሥቱ ሦስት ሰዓት ሙሉ አነጋግሮታል። እንኳን ተገንጣይን መንግሥትን ብቻውን ሊገለበጥ የሚችል ናደውን የመሰለ ጦር የማይረባ ሰው በአዛዥነት ሊሾምለት አይችልም። ስለዚህ መንግሥቱ ችሎታ የሌለው እያለ ታሪኩን የሚያጣጥለው እሱን በማስገደል የፈፀመውን ወንጀል ለማቅለል ከሚያደርገው ሙከራ ሌላ ትርጉም የለውም። ከዚያ ይልቅ ታሪኩን ያስገደለው ቂመኛ ስለሆነ ከጥንት ጀምሮ የቆየ ቂም ስለያዘበት ነው። መርከብ ላይ ሆኖ ነው በቴሌግራም መልእክቱን ልኮ ያስገደለው።

ባጠቃላይ መንግሥቱ ኃይለማርያም የሰው ምክርም ሆነ ሃሳብ ጨርሶ የማይሰማ፣ የራሱን ግልብ ዕውቀት ይዞ አገሪቱን ወደጥፋት የመራት ሰው ነው።

የራሽያን ሁኔታ ከኢትዮጵያ ጋር አገናኝቶ የዚያ ምሳሌ ተከታይ መሆንና ቀይ ሽብርን ማካሄድ ትክክል አልነበረም። መንግሥቱና ተከታዮቹ ማርክሲዝምን እንኳን በቅጡ ያነበቡ ሰዎች አልነበሩም። ማርክስ አብዮት ሲካሄድ ከአገሩ ተጨባጭ ሁኔታ ጋር መሄድ አለበት ነው የሚለው። ችግሩ ግን ዳስ ካፒታልን ከመካከላቸው አንብቦ የሚረዳ ሰው አልነበረም። ለምሳሌ፣ የፖላንድ ኮሚኒስቶች ሃይማኖተኞች ሊሆኑ ይችሉ ነበር። የመንግሥቱ አሜሪካዎች እንግሊዝ አበባ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት መሥራች አባቶች የተከላኸውን ዛፎች እያስቆረጡ የሌሊንን ሐውልት ያስተከሉ ሰዎች ናቸው።

መንግሥቱ ጠንቃቃና ተጠራጣሪ፣ ቆቅ የሆነ ሰውዬ ነው። ደርግ ገና እንደተቋቋመ ነው በሱ ትዕዛዝ ብቻ የሚንቀሳቀስ ልዩ ቅልብ ጦር ያዘጋጀው። ቅልቡ ጦር የሚታዘዘው በመንግሥቱ ኃይለማርያም ነው።

5 ካርል ማርክስ የጻፈው ዝነኛ መጽሐፍ።

እሱ ከሌለ መንግሥቱ ገመቹ ነው የሚያዘው። ከሁለቱ ውጪ ማንም አያዛቸውም። ቅልቡን ጦር አንቀሳቅሰው የግንቦት ሰማኒያ አንዱን ኩዴታ ያከሸፉት መንግሥቱ ገመቹና ተስፋዬ ወልደሥላሴ ናቸው። ጀርመን ደውሎ የነገረው ፍሰሐ ደስታ ነው።

በሥራ ምክንያት ከምሥራቁም ከምዕራቡም ዓለም መሪዎች ጋር ለመገናኘት በቅቻለሁ። ከብራዥኔቭ እስከ ኢንድራ ጋንዲ፣ ከአፍሪካ እስከ አሜሪካ ብዙ መሪዎችን የማግኘት ዕድል ገጥሞኛል። እንደ ቻይናው ዲንግ ዚያዎ ፒንግ ያስደነቀኝና የማክብረው መሪ አይገኝም። አጭሩ፣ ቆፍጣና መሪ፣ እጅግ ብልህ፣ ቀጥተኛና ግልፅ ሰው ነበሩ። የሚሰማቸውን የሚናገሩት ፊት ለፊት ነው። እ.ኤ.አ በ1989 ቻይና ለመሄድ ስንዘጋጅ ሦስት ፐርጀክቶች ተጠንተው በሚገባ ተዘጋጅተው ነበር ይዘን የሄድነው። የጦር መሣሪያ ለማግኘት፣ የብስክሌት ፋብሪካ ለማቋቋምና የእግር ኳስ ሜዳ ለማሠራት እርዳታ ለመጠየቅ ነበር።

ቤጂንግ ደርሰን በጠቅላይ ሚኒስትሩ አማካኝነት ልዩ ልዩ ቦታዎችን ስንገብኝ ቆየንና ዴንግ ዚያዎ ፒንግ በቤተ መንግሥታቸው መንግሥቱ ኃይለማርያምን ተቀብለው ሲያነጋግሩ አብራ ስለነበርኩ የሆነውን ሁሉ አስታውሳለሁ። በግልፅ ነበር ያነጋገሩት። 'ስለ ኮሚኒዝም ምን ታውቃለህ?' አሉት።

ያችኑ የሚያውቃትን ሊተነትን ሲነሳ አቋረጡትና፣ 'ስማኝ ልንገርህ፣ ኮሚኒዝም ምን እንደሆነና የት እንደሚያደርስ ለማወቅ ሩቅ መሄድ አያስፈልገም። እኛ 40 ዓመታት በኮሚኒዝም ኖረን ያተረፍነው ነገር ድህነት ብቻ ነው። እናንተ ከኛ ስሕተት መማር አለባችሁ። የኔ ጠቅላይ ሚኒስትር ሲያስገብኝህ የሚያሳይህ ጥሩ፣ ጥሩውን ነገር ብቻ ነው። ያንኝ ብቻ አትይ። አትስማ። የሚበልጠው ድህነታችን ነው። እኛ እየደከየን ምዕራባውያን እየበለፀጉ ነው የሄዱት።

የአገርህ ሕዝብ እንዲበለፅግ ከፈለግህ ቢያንስ የተወሰነው ክፍል ገንዘብ ያለው መሆን አለበት። ሀብት ያስፈልግሃል። ያለዚያ ውሸት ነው። የትም አትደርሱም።

'ስለጦር መሣሪያ እርዳታ ለጠየቅኸው እኔ የምሰጥህ መሣሪያ የለኝም። ያ የናንተ የውስጥ ጉዳይ ነው። ይልቅስ እውቅበትና ሠላማዊ መፍትሔ ፈልግ። ባለኝ መረጃ መሠረት የምታቀርብልኝ ነገር ሁሉ ከእውነቱ ጋር ያልተዛመደ ነው። አንሪያሊስቲክ ነው። የብስክሌቱም ፋብሪካ ሆነ ኳስ ሜዳው አገርህ ባለችበት ሁኔታ ቅድሚያ የምትሰጠው ጉዳይ አይደለም። አዲስ አበባ ዳገትና ቁልቁለት ነው። ኳስም

የሚያስፈልግህ ወይም ቅድሚያ የምትሰጠው ጉዳይ አይደለም። ይልቅስ ሕዝብህ በልቶ የሚያድርበትን መንገድ ፈልግ። የተሻለ እርሻ ታርሶ የሚመረትበትን መንገድና ዘዴ አብጅ።

‘በበኩሉ በነፃ 20,000 ጠመንጃ ሰጥቼሃለሁ። በተረፈ ሌላ የምሰጥህ የለኝም። ይህንንም ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር ተነጋገሩ’ ብለውን ተነስ ተው ሄዱ።

በቃ ይሄው ነው። ከዚህ በኋላ ጠቅላይ ሚኒስትሩን አግኝተናቸው ያ መሣሪያ የሚመጣበትን መንገድ ለማቃናት ቴክኒካል ውይይት ከማካሄዳችን በስተቀር ስለብስክሌት ፋብሪካውም ሆነ ስለሌሎቹ ፐሮጀ ክቶቻችን ብናነሳባቸው ‘ዴንግ ዚያም ፒንግ አላዘዙኝም’ ብለው ዘጉ። መንግሥቱ ስላወራው የ70 ሚሊዮን ዶላር መሣሪያ ግዥ እኔ አላው ቅም። አይመስለኝም።

ጎድ ቁጥር ስሥራ ስራት

እንጂኔራል ተፈሪ በንቲ የተገደሉ ጊዜ የደረሰብኝን ላጫውትሽ። ከሞት ያመለጥኩበት ቀን ነበር። የዚያን ጊዜ የእድገት በሀብረት ዘመቻ ጽህፈት ቤት ኃላፊ ነበርኩ። ሁለተኛ ዙር ዘመቻ ይደረግ ወይስ አይደረግ? በሚል የደርግ ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ ስለሚያደርግ ስለ ዚያ ታስረዳለሁ ተብዬ ተጠርቼ እዚያ ስብሰባ ላይ ቁጭ ብያለሁ። ከጥቂት ወይይት በኋላ ግቢው ውስጥ ከወትሮው የተለየ መራውጥ በመስኮት በኩል ተመለከትኩኝ። መንግሥቱ ብድግ ብለው ወጡ። ወዲያው ወታደሮች በዚህም፣ በዚያም በሩን በርግደው ገቡና እንዳትን ቀሳቀሱ ብለው መሣሪያ ደገቡብን። ከዚያ ‘አንድ ባንድ ውጤት’ ተባለን። ስንወጣ የተወሰኑ ሰዎች ወደግራ፣ ሌሎች ደግሞ ወደቀኝ በኩል እንደሚወሰዱ አየሁ። ዘግየት ብዬ ስወጣ ከጅኔራል ተፈሪ ግሩፕ ጋራ መሆኔን አየሁ። ምክንያቱ ምን እንደሆነ ሁላችንም አልተ ረዳንም። ከፎቄ ሥር ምድር ቤት ውስጥ እንደጋራዥ ወይም እንደ ስቶር ያለ ቦታ አለ። እዚያ ውስጥ አስገብተው ዘገብን። እንጂኔራል ተፈሪም ዝም ብለው ቆመዋል። በበኩሉ ነገሩን ለመረዳት ሳሰላሰል ግልፅ አልሆነልኝም። በርግጥ በደርግ ውስጥ የመከፋፈል ሁኔታ ነበር። የአቋም ልዩነት መከሰት ጀምሯል። በዙሪያዬ የነበሩት ሰዎች ደግሞ ከኔ ተመሳሳይ የፖለቲካ መሥመር የሚከተሉ ሰዎች አልነበሩም።

በዚህ ዓይነት አምስት ወይም አሥር ደቂቃ ያህል እንደቆየን በጅ ንገት በሩ ተከፈተና ኩሎኔል ዳንኤል ‘አንተን ማን እዚህ ግባ አለህ?

ውጣ? አለኝና ወጣሁ። ትንሽ ቆይቶ ተኩስ ተከፈተ። ሻለቃ ዮሐንስ ይመስለኛል ተኩስ የከፈተው። ከዚያ በኋላ ግቢው በተኩስ ተናወጠ። ሰዎቹ የተረሽኑት በዚያን ጊዜ ይሁን በኋላ አላውቅም። እኔን ግን ‘የተወሰድከው በስህተት ነው። ወታደሮች ተሳስተው ነው’ አሉኝ።

ጃኔራል ቁጥር ስንድ

መንግሥቱ ኃይለማርያም ደፋርና ጨካኝ ሰው ነው። ለወታደራዊ ችሎታው ምንም ክሬዲት ሊሰጠው አይገባም። ወታደራዊ ችሎታ የለውም። ምናልባት ስለሱ ማለት የሚቻል ነገር ቢኖር ስለአገር ወዳ ድነቱ ነው። ለኢትዮጵያ አንድነት በጣም ቀናዒ ነው። አገሩን በጣም ይወዳል። ሰው ከመግደሉ በስተቀር ምናልባት አብዛኛዎቹን ስሕተ ቶቹን የፈጸመው ለሃገሩ ጥሩ ነገር የሠራ እየመሰለው ነው። ሌላ አንድ ኳሊቲ ቢኖረው ሰዎች ሲናገሩ ለማዳመጥ ያለው ትዕግሥት ነው። ዝም ብሎ ያዳምጣል። ማዳመጥ ብቻ ሳይሆን ሙሉ ስሜቱን ለተናጋሪው ሰጥቶ ነው የሚሰማው። በዚህም ብዙ ሰዎች ለነሱ የተ ለየ ትኩረት የሰጣቸው ወይም ያደነቃቸው እየመሰላቸው ይታላሉ።

ከኩሎኔል ተስፋዬ ወልደሥላሴ ጋር የተደረገ ቃለ ምልልስ

በ1966 አብዮቱ ከመፈንዳቱ ቀደም ሲል ከምሠራበት ሆስታ ከሚገኘው የስታፍ ኮሌጅ ለቀጣዩ ኮርስ ተካፋይ የሚሆኑትን ክፍተኛ መኩንኖች ለመመልመል ወደሐረር ሄጄ ነበር። የኔ ተልዕኮ ሐረር ሲሆን፣ ለተመሳሳይ ሥራ ሌሎች ባልደረቦቼ ወደሰሜን የሄዱ አሉ። ወደ ሌላም። ሥራዬን ከጨረስኩ በኋላ መንግሥቱ ኃይለማርያምና ሌሎችም ሐረር ያሉ መኩንኖች ሆነው ግብግር አደረጉልኝ። ተለያ የን። ስለለውጥም ሆነ ስለእንቅስቃሴ አልተወያየንም። ከመንግሥቱም ሆነ ከሌሎች ጋር ስለዚህ ጉዳይ አላነሳንም። አላቸው ያኔ ጁንዮር መኩንን ነበሩ። ከእኔ ጋር ትውውቃችንም ገና ለአጭር ጊዜ ነው። ይህን ያህል ስለለውጥም፣ ስለምንም ከላቸው ጋር የተነጋገርኩበት ነገር የለም።

ደርግ እንደተመሠረተ የቅርብ አለቃዬ የሆለታ ጦር ትምህርት ቤት አዛዥ ጄኔራል ጌታቸው ናደው ጠርተውኝ 'አራተኛ ክፍለ ጦር ውስጥ ዝቅተኛ ማዕረግ ያላቸው መኩንኖችና ባለሌላ ማዕረጎች ተሰብሰበዋል። ምን እንደሚያደርጉ አላወቅንም። እስቲ እዚያ የሚደረገውን ነገር ከጄኔራል ከፈለኝ ይብዛ ጋር ሆነህ ሄዳችሁ ነገሩን እየናገሩ ግለሰቦች አሉኝ። ያው መረጃ ስለምሠራና እሱንም ስለማስተምር ይመስለኛል እኔን የላኩኝ። በታዘዝነው መሠረት መጀመሪያ አራተኛ ክፍለ ጦር ከመሄዳችን በፊት ምድር ጦር ጠቅላይ መምሪያ ሄደን እዚያ ካሉ ሲኒየር መኩንኖች ስለሁኔታው አንዳንድ ሊገጩን ጠያየቅን። ከዚያ የተረዳነውን ነገር ስልክ በመደወል ለአለቃችን ለጄኔራል ጌታቸው ናደው አሳወቅን። እሳቸውም 'እንደዚህ ከሆነ እዚያው ሄዳችሁ በትምህርት ቤቱ ስም ተወክለናል ብላችሁ ለምን አትካፈሉም?' ይሉናል።

በዚያ መሠረት ወደአራተኛ ክፍለ ጦር አመራን። እነሱ ተሰብስበው እየተወያዩ ነበር። ገና ስንገባ መምጣታችን እንዳልተፈለገ ገባን። ሻለቃ አጥናፉና ሌሎቹም ተቆጡ።

'እኛ እኮ ከፍተኛ መኩንኖችን አንፈልግም። ከሻለቃ ማዕረግ በታች ነው እንጂ እናንተን ማን ኑ አላችሁ? ለምን መጣችሁ? መልእክታችንን ለክፍላችሁ በትክክል አልደረሰም ማለት ነው?' ብለው ጮሁብን። «አይ እኛ እኮ የበላይ አለቃችን አዘውን ነው የመጣነው» ብንላቸው። 'እኛ ማንም ይዘዝ ማን፣ እናውቅም። ከእኛ ጋር መሰብሰብ የሚችሉት እኛ የጠየቅነውን መሰፈርት የሚያሟሉ ብቻ ናቸው። ለሁን ውጡ' አሉን። ወጣን። በተለይ ሻለቃ አጥናፉ ነው ንደቱን ያሳየው። እሱ አንደዚያ የተቆጣበት ምክንያት ገብቶኛል። ከኔ ጋር አንድ ኮርስ ነን። አብረን ነው ካዴት የተመረቅነው። በሹመት ግን እኔ ከጊዜዬ በፊት ተሹሜ የሌተና ኩሎኔልነት ማዕረግ በማግኘቴ በአንድና በሁለት ዓመታት ያህል ቀድሜዋለሁ። በዚህ የተነሳ ምናልባት እዚያ ስብሰባ ውስጥ ተቀብለውኝ ብቆይ ኖሮ በወታደራዊ እካሄድ ቀደምትነት (ሲኒየሪቲ) ስለሚጠበቅ የበላይነቱን ይይዛል በማለት ይመስለኛል። ከዚያ ወጣንና ወደምድር ጦር ጠቅላይ መምሪያ ተመለስን። እንደገና አለቃችን ዘንድ ደውለን ያጋጠመንን ሁሉ ነገርና ቸው። «ስብሰባው አዳራሽ ከገባን በኋላ አስወጡን» አልናቸው።

'እንደሱ ከሆነ ጦር ትምህርት ቤቱን ይሄ ዕድል እንዳያመልጠው እነሱ የሚጠይቁትን የሚያሟላ ሰው ብንልክስ?' አሉ።

«አራተኛ ክፍለ ጦር የሄድን ጊዜ ከስብሰባ አዳራሹ ስንወጣ የሥራ ባልደረባችን የሆነውን ሻለቃ አሥራት ደስታን ውጪ ቆሞ አግኝተነው ነበር። ለምን እሱ በትምህርት ቤቱ ስም አይካፈልም?» አልናቸው። (ሻለቃ አሥራት ደስታ በኋላ የደርግ የማስታወቂያ ኃላፊ የነበረውና ከጄኔራል ተፈሪ በንቲ ጋር የተገደለው ነው።) እሱ ያን ጊዜ ሆለታ ሲያስተምር ከአዲስ አበባ እየተመለሰ ነበር። እሳቸውም 'ጥሩ ነው ንገሩትና ወደዚያው ይሂድ። እናንተ ወደሥራችሁ ተመለሱ' አሉን። ተመለስን።

ከዚያ በኋላ እዚያው ሆለታ መደበኛ ሥራዬን እየሠራሁ እያለሁ በግምት አንድ ሦስት ወር ካለፈ በኋላ የቅርብ አለቃዬ ጠሩኝና 'አዲስ አበባ ይፈልጉሃል። ጄኔራል አማን ቢሮ ሄደህ ሪፖርት አድርግ' አሉኝ። ጄኔራል አማን ያኔ የጦር ኃይሎች ኤታማዦር ሹም ነበሩ። በዚያ መሠረት አዲስ አበባ መጣሁ። በበኩሌ 'እዚያ ሄደህ ሪፖርት አድርግ' ሰባል፣ በወቅቱ ታስረው ከነበሩት የቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ባለሥልጣናት፣ በተለይም ከከፍተኛ የጦር አለቆች ጋር ቀደም ሲል በቅርብ የሠራሁ ስለሆንኩ እኔንም ሊያስሩኝ የፈለጉ ስለመሰለኝ የሚመጣውን ለመቀበል አስፈላጊውን የመንፈስ ዝግጅት አድርጌ ነው የሄድኩት። ጄኔራል አማን ቢሮ ከመሄዴ በፊት ሚጀር ጄኔራል ግዛው በላይነህ ቢሮ ሄድኩና በሳቸው አማካኝነት ጄኔራል አማን ዘንድ ቀረብኩ። እሳቸውም 'በተመረጡት ወጣት መኩንኖች ለከፍተኛ ሥራ ተፈልገሃልና አራተኛ ክፍለ ጦር ሄደህ ጸሐፊ ሆኖ የተመረጠው ሻምበል ገብረየስ ወልደሃና የሚባል አለ እሱን አነጋግረው' አሉኝ። እሱ ጋ ስሄድ ሻለቃ መንግሥቱ ኃይለማርያም ጋ አቀረበኝ። መንግሥቱ ኃይለማርያምን ለሁለተኛ ጊዜ አገኝቷቸው ማለት ነው።

እሳቸው ደግሞ በሻለቃ ተካቲቱ ከሚመራው የደርግ የደህንነት ኮሚቴ ጋር አስተዋወቁኝ። ወደዘጠኝ አባላት ያሉት ኮሚቴ ነው።

'ለደህንነቱ ሥራ የሚረዳን ይሄ ሰው ነው' ብለው አስተዋወቁኝና እሳቸው ወደቢሮአቸው ተመለሱ። ንድ ተካንም ለመጀመሪያ ጊዜ ያወቅሁት ያን ዕለት ነው። ከኮሚቴው ጋር ሆኜ ምን እንደ ምሠራ፣ የት እንደምሠራ አስረዳኝ። 'ለጊዜው አብረውህ እንዲሠሩ እኛ የመረጥንልህ እነአክሌን ነው። ወደፊት ስለሥራህ ዝርዝር መመ

ሪያ ይወጣና ይሰጥሃል። አገር አስተዳደር ሄደህ ሚኒስትርን፣ ኩሎኔል በላቸው ጀማነህን አነጋግራቸው። ለጊዜው ቢሮህ እዚያ ይሆናል። ግን ከዛሬ ጀምሮ ግንኙነትህ ከኛ ጋር ነው ብሎ ተካ ቱሉ በደህንነቱ ኮሚቴ ፊት ይሄንን መመሪያ ሰጥቶ ላከኝ። አገር አስተዳደር ስደርስ ኩሎኔል በላቸው ጀማነህ ተቀብለው ቢሮ ሰጡኝ። አብረውኝ ረዳት ሆነው እንዲሠሩ በነተካ ከተመረጡት ሰዎች ጋር ቢሮ ተከፋፍለን ሥራ ጀመርን።

«የመረጃ ማመዘኛና ማከፋፈያ ኮሚቴ» ተብለን ሥራ ጀመርን። ይህም ማለት በኃይለሥላሴ ጊዜ የነበሩትን የመረጃ መዋቅሮች፣ ማለትም የፀጥታን፣ የልዩ ካቢኔ መምሪያን፣ የልዩ ቅርንጫፍ መምሪያንና እነዚህን የመሳሰሉትን ሁሉ አስተባባሪ፣ አገናኝ ማለት ነው። የነዚህን ሁሉ የሥራ ውጤት ለደርጉ የደህንነት ኮሚቴ ለነተካ ቱሉ የሚያቀርብ ማለት ነው። እኔ ከመምጣቴ በፊት ይህ ሥራ ሲሠራ የነበረው ደርግ ባቋቋመው የመረጃ ክፍል ነበር። ይህ ሁሉ እንግዲህ አሁን በአንድ አመራር ሥር ተቀናጅቶ ተዋቀረ ማለት ነው። በዚህ ዓይነት ሥራችንን ቀጠልን።

ገነት - እርስዎ የደርግ ስባዕ አስገብረዎት። ይሁን እንጂ ያይም በደህንነት ውስጥ እንደመሥሪትም መጠን ስለሰጠህም ገደዎ ምን ያውቁ ነበር? እንዲት ነው እርምጃ የተወሰደው?

ተስፋዬ - እኔ ምን አውቃለሁ? ሲመካከሩም፣ ሲለበሰሱም እኔን አያስገቡኝም። ስለዚህ «እከሌ ምን አለ? እከሌ ምን አስተያየት ሰጠ?» የሚለውን ነገር በወሬ ደረጃ የሰማሁት ካልሆነ በስተቀር እርግጠኛ ሊሆን አይችልም። «እንዲህ ነው» ብል የከተማ ወሬ ከማውራት ባለፈ ፋይዳ የለውም።

ገነት - ከዚህ ጋር በተያያዘ ፕሮፌሰር መስፍን ያይ የተቋቋመው መርማሪ ኮሚሽን ሲቀመጥ ነበረ። የላቸው ስቋም ምን ነበር?

ተስፋዬ - ከፕሮፌሰር መስፍን ጋር በጣም እንተዋወቃለን ከኃይለሥላሴ ጊዜ ጀምሮ። ጠንካራ ሰው ነው። ሃገር ወዳድ ነው። ለማንም መሪ አያገበድድም። ለማንም የሚያገነብስ አይደለም። ለውጡ ሲመጣ መስፍን እነአጥናፉንና እነመንግሥቱን በቀና መንፈስ ቀረባቸው። አንዳንድ ሃሳቦችን ይሰጣቸው ነበር። ይወያያል። የመርማሪ ኮሚሽኑን ሚና ከሕግ አንፃር ነበር የሚያየው። ከዚህ የተለየ አቋም ይይዛል ብዬ አላምንም። በሕጋዊ መንገድ ጉዳያቸው ታይቶ ለፍርድ ይቅረቡ ከሚለው ውጪ ሌላ ይሆናል ብዬ አላስብም። ቀስ በቀስ

የሶሻሊዝም ጉዳይ እየጠነከረ ሲመጣ እሱም ከነሱ በሃሳብ እየተለየ መጣ። ከዚያ በኋላ እየራቃቸው ሄደ። አመራሩን እየራቀ መጣ። ለምሳሌ፣ እሱ የመሬት አዋጅን ከዳር እስከዳር መንግሥት ወስዶ የመሬት አዋጅ ከሚባል፣ መሬት ስላለ ሰዎችን ማስፈር፣ ባለመሬቶቹ ላይ ግብር መጨመርና መክፈል ሲያቅታቸው ለሠራተኛው የሚሠሩበት መሬት ሊሰጠው ይችላል። ባለመሬቶቹ ግብር ሲበዛባቸው ይሄው ለመንግሥት አስረክቤያለሁ ወደማለቱ ይሄዳለሁ የሚል ሃሳብ እምጥቶ ጥናቱን ያቀርባል። ሌሎች እንግዲህ በወቅቱ ከሚነፍሰው አየር ጋር ተስማምተው ከሚመቻቸው ሃሳብ ጋር ተስማምተው ለመኖር ስለሆነ በዚህ ይርቃቸዋል።

መስፍን በብዙ ድርጊቱ፣ በብዙ አሠራሩ፣ በኢትዮጵያዊነቱ፣ ለሃገሩ የሚያስብ ነው። አንድ ጊዜ ሲያጫውተኝ «ፕሬዝዳንት መንግሥቱ አንድ ቀን ከቤቱ አስጠሩኝና አነጋገሩኝ። ያሉኝ ምንድነው ደብረዘይት መንገድ ላይ አንዲት ቅጠል ተሸክመው የሚሄዱ አርጊትን መኪና ገጭቷቸው ጠፋ። ስለዚህ የኒህን ሴት ደም መበቀል አሰብን። ይህን እንድታደርግልኝ እፈልጋለሁ አሉኝ። በኋላ እደጅ ወጥቼ ሳስብ ኢትዮጵያ ለድህጃ የሚያስብ መሪ አሁን ገና አገኘኛል። ይህንን ነገር እንደራሴ ጉዳይ ወስጄ ከፖሊስም ከምንም ብዬ ገጨውን ማግኘት አለብኝ ብዬ ተነሳሁ። በመንግሥቱ በጣም ደስ አለኝ። ያንን ጉዳይ አጣራሁ። ጉዳዩን ከሚመለከተው ፖሊስ ጋር አገናኘሁና ፖሊስ ደረሰበት። ሰውዬውን ፍርድ ቤት አቅርበው ቀጡት። እና በዚህ ደስ አለኝ። በኋላ ግን እየቆዩ፣ እየቆዩ ከተነሱበት ዓላማ እየሸሹ ሲመጡ ራቅሁ ብሎ አጫወተኝ። አሁንም ያይ በመንግሥቱ ኃይለማርያም ዙሪያ የነበሩ እነዚህ ሶሻሊዝምን ተምረናል የሚሉ፣ ኮሚኒዝምን እናውቃለን የሚሉ ሁሉ ፕሮፌሰር መስፍን ኮሚኒስት ሳይሆን፣ ዲሞክራት ነው የሚል ታርጋ ለጠፋበት።

ደግሞ አንድ ቀን እንደዚሁ ፕሬዝዳንቱ አስጠሩትና አነጋገሩት። እኔ አልነበርኩም። እነሱ ሲነጋገሩ አጠገባቸው ሆኖ የተባባሉትን የሰማው ሻምበል፣ እኚህ የርስዎ ወዳጅ ፕሮፌሰር መስፍን አበዱልበል? ፕሬዝዳንቱ ጋር ቀርበው፣ ይህንን አድርገን፣ ይህንን ፈጥረን ሲሏቸው፣ መቼም ጓድ መንግሥቱ፣ እርስዎ እኮ በመሪነትም ለወደፊት ለታሪክም ጭምር ማሰብ ይገባዎታል። ታሪክ ደግሞ ዛሬ አዲስ ዘመን ጋዜጣ ላይ ስለርስዎ የሚፃፈው አይምስልዎት። በዚህ ላይ በጣም፣ በጣም ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል ብለው ደፍረው ተናገሯቸው። እላቸውም ቅር አላቸውና ወጥተው ሄዱ አለኝ። እኔም መስፍን

ወዳጅ ስለሆነ አስጠራሁትና «እንዴት ነው አንተ እንደዚህ ብለህ የተናገርከው?» አልኩት። እሱም 'የተናገርኩት አንተ ጋ ይደርሳል ብዬ አላሰብኩም። ግን እኮ ያልኩት ትክክል ነው። አንተ እንዴት አየኸው?' አለኝ። «አይደለም ሰውዬውን በለሰለሰ ሁኔታ ብትይዛቸው ይሻላል እንጂ እንዲህ ጠንክር ስትል ያገሉሃል። ሃሳብህን እንኳን እንዲህ ነው ብለህ ለማለት ዕድል አታገኝም» አልኩት።

ስለዚህ መሰፍን እንዲህ ነው፣ እንዲህ ነው የሚለው ነገር ከጥላቻ ይመስለኛል እንጂ እሱ በንጉሡ ጊዜ የነበረው አቋም፣ በደርግ ጊዜ የነበረው አቋም፣ አሁንም በኢሕአዴግ ያው ነው፣ አልተለወጠም። ኢትዮጵያ፣ እውነተኛ ኢትዮጵያዊ አላት ብዬ የምለው ሰው ነው።

ገነት - ኃይሌ ሬዳ፣ ዶክተር ንገሥት ስዳነ እና ሌሎችም የራስ አሥራተካሣ መናፈቅ ቤት የነበረው ውስጥ ታስረው ቆይተው በኋላ በመገደባቸው በፅሁፍ ተገኝተው ወጥተዋል። ማነው የገደባቸው? መንገሥቱ ኃይለማርያም «የተገደሉት በገበሬዎች ነው። በቁጥጥር ሥር ውሰው እንደነበር አላውቅም» ይላሉ። እርስዎስ ስለዚህ የሚሉት ስለ?

ተስፋዬ - አላቸው ሊክዱ ይችላሉ። እነኚህ ሌሎችም የፖለቲካ ካድሬዎች፣ በተለይም ፈርጣጭ መኪሶን የተባሉት ሁሉ የታሰሩት ደርግ ጽህፈት ቤት ነው። የተመረመሩት በደርግ መርማሪዎች ነው። እኛ ምንም ነገር ውስጥ የለንበትም።

ገነት - እናንተ (ደህንነቶች ማለት ነው) እስረኛቻችሁን የምታስሯቸው የት ነው? ለብቻ ነበር?

ተስፋዬ - አዎን። ለብቻ ነበር። የደርግ መርማሪዎች ትዕዛዝ የሚቀበሉት ከነተካ ቴሌ ነው። ከነሱ ትዕዛዝ እየተቀበሉ ይሠራሉ።

ገነት - ሥራቸው ከናንተ ጋር አይጋጥም?

ተስፋዬ - ቢጋጭም በአንድ ማዕከል ኃላፊዎቻችን አንድ ናቸውና እነሱ ያስተካክሉታል። ምንም አይደለም።

ገነት - ማለት አንድ ስለሰራው ከሌላው ጋር መረጃ የመለዋወጥ ሁኔታ?

ተስፋዬ - ደርግ ጽህፈት ቤት ያለ መርማሪ ተራ ወታደር ፖሊስ ራሱን ልክ እንደ ደርግ አባል አድርጎ ስለሚቆጥር እኔ እንኳን አንድ ነገር ብጠይቀው ለመተባበር ፈቃደኛ አይሆንም። እሺ አይሉንም።

ገነት - በእንጨርሚሽን ደረጃም ቢሆን እርስዎ ስለኃይሌ ሬዳ አሚሚት የሚያውቁት ምንድነው?

ተስፋዬ - መያዛቸውንና ደርግ ጽህፈት ቤት መታሠራቸውን አውቃለሁ። ያው እዛው መሆናቸውንና እዛ እንደነበሩ አውቃለሁ። በኋላ ላይ ኢህፓኮ ሲመሠረት ሁለቱ የምርመራ ክፍሎች ተዋሃዱ - የደርግ ምርመራ ክፍልና የማዕከላዊ ምርመራ ክፍል። በትዕዛዝ ነው እንዲዋሃዱ የተደረገው። ሌተና ኩሎኔል መንግሥቱ 'አላውቅም' ላሉት አላቸው ሳያውቁ የሚሠራ አንዳችም ነገር የለም።

ትክክለኛውን ነገር አላውቅም እንጂ ደርግ ያሠራቸውን ሰዎች፣ ባለሥልጣናትን፣ በተለይም ኃይሌ ሬዳን እዛው የታሰረበት ድረስ ሄደው ሳያነጋግሩ አልቀሩም። ኩዴታ የሞከሩትንም ጄኔራሎች የታሰሩበት ሄደው አነጋግረዋቸዋል።

ገነት - እርስዎ አብረዋቸው ይሄዳሉ?

ተስፋዬ - እኔ አልሄድም። ወራ ግን እሰማለሁ።

ገነት - የጳጳስ አሥራተካሣ ቤት እስር ቤት መሆኑን አላውቅም የሚሉትስ?

ተስፋዬ - አላቸው ይሄንን ቢሉም ከላቸው ዕውቀት ውጪ በውነቱ ኢትዮጵያ ውስጥ የሚደረግ አንድም ነገር የለም። አላቸው ሳያውቁ ምንም አይፈጸምም።

ገነት - እርስዎ የሚያውቁት ነገር የለም? እኛ ሰናይ ስፊም አየተቆረረ ሲወጣ፣ «ማነው የገደባቸው?» ሲባል፣ ደህንነት ነው የሚባለው።

ተስፋዬ - እሱም ይባላል። ኢሕአዴግ ከገባ በኋላ ዝርዝር ወጥቶ እንደዚያ የሚባል ነገር ወጥቷል። ስለዚህ ይህ እንዴት በዝርዝር ተፈፀመ? ያዘዙትን ክፍሎችና ኃላፊዎቻቸውስ? የአሥራተካሣ ቤት በጠቅላላው ለደህንነቱ ሥራ ማደራጃና መቀመጫ ቦታ እንዲሆን ተጠይቆ በመንግሥት በኩል ተፈቅዶ የተሰጠ ነው። ያ ለማዕከላዊ ምርመራ የተመደበ ነው። እነዚያ ሰዎች ማዕከላዊ ምርመራ ሆነው ሲሠሩ የሚያደርጉትን ሁሉ የደህንነት ሚኒስትሩ በዝርዝር ለማወቅ አይችልም።

ገነት - እኔ ሰማወቅ የምፈልገው ያንን ቦታ ማን ነበር የሚጠቀምበት?

ተስፋዬ - የማዕከላዊ ምርመራ። ከማዕከላዊ ምርመራ በፊት፣ ማለት ማዕከላዊ ከመዋቀሩ በፊት የደርግ ልዩ ኃይሎች(ሰፔሻል ፎርስ) የሚቀመጡት እዚያ ነበር። መጀመሪያ ደብረ ብርሃን ነበር። ከዚያ ወደ አዲስ አበባ መጥተው ድንገት የሚፈጠር ነገር ቢኖር ተብሎ ለዚያ እንዲሆኑ ነበር እዚያ የሠፈሩት።

ገነት - በገጠም በእርስዎ ሥር ባይሆንም፣ ለምሳሌ ብዙ እንሰማለን። አዜን የሚገደቡ ሰዎች ምናምን ... እርስዎ ምንድን ነበር የሚያውቁት? የነበረዎት ኢንፎርሜሽን ካለ ...

ተስፋዬ - እንግዲህ አንዳንድ ነገር እኔ ባውቅም፣ ባላውቅም የሆነ ነገር ቢሆንም፣ ለማንኛውም በክስ የቀረበ ስለሆነ ያንን የክስን ሁኔታ የሚያዛባ ስለሆነ እዚህ ላይ ቢቆም።

ገነት - የመረጃ መኩንን የደህንነት ኃላፊ እንደመሆንዎ መጠን ከውጧ የሰለጠነ ደርጅቶች ጋር የሥራ ገንኙነት ሲኖርዎ እንደሚችሉ መገመት አያስች ገርም። ከዚህ ባለፈ ገን ለኤ.ጂ.ቢም፣ ለሲ.አይ.ኤም፣ ለሞላደም ይሠሩ ነበር ይባላል።

ተስፋዬ - 'ለኤ.ጂ.ቢም፣ ለሲ.አይ.ኤም ይሠሩ ነበር' እያሉ የሚያስወሩብኝ በኔ ላይ ልዩ ልዩ አመለካከት ያላቸው ሰዎች ናቸው። እኔ የሃገሪን ጥቅም ለመጠበቅ፣ የሃገሪ ሕልውናና ዳር ድንበሯ እንዲከበር በመኩንንነቱ በመሐላ የተቀበልኩት ነገር ስለሆነ ለኤ.ጂ.ቢም ሆነ ለሲ.አይ.ኤ ወይም ለሌላ ለመሥራት ፍላጎትም፣ ፈቃደኝነትም የለኝም። በእርግጥ በኃይለሥላሴ ዘመን አሜሪካን አገር ካንዴም ሁለቱ ሂጃ በሲ.አይ.ኤ ስልጥኛለሁ። መጀመሪያ ከዋሽንግተን ሲቲ 40 ማይልስ ያህል ርቀት የምትገኘው ባልቲሞር ከተማ ውስጥ የመጀመሪያውን የሲ.አይ.ኤ ጠቅላላ የመረጃ ትምህርት ተምራያለሁ። ከዚያ ደግሞ ኖርዝ ካርላይና የሚገኘው ዝነኛው 82ኛ አየር ወሰድ ብርጌድ ውስጥ የላይኮሎጂካል ጦርነትና (Psychological Warfare) ጠቅላላ የደህንነት ትምህርት ተምራያለሁ። ከዚያ ቀደም ሲል በአስራሌል የመረጃ ድር ጅት ሞላድ የተዘጋጁ የግሩፕ ኮርሶችን ሁለት ጊዜ ተካፍያለሁ። በሃገር ውስጥም እስራኤሎች እየመጡ በሚሰጡት ልዩ ልዩ የደህንነት ትምህርት ኮርሶችን ወስጃለሁ። በዚህም ከመሠረታዊው እስከ መጨረሻው ስትራቴጂክ ኢንተላጀንስ ድረስ ተምራያለሁ። እነኚህን ትምህርቶች ከመማር ሌላ እኔ የሃገሪን ጥቅም የሚነካ ነገር አሳልፌ ለነኚህ

ክፍሎች የሰጠሁበት ሁኔታ ጨርሶ የለም። አንድም ቀን የለም። አንድም ደቂቃ የለም። ማስረጃም የለም።

ከአብዮቱ በኋላ ከሶቭየት የመረጃ ድርጅት ኤ.ጂ.ቢ ጋር በቅርብ ሠርቻለሁ። ገለጻዎቼንም ኤ.ጂ.ቢ መሥሪያ ቤት ድረስ በመሄድ ተካፍያለሁ። ከኤ.ጂ.ቢ አለቆችም በጣም ተቀራርበን አብረን ሠርተናል - ለሃገሪ ጥቅምና ደህንነት ብቻ። ለአብዮቱ ይረዳል በሚል በሥራውም ላይ ለረጅም ጊዜ በመቆየቱ ከነሱ ጋር ተግባብቼ ሠርቻለሁ።

ገነት - በአብዮቱ ወቅት ቀደም ሲል አሜሪካ ሂደው የተማሪ በመሆንዎ ይሄ በንዶችዎ ዘንድ እንዳት ይታይ ነበር?

ተስፋዬ - በተፈጥሮ ፈጣን ርምጃ ለመውሰድ ዘገም ያልኩ ነኝ። አንድን ነገር በብዙ አቅጣጫ አያለሁ። አብዮቱ እንዳፈራቸው ካድሬዎች አይደለሁም። ጭራሽ አንገናኝም። አንድ ነገር መንግሥቱ ኃይለማርያም እንኳን ቢያዘኝ ያንን ነገር ሳመዛዘን፣ እንዲህ ያስከትላል፤ እንዲህ ያደርጋል ስል ጊዜ አፈጃለሁ። ይዘገያል። እነሱ የሚፈልጉትን ነገር በወቅቱ፣ በሰዓቱ፣ በደቂቃው፣ ወዲያው ስለማላቀርብ 'እሱ ምን ይሄን የሲ.አይ.ኤን ትምህርት ነው የተማረው። ዘገምተኛ ነው' ይሉኛል። ከኔ አልፎ ተርፎ የደህንነት አባሎቼንም በቀልድ እያስመሰሉ 'እምን ሲ.አይ.ኤ ሄዳችሁ ሪፖርት አታደርጉም? እዚያ ሲ.አይ.ኤ የተሰበሰበት ነው እኮ' እያሉ ያሾፋሉ። እንዲህ ዓይነት አመለካከት ያላቸው አሉ።

ገነት - ኤ.ጂ.ቢ ፈጣን ነው ማለት ነው?

ተስፋዬ - በዚህ ላይ ያኔ የነበሩ ካድሬዎች አሜሪካንን በየሰዓቱ፣ በየምክንያቱ ይሰድቡና ያንቋሽሹ ስለነበር ያንን በመከተል ይመሰለኛል። ለነገሩ ኤ.ጂ.ቢዎች በዚህ አገር ሌላ የሰለላ ሥራ ሲሰሩ፣ ሌላ ፀረ-አብዮት የሆነ ቡድን ሲያዘጋጁ ይዘናቸው የለም እንዴ? ለፍርድ እንዳይቀርቡ ተብሎ ወደአገራቸው ተሸኝተው የለም እንዴ? እንደጃዝ ማች አስጋሽኝ የነበሩበት፣ ሌሎችም የተካፈሉበት ሰንት ነገር አክሽን ናል። የሲ.አይ.ኤ አባል በመሆኔ የተውኃቸው ነገር አለ እንዴ? ዞር ዞር እኔ አስተማሩኝ፣ አሰለጠኑኝ ብዬ የሃገሪን ጥቅም የሚነካ ነገር ሳነሱ አሳልፌ አልሰጠሁም። ልሰጥም አልቻልኩም። ሰዎች እንደሚሉኝ አይደለሁም። እኔን ማወቅ ያን ያህል ከባድ አልነበረም። ግን ባለመታ

ደል፣ እዚያ በመማሪ ብቻ ይህን እኔ ላይ ለጥፈዋል። ነገር ግን ስላላደረግሁት ለሕሊናዬ ምንም የሚቆረቁረኝ ነገር የለም።

ገነት - በዓሉ ገርማ አንዲት አንደተገደለ ያውቃሉ?

ተስፋዬ - በዓሉ ግርማ በዓፈው መጽሐፍ በአሮማይ የተነሳ ችግር ሲገጥመው እኔ ጋ መጣና አነጋገረኝ። ያለኝ ምንድነው እኔ ይህንን መጽሐፍ ጽፌ እንደጨረስኩ ለሳንሱር ክፍል ሰጠሁ። ሳንሱር ክፍል የሚፈለገውን ነገር ከዚህ ላይ አውጣ አለኝ። በትዕግሥት ያለኝን ነገር በሙሉ አወጣሁ። ያንን መልሼ አልጨመርኩም። ሁሉን ነገር እንደተባልኩት አስተካክዬ ሠራሁኝ። እንደሚያውቁት በዚህ ሥራ ላይ ለበዙ ጊዜ የሠራሁ በመሆኔ መጽሐፍን ያህል ነገር ቀርቶ የሠርግ ወረቀት እንኳን ቢሆን ያለ ሳንሱር እንደማይታተም ጠንቅቄ አውቃለሁ። ነገሩ እንዲህ ሆኖ ሳለ ሊቀመንበሩ ሊረዱልኝ ያልቻሉበት ምክንያት አልገባኝም። ጥርስ ተነክሶብኛልና እባክዎን አስረዱልኝ ብሎ ጠየቀኝ። እኔ በውነቱ እሱ እዚያው አጠገቤ እንደቆመ የሊቀመንበሩ ረዳት ለሆነው ለሻምበል መንግሥቱ ገመቹ ስልክ ደወልኩ። «እባክህን የዚህን ሰው ነገር ለሊቀመንበሩ አጣመው ያቀረቡላቸው ሰዎች ሊኖሩ ይችላሉ። እንዴት ነው ይህን ነገር ግልጽ የማታደርግላቸው? ወይም የሚቻል እንደሆነ ሁለታችንም ቀርቦን እናስረዳ። አንተ የሚቻልህን ነገር አድርግለት። አሁን ይኸው እኔ ቢሮ ነው ያለው። አንተ ጋር ልኬዋለሁ የምትችለውን ነገር አድርግለት» አልኩት። «ግድየለም ይላኩት፤ እኔ አነጋግረዋለሁ። ይህ ምንም አይደለም» አለኝ። ከዚያ ወደዚያው ላኩት። መንግሥቱ ገመቹ እንዲያማልድ ማለት ነው።

ለላ ጊዜ ቆይቼ «የበዓሉ ነገር እንዴት ሆነ?» ብዬ ሻምበል መንግሥቱን ጠየቅሁት። «አስረድቻቸዋለሁ፤ ግን እንዴት እንደሆነ እንጂ ለጊዜው መለስም አላለም» አለኝ። «አይ ይህ የሳቸው የተለመደ ባሕሪ ነው። እንግዲህ ጊዜ ወስደህ ሁኔታቸው ደህና ሲሆን፣ አዝማሚያው መልካም ሲሆን፣ ነገሩን በፅኑና አስረዳቸው» አልኩት። «እሺ» ብሎኝ ከዚያ በኋላ ነገሩን ለሱ ተውኩት።

በዓሉ መቼም በዚህ በመጽሐፍ ብቻ ሳይሆን፣ በሌላ በሌላም፣ ከኛ ጋር በመሥራቱም ሁሉ ብዙ ሰዎች ጠምደውታል። የሥራ ባልደረቦቹም ቅርብ በመፍጠሩ ጥላቻ አላቸው።

ቆይቶ ጠፋ የሚል ነገር ከደህንነቱ ከአንደኛው ቅርንጫፍ ተሰማ። «እስቲ በየቀበሌዎቼም ፈልጉ» ተባለ። ምክንያቱም ቀበሌዎች አንዳንዴ

የሚፈልጉትን ሰው አንድ ቦታ ያስራሉ። ያ ሰውዬ ተፈልጎ ሲደረስበት ደግሞ ወደሌላ ቀበሌ ያዘዋውራሉ። እንደዚህ እያሉ የሚያደርጉት ነገር አላቸው። «ፈልጉት» ብለን በጽሑፍ ሁሉ አስተላለፍን። ከዚህ ውጪ በኛ መሥሪያ ቤት በኩል የምናውቀው ነገር የለም። ዛሬ ምስክሮች ሲናገሩ ሰምተናል። በምንም ዓይነት እኛ ጋ አልታሰረም። በምንም ዓይነት። እኔ ምንም የሰማሁት ነገር የለም።

እኔን በግሌ በዓሉ ምንም አላደረገኝም። መጽሐፉም ውስጥ ቢሆን አንዳንድ ሰዎች «አንድ ትልቅ ወፍራም ሰው ብሎ የሚለው አንተን የሚገልጽ ነው። በዚህ ቅር ብሎህ ወይም የኢንተለጀንስ ምስጢር አወጣ በማለት ያስገደልከው አንተ ነህ» የሚሉኝ አሉ። እኔ በቀይ ኮከብ አሥመራ አልሄድኩም። እዚህ ነበር የክረምኩት። በደህንነቱ በኩል እንዲወከል የላክሁት ኩሎኔል ግርማ ወልደማርያም ይባላል። እሱ ደግሞ ከበዓሉ ጋር በጣም ተስማምተው፣ አብረውም ይሠሩ ነበር። ለደህንነቱ ሥራ በጣም ይረዳናል ብሎ ኩሎኔሉም ነገሮኛል። መጽሐፉም ላይ ያንፀባረቀው የዚህን የኩሎኔል ሁኔታ ይመስላል። ስለዚህ በዓሉን የማስገድልበት ምክንያት የለኝም።

ገነት - በገንቦት፣ 1981 ተሞክሮ የከሸፈው መሬትን መንግሥት ውስጥ ለመካፈል ተስማምተው በጎሳ ሰዎቹን እንደከደቸው ተነገሯል። እውነት ነው?

ተስፋዬ - መሬትን መንግሥቱ ውስጥ ነበርክበት የሚለው ነገር ያኔም መንገድ ላይ ማንም ሲያወራው የቆየ ነገር ነው። በሰፊው የተወራ ነው። በቪ.አ.ኤም ተነገሯል። መሬትን መንግሥቱን በተመለከተ በትክክል የሆነው እንደዚህ ነው።

«ሲኒዬር መኩንኖች (በተለይም ጄኔራል ፋንታ በላይ) መሬትን መንግሥት ለማድረግ ያስባሉ» ብለው ራቭያኖቹ ነገሩን ብለው ፕሬዝዳንት መንግሥቱ ለኔ ነገሩኝ። እኔ ምን አልኳቸው «ፋንታ በላይን በውነቱ ሰብዬቶቹ በሥራው ላይ እንቅፋት እየፈጠሩ ሲያስቸግሩት ቆይተዋል። በሱ ላይ እንዳው አንዳንድ ትችት ይሰነዝራሉ። እሱ ደግሞ በጣም ጥሩ፣ ለሃገሩ አሳቢ ሰው እንደሆነ እናውቃለን። ሶቭዬቶቹ የጠሉት እሱ በሚያዘው አየር ኃይል ውስጥ እንደልባቸው ለመባረቅ አልቻሉም። እዚያ ሰልጥነው የሚመጡትን የአየር ኃይል አባሎች አላሟሉም በማለት እንደገና እዚህ ስልጠና እንዲሰጣቸው ያደርጋል። ለመለማመጃ የሚሆኑ አውሮፕላኖችን ከምዕራብ አፍሪካ ከጣሊያን ተገዝተው እንዲመጡ አድርጓል በማለት ነው። በዚህ ራቭያኖቹ

ጄኔራል ፋንታን ጠምደው ይዘውታል። መፈንቅለ መንግሥት ታስቧል ብለን ለመንግሥቱ ብንነገረው አሳሳቢ ነገር ስለሚሆን ወዲያው ርምጃ ይወስድበታል ብለው በዚህ ዘዴ ሊያስወግዱት አስበው ይሆናል እንጂ ፋንታ እንዲህ ያለ ነገር አይሠራም አልኩ። ሁለታችንም እንዳው እነዚህ ሰዎች ያሉንን፣ አሉ የምንገኛቸውን ሰዎች በተንኮል ለማስጠላት የማያደርጉት ነገር የለም ተባባልን።

ቢሆንም እንግዲህ ኪጂ.ቢዎቹ እንዲህ ያለ ፍንጭ ከሰጡ ምናልባት አንዳንድ ነገር ሊኖር ይችላል። ጥንቃቄ ማድረጉ አይከፋም በሚል በሌሎቹ ሲኒየር መኩንኖች ላይ ፊትንም ክትትል አለን። አሁን ደግሞ በነሱና በተለይም በፋንታ በላይም ትንሽ ጠበቅ አደረግነው። ምንድነው ይህ ነገር? እውነት ይሆን እንዴ? በማለት ነው።

ይህንን ክትትል በማድረግ ላይ እያለን ፋንታ በላይን ከአየር ኃይል አዛዥነት አንስተው የኢንዱስትሪ ሚኒስትር አደረጉት። ሃሳቡ እኛ ሳንደርስበት በድንገት ሠራዊቱን ይዞ ጀት በማሰባት አንድ ነገር ሊያደርግ ይችላል በማለት ይመስላል። ያንን የኮሚኒኬሽን ገመዱን ለመበጠስ ታስቦ ነው። እኛም ክትትላችንን ቀጠልን።

እንግዲህ ከደታው ከሆነ በኋላ ነገሩን ለማየት ቀላል ይሆናል እንጂ ከመሆኑ በፊት አንድን ነገር ለመረዳት ምን ያህል አስቸጋሪ እንደሆነ ለመገመት አያዳግትም። በጣም ከባድ ነው ።

በመሐል ለቤተ መንግሥት ጥበቃ ከሰሜን ኮሪያ ታንኮች ተገዝተው መጡ። ልልዩ ጥበቃ ብርጌድ፣ ማለትም ለመንግሥቱ መጠበቂያ ማለት ነው። እነዚያ የሚጠረጠሩ ሰዎች ለምን ታንክ ከሰሜን ኮሪያ መጣ በማለት ኮምፕሊኔን ያደርጋሉ። ይህን በተመለከተም ሠራዊቱ ውስጥ ትንሽ ጉምገምታ አለ የሚል ነገር ከወታደራዊ ደህንነት ሰማን። ሠራዊቱ ውስጥ ያለው የወታደራዊ ደህንነት ክፍል በኔ ሥር ነው ያለው። ይህ ኢንፎርሜሽን ሲመጣ የነዚህ ታንኮች መምጣት እነዚህን ሲኒየር መኩንኖች ምን አበሳጫቸው? ምንድነው ታንክ ቢመጣ? እነሱን አይመለከት። ምን አገባቸው? ሠራዊቱ ውስጥ ገብቶ በትጥቅ የሚገለገልበት ቢሆን፣ ከሰሜን ኮሪያ የመጣው አይጠቅምም ብለው ሃሳባቸውን ሊገልጹ ይችላሉ። ይህ ለቤተ መንግሥት ጥበቃ ነው የመጣው። ቅሬታቸው ከምን የመጣ ነው? የሚለውን ደግሞ እንደዚህ መከታ ተል ያዘን።

ከዚህ ጋር አብሮ ፊንጫ ግድብ ላይ የተቋቋመው የስኳር ፋብሪካ በኢንዱስትሪ ሚኒስትር ሥር ነበር። ማለትም ሚኒስትሩ ጄኔራል

ፋንታ በላይ ነው። እነዚህ መንግሥት ለመገልበጥ እያሌሩ ይሆናል ብለን የምንጠረጥራቸው ከፍተኛ መኩንኖች ስለፊንጫ ግድብ ጥበቃ ሁኔታ ለመነጋገር በሚል ሰበብ ፋንታ በላይ ቢሮ እየሄዱ ሰብሰባ ያካሂዳሉ። የሚሰበሰቡትን ጄኔራሎች በመረጃ ዓይን ስንገመግማቸው ኤታማገር ሹሙን የመሳሰሉ ከፍተኛ መኩንኖች ናቸው። ለዚያች አንድ ግድብ ጥበቃ ጉዳይ ሰብሰባ የሚቀመጡበት ምክንያት የለም። ሻምበል፣ ሻለቃ ልከው ሃሳቡን ከወሰዱ በኋላ ከዚያ ሠራዊቱ ነው መላክ ያለበት። እነዚህ ሲኒየር መኩንኖች ለዚህ ጉዳይ የሚያሰባሰባቸው ምን ምክንያት አለ? በማለት ጥርጣሬአችን ይበልጥ እየጎላ መጣ።

ከዚህ ጋር ተያይዞ ለመፈንቅለ መንግሥት ዝግጅት ሊኖር ይችላል የሚል ጥርጣሬ እንዲያደርብን ያደረጉ ተጨማሪ ሁኔታዎች ተከሰቱ። እንዳልኩት በፊንጫ ግድብ ጥበቃ ሰበብ የሚሰበሰቡት መኩንኖች ጉዳይ ጥርጣሬአችንን እየዳበረው ሄዷል። ሌሎች ነገሮች ደግሞ እየተጨማመሩ መጡ። እነዚህ የምንጠረጥራቸውና ሊስት ውስጥ የያዘናቸው ሰዎች አንድ አራቱ ታመው በአንድ ዋርድ በአንድነት ተኙ። እኔም ጠያቂ መስዩ እየሄድኩ አያቸዋለሁ። «ተሻላችሁ ወይ?» አያልኩ እጠይቃቸዋለሁ። ሌሎችም እንደዚህ የነሱ ተባባሪዎች ይሆናሉ ብለን የምንጠረጥራቸው ሰዎች እነ በየጊዜው ጠዋትም ማታም እየሄዱ ይጠይቋቸዋል። አንዳንዶቹ ሁለት ጊዜ ሦስት ጊዜ የሚሄዱ አሉ። «ምንድነው የሚመለሱበት ነገር?» አያልን እንክታተላለን። እዚያው ሆስፒታሉ አካባቢ መረጃ እያጠናቀረ የሚያቀርብልን አንድ ሰው መደብን። ይህ ሁሉ ሰው ለምንድነው የሚመጣው? ምንድነው የሚያደርጉት? ይህ ሁሉ ከፍተኛ መኩንን ባንድ ጊዜ ታሞ የተኛበት ምክንያት ምንድነው? ሕመሙስ ባንድ ጊዜ እንዴት መጣ? ገሚሱ ብርድ ነው ይላል። ሌላው ሌላ ነገር ይላል። እንዴት ሁሉም ባንድ ታመሙ? በማለት ጥርጣሬያችንን የባሰ አጠናክረው። እንግዲህ የሚመላለሱትን ሰዎች ስም መመዘገብ ያዘን። ሆስፒታል የመረጡበት ምክንያት የሚረብሻቸው ስለሌለ ሃሳብ ለመለዋወጥና ለመነጋገር እንዲመቻቸው መሆኑ ግልጽ ነው። ይህ ሁሉ ሆኖ የመጨረሻው ግባቸው ምን እንደሆነ ፍንጭ ከማግኘት ባለፈ እንዲህ ነገር ሊያደርጉ ነው የሚያሰኝ በኔ በኩል በመረጃ አንጻር ድምዳሜ ላይ አልደረስንም። ግን የነዚህ መሰባሰብ ትኩረታችንን ስቦታል።

ሌላው ደግሞ ለሥራ ጉዳይ ክፍሎችን ለመጎብኘትም ሆነ ለሌላ ሥራ ሲሄዱ እነዚህ ሰዎች ተጠራርተው ምሥራቅም ሆነ ሰሜንም

ሆነ፣ የትም ሲሄዱ በአንድነት ነው። ባንድነት ሄደው የሥራ ዘርፋቸው ከሚመለከተው ውጪ ሌላ ሌላም ነገር ተወያይተው፣ ተገባብዘው ይሰ ያያሉ። ስጊዜው የመፈንቅለ መንግሥት ዝግጅት ይኖራል ብለን እንድ ንገምት ያደረጉን ጠቋሚ ሁኔታዎች እንግዲህ እነዚህ ናቸው። ይህ ሁሉ ሲሆን ለመንግሥቱ ኃይለማርያም የደረሰኩበትን አልነገርኳቸውም። ምክንያቱም እሳቸው ከሰሙ ችግሩ ነው። 'ያዘው፣ ጥሰው!' ነው።

መፈንቅለ መንግሥቱ ከመደረጉ ጥቂት ቀናት በፊት የመንግሥቱ ደጋፊ ናቸው የሚሏቸውን ከፍተኛ የጦር አለቆች ከየምድብ ሥራ ቸው በሥራ ምክንያት አዲስ አበባ የሚሄዱበትን መንገድ አዘጋጅ ተዋል። ለምሳሌ፣ ተስፋዬ ገብረኪዳን እዚህ ነበር። ጌታቸው ሺባሽም አዲስ አበባ ነበር። ሌሎችም አንድ ሁለት ሰዎች እንደዚሁ ሰሞኑን መጥተዋል። እነሱም የመጡበትን ጨርሰው አልተመለሱም። በመሐል ይህ ነገር ሆነ። እና ሰሜን ያሉት እንደምሴ ቡልቶ፣ ተስፋዬ ገብረኪዳን ካጠገባቸው እንዲሄድላቸው ሆነ ብለው 'ጌታዬ! እንዲህ እንዲህ ያለ የዘመቻ ፕላን ያስፈልጋል። ይህንን እኛ እንሰራለን። አንተ ግን ለምን ስታፎችህን ይዘህ ሄደህ ለፕሬዝዳንቱ አታስረዳም?' ይሉታል። ምሥራቅ ያሉትም እዚህ ኩዴታው ውስጥ ያሉበት ሰዎች አዛዥን ጄኔራል ውብሽት ደሴን እንደዚሁ አዲስ አበባ እንዲሄድ ያሳምኑታል። ጄኔራል ጌታቸውም ከአዋቂ መጥቶ እነሱ ነገሩን ስለማያውቁት እንዲሁ ቢሮ ለቢሮ ይገኛሉ።

ፕሬዝዳንቱ ወደጂ.ዲ.አር ለመሄድ ሲነሱ እኔ የደህንነት ሰዎችን አዘጋጅቻለሁ። እንግዲህ በኢንተለጀንስ ትምህርት ብዙ ጊዜ መፈንቅለ መንግሥት አድራጊዎች ዕቅዳቸውን በሥራ ላይ ለማዋል የሚመር ጡት ጊዜ ወይ የሃገሩ መሪ ከአገር ለቆ ሲሄድ (አመራር እንዳይሰጥ)፣ ያለበለዚያም በበዓል ቀንና በማንኛውም ጊዜ ደግሞ ጠዋት ጎህ ሲቀድ ነው። ከበሬትም ጥርጣሬ ስላለኝ ፕሬዝዳንት መንግሥቱ ወደምሥራቅ ጀርመን ለገብኝት ለመሄድ ሲነሱ ጥበቃውን ወደሦስተኛ ደረጃ ከፍ እንዲል አደረግሁ።

እንግዲህ መሪው ከሃገር ሲሄዱ የምንወስዳቸው የጸጥታ አጠባበቅ ሁኔታዎች አሉ። ከአንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ተጠንቀቅ ወደሦስተኛ ደረጃ ተጠንቀቅ ከፍ እንዲል ካደረግሁ በኋላ እኔም የአሸኛኝቱ ሥነ ሥርዓት ላይ ሳልገኝ ቢሮዬ ሆኜ የሚፈጠር ሁኔታ ካለ ለመጠባበቅ ቁጭ አልኩ። በማስታወቂያ ሚኒስቴርና በሌሎችም በጣም ቁልፍ

በሆኑ ቦታዎች የደህንነት ተመልካቾች ተመድበው የሚሆነውን ሁሉ በሬዲዮ ከያካባቢው እንዲያስተላልፉ አደረግሁ። እኔ ቢሮዬ ሆኜ ሁሉንም አሰማለሁ። 'እንዲህ ሆኗል። እንዲህ ተደርጓል። እክሌ በዚህ ሄደ። እክሌ በዚህ ወጣ ይባላል። ርዕሰ ብሔሩ ሄዱ ተባለ። መጀመሪያ ነገር እኔ ቢሮ ሆኜ እንደጠባበቅ ያደረገኝና ጥርጣሬዬን ያሳላው ነገር ጄኔራል መርዕድ በአሸኛኝቱ ላይ ሳይገኝ ቢሮው መቆየቱ ነው። ይህ ሪፖርት ተደርጎልኛል።

ከሥነ ሥርዓቱ ፍጻሜ በኋላ ሰው ሁሉ ወደምሳ ሲበታተን የምንጠረጥራቸው ሰዎች ግን ሁሉም ወደመከላከያ ሄዱ። እዚያ ያለው የደህንነት ሬዲዮ 'እክሌ ገባ፣ እክሌ ደረሰ' ይላል። የመጡበትን መኪና ታርጋ ሳይቀር ሪፖርት ያደርጋል። በተለይ የጄኔራል ፋንታ በላይ እዚያ ቦታ መገኘት አንድ ነገር እንዳለ ይበልጥ የሚያመለክት ነበር። መኪናው ውጪ ቆማለች። ሲገባም ያው በሬዲዮ ተነግሮኛል። ጄኔራል ፋንታ ከምንጠረጥራቸው ከፍተኛ መከራኛች አንዱ ነው። እሱ እዚያ ካሉት ጄኔራሎች ጋር ሲሰበሰቡበት የሚችል ምክንያት አል መጣልህ አለኝ። ምክንያቱም በወቅቱ የኢንዱስትሪ ሚኒስትር ነበር። ከዚያ በኋላ ስብሰባ አዳራሽ ውስጥ ገብተው ስብሰባቸውን የጀመሩ ይመስለኛል።

የመከላከያ ሚኒስትሩን ጄኔራል ኃይለጊዮርጊስን በጸሐፊዬ አማካኝነት ቤታቸው ሳስፈልጋቸው የሉም። «እስቲ መከላከያ ሚኒስቴር ያለው ቢሮቸው ፈልጊያቸው» ብደት ስትደውል የሉም። በመጨረሻ ቤተመንግሥት ግቢ ከሚገኘው የዘመቻ ቢሮ አገኘቻቸው። «ጌታዬ፣ አንድ ጊዜ እኔ ቢሮ ይምጡ። የምንገገረው አንድ በጣም አስቸኳይ ጉዳይ አለ» አልኳቸው። 'በኋላ ማታ ወደ 11 ሰዓት ላይ ለምን አንገኛም። አሁን ብርቱ ሥራ ይዣለሁኝ አሉኝ። «አረ ... ጌታዬ፣ እኔም እኮ የምፈልገው በጣም ብርቱ ለሆነ ጉዳይ ነው። እባክዎን ይምጡ» አልኳቸው። ጄኔራል ኃይለጊዮርጊስ ከዳርም አለቃዬ ነበር።

ከዚያ ለሻምበል መንግሥቱ ገመቹ ስልክ ደወልኩ። ሻምበል መንግስቱ የፕሬዚዳንቱ ልዩ ረዳት በመሆኑ እሳቸው በሌሉ ጊዜ የግቢውን ልዩ ጥበቃ ብርጌድ ሊያዝ የሚችለው እሱ ብቻ ነበር። ከፕሬዝዳንቱ ጋር ሳይሄድ የቀረው አሞት ስለነበረ ነው። ስፈልገው ቤቱ ተኝቶ አገኘሁት። ስልኩን ያነሳቸው ልጅ ለመቀስቀስ አልፈለገችም። 'አሞት ተኝቷል' አለችኝ። «የፈለገው ይሁን ቀስቅሱልኝ» አልኩ። ሲቀርብ 'እጅግ በጣም አስቸኳይ ለሆነ ጉዳይ ስለምፈልገህ

እዚያው እግቢ እኔ እመጣለሁ። ተነስተህ ወታደራዊ ልብስህን ለብሰህ ተዘጋጅተህ ጠብቀኝ አልኩት። እሱ እንግዲህ የሚኖረው እዚያው ደርግ ጽህፈት ቤት ግቢ ውስጥ ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ቤት አጠገብ ነው።

«ጄኔራል ኃይለጊዮርጊስ ሲመጡ ደርግ ጽህፈት ቤት እንዲመጡ ነገሯቸው» ብዬ እኔ ወደዚያው ሄድኩኝ። ሦስታችንም እዚያ ተገናኝንና እኔ ሁኔታውን አስረዳኳቸው። «እኛ ለብዙ ጊዜ ክትትል ስናደርግ ቆይተናል። ሲኒየር መኩንኖች ኩዴታ ለማድረግ ያሰቡ ይመስለኛል። በአሁኑ ሰዓት መከላከያ ሚኒስቴር የሰብሰባ አዳራሽ ውስጥ ተሰብስበዋል። ኩዴታ መሆኑን በእርግጠኝነት ለማረጋገጥ የምንችለው እርስዎ የመከላከያ ሚኒስትር እንደመሆንዎ መጠን እዚያ የተሰበሰቡበትን ምክንያት ለርስዎ ነግረው አስፈቅደው ከሆነ ነው። እርስዎ የተሰበሰቡበትን ጉዳይ ያውቃሉ ወይ? ከተሰብሰቡዎቹ ውስጥ ደግሞ ጄኔራል ፋንታ እዚያ ሰብሰባ ላይ ተገኝቷል። ምን ይመስልዎታል?» አልኳቸው። «አይ እኔ ጄኔራል ፋንታን የሚያጠቃልል ሰብሰባ እንዲደረግ አላዘዘኩም። ሰብሰባ እስከመኖሩም የማውቀው ነገር የለም» አለ። «እንግዲያው ጌታዬ እርስዎ ይሂዱና ስታፍ መኩንኖችዎን ያነጋግሩ። ያለበለዚያ እኛ እንዲሁ ዘለን ምኑንም ነገር ሳናውቅ ኩዴታ ማለቱም ትክክል አይደለም። ግን ኩዴታ መሆኑን የሚያሳዩ ምልክቶችን እያየን ነው» አልኳቸው። ይህንን ተነጋግረን እኔ ወደቢሮዬ ተመለስኩ። ጄኔራሉም ወደመከላከያ ሚኒስቴር ሄዱ። ሻምበል መንግሥቱም የግቢውን ሠራዊት ሰብስቦ አዘጋጀ።

ትንሽ ቆይቶ ሻምበል መንግሥቱ ገመቹ አስጠራኝና «ጄኔራል ኃይለጊዮርጊስ የታሉ?» አለኝ። «ቅድም በተነጋገርነው መሠረት መከላከያ ሄደዋል መሰለኝ። አልመጡም ማለት ነው። ግድየለም ይመጣሉ» አልኩና ለማንኛውም እስቲ ችክ እናድርግ ብለን መከላከያ ስንደውል የሉም» ተባለ። ትንሽ ቆየና መጡ። «እንዴ ምነው ጌታዬ? ጠፋ የት ሄደው ነው?» ስላቸው፣ «መከላከያ ደረሰኩና ልብሴን ለመለወጥ ወደ ቤቴ ሄድኩኝ አለ። እንግዲህ ጠዋት ፕሬዚዳንቱን ለመሸኘት ሲወጡ ይህ ግራንድ ዩኒፎርም የሚባለውን በበዓልና በኦራሻል ዝግጅቶች ላይ የሚለበሰውን ወታደራዊ ዩኒፎርም ነበር የለበሱት። እሱን ዘወትር በሚለብሱት ለውጠው መምጣታቸው ነው።

«ቅድም ያላችሁት ነገር ትክክል ነው» አለ። «እንዴት ነው ትክክል መሆኑን የተረዱት?» አልናቸው አላቸውም «ከናንተ እንደተለየሁ ወደ ቢሮዬ ሄድኩኝ። ቢሮዬ ሄጄ ፀሐፊዬን የምን ሰብሰባ ነው? ምንድነው የሚደረገው?» ሰለው፣ «አይ ጄኔራል መርዕድ አንድ ከፍተኛ ሰብሰባ ይዘዋል። ምክንያቱን ግን አልነገሩኝም» አለኝ። ከዚያ ነገሩን ለማጣራት ወደሰብሰባው አዳራሽ ልሄድ ስል፣ «ጌታዬ ይቅርብዎት፣ አይሂዱ። የተያዘው እኮ ከባድ ሰብሰባ ነው። በጣም አደገኛ ነውና አይሂዱ» አለኝ። «በዚህ ምክንያት ነው የዘገየሁት። ስለዚህ ነገሩ እናንተ እንዳላችሁት ነው። ሰብሰባ አዳራሹም መግባት አልቻልኩም። ሁኔታው አስጊ ነው» አለ።

የላቸው ፀሐፊ ማዕረጉ ሻለቃ ነው። የመፈንቅለ መንግስቱ ደጋፊ ነበር። በጎላ በምርመራ ወቅት ቃሉን ሲሰጥ ጄኔራሉ የነገሩንን ነው የተናገረው።

«እንግዲያውስ ጌታዬ፣ እርስዎ ወደ መከላከያ ተመልሰው ይሂዱና መኩንኖቹ ሕጋዊ ያልሆነ ሰብሰባ እያደረጉ ስለሆነ ምክንያቱን ያጣሩ» አልናቸው። በመሠረቱ መከላከያ ሚኒስትሩ ሳያውቁ የሚደረግ ሰብሰባ ሕገ ወጥ ነው።

ይህንን ለማጣራት ወደመከላከያ ተመልሰው ይሄዳሉ። እዚያ ደርሰው ወደቢሮአቸው ለመሄድ ገና ደረጃውን ሲወጡ ጄኔራል አበራ አበበን በረንዳ ላይ ያገኙታል። አላቸውም «እናንተ ሰዎች! ምን እያደረጋችሁ ነው?» ይሉታል። በዚህ አንድ ሁለት፣ አንድ ሁለት ሲባባሉ ጄኔራል አበራ ሽጉጡን ያወጣና ይመታቸዋል። ይወድቃሉ። ከዚያ እዚያ አካባቢ የነበሩ ሰዎች አፋፍሰው ወደጦር ኃይሎች ሲወስዷቸው ሆስፒታሉ በር ላይ ሲደርሱ ሕይወታቸው ያልፋል።

እኛ በዚያን ሰዓት ለማንኛችንም ደህንነት አስተማማኝ ሁኔታ ስላልነበረ ግቢ ተሰባስበን ማድረግ የምንችለውን ማውጠንጠን ጀመርን። በመጀመሪያ የልዩ ጥበቃ ብርጌዳን፣ ብረት ለበሱን፣ ታንኩን ጨማም ረን መከላከያን አስከቡበን። ለዚህም ትዕዛዙን የሰጣቸው ሻምበል መንግሥቱ ገመቹ ነው። ፕሬዝዳንቱ ከሌሎች ከሱ ሌላ የማንንም ትዕዛዝ አይቀበሉም።

ከዚያ በመቀጠል የመንግሥት ከፍተኛ አመራር አካላትን ከያሉበት አስፈልገን አስመጣናቸው። ያን ዕለት መንግሥቱን ከሸኙ በጎላ ሁሉም ለምሳ ስለተበታተኑ ወደቢሮአቸው ገና አልገቡም ነበር።

ግማሹ ቤቱ፣ ግማሹም ልዩ ልዩ ቦታ ሄዷል። ተፈልገው መጡና ደርግ ጽህፈት ቤት ተሰባሰቡ። ዓድ ፍቅረሥላሴ ነበረ ስብሰባውን የሚመራው። ጄኔራል ተስፋዬ ዘግይቶ መጣ። ስብሰባው እንደተጀመረ የመረጃው ኃላፊ ማብራሪያ ይስጥ ተባለ።

ጉዳዩ ከምን ተነስቶ እዚህ እንደደረሰ ጄኔራል ኃይለጊዮርጊስ መገደላቸውንና መፈንቅለ መንግሥት እናደርጋለን ብለው የተነሱት ከፍተኛ መከራኝቶች አሁንም መከላከያ ሚኒስቴር ውስጥ ሆነው መግለጫ እየሰጡ መሆኑን፣ ይህን ሁሉ በማቃመር ስለሁኔታው ማብራሪያ ሰጠሁ።

እንግዲህ ትንሽ የመደናገጥና የመረበሽ ነገር ይታያል። ነገሩ ሁሉ ገና ግልፅ አይደለም። ምን ማድረግ አለብን? ወደሚለው ሄድን። ዓድ ፍቅረሥላሴ የሃገሪቱ ሁለተኛ ሰው እንደመሆኑ አመራሩን ወስዶ 'አንተ ይህንን ታደርጋለህ! አንተ ይህን ትሠራለህ' እያለ መመደብ ጀመረ። ጄኔራል ተስፋዬን 'አንተ የዘመቻውን ኃላፊነት ወስደህ ረዳትህ ጄኔራል ሥዩም መከራኝ ሆኖ ዘመቻውን ትመራላችሁ። አዲስ አበባ ውስጥ፣ ካስፈለገ በሃገር አቀፍ ደረጃ ጭምር እርምጃ እንድትወስድ። ሌሎችንም እንዲህ፣ እንዲህ ብሎ የሥራ ክፍፍል አደረገ። በዚያ መሠረት ማንኛውም ሪፖርት እየቀረበ አጥፏል። በዚህ ዓይነት ኩዴታው ከሸፈ። ጄኔራል መርዕድና ጄኔራል አምታ ራሳቸውን ገደሉ። ጄኔራል ቁምላቸው አመለጠ። ጄኔራል ፋንታና አበራ ለጊዜው ተሰወሩ። ከከሸፈ በኋላ ተሳታፊዎቹ ተሰበሰቡና እዚያው ቤተ መንግሥት ታሰሩ። ምርመራው ቀጠለ።

ጄኔራል መርዕድ ራሱን ለመግደል ባደረገው መከራ ወዲያውኑ አልሞተም ነበር። ቆስሎ ነበር። በኋላ ጄኔራል ተስፋዬ እንዲጨርሱት አደረገ ተብሏል። ብዙ ተብሏል። 'ጄኔራል ሥዩም አለ። ጄኔራል አምታ አለ' እየተባለ የተነገረ አለ። መርዕድ ከመከላከያ ሚኒስቴር ስልክ ደውሎ 'እኛ ለሃገራችን ብለን ነው' በማለት ብዙ የተናገረው ነገር አለ።

በኋላ ውጪ እንደተወራው ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ኩዴታው ውስጥ እጁ እንደነበረ ነው። መከራውን ለማድረግ እንዲተባበሩቸው ሲያማክሩት 'እናንተ ልትቀጥሉ ትችላላችሁ። እኔ ግን ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ጋር በክፉ ላንፈላለግ፣ ላንክዳዳ መሐላ ተማምለናል' አለ ነው የሚሉት። ከዚህም ሌላ ከተማ ውስጥ ተኩስ ሁሉ ሲተኮስ ሳይመጣ ጠፍቶ ቆይቶ በጣም ዘግይቶ በኋላ መጣ። ልክ እንደደረሰም

ያደረገው የመጀመሪያው ነገር 'ለምንድነው ታንኩ ወደመከላከያ የሄደው? የጥበቃ ኃይሉስ ለምን ሄደ? በማን ትዕዛዝ ነው የሄደው?' በማለት በብስጭትና በቁጣ ጠየቀ- እዚያው ስብሰባው ላይ ዓድ ፍቅረሥላሴ ፊት። ሻምበል መንግሥቱ ገመቹ የሚገባውን መልስ መልሶለታል።

ገነት - ምን ብለው መሰሉላቸው?

ተስፋዬ - ሻምበል መንግሥቱ የመሰለውን መልሶለታል።

ገነት - ምን ይመስላል ይህ መልስ? ሲነገሩኝ ይችላሉ?

ተስፋዬ - እንግዲህ ይህ አያስፈልገም። አላስታውስም።

ገነት - መናገር ሰላጠኛነት ነው። ገን ሰርስዎ መፈንቅለ መንግሥት አደራጊዎቹ ምንም አልነገሩዎትም? ገና ሳይጀመር በፊት ማሰቱ ነው።

ተስፋዬ - በጭራሽ! ምንም!

ገነት - ኩሱኒል መንግሥቱ ከፍተኛ ፕሮጣፊ አላቸው።

ተስፋዬ - እሳቸው ሊጠረጥሩ ይችላሉ። የሚያወሩትም እንዲያው እንደመንገደኛ ነው። እንደአንድ አዛዥ ሆነው ማየት ነበረባቸው። ለወሬው ጠዙ ተወርቷል። 'አብርአቸው ተስማምቶ በሥልጣን ክፍፍል ጊዜ እሱ የሚፈልገው ፕሬዝዳንትነቱን ነበር። እነመርዕድ እየተከፋፈሉ እየተከፋፈሉ ደህና ደህናውን ቦታ ሲወስዱ ጊዜ ሹልክ ብሎ ከስብሰባቸው ወጣ። እሱ እኮ የጭቃ ውስጥ ምላጭ ነው። ዱርውንስ እሱን እዚህ ውስጥ ለምን አስገቡት?' ተብሏል።

ገነት - እኛ ውሸት ነው?

ተስፋዬ - ሙሉ በሙሉ ውሸት ነው። እውነት ቢሆን ኖሮ ኩዴታው ውስጥ ከመጀመሪያው ጀምሮ የነበሩ ሰዎች ነበሩ። እነሱ ለምን አልተናገሩም?

ገነት - ከመጀመሪያው ከነበሩት አንዱ ጄኔራል ፋንታ ናቸው። አላቸውን «ሲያመልጡ ነበር» በማለት አስገደላችኋል ነው የተባለው።

ተስፋዬ - ውሸት ነው። እውነቱን ለመናገር 'ከኛ ጋር ሁን፤ ተባብረን' ብለው ቀድሞውኑ ቢያማክሩኝና እኔ ብኖርበት ኖሮ አይክሽኑም ነበር።

ገነት - አርስዎ ቢኖረዎት?

ተስፋዬ - አዎና! በፍፁም አይከሸፍም ነበር። እዚህ ደረጃ አይደርስም ነበር። ሰዎቹ ደግሞ በእውነቱ እዚህ ሠራዊት ውስጥ ለብዙ ዓመታት በወዳጅነት ስለምንተዋወቅ ቢጠይቁኝ የማልሰማማቦት ምክንያት አልነበረም። ለምሳሌ፣ ጄኔራል አበራ አበበ ኮርሰሜቴ ነበር። ብዙ ነገር እንወያያለን። እናውራለን። ግን እንዲህ ያለ ነገር አንስቶብኝ አያውቅም። ቢነግሩኝ ኖሮ ወዲያውኑ ነበር «አሺ» የምላቸው። ግን ፈሩኝ።

ገነት - ስለረራ አስጠየቁዎትም?

ተስፋዬ - አዎን።

ገነት - ጄኔራል ፈንታስ? አላቸው እንደገደቡ ያደረጉት ምስጢር እንዳያወጡብዎት ብለው ነው ይባላል።

ተስፋዬ - ለምን? ለምን? ፈጽሞ ውሸት ነው። የምርመራ ቡድን እንዲዋቀር አደረግሁኝ፤ ይመረምራል። ሪፖርቱን ለሚመለከታቸው ክፍሎች ያቀርባል። ምክንያቱም 'ተስፋዬ ገብቶ እንዲህ ያደርጋል' የሚባል ነገር ስላለ፣ 'የራሱን ታሪክ ለመደበቅ ሲል እንዲህ አደረገ' የሚባል ነገር እንዳይመጣ ብዬ ነው ከምርመራው ራሴን ያገለልኩት። ይህንን ለመርማሪዎቹ ሰጥቼ እኔ ወደዚያው ነው የተውኩት። ንዕሉና ዩንም በመተማመን ነው። አሁን ምነው ያኔ መንግሥቱን ለመጣል አንድ ነገር ባደረግሁ ኖሮ እያልኩ ይቆጩኛል።

ገነት - ስሁን ይቆጥዎታል?

ተስፋዬ - በጣም! በጣም!

ገነት - አሁንም አዲስ አበባ ከመገባቱ ጥቂት ቀናት ቀደም ሲል ጀምሮ የመንገዶች ባለሥልጣናት ከከተማ (ክህደት አበበ) እንዳይወጡ ትዕዛዝ ስለተሰጠ ሰጠው ነበር። በዚህ ምክንያት ስሁን ከአርስዎ ጋር ታስረው የሚገኙ ባለሥልጣናትን ባያገዱቸው ኖሮ የመታሰር ዕጣ ስይገጥማቸውም ነበር የሚሰውን ነገር ብዙዎች ይሰማሙበታል። አርስዎስ ምን ይመስልዎታል?

ተስፋዬ - እኔ ማንም እንዳይወጣ ብዬ የሰጠሁት ትዕዛዝ አልነበረም። ለማንም ወታደር ወይም ሌላ እንዲህ ያለ ትዕዛዝ አልሰጠሁም። መጀመሪያ ነገር 'እንወጣ?' ብለው የጠየቁትን ሰዎች እነማን እንደሆኑ በስም አውቃቸዋለሁ። ከነዚህ ሰዎች ውጪ 'ልሂድ' ብሎ

የጠየቀ አልነበረም። እንወጣ ያሉት ካህ ገብሬ፣ ተከሸፍ አይተንፍሱ፣ የትራንስፖርት ሚኒስትሩ፣ በጠቅላላው አንድ አምስት የሚሆኑ ሰዎች ናቸው። እነሱ መኪና ሁሉ አዘጋጅተው እኔ ጋ መጡና 'እንግዲህ ፍቀድልን' አሉኝ። «እይ እኔማ እንዴት ልፈቅድላችሁ እችላለሁ። ተስፋዬ ገብረኪዳንን ሂዳና ጠይቁት። እሱ ከፈቀደላችሁ እኔ ምን ቸገረኝ። አሁን ርዕሰ ብሔሩ እሱ ነው። እሺ ካላችሁ እኔ እነግርላችኋለሁ። መሄድ ትችላላችሁ» አልኳቸው። ሲጠይቁት ሄዱ። ካህ ገብሬ ከጓደኞቹ ጋር ሄዶ 'እንወጣ' ብሎ ሳይሆን 'በደቡብ በኩል በዚህ በሲዳሞ በኩል አንዳንድ መከላከል ለማዘጋጀትና በዚያ ያሉትን እነ ጄኔራል ጌታቸው ሺበሺን ለመርዳት አንድንሄድ ፍቀድልን' በሚል ጠየቁት። እኔንም በዚህ ዓይነት ነው የጠየቁኝ። ምክንያቱም በዚያን ጊዜ 'እንወጣ' የሚለው ነገር ጥያቄ ውስጥ የሚገባ አይደለም። ማንም ሰው 'እንወጣ' ብሎ የሚጠይቅ ሰው አልነበረም። ከላው ላይ እንኳን የደረሰ ሰው የለም። እነካሣን ተስፋዬ ገብረኪዳን 'አይቻልም' ይላቸዋል። እሱ እንደዚህ ሲላቸው እንደገና ተመልሰው እኔ ጋ መጡና 'ይሄ ሰውዬ እኮ ከሰከለን። በእርግጥ ግርግር ነበረ። አምባላደሮች ይቀበላል። ምን ይላል። እንደምንም አግኝተነው ብንነገረው እምቢ አለን። ምን ይሻላል?' አሉኝ። «አንደገና ጠይቁት። ምናልባት እንዳላችሁት ግርግር ከሆነ በምሳ ሰዓት ቤቱ ሂዳና ጠይቁት» አልኳቸው። በድጋሚ ቤቱ ሄደው ጠየቁትና 'የለም አልሆነም። አሁንም ከሰከለን' አሉና ደውሏልኝ። በዚያው ወደኔም አልተመለሱም።

ሌላው ሰው ግን፣ እክሌ ነው የሚባል፣ ከላው ላይ ደርሶ የተከለከለ ሰው የለም። 'መውጣት ተከለክልኩ' የሚለው ማነው? ከሚስቱ ጋር ሳሉት ቆጭ ብሎ የቆየ ሁሉ ዛሬ ተነስቶ 'እንዳልወጣ አደረጉኝ?' ቢል የማልቀበለው ነገር ነው። እነዚህንም የበላይ የሆነውን ተስፋዬ ገብረኪዳንን ጠይቀው እንዲያስፈቅዱ ነገራያቸዋለሁ።

ከጄኔራል መኩንኖች እነጄኔራል ገድሰጊርጊስን የመሳሰሉ ወደ ሲዳሞ ሄደው ጄኔራል ጌታቸው ሺበሺ አካባቢ ደርሰው መኪናቸው በመሣሪያ ተመታ። ሞቱ። ጌታቸው ነው የዚያ በር ኃላፊ። እሱ ነው የዚያ በር ተቆጣጣሪ። ለገሠ አስፋው ቢባል ሠራዊቱ ራሱ ነው ያሰረው። ወታደሩ አስሮ አምጥቶ ለምድር ጦር አስረከበው። ከዚያ በኋላ ተስፋዬ ገብረኪዳን 'ይሄውና ለገሠ ተገኝቷልና እዚያ ማዕከላዊ ምርመራ ውሳኔ' ብሎ አዘዘን። ምድር ጦር ጄኔራል እምቢባል ቢሮ

ሄደን ከዚያ ወደማዕከላዊ ምርመራ ተወሰደ። ይህን ሁሉ ትዕዛዝ የሰጠው፣ ስለከላዎቹም ስለምኑም ተስፋዬ ገብረኪዳን ነው።

ገነት - ስራሰምስ ሰምን ሰመውጣት አስቀድሞ ነው?

ተስፋዬ - ለራሴ ካገር ለመውጣት አልሞክርኩም። ያልሞክርኩት ከእምነቴ ጋር የሚጋጭ ስለሆነ ብቻ ነው። መሸሹን አላመንኩበትም። ምክንያቱም በአደባባይ ይህንን ሥልጣን ይገባ፤ የበታቸኙን አመራር እየሰጠሁ «እንዲህ አድርጉ፤ በዚህ ውጤት፣ በዚህ ውረዳ» ስል ቆይቼ ነገሩ ተበላሽቶ መጥፎ ቀን ሲመጣ በአገጉል ቀን ውርደት ላይ ሲደረስ እኔ ከነሱ ተለይቼ ሸልኬ የምወጣበት ምን ምክንያት አለ? እኔ ሳዛቸው የነበሩት የበታቸኙ የሚደርስባቸውን አብሬ አቀምሳለሁ ብዬ ነው እንጂ እንግዲያውም ብሬልግ አውሮፕላንንም ማዘዝ እችል ነበር። ማንኛውንም ማዘዝ እችል ነበር። ኬላውንም እንግዲህ፣ አጋጅ እኔ ከሆንኩ፣ ሁሉንም ማስከፈት እችላለሁ። ሁሉም ነገር ለኔ ክፍት ነው። ቀደም ብሎ መውጣትም ይቻል ነበር። ግን በባላይነቴ፣ በኃላፊነቴ ከመራሁት ሠራዊት፣ ከመራሂቸው የደህንነት አባላት ጋር የሚደርስብኝን አቀባለሁ ብዬ ወስኜ ነው። 'ሌሎቹስ ለመውጣት እስካልተከሰኩ ድረስ ለምን አልወጡም?' ለተባለው እሱ የራሳቸው ውሳኔ ነው። መከልከል ማለት ምን ማለት ነው? በር ላይ ደርሶ ተመለስ ሲባል አይደለም እንዴ? እኔ ትዕዛዝ አልሰጠሁም። በፍፁም!

ገነት - ኩሱኔሰ መንገሥቱን እንዲት ነው የሚያደግዎት?

ተስፋዬ - እንግዲህ መንገሥቱ ኃይለማርያም የኢትዮጵያን ሕዝብ ከድቀት የፈረጠው ሰው ናቸው። ቤተሰቦቻቸውን አሸሽተው፣ ራሳቸውን በመውደድ የኢትዮጵያን ሕዝብ በክፉም፣ በደግም ጊዜ ለማገልገል የገቡትን መሐላ አፍርሰው ሸሽተው የሄዱ ሰው ናቸው። ሕዝቡን ሜዳ ላይ ጥሎ አገሩን ከድቀት የሄደ ሰው አፋን መዘጋት አለበት። ኢትዮጵያን ለውርደት ያበቁ ሰው ናቸው። እገሌ እንዲህ ብሎ፣ እገሌ እንዲህ አድርጎ ብሎ ለመናገር የሞራል ብቃትም የላቸውም። ስለኢትዮጵያ ሕዝብም፣ ስለሌላውም ጉዳይ መናገር አይችሉም። እኛ በትምህርታችን በምናውቀው፣ ለተማሪዎቻችንም በምናስተምርበት ጊዜ አንድ መሪ እንዲህ ያለ ችግር ሲመጣ እሱ መሪ ሆኖ ለተሠራው ነገር ሁሉ ኃላፊነትን መውሰድ አለበት። በሁሉም ነገር የግብፁን መሪ ጋማል አብደል ሩስድን በጥሩ ምሳሌነት መውሰድ ይቻላል። ከእስራኤል ጋር ባደረጉት የስድስቱ ቀን ጦርነት ሠራዊታቸው ሽንፈትን ሲጎነጭ

ወዲያውኑ ነው የሥራ መልቀቂያቸውን አቅርበው ራዛይን ያደረጉት። 'እስራኤላውን ቅጣቴን የግብፁ ሕዝብ ይስጡኝ። ከዛሬ ጀምሮ ሥልጣኔን ለቅቂያለሁ' አሉ። በኋላ ሕዝቡ ራሱ የካይሮን ጎዳናዎች በማጥለቅለቅ ታይቶ የማይታወቅ ስልፍ አድርጎ 'ናስርን እንፈልጋለን!' ብሎ ጮሆ ወደሥራቸው እንዲመለሱ ያደረጋቸው እንጂ ናስር 'የኔ ጥፋት አይደለም። ጥፋቱ የዚህ ወይም የዛ ጄኔራል ነው' በማለት ከኃላፊነት አልሸሹም። 'ሳቡራ ነው፤ ዑመር ነው፤ መከላከያ ሚኒስትራ ነው። ደህንነቴ ነው' አላሉም። በታሪክ ያየናቸው ታላላቅ መሪዎች የሚያደርጉት ይህ ነገር ነው። ኃላፊነትን መውሰድ! ይህ ነው የመሪነት ኳሊቲ።

መንገሥቱ ከሃገር ከወጡ በኋላ የበተነትን ቴፕ ሰምቼዋለሁ። እዚያ ቴፕ ላይ 'ጄኔራል እክሌ ይህን አድርገ፣ እክሌ ይህን ሠርቶ' እያሉ ሲያወሩ አዳምጫለሁ። በመጀመሪያ ደረጃ ሳሳቸው የነሱን ኳሊቲ ለመዘርዘር የሚያበቃ ችሎታም የላቸውም። ኤቴክሱም አይፈቅድላቸውም። አንድ መሪ፣ አንድ አዛዥ ለሚያዘው ሠራዊት ኃላፊነት አለበት። በሠራዊቱ ውስጥ ያደረገው ምንድነው? የአንድ ክፍል አዛዥ ፈረመም፣ አልፈረመም በሱ ኃላፊነት ሥር ለሚደረገው ነገር በሙሉ ኃላፊ ነው። በዚህ የተነሳ አይደለም እንዴ አዛዦች ሲረሹ የነበረው?

አሁንም እኔ ፍርድ ቤት ቀርቤ ስጠዋቅ፣ «የደህንነቴ አባላት የፈፀሙት ነገር ሁሉ የኔ አመራር፣ የኔ ዕውቀትና ተሰጥቶት የተፈፀመ ነው። በዚህ መሠረት ተጠያቂው እኔ ነኝ» ብደለሁ። በፍትሕ አደባባይ ይህንን ብደለሁ። አንድ መሪ ማድረግ ያለበት ይህንን ነው።

መንገሥቱ ሐራሬ ተቀምጠው 'እንዲህ አድርገው፣ እንዲህ ፈጥረው' ማለታቸው ምን ማድረጋቸው ነው? ሌላ ቀርቶ ምስጋና ስለመላክ ይገባል እንዴ? እዚህ በወያኔ እጅ ተማርከው ያሉ ሰዎች ናቸው። እንኳን ሌላ ምስጋና መላክ ያስፈልጋል እንዴ? ያ ያሠራቸው ክፍል እንዴት አድርጎ እንዲያቸው ነው የፈለጉት? በውነቱ በጣም ነው የማዘነው።

ገነት - ፀባዎቸው እንዲት ነበር። ስሁን የሚወቀሱበት ሁሉ ዳርም የነበረና የምታውቁት ባሕሪያቸው ነው?

ተስፋዬ - ያለ ነው፤ የቆየ ባሕሪያቸው ነው።

ገነት - እንደዚህ ከሆነ እንዲት ይህን ሁሉ ስመት አብራችሁ ሠራችሁ?

ተስፋዬ - እንግዲህ እንዳንዳን ነገር አብዮቱ ያመጣው ነው። አንድ መሪ በሁሉም መሥመር በዕውቀት መገንባት አለበት የሚል ግዴታ የለም ብለን እናምናለን። ጉድለት ቢኖርበት በአማካሪ የሚላዋል የሚል እምነት አለን። መንግሥቱ ግን በሰው የተበለጠ ስለሚመስላቸው ሁሉንም በኔጋቲቭ መልኩ ነው የሚወስዱት። ስንቱን የጦር ግምባር፣ ስንቱን የጦር ካምፕ ነው የማይሆን ሆኖ ሲገኝ፣ 'ተዉ በጊዜ እንልቀቅ' ሲሉ፣ በግትርነት 'እምቢ' እያሉ ስንት ወታደር ያስጨረሱት? 'እንዲህ አድርገን ብናፈገፍግ፣ ነገ ትንፋሽ አግኝተን ልናሸንፍ እንችላለን' ብለው ሲያማክሩት፣ 'አይቻልም እስከመጨረሻው መሟሟት ነው' እያሉ ስንቱ ነው የተደመሰሰው? በደሴ ዙሪያ የነበረውን ሦስተኛ ክፍለ ጦርን መጥቀስ ይቻላል።

ገነት - መንግሥቱ ወታደራዊ የአመራር ችሎታቸው እንዴት ነበር?

ተስፋዬ - በወታደራዊ ዕውቀቱ ይህ ነው የሚባል ዕውቀት የላቸውም። በአንድ ወቅት መሣሪያ ግምጃ ቤት ውስጥ የነበሩ ሻለቃ ናቸው። ይህን ሁሉ ሠራዊት 'በዚህ ውጣ፣ በዚህ ውረድ' ለማለት የሚያስችል የመሪነት አቅምም አልነበራቸውም።

ገነት - ይህንን እያወቃችሁ ገን 17 ዓመታት አብረችሁ ተራምዳችኋል።

ተስፋዬ - አዎን፤ አብረናቸው መቆየታችን ከነገ ዛሬ ይሻላል። በሚል ወይም የባሰ እንዳይመጣ በመፍራት ነው።

ገነት - ገን እንደዚህ ያለ ቅሬታ ካለዎት ለምን መረንቅሰ መንግሥቱ እንደክሸፍ አደረጉ?

ተስፋዬ - ማን ጠየቀኝ?

ገነት - ማለቱ እነኚህ ሰዎች አንድ ነገር ሲያደርጉ መሆኑን እያዩ ነው። እርሶዎ ዘም ቢሉ እኮ ምናልባት ውጤታማ ይሆኑ ነበር።

ተስፋዬ - እንዴ እነሱም ቢሆኑ እኮ የተሻለ ነገር የሚያመጡ አይደሉም። የትኛውን ዓላማ ይዘው ነው የተነሱት? በዚህ ላይ በዚያን ጊዜ በጠላት የተያዙ ብዙ ቦታዎች ነበሩ። ወታደራዊ ሁኔታው አደገኛ ነበር። የሰዎች መለዋወጥ የሚያመጣው በጎ ነገር አልነበረም።

ገነት - ስለዚህ ክሁለት ሰይጣን አንዱን መምረጥ ነው?

ተስፋዬ - ሊሆን ይችላል። በጣም አስቸጋሪ ነገር ነው።

ገነት - ኩዳታው ከክሸፊ በኋላ እዚህ አዲስ አበባ ውስጥ የሆነውን ነገረውኛል። አሥመራ ደግሞ በሞካሪዎች ላይ የደረሰባቸው የክፋ ሁኔታ ነበር። እነዚህ ለደምቤ እንዴት እንደተገደሉ ያውቃሉ። ኩሱኒል መንግሥቱ «ይህን የመሰሰ አስቃቂ ገደያ እየተፈጸመ መሆኑን ስንሰማ ተስፋዬ ወዳደሥሳሴ እንደ ሆኗልና ተው፣ ጣዕቃ አትገባ» አሉ ነው የሚሉት። ለምን እንደዛ ይላሉ?

ተስፋዬ - ይህ ፈፅሞ ውሸት ነው።

ገነት - በአሥመራ ገደያውን የፈጸሙት የደህንነትና የፖለቲካ ሠራተኞች ናቸው። ራሰዎም እንደነገረኝ ወታደራዊ ደህንነቱ በርሶዎ ሥር እስከሆነ ድረስ ከርሶዎ ትዕዛዝ ሳይቀበሉ እንዲህ ያለ ነገር ይሠራሉ?

ተስፋዬ - መንግሥቱ የነገሩሽ ሐሰት ነው። አሥመራ የነበረው ሁኔታ የተፈጸመው መንግሥቱ ከጂ.ዲ.አር (ምሥራቅ ጀርመን) ከተመለሱ በኋላ ነው። በቀጥታ አሥመራ ካሉት አፈሰሮች ጋር በራዲዮ እየተነጋገሩ ራሳቸው የፈጸሙት ነገር ስለሆነ ስለድርጊቱ እኔ የማውቀው ነገር የለም። መፈንቅለ መንግሥቱን ያክሸፈው የአየር ወለድ ብርጌድ አባሎችም ሆኑ ሌሎችን በቀጥታ እያነጋገሯቸው ትዕዛዝ ሲያስተላልፉ የነበሩት መንግሥቱ ኃይለማርያም ራሳቸው ናቸው።

አሥመራ የነበረው የደህንነት ኃላፊ ጄኔራል ዓለማየሁ ወልዱ ይባል ነበር። ኩዳታው ገና ሲጀመር፣ መጀመሪያ እሱን ወስደው እስር ቤት አስገብተውታል። በዚህ ምክንያት ደህንነቱ ከኛ ጋር የነበረው ግንኙነት አንዳለ ተቋርጦ ነበር።

ገነት - ታዲያ ጄኔራሎችን ማነው የገደላቸው?

ተስፋዬ - እዚያ የነበሩ ወታደሮች ተሰብስበው የሠሩት ሥራ ሊሆን ይችላል። እኔ ምንም የማውቀው ነገር የለም። ከደሙ ንፁሕ ነኝ። ቀጥታ እየተገናኙ እያንዳንዱን ሰው እያነጋገሩ 'ምን ትጠብቃላችሁ?! በሉት' እያሉ መመሪያ ሲሰጡ የነበሩት መንግሥቱ አይደሉም እንዴ?

ገነት - ከአየር ወለዱ ብርጌድ ጋር ማለት ነው?

ተስፋዬ - ከሁሉም ጋር። ይህንን የሰሩት ደግሞ ውለታ የዋሉ ተብለው ማዕረግ ተሰጥቷቸዋል። ተሸልመውበታል። የጦሩ የቅርብ

አዛዦች እነተስፋዬ አይደሉም ይህን ያደረጉት። መንግሥቱ በነበራቸው የቀጥታ ግንኙነት ነው ማንኛውንም የሠሩት። እኔ አንድም መመሪያ አልሰጠሁም። ያው የደህንነቱን ሰዎች በሚያስፈልገው ቦታ ከማ ሠማራት በስተቀር።

ገነት - ወደ ሲሳ ጥያቄ እናምራና መንግሥቱ ኃይሰማርያም መጠረሻ ላይ ከስገር የወጡበትን ሁኔታ ሰምተውት እንደሆነ ስግግርም። እና ሲያስረዱ «ከቻይና ተገዝተ የሚመጣ መሣሪያ ስለነበረ በኪንያ በኩል የሚመጣበትን መንገድ ለመነጋገርና ወደፊት በደቡብ በኩል ጦርነቱ ቢቀጥሰው የሕገ ምድን ደጋፊ ለመጠየቅ ነው የሚከተት» ነው የሚሉት። «ተስፋዬ ገብረኪዳንና ተስፋዬ ወልደሥላሴ እገራ ወጣ ከማሰቱ የሚከተትን ምክንያት እንኳን ሳያጣሩ ስገር ጥሱ ሂደ» ብለው አወጁብኝ ይላሉ። ስለዚህ ምን ያስባሉ?

ተስፋዬ - ይህ የሚገርም አባባል ነው። ውሸትም ነው። ተስፋዬ ገብረኪዳን አልሞተም እኩ። የሚያውቀውን ይናገራል። እኔ እንደሚመ ስለኝ ሁለቱ አስቀድመው የተነጋገሩበት ነገር ነው። በሻምባል መንግሥቱ ገመቹ አማካኝነት ለኛ በይፋ የተነገረን ብላቴ ለገብነት እንደሚሄዱ። እኔ ባለኝ መረጃ መሠረት ሻምባል መንግሥቱን ጠይቁ ዋለሁ። «ብላቴ ከሆነ የሚሄዱት አውሮፕላኑ ይህን ያህል ነጻጅ ነው የተሞላው የሚል ወሬ ሰምቻለሁ» አልኩት። «አይ እንግዲህ አሰብ ምናምን በዚያው ሊሄዱ አስቦው ይሆናል። እዚያ ከሄዱ ለመጠባበቂያ ይሆናል» አለኝ። ይህን ሁሉ የሚያውቀው ሻምባል መንግሥቱ ገመቹ ነው። እኛ ምንም እናውቅም።

በዕለተ ቀኑ፣ ማለትም አሳቸው ብላቴ ይሄዳሉ ሲባል ግን የተለ ወጠ ነገር ነበር። ይህም ምንድነው ፕሬዝዳንቱ አንድ ቦታ ሲሄዱ በተለምዶ የግቢው ጥበቃ ኃይል ቦሌ ይሄዳል። የኛ ደህንነት ሰዎች ደግሞ የነሱን ጥበቃ በማያደናቅፉበት ሁኔታ ራቅ ብለው ይቃኛሉ። ሁሉ የሚደረገው እንደዚያ ነው። ታዲያ ያን ዕለት ሻምባል መንግሥቱ ፕሬዝዳንቱ እዚህ ብላቴ ነው የሚሄዱት። የናንተ ሰዎች አያስ ፈልጉም። ምንም የሚያሳስብ ነገር ስለሌለ እንዳይሄዱ አድርግ አለኝ። በዚህ መሠረት ተፈፀመ። የኛ ሰዎች ቦሌ አልሄዱም።

ከዚያ በኋላ የሚኒስትሮች ምክር ቤት ስብሰባ ላይ ፕሬዝዳንቱ መሄዳቸው ተነገረን። እንደገና ደግሞ ዘመቻ ቢሮም ስብሰባ ነበረን። እዚያም ስብሰባው ጄኔራል ተስፋዬ መሄዳቸውን ነገርን ስብሰባው ላይ እንዳለን ፕሬዝዳንቱ ኬንያ እንደደረሱ ይመስለኛል ስልክ ተደወለ።

እንግዲህ እኔ እንደምጠረጥረው ሁለቱ፣ ማለትም ተስፋዬና መንግሥቱ ቲያትር ሊሠሩብን አስቀድመው ተነጋግረዋል። ስልኩን ያነሳቸው መቶ አለቃ አሰለፈች ተክላረጋይ ነበረች። «ጄኔራል ተስፋዬን ነው» ስትል፣ «እኔን ሂድ አነጋግር» አለኝ። ተነስቼ ስልኩን ለመመለስ ሄድ ኩና «ሀሱ» ስል መገናኛው «ጄኔራል ተስፋዬን ነው፤ ጄኔራል ተስፋዬን ነው የሚፈልጉት። ፕሬዝዳንቱ ናቸው» አለኝ። «ተወው» አልኩና ተመ ልሼ ለተስፋዬ ነገርኩት። ስብሰባውን አቁሞ ሄደ ተነጋገሩ። ምን እንደ ተባባሉ አልነገረንም። ብቻ ሰፊ ጊዜ ወስዶ አነጋገረው።

ገነት - ስንደኛውን መሄዳቸው ገልጽ ስለነበረም?

ተስፋዬ - እሱማ ሚኒስትሮች ምክር ቤት ስብሰባ ላይ ተስፋዬ ገብረኪዳን «ይሄውና ፕሬዝዳንቱ ሃገር ለቀው ወደኬንያ ሄዱ» ብሎ ገልጸልናል። እኔ እንዲያውም «የሄዱት በሴሰና ነው። ይህን ያህል ርቀት እንዴት በዚህ ባጭር ጊዜ ውስጥ ተጓዙ?» ስል። «አይ ደርሰዋል» አለኝ። ወዲያው የማስታወቂያ ሚኒስቴር ሰዎች እንዲ ያውቁትና በሬዲዮ እንዲተላለፍ ተባለ። ተስፋዬ ለሻምባል ማዘንጋያ የሚባለውን እየነገረው ጻፈና ወሰዶ አዘጋጀ። ተስፋዬ ነው «እንዲህ ብለህ እንዲህ ብለህ»፤ እያለ ዲክቲት ያደረገው።

ገነት - እናንተ ታዲያ ያን ጊዜ ምን ተሰማችሁ?

ተስፋዬ - እኔ በበኩሉ «ግልግል ነው፤ እሰይ» ነው ያልኩት። «ምንም ቢሆን ከመንግሥቱ ተስፋዬ ይሻላል። እንኳን ሂደ» አልኩኝ በልቤ። ከዚያ ሥራችንን ቀጠልን። ተስፋዬም አምባሳደሮችን እየተቀበለ እያነ ጋገረ አንድ መሪ የሚያደርገውን ማድረግ ቀጠለ።

ገነት - በዚያን ሰዓት ገና ተስፋ አወቅረዋችሁም ማለት ነው?

ተስፋዬ - አዎን። የሰንደኑ ድርድር ስለነበረ በተስፋዬ ዲንቃ መሪነት የሄደው ቡድን ተደራድሮ አሳምኖ አንድ ነገር ያመጣል የሚል እምነት ነበረኝ።

ተስፋዬና ሌሎቹም ተደራዳሪዎች እነአሻግሬ ይግለጡ ነበሩ። በነሱ ላይ ከፍተኛ እምነት አሳድራ ነበር። ተስፋ ጥይቶቻቸው። ከሄርማን ኮህን ጋር በሚገናኙበት ቀን ወደከሰዓት በኋላ ላይ ነው። ለተስፋዬ ዲንቃ ያረፈበት ሆቴል ደወልኩለት። «እንዴት ነው ነገሩ? ምን ያህል

ተስፋ ይኖረዋል?» ለማለት ነበር። እዚያ አብረው የሄዱ የኛ የደህንነት አባላትም ስብሰባ አዳራሹ አካባቢ ሆነው ኾህን ገባ፤ እኩሌ መጣ፤ ሄደ፤ እያሉ ኢንፎርም ያደርጉናል። እና ተስፋዬ ዲንቃን በሰልክ ሳገኘው «አንዴት ነው?» አልኩት። «ምን እንዴት ነው ትላለህ?» እኔን እዚህ ተደራደር ብላችሁ ልካችሁ ከጀርባዬ በጨቤ እየወጋችሁኝ ይላኛል። «አንዴት? ምን ማለትህ ነው?» ስለው፣ ተስፋዬ ገብረኪዳን የአሜሪካ ኤምባሲን ጉዳይ ፈጻሚ ጠርቶ ጎቃ፣ ከእንግዲህ ወዲህ እጃችንን እንሰጣለን። ኢህአዲግም በሰላም ይግባ ብሎ ስለነገረው ነገሩ አልቋል እኩ። ወደስብሰባው እንኳን አልሄድንም። እንዴት እንደዚህ ታደርጋላችሁ? እሱ እንደዚህ በማድረጉ አሜሪካኖቹ እየተሳለቁብኝ ነው። እንዴት ይሄንን ትሠራላችሁ? ለመሆኑ ይሄንን የወሰናችሁት ተሰብስባችሁ ነው ወይስ እንደዚህ ነው?» ለሰና ጠየቀኝ። ነገሩ ግራ አጋባኝ። «የምትነግረኝ ነገር ለኔ አዲስ ነው። ምንም የማውቀው ወይም የሰማሁት ነገር የለም። ለመሆኑ ተስፋዬን አግኝተኸው አነጋገርኸው እንዴት?» አልኩት። «ቤቴም፣ ቢሮውም ደውሎ ሳገኘው አልቻልኩም» ሲለኝ ጊዜ፣ «እንግዲህ ይሄ ከሆነ አሁን ቢሮው ሄጄ እፈልገውና እንዳገኘሁት እደውላለሁ» ብዬ መኪናዬን አስነስቼ መንግሥት ምክር ቤት ተስፋዬ ገብረኪዳን ቢሮ ሄድኩ። እዚያ ስደርስ በሩ ተዘግቶ በር የሚከፍት ወታደር የለ፣ የቆመ መኪና የለ፣ ምን የለ፣ ጭር ብሏል። ተነስቼ ወደቤቴ በመሄድ ላይ እያለሁ ከደህንነት ሰዎች አንዱ በሬዲዮ ጋታዬ፣ ሰዎቹ ተያይዘው ወደጣሊያን ኤምባሲ ገብተዋል። ከእን ግዲህ ሁሉም ነገር ያሰቀለት ይመስላል። ራስዎን ቢጠብቁ ይሻላል» አለኝ።

ገነት - ይህ የሆነው ኢሕአዲግ ከመገባቱ ስንድ ቀን በፊት ማለት ነው?

ተስፋዬ - አዎን። ተስፋዬ ገብረኪዳን ታንክኛ እንደመሆኑ መጠን የልዩ ጥበቃ ብርጌድ አባሎች ግቢ ውስጥ ያሉትን ታንክኛ አው ጥተን አንዳንድ ቦታዎች፣ ኪላዎችና መግቢያ በሮች አካባቢ አስቀም ጠን ይሄንን እንኳን እናድርግ እንጂ እዚህ ግቢ ውስጥ በግምብ ታጥ ረን ምን እናደርጋለን? ሲሉት፣ «አይ እያስፈልገንም፤ ወደየቤታችሁ ሂዱ» አላቸው። ሌላውም ወታደር ወደዘረፋውና አለቃውን ለመግደል ወደመፈለጉ ተሠማራ። ደግነቱ በዚህ በኩል ብዙ የደረሰ ጉዳት የለም።

ገነት - እርስዎስ ምን አደረጉ?

ተስፋዬ - ከዚያ በኋላ የሚሆነውን ነገር እጠብቃለሁ ብዬ ወደ ቤቴ ሄድኩኝ። የመሸሹ ነገር አልታየኝም። አልፈለግሁም። ከዚያ ከገቡ በኋላ «ትፈለጋለህና ቢሮ ድረስ ና» ተባለኩ። ሄድኩኝ።

እዚያ ስደርስ የኛን አባሎች በሙሉ ሰብስበው አስቀምጠዋቸዋል። የኢሕአዲግ ሠራዊት አለ። «የቀረ ማነው?» እያለ እየተቆጣጠረ ሁላች ንንም ነድቶ ወደሦስተኛ ፖሊስ አመጣን። ከዚያም ወደፖለቲካ ትምህርት ቤት ግቢ ተወስደን እዚያ ታሰርን።

ከዚያ በኋላ የኢሕአዲግ የደህንነት ኃላፊ ክንፈ ገብረመድህን የታሰርኩበት ፖለቲካ ትምህርት ቤት ድረስ መጥቶ ኩሎኔል ተስፋዬ እርስዎን በገፅ አላውቅዎትም። ባለዎት የመረጃ አሰባሰብ ምናልባት ከሌሎቹ የበለጠ እርስዎ ሳያውቁኝ አይቀሩም። ሁሉንም ነገር ስለሚ ያውቁት ልጠይቅዎት የምፈልገው ነገር አለ። እንግዲህ የደህንነቱ ኃላፊነት ለኔ ተሰጥቶኛል። በሥራዬ ላይ ሊያጋጥሙኝ ስለሚችሉት ነገሮች ብንመካከር ጥሩ ነው። ምክንያቱም የደህንነት ሥራ ግምጃ ቤት ተቀምጦ የሚያስረክቡት ወይም ደረሰኝ የሚፈራረሙበት ጉዳይ አይደለም። ስለዚህ ከተለያዩ ሃገሮች መንግሥታት ጋር የተፈራረሙ ባቸው ውለታዎች፣ ስምምነቶች፣ የመሥሪያ ቤቱ አቋምና የመሳሰሉትን ነገሮች ያሳዩኝ ብሎ ወሰደኝ። ውሎዬ ከሱ ጋ ሆነ። ምሣ ይጋብ በኛል። ማታ ይመልሰኛል። በዚህ ዓይነት ከኔ የሚፈልገውን እስኪ ጨርስ ድረስ ቆየን። ከዚህ ውጪ ሌላ ነገር የለም። ሥራውን በሚመ ለከት በእጄ ያለውን እንደማስረከብ ዓይነት ነገር ነው። ወሬው ግን ከተማው በሙሉ ሲናፈስ ከረመ። «ተስፋዬ ሰዎዬ በፊትም ይሠራ ነበረ። አሁንም ይሄው በይፋ መሥራት ጀመረ። እነሱ ሲገቡ፣ በዚህ ሂደት እያለ ቦታ ያስያዛቸው፣ ስትራቴጂክ ቦታ የመራቸው እሱ ነው» ተባለ። ይሄንን እውነት ነው ብለው ያመኑ ሰዎች አሉ።

ፖለቲካ ትምህርት ቤት ግቢ ውስጥ ታሰረን በነበረ ጊዜ ክፍል የተሰጠኝ ከጓድ ፍቅረሥላሴ፣ ከፍሰሐ ደስታ፣ ከካሣ ገብሬና ከዶክተር ግዛው ጋር ነበር። ከታሠርኩበት ከግንቦት 22፣ 1983 ጀምሮ የነበርኩት ከነሱ ጋር ነው።

ገነት - እርስዎ በደህንነቱ በኩል ሰዎች ምንድነው ሲያሰረዱት የሚችሉት? ተባብረዋቸው ከሆነ በምን መልኩ ነው የሚተባበሯቸው ነው ጥያቄው። ይህ ነው ጥያቄ የሚያስነሳው።

ተስፋዬ - የውስጥ ደህንነት የሚሠራው ምንድነው? የምርመራ ክፍል የሚሠራው ምንድነው? ያቋቋማችሁት በነማን ሞዴል ነው? ይህ ምንድነው? ያ ምንድነው? የሚል ነገር እንጂ ስለግለሰቦች አልጠየቁኝም። ስለሌላ አልጠየቁኝም። እነሱ አዲስ አበባ በገቡ ጊዜ አዲስ ስለነበሩ ሥራችንን እንዴት እንደምናካሂድ አያውቁም ነበር። የኛ ሥራ ባሕር ነው። አዲስ ስለነበሩ የሚጠይቁትም ቀላል ጥያቄ ነበር። ሲጠይቁት የሚገባ ጥያቄ ነበር።

ገነት - ስርዓቱን በገፅ ጥላቻ አላሳዩዎትም?

ተስፋዬ - በጣም ተስማምተውኝ ነበር። ለዚህም ነው የነገርኳቸው። ክንፈ በጋላም እየመጣ ይጠይቀኝ ነበር። ያጫውተኛል። ሃሳብ እንለዋወጣለን። ወደመጀመሪያው ላይ እነሱን ሺፋ ሌባ መግደል ጀምረው ነበር። ይህ ልክ አይደለም። ሰብስበውም ያሰሩ ነበር። ይህም ልክ አይደለም። እኛም ምክረነው ነበር። በማሰር የሚሆን ነገር አይደለም። መግደልም ከሕዝብ ጋር የሚያጣላ ነው። ይህ ጥንቃቄ ያስፈልገዋል። ያልሆነ ውሳኔ ከመወሰን በፊት ጥንቃቄ ያስፈልጋል። ለረጅም ጊዜ በሰራው ላይ በመቆየት ያገኘሁትን ልምድና ከስሕተታችን የተማርነውን ነው ያካፈልኳቸው። ያንን ማድረግ ደግሞ ለሁላችንም የሚጠቅም ነው። እነሱን አውራ አድርጎ ማየት አይገባም ለማለት ነው።

ገነት - እንዲያው ሌላ የሚነገሩን ነገር አለ? መናገር የሚፈልጉት?

ተስፋዬ - ፕሬዚዳንት መንግሥቱ ሃገራቸውንና ሕዝባቸውን ከድተው ከሄዱ በኋላ «እንዲህ ነው፣ እንዲህ ነው» እያሉ ስለሃገሩ፣ ስለሕዝቡ፣ ስለታሰርነውም ሰዎች የሚሰጡት አስተያየት መቼም ትክክል አይደለም። የእሳቸውን አወጣጥ፣ ከኬንያ፣ ከቻይና ለመጣ መሣሪያ ምናምን ነው ያሉት። ከቻይና የተገዛ መሣሪያ እዚያ ምን ያደርጋል? ከሆነስ መሣሪያን በተመለከተ የሚመለከተው ክፍል መሄድ አይችልም ነበር? የግድ መሪው መሄድ አለበት?

ገነት - አሰብ ስለተያዘ ሌላ አማራጭ ወደብ ለመፈለግ ...

ተስፋዬ - መሣሪያ በሞምባላ በኩል ለማስገባት? ይህ ሁሉ ለሽሽታቸው ምክንያት ለመስጠት ነው? ግን የሚመስል ምክንያት አይደለም። እኔ አልቀበለውም። ብዙ የሚነገር ነገር አለ። ዚምባብዌ መሄጃቸውን አስቀድመው አዘጋጅተው ነው የሾለኩት። ከመሄጃቸው ጥቂት

ጊዜ ቀደም ሲል አንድ የዚምባብዌ ሚኒስትር መጥቶ ከሳቸው ጋር ብቻቸውን ሁለቱ ብቻ ውይይት አድርገዋል። ብቻቸውን ነው ያነጋገሩት። እኛ አናውቅም። ይህንን ጉዳይ አስተርጓሚያቸው ግርማ ሊያውቅ ይችላል። «ሰውዬው ለምን ጉዳይ ነው የመጣው?» ብለን ስንጠይቅ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ፀሐፊ ለመሆን በሚደረገው ውድድር ዕጩ ሆኖ ስለቀረበ ለዚያ ድጋፍ ለማሰባሰብ ነው የመጣው ተባለ። ሥራ ሲፈታ ነው። እሱ ድጋፍ ለማሰባሰብ ሳይደክም ማን ይሙት ከአፍሪካ ለመጣ ዕጩ ድጋፍ መስጠታችን ይቀራል? የዚምባብዌ ተወላጅ ዕጩ ሆኖ ሲወዳደር ሳንደግፈው እንቀራለን? ዚምባብዌን ደግሞ ከነፃነት በፊት ላደረገችው ትግል ሠራዊቷን በማሰልጠን ረድተናታል። ስለዚህ ሚኒስትሩ የመጣው ከመንግሥቱ ጋር ስለአወጣጡ ለመነጋገር መሆኑን በጋላ ለመገመት አላዳገተንም። ኬንያ ሄጀ ምናምን የሚለው ነገር የማይመስል ነው። ተአማኒነት የለውም።

ገነት - ገን እርስዎ የመረጃ መኩንን እንደመሆንዎ እንዳት ሳይጠረገሩ ቀረ? በኩዳታው ጊዜ እንደደረሱበት ይህንን እንዳት ክረቁ አላሸተቱትም?

ተስፋዬ - አልጠረጠርኩም። መሄጃቸውን ስለማ ግን እሰየው ነው ያልኩት። ግልግል ነው አልኩኝ እንጂ በመሄጃቸው አላዘንኩም።

ገነት - ሌላ የሚነገሩን ነገር ካለ።

ተስፋዬ - ጊዜና ሁኔታው ከፈቀደ ለምን መጽሐፍ አትፀፍም? እያሉ ዘመድ ወዳጆቹ ይጠይቁኛል። ገና ፖለቲካ ትምህርት ቤት ታስረን ከነበርንበት ጊዜ ጀምሮ ነገሮች እንዳይረሱ አንዳንድ ማስታወሻዎችን መያዝ ጀምራለሁ። እንደሃሳቤ ከሆነ ከተሳካልኝና ከታተመ ብዙ የምለው ነገር ይኖራል። ለዚህ የራሴ ዝግጅት አለኝ። ለአሁኑ ግን በኢትዮጵያና በሻሶቢያ መካከል ስለተደረጉ ድርድሮች የማውቀውን ልናገር።

የኢትዮጵያ ሁኔታ እዚህ ደረጃ ከመድረሱ በፊት የደህንነቱን ጋላ ፊነት እንደወሰድኩ አንድ ነገር ለመሞከር ፈለግሁ። ብዙ ጊዜ በእርቅ ድርድር መጨረስ የሚባለውን አማራጭ አምጋቢነት አለሁ። እኔ ከእስራኤሎች ጋር አብሬ ሠርቼ ነበር። ስለካምፕ ዴቪድ ስምምነት እን ብቤያለሁ። ተረድቻለሁ። እስራኤሎችንም፣ ግብያችንም አነጋግራለሁ።

ከሻሶቢያ ጋር ያለውን ችግር አንድ ደረጃ ላይ ለማድረስ ፈለግሁ። ነገሩ ሴንሲቲቭ ስለሆነ መጀመሪያ አስፈቅጄ፣ እኔ ራሴ ባለቤት ሆኜ፣ ቡድን መርቼ ማነጋገር እፈልጋለሁ። የተጠቀሙ ስሞች አሉ። በውጪ

ሃገር ተገናኝተን ላነጋግራቸውና አንድ ነገር ላይ እደርሳለሁ የሚል ተስፋ አሳደርኩ። ስለዚህም መንግሥቱ ኃይለማርያምን ፈቃድ ጠየቅሁ። 'አንተ የፖለቲካው ሁኔታ አልገባህም። ይህንን ነገር ለመጀመር ስታስብ ያልተረዳኸው ነገር አለ። በአንድ ሃገር አብዮት ሲካሄድ አብዮታውያን አሉ። ፀረ አብዮታውያን አሉ። እነዚህ ሁለት ተቃራኒ ኃይሎች በእርቅ የሚያደርጉት አንድም ነገር የለም። አንዱ፣ አንዱን ከማጥፋት በስተቀር በእርቅ ተደራድረው አንዱ ሌላውን አሳምኖ ተስማምተው ሊኖሩ የሚችሉበት ሁኔታ በታሪክ አልታየም። እኛም እነዚህን ተገንጣዮች አንበርክክን፣ ጨርሶ አጥፍተን፣ የበላይነታችንን ሳናረጋግጥ አብዮታችንን ለድርድር አናቀርብም። ይህንን ተረዳልኝ አሉኝ።

በበኩሉ የተሰማኝ ምንድነው፣ ካሸነፍን ጥሩ ነው። ያላሸነፍን እንደ ሆነ ግን ምንድነው የምንሆነው? መንግስቱ የሚሉት እንዲሳካ ሁላችንም እንፈልጋለን። ያልሆነ እንደሆነ ግን የሚለውን ደግሞ ልናስብበት ይገባ ነበር አልኩና ነገሩን በዚህ ተውኩት።

በሌላ ጊዜ ምሥራቅ ዕዝን ለመጎብኘት ሲሄዱ አብሬ ሄጀ ነበርና እሳቸው የሚያርፉበት ቦታ ለማረፍ ዕድል አገኘሁ። ምክንያቱም ብዙ ጊዜ በአገር ውስጥም ሆነ በውጪ ጉብኝት ስናደርግ፣ በየቦታው ስንሄድ እሳቸው ቤተመንግሥት ሲያርፉ እኔ የደርግ አባል ስላልነበርኩ ብዙ ጊዜ ሆቴል ነው የሚደርሰኝ። ያን ጊዜ ግን ብዙ የደርግ አባላት ስላልነበሩ አብሬአቸው ለመሆን ዕድል አጋጠመኝ። ድሬደዋ ቤተ መንግሥት ከሳቸው ጋር አረፍኩኝ። አጋጣሚውን ልጠቀምበት ወሰንኩና አንድ ምሽት ከምሽቱ አንድ ሰዓት ጀመርንና በመሐሉ ራት ለመብላት ከማቋረጣችን በስተቀር እንደገና እስከ ሌሊቱ ሰዓት ሰዓት ተወያየን። «ከአስራኤል በላይ ጀግና የለም። እነዚህ ጀግኖች እንኳን ወደእርቅ እየሄዱ ነው። እኛም በዚህ ዓይነት ብንጨርሰው ጥሩ ነው» አልኳቸው።

ይህንን ያልኩት ለምንድነው፣ በዚያን ሰዓት ተገንጣዮቹ የነበራቸው ወታደራዊ እቋም ደካማ ነበር። እርቅ እንፈልግም ለማለት የሚያስችላቸው ሁኔታ ላይ አልነበሩም። የኛ ጦር እነሱ አሉበት የተባለ ቦታ ላይ ሲደርስ ጓዛቸውን ጠቅልለው ነበር የሚጠፉት። በወታደራዊው መስክ በጣም ደካማ ነበሩ። ከኃይለሥላሴ ጀምሮ ካለው ፖለቲካዊ ሁኔታ ብዙም አልወጡም። ከአብዮቱ ትንሽ እንጠቀማለን የሚል እምነት ስለነበራቸው ይህን ያህል አልነበሩም። «ስለዚህ ይህን ሠራዊት ለእንዲህ ዓይነቱ ነገር መጠቀሙ ጥሩ ነው» አልኳቸው። በመጨረሻ

እስቲ ሞክር፤ ሞክርና ለሌላም ሰው ለማንም አይደለም ለእኔ ትነግረኛለህ አሉኝ።

ከዚያ ጥረት ጀመርኩ። በውጪ ሃገር ነዋሪ የሆኑ የማኅበራ-ኤርትራ አባላት፣ ማለትም ለኢትዮጵያ አንድነት የታገሉ ኤርትራውያን ልጆች አሉ። እነሱን አገኝቷቸውና እንደዚህ ያለ ሃሳብ አላኝና ብንነጋገርስ ብዬ ላኩባቸው - ለነብርሃነ ሕይወት። 'እሺ፣ ብቻ የደርግ መንግሥት እኮ ብዙ መማር አለበት። ችግር መቅመስ አለበት። ስለዚህ በአሁኑ ሁኔታ መነጋገሩ ራሱ... ሲሉ፣ «የለም፣ ግድ የላችሁም፣ አሁን እንነጋገርና አንድ ሁኔታ ላይ ሲደርስ እናንተም፣ እኛም ተወያይተን ነገሩን እና ስተካካለን» አልኳቸው። ከበረሃ ሰዎች መጡ። እኔም ከዚህ ሄድኩኝ።

ገነት - የት? ውጪ ሃገር?

ተስፋዬ - አቴንስ፣ ለንደን፣ ርም በተለያዩ ጊዜያት እየተገናኘን እንወያያለን። እንወያያለን።

ገነት - መቼ ነው ይህ የሆነው? ደርግ ከመውደቁ ምን ያህል ጊዜ በፊት ነበር ይህ የሆነው?

ተስፋዬ - ከ1975 እስከ 76 ባለው ጊዜ ውስጥ ነው። እየተነጋገርን፣ እየተነጋገርን ነገሩ እየዳበረ መጣ። በየጊዜው ስሄድ ሰዎች እንግዲህ መስማታቸው አይቀርም። እዚህ ያለው በዩኒቨርሲቲ፣ እንዲሁም በሌሎች አካባቢዎች 'የ ኩሎኔል ተስፋዬ የእርቅ ነገር ይዟል አሉ። እንዴት ነው? ምን አስታጥቀውት ነው? ምን ይዞ ነው የሄደው? ወይንስ በሃገር መውደድ ብቻ ተነስቶ ነው?' ይሉ ጀመር።

አንዳንድ ወዳጆቹ የሆኑ ሰዎች ደግሞ፣ 'ኩሎኔል ተስፋዬ ይህንን ማድረግ በጣም ጥሩ ነው። ሁላችንም ወደነዋል። ነገር ግን አንተ ሁለት ረዳቶችህን ይዘህ የምታደርገው ነገር ጥሩ አይመጣም። የኤርትራ ጉዳይ ራሱ አሳት ነው።' የ አሳት ጄኔራል ለማንን በልቷል። አንተንም አንድ ቀን ሲበላህ ይችላልና ሌሎች ሰዎችን ለምን አትጨምርም? ከአንተ ጋር ሆናችሁ ብትመለከቱት ጥሩ ነው' አሉኝ።

«ነገሩ እየዳበረ መጥቷል። ምናልባትም አንዳንዱ ነገር እኔ ስለአብዮቱ ሁኔታ ያለኝ ግንዛቤ በጣም ዝቅተኛ ስለሆነ ቡድኑ በሌላ ተጨማሪ ኃይል መጠናከር አለበት» ብዬ ለሊቀመንበሩ ሃሳብ አቀረብኩ። 'ጥሩ ነው' አሉ። ሽዋንዳኝ በለጠ፣ ዶክተር ዓለሙ አበበ፣ ዶክተር አሻግራ ይግለጡና በወቅቱ የፍትሕ ሚኒስትር የነበረው

እነዚህ ተጨመሩልኝና እኔ የቡድኑ መሪ ሆኜ ሶስት፣ አራት ጊዜ ተመላለስን። በሻዕቢያ በኩል ታጋይ አሕመድ አሚን፣ ሌላው ስሙን የዘነጋሁት አሁን በተባበሩት መንግሥታት የኤርትራ አምባሳደር የሆነው ሰው እነዚህ ነበሩ። በተለያዩ ጊዜ ከኢሳይያስ በስተቀር ዋና ዋና ቦታ ላይ ያሉት በሙሉ እየመጡ ተነጋግረናል።

ንጉስ - በምን ቋንቋ ነበር የምታወረት? ሻዕቢያዎቹ ጥላቻ ይሳዩዋቸው ነበር?

ተስፋዬ - የባሬንቱ ተወላጅ ሆኖ የኢ.ኤል.ኤፍ ኃላፊ የነበረ ዶክተር ለትምህርት ሱዳን ሄዶ በዚያው ወደበረሃ የገባ ነበረ። እሱ ብቻ አማርኛ አይችልም። ከተቀሩት ጋር የምንነጋገረው ባማርኛ ነው። በጣም ተግባራትን ነበር። መጀመሪያ ላይ ሆስታይል ቢሆኑ እንኳን ትንሽ ቆይተን ሁላችንም ያው የአበሻ ባህሪያችን ይወጣል፤ እንገባበ ዛለን። ክትፎው፣ ምናምን ይቀርባል።

ነገሩ እየዳበረ ከሄደ በኋላ በመካከሉ ከኤርትራውያኑ በኩል ቅሬታ መጣ። 'ይሄንን ነገር በቀጠሮ እያራዘማችሁት ነው። እኛ ለሠራዊታችን ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋር እየተነጋገርን ነው። በቅርቡ ሠላም ይገኛል ብለን ነግረናል። ይሄንን ለሠራዊታችን፣ ያውም ለሽፍታ፣ እኛ ስንነግር እናንተ ከሕዝቡ ደብቃችኋል፣ ከሠራዊቱ ደብቃችኋል። መደበኛ ሠራዊት አይሸሽም። ለምንድነው የምትደብቁት? ለኛ አንዳውም ልታስቡልን ይገባል። ሠራዊታችን በፈቃደኝነት የመጣ ስለሆነ የዓላማ ፅናት ነው እንጂ በፈለጉት ሰዓት ጥለውን ሊሄዱ ይችላሉ። ግን በኛ በኩል ይሄ አልተፈጠረም። እና ለምንድነው እናንተ ከሕዝቡ የደበቃችሁት?' አሉን። ቀጠሉና 'ንግግራችን ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሷል። የኤርትራ ተዋጊዎችና የኢትዮጵያ መንግሥት በመካከላቸው ያለውን ችግር ለማስወገድ በጋራ ውይይት ጀምረዋል የሚል መግለጫ ሁለታችንም እንስጥ። እኛ ለጋዜጠኞች መግለጫ እንሰጣለን። እናንተ ደግሞ በበኩላችሁ ለጋዜጠኞችና ለመንግሥታትም ግለፁ። የኛንም ችግር ተረዳልን። እርዳታ የሚሰጡን፣ እናንተ ዘላለም ገንዘብ አምጡ እያላችሁ ነው። የሠላሙ ጥረት ምን ደርሷል? እያሉ ይጠይቁናል' ብለው ቅሬታቸውን ገለጹልን። እኛም «አሁን መወሰን አንችልም በሚቀጥለው ቀጠሮአችን ላይ መልሱን ይዘን እንመጣለን» ብለን ተመለስን። ያው ለሊቀመንበሩ ነገርን። «ሰዎቹ የጠየቁት ነገር እኛን የሚጎዳ ነገር አይደለም። መግለጫው ይውጣ። እርስዎም በምክር

ቤቱ በሚናገሩ ጊዜ ይሄንን ጥረት ቢጠቅሱ ጥሩ ነው። እገዛ ያደርጋል» አልን። የቡድኑም አባሎች ሃሳባቸውን አቀረቡ። ሁላችንም በተቻለን መጠን አስረዳን።

'ላጥናው' አሉና ትንሽ ቆይተው፤ 'እንዴ ምን ተይዞ ነው መግለጫ የሚሰጠው? አንደኛ ነገር ሕዝቡ ይሄንን ከሰማ፣ ሠራዊቱ ከሰማ፣ ማነው አንገቱ እንደደሮ እንዲቆረጥ የሚሰጠው? ማነው ሕይወቱን የሚሰጠው? ምንድነው እንዲህ ያለ ነገር? የደረሳችሁበት ነገር በፍፁም ትክክል አይደለም' ብለው ቁጭ አሉ። መቼም በእውነቱ እኔ ቦታ ላይ ያለ ሰው እንዴት እንደሚችል ... የሚሉትን ሰማሁ። ታገስኩ።

በበኩሌ የኤርትራውያኑ ፍላጎት ምን እንደሆነ ለመረዳት ሞክራለሁ። እነሱ የሚሉት 'የኢትዮጵያ መንግሥት ያዘጋጀልን ምንድነው? እሺ፤ እንስማማ። ለሕዝባችን ምን ይዘንለት ነው የምንገባው? የብዙ ሰዎች ሕይወት አልፏል። የጀግኖቻችን ደም ፈሷል። ከዚህ በኋላ ለሕዝባችን ምን እንበለው? በታሪክ ኢትዮጵያና ኤርትራ አንድ ነበሩ ለማለት ከሆነ «ለማ በገበያ» ሆነ ማለት ነው። ይህ እንዳይሆንም የጊዜው ሁኔታ አድርጎታል። የጊዜውን ሁኔታ አይታችሁ በሚሆን መልክ ለዚህ ጉዳይ መልስ ያስፈልጋል' ነው።

በኛ በኩል ምንም ምርጫ ስላልነበረን በሚቀጥለው ቀጠሮ ባዶ እጃችንን ሄድን። «በእኛ በኩል ያላችሁትን መግለጫ፣ ዝግጅታችንን እያደረግን ነው። በቅርብ ጊዜ እንሰጣለን። አሁን የጀመርነውን ውይይት እንጨርስ። ስለጦሩ፣ ስለምኑ እንነጋገርና ካልጨረስን እንደተለመደው ተከታይ ቀጠሮ እንያዝ» አልናቸው።

እነሱ ግን 'ለዚያ ለጠየቅነው ጉዳይ መልስ ካላገኘን ደርግ የኤርትራን ጉዳይ በሠላም ለመፍታት ፍላጎት እንደሌለው ያሳያል። እናንተም የምትመላለሱት ከእኛ መረጃ ለመሰብሰብና የእኛ ፍላጎት ምን እንደሆነ ለማወቅ ብቻ ነው። ስለዚህ ያገኛችሁት ይጥቀማችሁ። የራሳችሁ ጉዳይ። ከእንግዲህ ወዲያ የባሰበት ይምጣና ያንኳኳ። እኛም የናንተ ወታደራዊ እርምጃ አድቅቆን የምንጠፋበት ደረጃ ላይ ከደረስን ከመጥፋታችን በፊት እናንተ ቤት መጥተን በራችሁን ቆርቁረን፣ ያንን የጀመርነውን ነገር እንቀጥል ብለን እንጠይቃችሁ። እናንተም እንደዚያው። የሚቀጥለውን ቀጠሮ ሰርዘነዋል' ብለውን ተለያየን።

በእውነቱ እኔ በጣም አዘንኩኝ። በሕይወቴ ሠራሁ ብዬ የምመካበት፣ ጥሩ ነገር አደረግኩ ብዬ፣ ለወገኖቹ ደህና ነገር አደረግሁ የምለው

ያንን ነበር። እኔም ሆንኩ አብረውኝ የነበሩት ያ ሁሉ ድካማችን በከንቱ በመቅረቱ ከልብ አዘንን።

ገነት - ወደሌላ ርዕስ ብንሄድ። ቤተ እስራኤሎች ከኢትዮጵያ ወጥተው ስለሄዱበት ስለጥረሽን ሞላሰ የሚያውቁትን ቢነገረኝ።

ተስፋዬ - የአፕሪልን ሞላሰ አፈፃፀም ሁኔታ እንደዚህ ነው። የእስራኤል መንግሥት ከእኛ ጋር የዲፕሎማሲ ግንኙነቱን እንደገና ከጀመረ በኋላ የተፈፀመ አፕሪልን ነበር። መጀመሪያ ስምምነቱ በውጪ ጉዳይ ሚኒስቴርና በመሪዎች ደረጃ ተነጋግረው ያካሄዱት ነገር ነው። አንድ ሁለት ጊዜ ያህል ካሳ ከበደ እየተላከ ሄዷል። ካሳ ይሄንን ጉዳይ በኃላፊነት ይዞ ከስላ ድርጅቱ (ሞላድ) እና ከመንግሥቱ ኃይለማርያም ጋር እየተነጋገረ ዳር አድርሶታል።

ጉዞው ከመጀመሩ በፊት ከጎንደር ተጓጉዘው መጥተው የካ ሚካኤል አካባቢ ሠፈሩ። በድንኳን አስቀመጧቸው። መጀመሪያ በሆቴል ጀመሩና ወጪውን አልቻል ሊሉት ድንኳን አስገቧቸው። ይህንን ሁኔታ የሚከታተልና በደህንነቱና በእስራኤል መንግሥት እንዲሁም ከካሳ ከበደ ጋር እንደላይዘን ሆኖ አብሮ እንዲሠራ ከደህንነቱ ክፍል ምክትል ሚኒስትሩን ኩሎኔል መርሻ ቀፀላን መደብኩ። በዚህ ዓይነት ባንድነት ሲሠሩ አንድ ሃሳብ የመጣ ይመስለኛል።

«እነኚህን ሰዎች በነፃ ከምንሸኛቸው የእስራኤል መንግሥት አንዳንድ የልማት ሥራዎችን እንዲሠራሉን ለምን አናደርግም?» የሚል። ከዚህ በፊትም ራሳቸው እስራኤሎች ያቀረቡት ሃሳብ ነበር። መጀመሪያ ላይ ፈላጎቹን ለመውሰድ ሲሞክሩ፣ በኛ በኩል ፈቃደኛ አልነበርንም። ስለዚህ፣ ሳይሆን አንዳንድ የልማት ፕሮጀክቶችን እንድንሠራ ከፈቀዳችሁልን የዚያን ዋጋ ማካካሻ እንኳን ይሆናል ብለን ሳይሆን እናንተ ችግር ላይ ስለሆናችሁ ይሄንን ፍቀዱልን፣ ፈላጎችን እንውሰድ የሚል ሃሳብ አመንጭተው ስለነበር የተወሰነ ገንዘብ ሰጡ። ምን ያህል እንደሆነ አላውቅም። የኮሚቴ አባላት የነበሩት እነተስፋዬ ዲንቃ፣ ካሳ ከበደ፣ ኩሎኔል መርሻ ቀፀላ ያውቃሉ። አንድ ለኔ ግልፅ ያልሆነ የገንዘብ ጣሪያ ላይ ስምምነት ደርሰው ነበር። ቢሰማሙም ስምምነቱ ስላልተፈረመ ጉዞው ተቋርጦ ነበር።

ሲቋረጥ በእስራኤሎች በኩል እንደተነገረኝ ኮህን ከታጋዮች ጋር ለንደን እንዲነጋገር ፕሮግራም ተይዟል። ስምምነቱ መሠረት ተግባራዊ ካልሆነ ኮህን ለስብሰባው አይሄድም የሚል አቋም በእስራኤሎች

ተወስዶ ኖሯል። ፈላጎቻችን የማንጓዙ ነገር ካልተፈጸመ ኮህን ወደ ለንደን አይሄድም ተብሏል ብሎ የደህንነቱ ምክትል ሚኒስትር ነገረኝ። በኋላ በገንዘቡ ተሰማሙና ተሰጠ መሰለኝ ማንጓዙ ቀንና ሌሊት ተካሄዶ ተጠናቀቀ። ገንዘቡ ወዲያውኑ ኒውዮርክ የሚገኘው የኢትዮጵያ መንግሥት ባንክ ገቢ ሆኗል።

ገነት - እኔስዳግ ከመገባቱ ምን ያህል ጊዜ በፊት ነበር?

ተስፋዬ - ከአራት፣ ከአምስት ወር በፊት ይመስለኛል። ካሳ ከበደ ገንዘቡን በተመለከተ ዝርዝር መግለጫ አውጥቷል። ከዚያ በኋላ አፕሪልን ተጠናቀቀና ሄርማን ኮህንም ወደለንደን ሄደ።

ይሄ ነገር ሰውን በገንዘብ ለውጦ መሸጥ ነው የሚባል ተቃውሞ አስነስቷል። እኔን የሚጠሉኝ ሰዎች ያልሆነ ወሬ አስወርተዋል። ፈተናዎ ወልደሥላሴ ከአዲሱ መንግሥት ጋር ተደራድሮ ሸጣቸው ተብሎ ወረቀት ተሰጥኗል። እውነቱን ለማወቅ ካሳ ከበደንና ተስፋዬ ዲንቃን መጠየቁ ይሻላል።

ገነት - ገንዘቡን የምንሰቀው ሰዎች ተገዘው ካስቀ በኋላ ነው ብለው ነበር። ገንዘቡ ተሰቀቀ?

ተስፋዬ - አዎን። በኔ በኩል የወከልኩት ኩሎኔል መርሻ ገንዘቡ መለቀቁን ነግሮኛል። ዋናው ነገር ሰዎች ተጓጉዘው ከማለቃቸውና ኮህን ወደ ድርድሩ ከመሄዱ በፊት እንዲጠናቀቅ ነበር የፈለጉት። ያው ሆኖላቸዋል።

ገነት - ብላክ ሚደባ ነው ማደረግ የይዘት ማለት ነው?

ተስፋዬ - አዎን። ገንዘቡን እኮ ተስፋዬ ዲንቃም ሆነ ካሳ ከበደ አልወሰዱትም። በኢትዮጵያ ባንክ ቁጥር ውስጥ ገቢ ተደርጓል። ተስፋዬ ያወጣው መግለጫ ላይ የባንክ አካውንቱ ቁጥር ሁሉ ተገልጧል።

ገነት - በመጀመሪያው ጥረሽን ላይስ ተመላላይ ክፍያ ተደርጓል?

ተስፋዬ - የለም። ያኛው «አፕሪልን ሰለሞን» የተባለው ነው። የስርቆሽ ጉዳይ ነበር። በጎንደር በኩል በእግር ነው የሄዱት። ሱዳን በእግር ገቡ። ከዚያ ተቀናቃኝ ኃይሎች ሽፋን እየሰጡ በመሸኘት አስወጧቸው። በዚህ የተነሳ የሱዳን የደህንነት ክፍተኛ አመራር አባል ጄኔራል ዑመር የሚባል ከሥልጣኑ ወርጿል። በኛ በኩል በእግር አስከሄዱ ድረስ ተቀናቃኝ ኃይሎች ሽፋን እንደሰጧቸው አውቃለሁ። በቃ ይሄው ነው።

የደርግ አባሎች ስም ዝርዝር (1966)

ተራ ቁጥር	ማዕረግ	ስም	የመጡበት ክፍል	በደርግ ውስጥ የነበራቸው ኃላፊነት
1	ሌ/ኩሎኔል	አጥናፋ አባተ	4ኛ ክፍለ ጦር	2ኛ ም/ሊ/መ
2	ሌ/ኩሎኔል	አባተ መርሻ	አየር ወለድ	
3	ሌ/ኩሎኔል	አበበ በላይነህ	ክብር ዘበኛ	
4	ሌ/ኩሎኔል	አሥራት ደስታ	ሆለታ ማለልጠኛ ትምህርት ቤት	የሶሻል ጉዳይ ኮሚቴ ሊ/መ
5	ሌ/ኩሎኔል	ፋንታዬ ይሕደጎ	ምድር ጦር	
6	ሌ/ኩሎኔል	ጎሩይ ኃይለ ሥላሴ		
7	ሌ/ኩሎኔል	ተስፋዬ ገብረኪዳን	3ኛ ክፍለ ጦር ታንክኛ	የመከላከያ ኮሚቴ ሊ/መንበር
8	ሻለቃ	መንግሥቱ ኃይለማርያም	3ኛ ክፍለ ጦር መሣሪያ ግምጃ ቤት	አንደኛ ም/ ሊ/ቀ መንበር
9	ሻለቃ	ዘለቀ በየነ	መድፈኛ መምሪያ	
10	ሻለቃ	አሰፋ መኩንን	ምድር ጦር	
11	ሻለቃ	ሲላይ ሀብቱ	አየር ኃይል	የፖለቲካና የውጫ ጉዳይ ኮሚቴ ሊ/መ
12	ሻለቃ	ብርሃኑ ባይህ	ሐረር አካዳሚ	የሕግ ኮሚቴ ሊ/መ
13	ሻለቃ	ፍሰሐ ደስታ	ክብር ዘበኛ /3ኛ ብርጌድ/	የአስተዳደር ኮሚቴ ሊ/መ
14	ሻለቃ	ጌታቸው ሺበሺ	ምድር ጦር	ናሽናላይዜሽን ኮሚቴ ሊ/መ

15	ሻለቃ	ግርማ ኃይለ ገብርኤል	አራተኛ ብርጌድ	
16	ሻለቃ	ሐዲስ ተደላ	አየር ኃይል	መከላከያ ኮሚቴ ም/ሊ/መ
17	ሻለቃ	ደምሴ ዴሬላ	4ኛ ክፍለ ጦር	የሶሻል ጉዳይ ኮሚቴ ሊ/መ
18	ሻለቃ	ከተማ አይተንፍሱ	4ኛ ክፍለ ጦር	
19	ሻለቃ	ኪርስ ዓለማየሁ	አየር ወለድ	የእድገት በህብ ረት ዘመቻ አስተባባሪ ኮሚቴ ሊ/መ
20	ሻለቃ	እንዳለ ተሰማ	ምድር ጦር መሣሪያ ግምጃ ቤት	የሶሻል ጉዳይ ኮሚቴ አባል
21	ሻለቃ	መኩሪያ ኃይሉ	መገናኛ	
22	ሻለቃ	ናደው ዘካርያስ	2ኛ ክፍለ ጦር	የባህል ጉዳይ ኮሚቴ ሊ/መ
23	ሻለቃ	ነጋሽ ተስፋ ጽዮን	ምድር ጦር መሐንዲስ	
24	ሻለቃ	ሽመልስ ሙሉጌታ		
25	ሻለቃ	ተካ ቱሉ	ሐረር ፖሊስ	የደህንነት ኮሚቴ ሊ/መ
26	ሻለቃ	ደበላ ዲንሳ	ፖሊስ	
27	ሻለቃ	መለስ ኃይሌ		
28	ሻለቃ	ገብረየስ ወልደ ሐና	3ኛ ክፍለ ጦር	የደርግ ዋና ጸሐፊ
29	ሻምበል	የማነ ተስፋ ንጉሥ		
30	ሻምበል	ካሣሁን ታፈስ		የደህንነት ኮሚቴ አባል

31	ሻምበል	የጊላኦሽት ግርማ	ባሕር ኃይል	የመከላከያ ኮሚቴ አባል
32	ሻምበል	ካሣዬ አራጋው	ወህኒ ፖሊስ	የአስረኞች ጉዳይ ኃላፊ
33	ሻምበል	ሚካኤል ገብረ ንጉሥ	ፖሊስ	
34	ሻምበል	ሞገስ ወልደሚካኤል	አዦር ወለድ	የኢኮኖሚ ኮሚቴ ሊ/መ
35	ሻምበል	ተፈራ ደነቀ	ፖሊስ	
36	ሻምበል	ውብሸት ደሴ	2ኛ ክፍለ ጦር	የሕግ ኮሚቴ አባል
37	ሻምበል	ንጉሤ ፋንታ		
38	ሻምበል	መለስ ማሩ		
39	መቶ አለቃ	ዓለማየሁ ኃይሌ	ፖሊስ	የአስተዳደር ኮሚቴ ሊ/መ
40	መቶ አለቃ	ተሰማ በላይ	ምድር ጦር	
41	መቶ አለቃ	አሊ ሙሳ		
42	መቶ አለቃ	በላይ ቤተው		
43	መቶ አለቃ	በዕውቀቱ ካሣ	አዦር ወለድ	የርዕዮተ ዓለም ጉዳይ ኃላፊ
44	መቶ አለቃ	ፍቅረሥላሴ ወግደረስ	አዦር ኃይል	የማህበራዊ ጉዳይ ኮሚቴ አባል
45	መቶ አለቃ	መላኩ ተፈራ	2ኛ ብርጌድ	
46	መቶ አለቃ	ገበያው ተመስገን		የሕዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ሊ/መ
47	መቶ አለቃ	ስለሺ በዋን	አዦር ወለድ	ውጪ ጉዳይ ኮሚቴ
48	መቶ አለቃ	ግርማ ፍሰሐ	አዦር ኃይል	
49	መቶ አለቃ	ኃይሌ መለስ	ብሔራዊ ጦር	

50	መቶ አለቃ	አሸብር አማረ		መከላከያ ኮሚቴ
51	መቶ አለቃ	ተስፋዬ ተክሌ		
52	መቶ አለቃ	ስለሺ መንገሻ		
53	መቶ አለቃ	ግርማ አየለ		
54	መቶ አለቃ	ንጉሤ ነጋሣ		
55	ሻለቃ ባሻ	ማንመክቶት ወንድም ተገኝ	ጥይት ፋብሪካ	
56	ሻምበል ባሻ	ግዛው ወልደሚካኤል		
57	ባሻ	ታደሰ አደራ		
58	ባሻ	ከበደ ዐሊ		
59	ማስተር ሰርጀንት	ደሣለኝ በላይ	አዦር ኃይል	
60	የፃ አለቃ	ጌታሁን አበዬ	አዦር ኃይል	
61	ጁኒየር ኤክሚኒስትር	ዮሐንስ ፍትዊ	አዦር ኃይል	
62	ማስተር ሰርጀንት	ማሞ እጅጉ		
63	የፃ አለቃ	ተፈራ ወልደ መስቀል		
64	የፃ አለቃ	ከበደ ክብረት		
65	የፃ አለቃ	ንጉሤ ፋንታ	3ኛ ክ/ጦር	
66	የፃ አለቃ	ደመቀ ባንጃው		
67	የፃ አለቃ	ጎሹ ዓለማየሁ		
68	የፃ አለቃ	ታምራት ፈዬ		
69	የፃ አለቃ	ኃይሌ ገበየሁ		
70	የፃ አለቃ	አድማሱ አየለ		

71	የ፶ አለቃ	ጳጥርስ ገብሬ		
72	የ፶ አለቃ	ተፈራ ጂፋር		
73	የ፶ አለቃ	ግዛው ወልደ ሚካኤል		
74	የ፶ አለቃ	ጥሩነህ ኃይለ ሥላሴ		
75	የ፶ አለቃ	ገብረ ሕይወት ገብረ ጻድቅ		
76	የ፶ አለቃ	ከበደ አበጋዝ		
77	የ፶ አለቃ	አበራ አጋ		የአስተዳደር ኮሚቴ አባል
78	የ፶ አለቃ	አክሊሉ በላይነህ		
79	የ፶ አለቃ	በቀለ ደጉ	አየር ወለድ	
80	የ፶ አለቃ	ተገኘ ወርቅ ተስፋ		
81	የ፶ አለቃ	ለገሠ አስፋው	3ኛ ክፍለ ጦር መገናኛ	
82	የ፶ አለቃ	ይልማ ከበደ		
83	ፒቲ አፊሰር	ታምራት ፈረደ	ባሕር ኃይል	የሶሻል ጉዳይ ኮሚቴ ሊ/መ
84	ፒቲ አፊሰር	ሚካኤል አስገደም	ባሕር ኃይል	የመከላከያ ኮሚቴ
85	ሲኒየር ቴክኒሻያን	ደምሰው ካሣዬ	አየር ኃይል	
86	ሊዲንግ ቴክኒሻያን	ገሠሠ ወልደኪዳን	አየር ኃይል	የኢኮኖሚ ኮሚቴ አባል
87	የ፲ አለቃ	ዓለማየሁ አየለ		
88	የ፲ አለቃ	ፍሰሐ አንደቶ		
89	የ፲ አለቃ	በጋሻው ጉርሜሣ		
90	የ፲ አለቃ	ኃይሉ በላይ	ፖሊስ	

91	የ፲ አለቃ	ግርማ ቡርቃ		
92	የ፲ አለቃ	መንግሥቱ ገመቹ		
93	የ፲ አለቃ	ንጉሤ ወልደ		
94	የ፲ አለቃ	ሙሉጌታ አብርሃም		
95	የ፲ አለቃ	ግርማ አድማሱ	3ኛ ክፍለ ጦር	
96	የ፲ አለቃ	ገብረ ሕይወት ገብረ እግዚአብሔር		
97	የ፲ አለቃ	ፍቅሬ ዘርጋባቸው		
98	የ፲ አለቃ	ጌታቸው አረጋ		
99	የ፲ አለቃ	ዳምጠው ገረመው		
100	የ፲ አለቃ	ጌታቸው ተቀባ		
101	ም/የ፲አለቃ	አራጋው ይመር		
102	ተራ ወታደር	ደምሴ አብተው		
103	ተራ ወታደር	ደጆኔ ወንድም አገኘሁ		
104	ተራ ወታደር	ደምስ አላምረው	ክብር ዘበኛ	
105	ተራ ወታደር	ገዛኸኝ ወርቄ		
106	ተራ ወታደር	በጋሻው አታላይ		
107	ተራ ወታደር	ዓለማየሁ ክልካይ	ማረፊያ ሠፈር	
108	ተራ ወታደር	ፀጋዬ ጥሩነህ		
109	ተራ ወታደር	ገብረ ጊዮርጊስ ብርሃኔ		